

Леся Біленька-Свистович
Микола Ярмолюк

Łesia Biłeńka-Swystowycz
Mikołaj Jarmoluk

Język POLSKI

Польська мова

dla
7
klasy

Леся Біленька-Свистович
Микола Ярмолюк

ПОЛЬСЬКА МОВА

(3-й рік навчання)

Підручник для 7 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Łesia Biłeńka-Swystowycz
Mikołaj Jarmoluk

JĘZYK POLSKI

(3. rok nauczania)

Podręcznik do klasy 7
szkół średnich ogólnokształcących

Чернівці
МПП „Букрек”
2024

УДК 811.162.1(075.3)

Б 61

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 05.02.2024 р. № 124)*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.**

*Підручник розроблено відповідно
до модельної навчальної програми
«Польська мова. 5–9 класи (початок вивчення з 5-го класу)»
для закладів загальної середньої освіти (укл. Мацькович М. Р.,
Калуські Томаш-Аркадіуш, Калуська Р. Ю.)*

Біленька-Свистович Л. В., Ярмолюк М. О.

Б 61 Польська мова (3-й рік навчання): підручник для
7 класу закладів загальної середньої освіти. Чернівці:
МПП „Букрек”, 2024. 240 с.: іл.

ISBN 978-966-997-224-8

УДК 811.162.1(075.3)

Bileńka-Swystowycz Ł., Jarmoluk M.

Б 61 Język polski (3. rok nauczania): podręcznik do klasy
7 szkół średnich ogólnokształcących. Czerniowce: Buk-
rek, 2024. 240 s.: il.

ISBN 978-966-997-224-8

УДК 811.162.1(075.3)

ISBN 978-966-997-224-8

© Біленька-Свистович Л. В.,
Ярмолюк М. О., 2024
© МПП „Букрек”, 2024

Шановні семикласники та семикласниці!

Знайомство з мовою, літературою та культурою нашого найближчого сусіда ми розпочали з тобою у 5 класі. Сподіваємося, ти зумів успішно продовжити вивчення польської мови та розширити й поглибити свої знання.

Ми подбали про те, щоб третій рік навчання був цікавим і корисним. Викладене в цьому підручнику є логічним продовженням граматичного матеріалу, який вивчався в попередніх класах. Його особливістю є зосередженість на комунікативних аспектах вивчення польської мови як іноземної, що відповідає сучасним світовим підходам і вимогам. Це полегшить процес навчання, а засвоєння граматичних особливостей буде доповненням до лексико-комунікативного блоку. Підручник допоможе правильно вживати мовні конструкції, які відрізняються у польській та українській мовах.

Щоб урізноманітнити навчальний матеріал, зробити його більш цікавим і пізнавальним, ми намагалися на історичному тлі показати близькість польської та української культур, представити багатство й красу польської мови.

Бажаємо, щоб твої знання з нашою допомогою поглиблювалися і були корисними не лише в навчанні, а й у повсякденному житті!

Автори

Щоб тобі було зручніше і легше працювати з підручником, ознайомся, будь ласка, з умовними позначками:

прочитай;

завдання усне;

завдання письмове у зошиті;

завдання підвищеної складності;

знайди в інтернеті;

послухай.

Як дізнатися, що ховається за „квадратиками”?

Для сканування QR-коду твій мобільний пристрій повинен мати камеру. Також на ньому треба встановити спеціальний додаток, що дозволяє зчитувати і розпізнавати QR-код. Тоді ти зможеш миттєво завантажувати в телефон інформацію, переходити за посиланнями.

Щоб прослухати аудіоматеріали до підручника, перейди за посиланням, зашифрованим у QR-коді.

Lekcja 1

WAKACYJNE PODRÓŻE

Pojęcia geograficzne – kontynent, ląd, góra, morze, ocean, jezioro, rzeka, staw, basen, wyspa, półwysep, mierzeja, przylądek, kanał, brzeg, wybrzeże.

Spędzanie czasu wolnego – wczasy, urlop, wakacje, wypoczynek, podróż, wycieczka; nad morzem, nad jeziorem, nad rzeką, w górach, w mieście, na wsi.

Wakacyjne czasowniki i pojęcia – spędzać, podróżować, zwiedzać, leniuchować, opalać się, fotografować, pływać, nurkować; jechać na kolonie, jechać na wieś, jechać do innego kraju, jechać nad jezioro, jechać nad morze, jechać na wczasy; iść w góry, iść na plażę; uprawiać sport, kąpać się / pływać w jeziorze, nocować pod namiotem /biwakować.

Transport – podróżować autobusem, jechać pociągiem, lecieć samolotem, płynąć statkiem.

M. Strękowska – Zaręba

Wakacyjne podróże

Od samego rana tata, Olek i Ada planowali podróże wakacyjne. Kiedy byli już umyści, przebrani i najedzeni, mama wyjęła z szafy wielki globus i postawiła go na podłodze.

– Teraz możecie podróżować palcem po całym świecie.

– Super! – ucieszył się Olek. Bez namysłu zakręcił globusem. Fruuu! Przed oczami Olka, Ady i taty mknęły kontynenty: Ameryka Północna i Ameryka Południowa, Afryka, Europa, Azja i Australia.

– Tu jedziemy! – palec Olka zatrzymał rozpędzony świat namalowany na globusie. Australia Sydney. Niezłe miejsce. Będzie fajnie. W Australii są kangury i koale.

– W Sydney chciałbym zobaczyć gmach filharmonii – wtrącił tata. – A będzie tam gmach naszego przedszkola? – spytała Ada.

Olek spojrział na siostrę z politowaniem. Przecież nikt nie podróżuje do przedszkola. Zakręcił drugi raz. Jego palec wskazał państwo leżące w Ameryce Południowej.

– Brazylia. Dobry wybór – pochwalił tata. – Są tam wspaniałe plaże. Chętnie poleżałbym sobie – przeciągnął się leniwie.

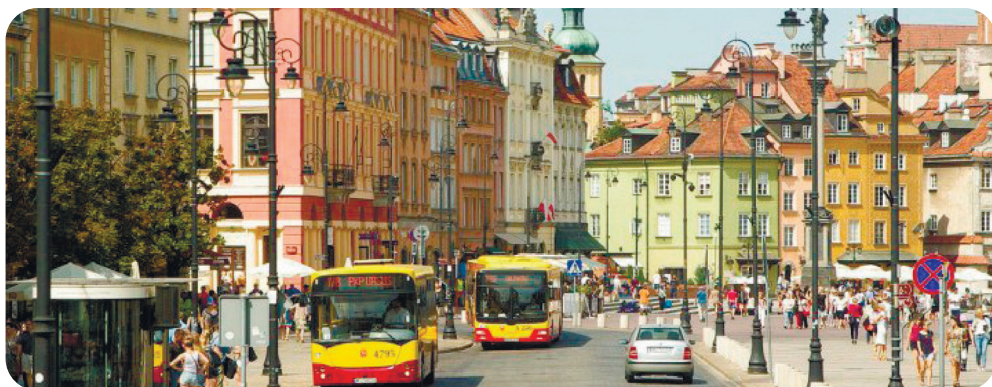
– Może i ja zaproponuję podróż? – mama zajrzała do salonu. Chciałabym pojechać z wami do Indii. Zawsze interesowała mnie Azja i jej kultura. Chociaż Afryka też jest ciekawa.

– No pewnie! Jedziemy do Kenii! Do parku z dzikimi zwierzętami. Zobaczymy słonie i żyrafy! – zawołał Olek ożywiony wizją spotkania dzikiego słonia a może i lwa.

– A będzie tam nasz park? – nieśmiało spytała Ada. Wszyscy spojrzeli na nią jak na przybysza z kosmosu.

– Nasz park będzie na ciebie czekał w Polsce.

– Teraz ja wybieram – powiedział tata. Energicznie zakręcił globusem. Niebieski kolor oceanów i mórz zmieszał się z zielonym, żółtym i brązowym – kolorami kontynentów. Adzie aż zakręciło się w głowie. Świat na globusie obracał się zbyt szybko. Co będzie, jeżeli palec taty trafi na głęboki ocean? Nie chciałby spędzać wakacji na oceanie. Tam już z pewnością nie ma znajomego parku ani przedszkola ani placu zabaw z dużą okrągłą piaskownicą.

– Stany Zjednoczone. Waszyngton – zakomunikował tata.

– Jest tam plac zabaw? – spytała Ada.

– Naszego nie ma, są inne. Jest za to Biały Dom i...

– Ale naszego domu tam nie ma – przerwała tacie Ada.

– Ja nie mogę! Chcesz jechać na wakacje czy nie? – zniecierpliwił się Olek.

– Chcę. Tylko nie tak daleko – bąknęła Ada.

– To gdzie? Wybieraj – podsunął jej globus.

Ada zamknęła oczy. „Niech los zdecyduje” – pomyślała i dotknęła palcem globusa. Tu! Cała rodzina wbiła wzrok w miejsce, które wskazał palec Ady. Mama i tata pierwsi gruchnęli śmiechem.

– Europa, Polska, Warszawa – podsumował Olek.

Ada westchnęła z ulgą. Jak dobrze, że zdała się na los szczęścia. W Warszawie jest jej przedszkole i dom, i park, i znajomy plac zabaw. No i tuż pod Warszawą mieszkają ukochani dziadkowie. Co ważne, ich dom stoi w pobliżu lasu.

– Pojedziemy do babci i dziadka.

Tam są bociany, dzięcioły, kukułki, żabki, ślimaki, pszczoły – zachwalała Ada.

– Mrówki, komary i muchy – dorzucił ponuro Olek. Ale już po chwili śmiał się jak tata i mama. Nawet napad komarów nie odstraszyłby ani jego, ani Ady od podróży do dziadków. Podpatrywanie ptaków w towarzystwie dziadka, który zna setki ciekawostek o zwierzętach, to był najlepszy z wakacyjnych planów.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Czym zajmowali się Olek, Ada i tata od samego rana?
2. Jakie kontynenty zostały wymienione przez bohaterów?
3. Jakie nazwy miast są wspomniane w opowiadaniu?
4. Co jest celem podróży mamy?
5. W jakim miejscu planuje wakacje Ada?
6. Jakimi kolorami na globusie są oznaczone oceany, morza i kontynenty?
7. W jakim wieku jest Ada, a w jakim Olek?
8. Czy masz globus i jak z niego korzystasz?

ĆWICZENIE 2

Zorganizujcie w klasie konkurs na najciekawsze opowiadanie o swoich wakacjach. Pomoże Ci w tym słownictwo z ramki i poniższy plan:

1. Gdzie spędziłaś / spędziłeś wakacje?
2. Co ciekawego wydarzyło się podczas wakacji?
3. Czy dopisała pogoda?
4. Kto był z Tobą?
5. Kogo poznałaś / poznałeś na wakacjach?

Jechać	iść / chodzić	odpoczywać	pływać	grać
(dokąd?) nad jezioro	(dokąd?) nad jezioro	(gdzie?) nad jeziorem	(gdzie?) w jeziorze	
(dokąd?) nad rzekę	(dokąd?) nad rzekę	(gdzie?) nad rzeką	(gdzie?) w rzece	
(dokąd?) nad morze	(dokąd?) nad morze	(gdzie?) nad morzem	(gdzie?) w morzu	
(dokąd?) w góry	(dokąd?) w góry, (gdzie?) po górach			
(dokąd?) do lasu	(dokąd?) do lasu			
			(czym?) statkiem	
			(czym?) łódką	
	(jak?) pieszo			
(jak) powoli	(jak?) powoli			
(jak) szybko	(jak?) szybko			
(czym?) autobusem				
(czym?) rowerem				
(czym?) samochodem				
(czym?) pociągiem				
		(gdzie?) na plaży		
				(na czym?) na gitarze
				(w co?) w piłkę, (czym?) piłką
				(w co?) w szachy
	(dokąd?) na lody			

ĆWICZENIE 3

Przepisz, uzupełniając zdania wyrazami z ramki w odpowiedniej formie.

1. _____ można dojechać na starówkę i na dworzec.
2. Zapraszamy na przejażdżkę _____ po mieście.
3. Po jeziorach pływają małe _____ i _____.
4. _____ to szybki środek lokomocji.
5. Po morzach i oceanach pływają _____ i _____.
6. Na przejściu granicznym czekają na wjazd _____ i _____.
7. _____ i _____ to statki powietrzne.
8. Turyści często latają _____.

Autobus, statek, łódka, metro, samolot, tramwaj zabytkowy, motocykl, helikopter, statek turystyczny i statek handlowy, ciężarówka i autobus

ĆWICZENIE 4

Uzupełnij zdania według wzoru.

0. To jest tramwaj. Na starówkę jadę tramwajem.
1. To jest metro. Na dworzec _____.
2. To jest autobus. Za miasto _____.
3. To jest samochód. Do sklepu _____.
4. To jest taksówka. Do teatru _____.
5. To jest hulajnoga. Do biura _____.
6. To jest pociąg. Do Gdańska _____.
7. To jest autokar. Na wycieczkę _____.
8. To jest rower. Do parku _____.

ĆWICZENIE 5

Odpowiedz na pytania, wykorzystując wyrazy w nawiasach.

0. Czym jedziesz ze Lwowa do Krakowa? (autobus) Ze Lwowa do Krakowa jadę autobusem.

1. Czym Ania jedzie do koleżanki? (tramwaj) _____.
2. Czym Darek wraca wieczorem? (taksówka) _____.
3. Czym Piotr podróżuje do Londynu? (samolot) _____.
4. Czym jedziesz w sobotę na piknik? (rower) _____.
5. Czym tata wraca wieczorem? (taksówka) _____.
6. Czym jedziemy na piętro Pałacu Kultury i Nauki? (winda) _____.
7. Czym Adam jedzie na uniwersytet? (skuter) _____.
8. Czym jeździsz po parku? (elektryczna hulajnoga) _____.

ĆWICZENIE 6

W grupie porozmawiajcie o przyszłych wakacjach. Które kraje i miejscowości chcielibyście odwiedzić? Swój wybór uzasadnijcie.

ĆWICZENIE 7

Przyjrzyj się mapie Polski. Dokończ zdania. Skorzystaj ze słownictwa w ramce. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Polska oficjalnie nazywa się .
2. Ukrainę i Polskę łączy rzeka .
3. Na zachodzie Polska graniczy z , na wschodzie – z , na południu – ze .
4. Miasta Kraków, Warszawa, Toruń są położone nad rzeką .
5. Odra przepływa przez .
6. Polskie góry to .
7. Rzeka Odra łączy Polskę i .
8. Smok Wawelski mieszkał w .
9. Stolicą Polski jest .
10. Na północy Polski jest .

Warszawa; Morze Bałtyckie; Wisłą; Opole, Wrocław i Szczecin;
Rzeczpospolita Polska; Krakowie; Niemcami, Ukrainą, Białorusią, Słowacją
i Czechami; Tatry, Bieszczady, Sudety; Niemcy

ĆWICZENIE 8

Przeczytaj wiersz.

Jan Brzechwa

Globus

W szkole
Na stole
Stał globus –
Wielkości arbuza,
Aż tu naraz jakiś łobuz
Nabił mu guza.
Z tego wynikła
Historia całkiem niezwykła:
Siedlce wpadły do Krakowa,

Kraków zmienił się w jezioro,
Nowy Targ za San się schował,
A San urósł w górę sporą.
Tatry, nagle wywrócone,
Okazały się w dolinie,
Wieprz popłynął w inną stronę
I zawadził aż o Gdynię.
Tam gdzie wpierw płynęła Wisła,
Wyskoczyła wielka góra,
Rzeka Bzura całkiem prysła,
A powstała góra Bzura.
Stary Giewont zląkł się wielce
I przykucnął pod parkanem,
Każdy myślał, że to Kielce,

A to było Zakopane.
Łódź pobiegła pod Opole
W jakichś bardzo ważnych sprawach –
Tylko nikt nie wiedział w szkole,
Gdzie podziąła się Warszawa.
Nie było jej na Śląsku ani w Poznańskim,
Ani na Pomorzu, ani pod Gdańskiem,
Ani na Ziemiach Zachodnich,

Ani na północ od nich,
 Ani blisko, ani daleko,
 Ani nad żadną rzeką,
 Ani nad żadnym z mórz.
 Po prostu przypadła – i już!
 Trzeba prędkiej oddać globus do naprawy,
 Bo nie może Polska istnieć bez Warszawy!

ĆWICZENIE 9

Wypisz z wiersza do tabeli nazwy własne. Uwaga! Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Miasta	Rzeki	Góry	Kraje, regiony
_____	_____	_____	_____

ĆWICZENIE 10

Na mapie Polski (ćw. 7) odzyskaj wszystkie wymienione w wierszu nazwy miast, rzek, gór, regionów. Czy umiejętność korzystania z mapy jest pożyteczna? Porozmawiajcie o tym w grupie.

Odrobina pisowni

WIELKĄ LITERĄ PISZEMY:

- **nazwy geograficzne – kontynenty, kraje, miasta, regiony, góry, rzeki, jeziora, morza, oceany:** *Europa, Polska, Pomorze, Tatry, Wisła, Morskie Oko, Morze Bałtyckie, Ocean Spokojny;*
- **nazwy mieszkańców planet, kontynentów i krajów:** *Marsjanin, Europejczyk, Polak;*
- **nazwy firm i marek samochodów, motocykli, telewizorów etc.:** *samochód marki „Warszawa”, telewizor marki „Samsung”.*

MAŁĄ LITERĄ PISZEMY:

- **nazwy mieszkańców miast:** *warszawianin, gdańszczanin;*
- **nazwy wyrobów przemysłowych:** *mercedes, warszawa, adidas.*

ZAPAMIĘTAJ!

Znaczenie niektórych wyrazów zmienia się w zależności od tego, czy napiszemy je małą, czy wielką literą.

ĆWICZENIE 11

Dlaczego niektóre słowa są pisane raz małą literą, a raz wielką? Przeczytaj zdania i uzasadnij pisownię wyrazów jednakowo brzmiących.

Młoda Węgierka jadła
dojrzałą węgierkę.

Chory na odrę Piotrek
patrzył przez okno na Odrę.

Młoda Polka pięknie
tańczy polkę.

Po Warszawie kiedyś
jeździły warszawy.

Harcerze z obozu nad Wartą
całą noc stali na warcie.

Bogaty Arab kupił
młodego araba.

ĆWICZENIE 12

Słuchając tekstu, uzupełnij brakujące wyrazy.

Wrocław – miasto w południowo-zachodniej Polsce, siedziba władz województwa dolnośląskiego i powiatu wrocławskiego. Położone w na Nizinie Śląskiej, w Pradolinie Wrocławskiej, nad rzeką Odrą i czterema jej dopływami.

<http://surl.li/ruoca>

Rynek we Wrocławiu

Stary Ratusz we Wrocławiu

Panorama Wrocławia

Wrocław to jedno z [] polskich miast. Pierwsze wzmianki pojawiły się już w IX wieku. W 1261 r. Wrocław otrzymał prawa miejskie. Rozwojowi miasta sprzyjało korzystne położenie na skrzyżowaniu szlaków handlowych prowadzących z zachodu na wschód i z południa na północ. Dzięki lokalizacji szybko stał się wielkim miastem, gdzie kwitły []. Po drugiej wojnie światowej został odbudowany. Władze miasta dbają o [], dlatego miasto jest niezwykle piękne.

Wrocław jest historyczną [] Dolnego Śląska. Czwarte pod względem [] miasto w Polsce – 634 487 mieszkańców, piąte pod względem powierzchni – 293 km². Od 1 stycznia 1999 stolica województwa []. Wrocław jest potężnym [] biznesowym, naukowym i kulturalnym. W 2016 roku miasto było wybrane na Europejską Stolicę Kultury.

(Wg Internetu)

ĆWICZENIE 13

Ustal, co jest prawdą, a co nie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Twierdzenie		P	F
1.	Wrocław to miasto na wschodzie Polski.		
2.	We Wrocławiu mieści się siedziba władz województwa podkarpackiego.		
3.	Pierwsze wzmianki o mieście pojawiły się już w XIX wieku.		

4.	Miasto jest stolicą Dolnego Śląska.		
5.	We Wrocławiu nie rozwijały się rzemiosła i nauka.		
6.	Wrocław to znany ośrodek biznesowy, naukowy i kulturalny.		
7.	Największym miastem w Polsce jest Wrocław.		
8.	Wrocław to jedno z najstarszych polskich miast.		
9.	Wrocław nigdy nie był Europejską Stolicą Kultury.		

ĆWICZENIE 14

Wypisz z tekstu ćw. 12 nazwy geograficzne. Uzasadnij pisownię.

ĆWICZENIE 15

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA**Prawo magdeburskie**

(*prawo niemieckie*) –

średniowieczne prawo miejskie, wzorowane na prawie miasta Magdeburga w dziedzinie handlu i zjazdów.

Prawo to spisane zostało w 1188, stając się wzorem dla podobnych regulacji wielu miast środkowoeuropejskich. Prawo magdeburskie zostało wprowadzone po raz pierwszy na obecnym terytorium Polski w Złotoryi na Dolnym Śląsku (1211), a następnie we Lwówku Śląskim (1217), Środzie Śląskiej (1235), Wrocławiu (1242), Szczecinie (1243), Poznaniu i Głogowie (1253), Bytomiu (1254), Krakowie (1257).

ĆWICZENIE 16

Przeczytaj tekst. Nowe słownictwo zapisz do słowniczka.

Prawo magdeburskie przynieśli na ziemię ukraińskie koloniści niemieccy pod koniec XIII w. W okresie Królestwa Ruskiego (Państwa Halicko-Wołyńskiego) prawo magdeburskie otrzymały miasta Lwów (1356), Włodzimierz (1324), Łuck (1429) oraz inne. We Lwowie wprowadzono magdebursko-wrocławskie prawo.

Pomnik prawa magdeburskiego w Kijowie

W Kijowie – stolicy Ukrainy – prawa miejskie zostały wprowadzone w 1498 r. i istniały do grudnia 1834 r. W 1432 r. prawo magdeburskie otrzymał Kamieniec Podolski. Na prawie magdeburskim rozwijały się również miasta Korsuń (1585), Biała Cerkiew (1615 r.) i inne.

Na Lewobrzeżnej Ukrainie prawo magdeburskie zaczęto wprowadzać pod koniec XVI w. W 1585 r. otrzymało je miasto Perejasław, w 1620 r. – Starodub, w 1623 r. – Czernihów, w 1627 r. – Niżyn i inne.

ĆWICZENIE 17

Ułóż pięć pytań do tekstu ćw. 16. Poproś o odpowiedź na nie koleżankę / kolegę. Czy wśród wymienionych miast jest Twoje miasto lub położone w pobliżu. Wskaż na mapie Ukrainy miasta z tekstu.

ĆWICZENIE 18

Wybierz dwie dowolne daty z ćw. 16 i odmień je przez przypadki.

ZAPAMIĘTAJ!

SMS – to krótka wiadomość tekstowa. Do kolegi / koleżanki zacznij go słowem *Cześć!*. Pisz zwięźle i konkretnie, stosuj skróty zrozumiałe przez adresata. Na końcu nie zapomnij pożegnać się i podpisać. Na przychodzącą wiadomość SMS wypada odpisać, choćby krótko *Dziękuję, W porządku, Tak, Oczywiście*. Pamiętaj o zachowaniu zasad pisowni!

ZAPAMIĘTAJ!

Listy przesyłane za pomocą poczty elektronicznej to **e-mail**. Obecnie z tej formy komunikacji korzystamy znacznie częściej niż z listu tradycyjnego. E-maile wysyłamy do rodziny i przyjaciół, a także do osób, z którymi nie łączą nas bliskie relacje, oraz do różnego rodzaju instytucji.

Zwroty do adresata:

*Dzień dobry, Aniu,
Cześć, Tomku!,
Droga Alicjo!,
Kochana Mamo!,
Szanowny Panie!,
Szanowna Pani Dyrektor!*

Pożegnalne zwroty:

*Pozdrawiam,
Przesyłam pozdrowienia,
Z pozdrowieniami,
Z wyrazami szacunku,
Z poważaniem,
Łączę pozdrowienia,
Do zobaczenia wkrótce,
Trzymaj się*

Jak napisać e-mail?

- W temacie zwięźle poinformuj, czego dotyczy Twoja wiadomość.
- Na początku umieść zwrot do adresata. Jeśli wysyłasz e-mail do nauczyciela na początku użyj zwrotów *Szanowny Panie / Szanowna Pani*. Dopuszczalne jest też użycie *Dzień dobry*, ale tylko z przecinkiem. Na przykład: *Dzień dobry, przesyłam zestaw zadań nr 3.*
- Po zwrocie do adresata możesz postawić przecinek i rozpocząć dalszą część listu małą literą.
- Jeśli przesyłasz plik w załączniku, poinformuj o tym odbiorcę, pisząc: *załączniku przesyłam... lub Załączniki zawierają...*
- Na dole z lewej strony umieść pozdrowienia. Pamiętaj, aby nie stawiać po nich żadnego znaku interpunkcyjnego.

✉

Do: aga7b@bg.pl

Temat: kółko informatyczne

Cześć! Słyszałam, że już od dłuższego czasu uczęszczasz na zajęcia kółka informatycznego. Chciałam Cię zapytać, czy dużo osób odwiedza kółko. Jakie zadania wykonujecie? Co powinnam umieć, żeby dołączyć do Was? Z góry dziękuję za wszystkie pierwsze rady.

Pozdrawiam
Natalia

😊 📎 📧

ĆWICZENIE 23

Przepisz do zeszytu treść e-maila, uzupełniając go wyrazami z ramki we właściwej formie. Wpisz temat e-maila. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

↗
✉

Do: aga7b@bg.pl

Temat:

Marku!
 Piszę do w ważnej sprawie. Klasa 7b organizuje mecz .
 Każda klasa siódma ma wystawić swoich . Co na to, by zagrać w drużynie? Ja też i Stefan z naszego podwórka!
 Pewnie się zastanawiasz dlaczego do Ciebie piszę, a nie Ci tego prosto w oczy. Gospodarz klasy 7b powiedział mi, że mam napisać taką wiadomość do klasy. Szczerze wątpię, by jakaś dziewczyna , ale i tak wyślę do tę wiadomość.
 Odpisz jak najszybciej, bym mógł mieć spokój w weekend.

Adam

😊 🖼️ 📎 🗑️

Ty, siatkówka, (ja) mówić, cześć, (ja) pozdrawiać, chcieć grać, zawodnik, (ty) powiedzieć, uczeń, one.

↗
✉

Do: aga7b@bg.pl

Temat:

Anka!
 Jutro po lekcjach do po książkę od biologii.
 Będę około 14.30.
 !

😊 🖼️ 📎 🗑️

Hej, (ja) przyjąć, Ty, pa.

Celownik rzeczowników i przymiotników w liczbie pojedynczej i mnogiej

Rodzaj	Przymiotnik	Rzeczownik	Przykłady
Męski	-emu -iemu	-owi	wysokiemu kuzynowi, młodemu tygrysowi, nowemu zeszytowi
		-u Tylko rzeczowniki: panu, bogu, ojcu, czartu, chłopu, bratu, chłopcu, diabłu, osłu, kotu, psu, lwu, orłu, światu i in.	miłemu panu, czarnemu kotu, starszemu bratu
Żeński	-ej	-e -y -i	wysokiej kobiecie, ciemnej nocy, prostej linii
Nijaki	-emu -iemu	-u	nowemu mieszkaniu, wysokiemu piętru, muzeum historycznemu

Wszystkie rzeczowniki w celowniku w liczbie mnogiej mają końcówkę **-om**.
Wszystkie przymiotniki w celowniku w liczbie mnogiej mają końcówkę **-ym**
lub **-im** po **k** i **g**.

ĆWICZENIE 24

Wpisz do tabeli formy celownika rzeczowników rodzaju męskiego według końcówek.

Celownik	
-owi	-u
uczniowi	bratu

Zeszyt, nauczyciel, gość, komputer, zamek, dworzec, Ukrainiec, Polak, uczeń, konsul, orzeł, dowód, ojciec, kościół, brat, syn, Lwów, pies, pociąg, pan, chłop, bilet, świat, lew, bagaż, rynek, chłopiec, od-cinek, dyrektor, osioł, diabeł, kurczak, kotlet, odjazd, barszcz, kot, obiad, opiekun.

ĆWICZENIE 25

Napisz w celowniku liczby pojedynczej rzeczowniki rodzaju żeńskiego i nijakiego. Z podkreślonymi ułóż zdania w celowniku.

Niebo, centrum, Europa, strona, ognisko, liceum, ulica, wybrzeże, rozmowa, powietrze, ciasto, mleko, kolacja, śniadanie, kropka, książka, zadanie, księgarnia, forum, szkoła, pani, okazja, pytanie, światło, wiedza, podróż, rzecz, odwaga, marzenie, miasto, wycieczka, klasa, nauczycielka, dziecko, muzeum, prawo, rzeka, powieść, kolega, koleżanka.

ZAPAMIĘTAJ!

Przymyki łączące się z celownikiem:

dzięki (w zn.: przyczyna czegoś) – Dzięki bratu napisałem zadanie.

ku (w zn.: kierunek, cel) – Ku czemu idziemy?

na przekór (w zn.: umyślny opór) – Na przekór temu, co usłyszałem.

przeciw / przeciwko (w zn.: przeciwstawienie się) – Szczepionka przeciw grypie.

wbrew (w zn.: bycie w sprzeczności z kimś, czymś) – Wbrew pozorom.

ĆWICZENIE 26

Napisz zdania, otwierając nawiasy formą celownika.

1. Dzięki (*dobra pogoda*) możemy pójść na spacer.
2. Dostałem prezent dzięki (*ty*).
3. Dzięki (*silny wiatr*), wierzby chyliły się ku (*zimna woda*).
4. Monika ruszyła ku (*najbliższe wyjście*).
5. Babcia wyszła naprzeciw (*ukochne wnuki*).
6. Na przekór (*niezadowoleni rodzice*) poszedłem na mecz.
7. Jesienią zalecane są szczepienia przeciwko (*zakaźna grypa*).
8. Jesteśmy przeciw (*pisemne zadania*).
9. Zrobiła to wbrew (*stanowczy zakaz*).
10. Chodził na zajęcia judo wbrew (*wola rodziców*).

ĆWICZENIE 27

Od podanych rzeczowników utwórz formę celownika liczby pojedynczej i liczby mnogiej według wzoru.

WZÓR: kobieta – kobiecie – kobietom.

Uczeń, widok, zaproszenie, wieża, jezioro, rzeka, dworzec, kolega, koleżanka, wychowawczyni, lekcja, wycieczka, pociąg, rower, muzeum, legenda, miejsce, wróg, ziemia, mieszkaniec, mieszkanka,

historia, region, tradycja, centrum, starówka, rynek, las, godzina, okazja, powietrze, pani, babcia, nauczyciel, brat, pies, kolumna, ojciec, syn, córka, dziecko, turysta, turystka, boisko, liceum, kot, siostra, radość, baśń, pogoda.

ZAPAMIĘTAJ!

Najpopularniejsze czasowniki łączące się z celownikiem:

dawać / dać
 dziękować / podziękować
 mówić / powiedzieć
 obiecywać / obiecać
 oddawać / oddać
 podobać się / spodobać się
 pomagać / pomóc
 pożyczać / pożyczyć
 przyglądać się / przyjrzeć się
 przypominać / przypomnieć
 skarżyć się / poskarżyć się
 szkodzić / zaszkodzić
 sprzedawać / sprzedać
 ufać / zaufać
 wierzyć / uwierzyć
 wybaczać / wybaczyć
 zapobiegać / zapobiec
 zazdrościć / pozazdrościć

ĆWICZENIE 28

Wstaw właściwą formę celownika wyrazów podanych w nawiasach.

1. Na urodziny podarowałem (*brat*) sympatycznego psa.
2. Przekazujemy pozdrowienia (*nasza babcia*), która mieszka w Krakowie.
3. Listonosz wręcza (*sąsiad*) list polecony.
4. Rodzice nie pozwalają (*swój syn*) chodzić na dyskotekę.
5. Przypomnijmy (*nasz nauczyciel*) o jutrzejszej wycieczce po Wrocławiu.
6. Towarzyszyłam (*moja koleżanka*) w trudnych chwilach.
7. Przyglądamy się (*to morze*) przed burzą.
8. Nie ufaj (*zwierzę*), którego nie znasz.

9. Przekaż (*nowa sąsiadka*) tę wiadomość.
10. Przedstawiamy się (*pani Anna*).
11. Nikt nie jest w stanie zapobiec (*tegoroczna susza*).
12. Przygotowaliśmy niespodziankę (*nasza nauczycielka*).

ĆWICZENIE 29

Odpowiedz na pytanie, używając w odpowiedzi wyrazów podanych w nawiasach.

WZÓR: Komu dałeś książkę? Dałem książkę Marii Sadowskiej.

1. Komu się przyglądacie? (*nowe osoby*)
2. Komu opowiadasz tę historię? (*młodsza siostra*)
3. Komu wysyłasz pozdrowienia z wycieczki? (*młodszy brat*)
4. Komu oddajesz stare rzeczy? (*biedny znajomy*)
5. Komu zawdzięczasz sukces? (*dobrze przygotowanie*)
6. Komu towarzyszymy? (*starsza pani*)
7. Komu kazali przyjść na egzamin? (*druga grupa*)
8. Czemu się tak przyglądasz? (*stary napis*)
9. Komu przeszkodziłeś w pracy? (*pan Adam*)
10. Komu dałeś nauczkę? (*sąsiedzki pies*)

Zaimki osobowe w celowniku

Liczba pojedyncza	
ja	mnie, mi
ty	tobie, ci
on	jemu, niemu, mu
ona	jej, niej
ono	jemu, niemu, mu

Liczba mnoga	
my	nam
wy	wam
oni	im, nim
one	im, nim

ĆWICZENIE 30

Otwórz nawiasy odpowiednimi formami zaimków w celowniku.

1. Jest (*ja*) czasami trudno.
2. Było (*ona*) przyjemnie wspominać o lecie.
3. Jest (*wy*) dobrze w tym mieście.
4. Będzie (*one*) ciężko na zajęciach.
5. Podobał (*ja*) się ten film o zwierzętach.
6. Gorąco (*oni*) w tych strojach.
7. Wesoło (*my*) po lekcjach.

8. Szkoda (*my*) wakacji.
9. Jak (*ty*) idzie angielski?
10. Wstyd (*oni*) za to, co zrobili.

Pisownia wyrazów z *q, ę, om, on, em, en*

W wyrazach rdzenie polskich piszemy **q** lub **ę**, np.: *zołqdz, pqczek, dzięciol, pęczek*.

W niektórych wyrazach **q** i **ę** wzajemnie się wymieniają:
dqb – dębu;
zqb – zęby;
ręka – rączka.

W pokrewnych wyrazach ukraińskich w miejscu **q** lub **ę** najczęściej występuje:

a (я), y (ю):
święto – свято;
dqb – дуб;
gołqb – голуб.

W wyrazach obcych piszemy połączenia **on, om, em, en**. Podobnie w języku ukraińskim:
koncert – концерт;
kompas – компас;
cement – цемент;
centrum – центр.

ĆWICZENIE 31

Przepisz zdania, podkreślając wyrazy z **q** i **ę**. Objaśnij ich pisownię.

1. Na dębie wiszą żołędzie.
2. Piję kawę i jem bułkę z marmoladą.
3. Uczniowie czytają ciekawą książkę.
4. Malujemy obrazek z tęczą.
5. Oleg dostał piątkę z języka polskiego.
6. Na szkolnym koncercie uczniowie wykonują melodię ludową.
7. Jędrak zrobił błąd w zadaniu z geometrii.
8. W dyktandzie nie ma błędów.

ĆWICZENIE 32

Wpisz do tabeli wyrazy według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

-q	-ę	-om	-on	-em	-en
Książka	Dzięciol	Pompa	Koncert	Cement	Benzyna
_____	_____	_____	_____	_____	_____

Mąka, wąż, piętro, prezent, pąk, element, kompas, zęby, dentysta, pamięć, łabędź, łąka, remont, święto, gołąb, gąsienica, temperatura, gąska, pięć, piątka, tęcza.

ĆWICZENIE 33

Zapisz ukraińskie odpowiedniki wyrazów. Objaśnij pisownię **q, ę, om, on, em, en**. Przy wykonaniu ćwiczenia warto skorzystać z „Praktycznego Polsko-Ukraińskiego Słownika Ortograficznego”.

Dąb, pamięć, sens, remont, gałązka, pięć, piątka, koncert, ręka, rączka, mała, cement, książka, kontynent, benzyna, męka, kąć, bomba, pompa, mądry, kompot, kompania, gaska, cętka, tempo, pędzić.

ĆWICZENIE 34

Przeczytaj wiersz. Zwróć uwagę na pisownię omawianych liter.

Witold Gawdzik

Gdy kąć myli się z kontem

Jak się pisze: góra, płótno,
Kłótnia, córka – dobrze wiem.
Lecz się głowię z miną smutną:
ą czy om? em, en czy ę?
Łatwo łąd pomylić z lontem,
Błąd się wkłada w wyraz blond.
Kąć brzmi tak jak: konto, kontent.
Sonda naśladuje sąd.

Tęp te błędy w szybkim tempie!
Proszę, pisz: Rysuję romb.
Pan Walenty rąbie węgiel,
Klemens krzyczy: „Szybciej rąb”.
Pisząc drżysz: Ach, co to będzie?
Z cętką wciąż się miesza cent.
Z bombą bąbel. Błąd przy błędzie.
Jak rozwiązać problem ten?

(Wg „Gramatyki na wesoło”)

ĆWICZENIE 35

Znajdź błędnie napisane wyrazy.

Wrzątek, kąć, reprezentacja, sęp, ornament, front, tencza, legęda, konkurs, koncert, łąka, porządek, cement, mała, temperatura, ręka, renkaw, pompa, kompas, sęns, dęntysta, dąb, pamięć.

ĆWICZENIE 36

Rozwiąż test.

1. Jakim kolorem na globusie są zaznaczone morza i oceany, a jakim kontynenty:

- a. niebieskim kolorem – oceany i morza, a zielonym, żółtym i brązowym – kontynenty;
 - b. zielonym kolorem – oceany i morza, a czarnym, białym i brązowym – kontynenty;
 - c. pomarańczowym kolorem – oceany i morza, a zielonym, żółtym i fioletowym – kontynenty.
2. Jedziemy:
 - a. do morze;
 - b. do morza;
 - c. nad morze.
 3. Nocować:
 - a. pod parkiem;
 - b. pod namiotem;
 - c. pod basenem.
 4. Wrocław to miasto:
 - a. na Pomorzu;
 - b. na Podkarpaciu;
 - c. na Dolnym Śląsku.
 5. Pocztówkę z wakacji wysyłasz:
 - a. mamie i babci;
 - b. mamę i babcią;
 - c. mamę i babcię.
 6. W której linijce są prawidłowe formy celownika:
 - a. bratu, kotu, osłu;
 - b. ojcu, sąsiadu, psowi;
 - c. uczniu, panowi, lwowi.
 7. W której linijce są poprawnie napisane wyrazy:
 - a. koncert, kąt, gonska;
 - b. kãmpas, centrum, mąka;
 - c. tempo, dąb, kolęda.
 8. W której linijce zdanie napisano poprawnie:
 - a. Sąsiad Taras siedział na Tarasie.
 - b. Sąsiad Taras siedział na tarasie.
 - c. Sąsiad taras siedział na tarasie.

Lekcja 2

NA ŁONIE PRZYRODY

Rezerwat przyrody, park narodowy, park krajobrazowy, tereny chronione; ekologia, segregacja, recykling, odnawialne źródła energii.

Rzeźba terenu, lodowce, zbiornik wodny, wzgórze, szczyt, pagórek, równina, powierzchnia, obszar, region.

Fauna: siedlisko, ssaki, drapieżniki, gryzonie, ryby.

Flora: roślinność błotna i torfowiskowa, rośliny zielne, rośliny reliktowe, lasy mieszane, iglaste, liściaste.

Warmia i Mazura

(legenda współczesna)

Dawno, dawno temu z dala od słońca, blisko bieguna, tam gdzie są mrozy, rzeczki nie płyną, położona jest Kraina Lodu. Mieszkała tam piękna i mądra księżniczka Mazura. Ona uwielbiała zabawy na śniegu ze swoją młodszą siostrą Warmią. Bardzo często lepiły bałwany ze śniegu i zjeżdżały na sankach. Mazura posiadała moc roztapiania śniegu, a Warmia, wręcz odwrotnie, potrafiła wytwarzać lód i śnieg.

Przy pomocy swojego talentu Warmia wybudowała zamek z lodu, w którym zamieszkała. Natomiast Mazura miała już dość zimna, śniegu, lodu i mrozów. Rodzice nie pozwalali jej roztapiać śniegu. Mazura była pewna, że długo niećwiczone umiejętności mogą po prostu zaniknąć, i smuciła się.

Pewnej nocy starsza z siostr miła sen, w którym widziała przepiękną krainę. Świeciło tam słońce, wśród zieleni lasów przebijał się błękit malowniczych jezior. Nad brzegami jezior i rzek oraz na bagnach gnieździły się ptaki wodne i błotne. Rano Mazura opowiedziała rodzicom o krainie ze snu.

Po południu zaś Mazura podzieliła się z siostrą swoim nocnym widzeniem. Ta wyśmiała ją, twierdząc, że ich miejsce jest pośród śniegu i w zimnie. Mazura nie zgodziła się z siostrą. Warmia może i była stworzona do życia w lodowym zamku, ale Mazura nie zamierzała spędzić reszty życia w Krainie Lodu.

Gdy wróciła do swojego pokoju, zastanawiała się, co może zrobić z tym swoim „kawałkiem świata”, aby przypominał jej krainę ze snu. Po wielu przemyśleniach Mazura postanowiła na suficie namalować niebo i słońce, na ścianach pagórki, lasy i ptaki. Na podłodze położyła niebieski dywan w kształcie jeziora, rozstawiła własnoręcznie wykonane gliniane figurki przedstawiające faunę krainy snu.

Pokój Mazury stał się podobny do krainy ze snu. Księżniczka zaprosiła do pokoju swoich rodziców, którym bardzo spodobał się odmieniony pokój córki. Warmii również przypadła do gustu kraina stworzona przez Mazurę. Rodzice postanowili podzielić królestwo pomiędzy córki, a sami przeprowadzili się na Litwę. Dlatego jedna część królestwa nazywa się Mazury, a druga – Warmia.

Mazura króluje w swojej krainie. Roztopia lodowce, z wody powstają jeziora, sadi drzewa, które tworzą piękne lasy, sieje kwiaty i inne rośliny, aby było dużo zieleni. Rodzice często przywożą jej zwierzęta. W królestwie zwiększa się również liczba ludności.

Warmia zaś postanawia nie zmieniać w swoim królestwie niczego. Dzięki swoim mocom nadal budowała dla ludzi domy z lodu. Ale to nie przyciągało nowych mieszkańców na Warmię.

Warmia zazdrościła siostrze tak pięknej i zaludnionej krainy. Zaprosiła Mazurę, żeby ta pomogła roztopić śnieg. Siostra zgodziła się i lód roztopił się, ale jezior powstało mniej, niż na Mazurach. Warmia również sadi drzewa, krzewy i inne rośliny. A rodzice wciąż przywożą zwierzęta zza granicy. Wkrótce kraina Warmii także staje się piękna jak Mazury.

Warmia przyjechała z podziękowaniem do zamku Mazury.

– Witaj Warmio! – Mazura serdecznie przywitała siostrę.

– Cześć siostrzo! Bardzo Ci dziękuję, że pomogłaś mi i ludziom w królestwie! W mojej krainie jest pięknie, mieszkańcy są szczęśliwi. A co u Ciebie? – pyta Warmia.

– W mojej krainie jest coraz więcej śmieci. Myślę o wprowadzeniu recyklingu. – powiedziała zasmucona Mazura.

- Co to jest? – pyta Warmia.
- Recykling to jedna z ekologicznych metod ochrony środowiska. Mieszkańcy segregują śmieci, wrzucają odpady do specjalnych pojemników, potem przetwarza się je i powstaje kolejny produkt. Dzięki temu moja kraina może być ekologiczna.
- Czy w jakiejś krainie to się sprawdziło? – zapytała Warmia.
- Tak, oczywiście! Moja koleżanka Szwecja już od dawna stosuje recykling i segregację śmieci. Ona przekonała mnie, że odzyskiwanie surowców wtórnych z odpadów jest bardzo korzystne. – odpowiedziała Mazura.

Warmia i Mazura połączyły swoje królestwa, a powstała kraina nazwały Krainą Warmińsko – Mazurską.

(Wg opowiadania Julii Śmierzyńskiej, uczennicy szkoły podstawowej w Perłach)

ĆWICZENIE 1

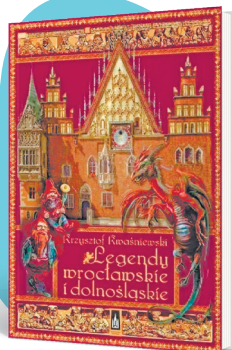
Odpowiedz na pytania.

1. Gdzie znajdowała się Kraina Lodu?
2. Co uwielbiały Mazura i Warmia?
3. Jaką moc posiadała Mazura?
4. Jaki talent miała Warmia?
5. Co widziała we śnie starsza siostra?
6. Jak zmieniła swój pokój Mazura?
7. Jak zmieniło się królestwo Mazury?
8. Czy Warmia zechciała zmienić swoją krainę?
9. Co opowiedziała Mazura o recyklingu?
10. Gdzie i jak sprawdza się ekologiczna metoda ochrony środowiska?

ĆWICZENIE 2

Poproś starszą osobę o opowiedzenie legendy o powstaniu Twojej miejscowości albo znajdź ją w jakiejś książce. Przekaż tę wiedzę grupie.

ĆWICZENIE 3**Co jest prawdą, a co nie. Uzasadnij. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!**

Twierdzenie		P	F
1.	Mazura lubiła lód, śnieg i mrozy.		
2.	Mazura ukryła swój sen przed siostrą.		
3.	Pokój Mazury stał się podobny do krainy ze snu.		
4.	Warmia postanowiła zmienić swoje królestwo i żyć po nowemu.		
5.	Król i królowa wyjechali do Szwecji.		
6.	Warmia przyjechała do siostry z podziękowaniem.		
7.	Mazura cieszyła się, że w jej krainie jest dużo śmieci.		
8.	Recykling to metoda ekologiczna.		
9.	W Szwecji segreguje się śmieci.		
10.	Powstała kraina nazywa się Krainą Warmińsko-Mazurską.		

CIEKAWOSTKA**Czym zajmuje się ekologia?**

Termin ten pochodzi z języka greckiego i utworzono go z dwóch wyrazów

oikos

oznacza dom,
środowisko lub miejsce
do życia

+

logos

oznacza umysł,
wiedzę lub naukę

Ekologia to nauka o strukturze i funkcjonowaniu przyrody. Bada ona oddziaływanie pomiędzy organizmami oraz ich wpływ na środowisko, a także wpływ środowiska na organizmy.

ĆWICZENIE 4

Przeczytaj wiersz. Ułóż 6 pytań do wiersza. Poproś koleżankę / kolegę o odpowiedzi na nie.

Alina Zwoźniak

Eko, eko – ekologia

Eko, eko, ekologia
 To higiena i biologia
 To ochrona czystej wody
 To działania dla przyrody.
 Eko, eko, ekologia
 Żeby Odra była modra
 Żeby było mniej w niej śmieci
 Niech zadbają o to dzieci.
 Kiedy masz ochotę zjeść loda – to jesz!
 Kiedy chcesz się napić, to pijesz co chcesz.
 Lecz po każdym lodzie zostanie papierek,
 A po coli, sokach – stopy puszek i butelek.
 Jeśli masz ochotę na Frugo – to pijesz,
 Jeśli chcesz być czysty, to często się myjesz.
 Żebyś mógł się umyć musi być czysta woda,
 Czyste środowisko i czysta przyroda.
 Nie wyrzucaj gazet, daj je na makulaturę,
 Bo z makulatury mamy papier i tekturę.
 A z papieru można zrobić książki i zabawki,
 Dzięki temu będzie więcej drzewa na huśtawki.
 Posegreguj śmieci – tutaj szkło, a tam metale.
 Z plastiku w fabryce zrobią mnóstwo nowych lalek.
 Kapsle i butelki, stare szmaty daj do skupu,
 Za to kupisz sobie pyszne lody, parę butów.

(Wg zostaneko.blogspot.com)

ĆWICZENIE 5

Porozmawiajcie w grupie o znaczeniu środowiska naturalnego w życiu każdego człowieka. Na jakich lekcjach są omawiane problemy ochrony przyrody?

ĆWICZENIE 6

Napisz wypracowanie (50 słów) o tym, co możesz zrobić, żeby pomóc przyrodzie. Pomogą Ci pytania poniżej.

Co możesz zrobić, aby pomóc

Jak możesz przyczynić się do recyklingu w domu?

Jak możesz przyczynić się do recyklingu w szkole?

Co możemy zrobić, by zachęcić innych do recyklingu?

ĆWICZENIE 7

Przyjrzyj się planszy. Ułóż listę materiałów do recyklingu. Uzupełnij jeszcze swoimi propozycjami, uzasadnij wybór. Podyskutujcie o tym w klasie.

Jakie materiały nadają się do recyklingu?

Większość papieru i kartonu nadaje się do segregacji śmieci

Większość szkła nadaje się do segregacji

Wiele rodzajów plastiku nadaje się do recyklingu

Większość metali nadaje się do recyklingu

ĆWICZENIE 8

Zorganizujcie w klasie konkurs plastyczny „Przyroda wokół nas”.

ĆWICZENIE 9

Przeczytaj tekst. Ułóż 8 pytań do tekstu. Poproś koleżankę / kolegę o odpowiedzi na nie.

Warmia i Mazury to jedno z najpiękniejszych miejsc w Polsce. Kraina ta jest położona w województwie warmińsko-mazurskim w północno-wschodniej części Polski. Do największych jezior na Mazurach należą Śniardwy, będące największym jeziorem w Polsce (113 km²) oraz Mamry (104 km²). Najgłębsze jezioro Warmii i Mazur to Hańcza (106 m). Wiele jezior jest połączonych kanałami żeglownymi. Mazury to raj dla żeglarzy i kajakarzy, a także miłośników ciszy i spacerów po lesie. Lasy zajmują około 30% powierzchni regionu.

Jeziora i ich okolice to jednak w głównej mierze piękne krajobrazy, w celu ochrony których stworzono Mazurski Park Krajobrazowy.

Świat zwierząt, żyjących na Mazurach, obejmuje wiele gatunków ssaków, w tym jelenie, kuny, lisy, zające, wydry, nietoperze, łasice, jenoty, dziki, wilki, bobry, norki czy borsuki. Są tu również wiewiórki, nornice, myszy oraz nietoperze.

Na Mazurach licznie występują kruki, orły, głuszce, cietrzewie, sójki czy myszołowy. Spotykane są też kanie, sokoły czy jastrzębie. Wiele jest gatunków typowo wodnych, w tym kaczki, perkozy, żurawie czy czaple. Ze względu na przyjazne dla nich tereny, Mazury są zwane ptasim rajem. W jeziorach z kolei żyje wiele gatunków ryb, między innymi szczupaki, amury, sielawy, płocie, tołpygi oraz okonie.

Ważnym miejscem zabytkowym Warmii i Mazur jest Pole Bitwy – Grunwald, na którym w 1410 r. wojska polsko-litewsko-kozackie pokonały Krzyżaków.

(Wg Internetu)

ĆWICZENIE 10

Z tekstu (ćw. 9) wypisz do jednej kolumny nazwy ptaków, do drugiej – ssaków, do trzeciej – ryb. Znajdź ich odpowiedniki w języku ukraińskim.

ĆWICZENIE 11

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Największe jeziora Warmii i Mazur

Śniardwy – powierzchnia około 113 km², głębokość maksymalna 23 m.

Mamry – powierzchnia około 104 km², głębokość maksymalna 44 m.

Niegocin – powierzchnia około 26 km², głębokość maksymalna 40 m.

Roś – powierzchnia około 19 km², głębokość maksymalna 32 m.

Tały – powierzchnia około 18 km², głębokość maksymalna 44 m.

ĆWICZENIE 12

Przeczytaj wiersz znanego polskiego poety Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego ze zbioru „Kronika olsztyńska”. W klasie zorganizujcie konkurs na najlepszego recytatora poezji. Jakie emocje wywołuje ten wiersz? Porozmawiajcie w grupie.

Konstanty Ildefons Gałczyński

Jutro popłyniemy daleko,
jeszcze dalej niż te obłoki,
pokłonimy się nowym brzegom,
odkryjemy nowe zatoki;

nowe ryby znajdziemy w jeziorach,
nowe gwiazdy złowimy w niebie,
popłyniemy daleko, daleko,
jak najdalej, jak najdalej przed siebie.

Starym borom nowe damy imię,
nowe ptaki znajdziemy i wody,
posłuchamy, jak bije olbrzymie,
zielone serce przyrody.

ĆWICZENIE 13

Zorganizujcie kółko dyskusyjne i porozmawiajcie na temat Warmii i Mazur. Pomogą Wam w tym poniższe punkty.

1. Ustalcie na mapie Polski, gdzie jest położone województwo warmińsko-mazurskie.
2. Z jakimi państwami graniczy to województwo?
3. Z jakimi innymi województwami graniczy województwo warmińsko-mazurskie?
4. Dlaczego Warmię i Mazury określa się mianem krainy jezior i lasów?
5. Jakie są największe jeziora Pojezierza Mazurskiego?
6. Kiedy się odbyła bitwa pod Grunwaldem? Co o niej możesz powiedzieć?
7. Czy kanały łączące ze sobą jeziora tworzą raj dla żeglarzy i kajakarzy?
8. Czy w lasach mazurskich jest pełno zwierzyny i jakiej?

ĆWICZENIE 14

Przeczytaj informacje o Pojezierzu Szackim. Skorzystaj z podanych poniżej tłumaczeń nazw własnych.

Pojezierze Szackie¹ składa się z 30 jezior i jest zlokalizowane w międzyrzeczu Bugu oraz Prypeci wśród kompleksów leśnych w rejonie szackim (obwód wołyński) w obrębie Niziny Poleskiej (Polesie Wołyńskie).

Dla ścisłej ochrony rzadkich kompleksów przyrodniczych powołano w 1983 roku Szacki Park Narodowy² o powierzchni 32 500 ha. Brzegi jezior są pokryte materiałem piaskowym i drobno żwirowym, czasem występują obszary zabagnione. Dno zazwyczaj jest pokryte materiałem piaszczysto-mułowym lub torfowym. Zasilanie odbywa się wyłącznie dzięki opadom atmosferycznym oraz za pomocą wód podziemnych, często też za pomocą wymiany wód kanałami, które łączą jeziora w jeden system.

Największym jeziorem tego pojezierza jest jezioro Świtiaż³ o powierzchni 26 – 27,5 km². To drugi co do wielkości naturalny akwen Ukrainy po jeziorze Jałpuh⁴, którego powierzchnia wynosi 149 km². Innymi większymi jeziorami Pojezierza Szackiego są: Jezioro Pułemeckie⁵ – 16,3 km², Łuki⁶ – 6,8 km², Lucymyr⁷ – 4,3 km², Ostrowiańskie⁸ – 2,5 km², Pisoczne⁹ – 1,86 km² oraz Krymne¹⁰ – 1,44 km².

W XX wieku podjęto decyzję połączenia kanałem jeziora Świtiaż z rzeką Prypeć, co zaowocowało połączeniem wodnym Morza Bałtyckiego z Czarnym.

Na Pojezierzu Szackim panują doskonale warunki do uprawiania nurkowania. Jest to spowodowane dużą zawartością srebra w wodzie, które wykazuje dużą aktywność chemiczną, oczyszczając wodę jezior od zakwitów i glonów. W efekcie wysoka przejrzystość wody sprzyja podwodnym obserwacjom oraz fotografowaniu różnorodnej flory i fauny wodnej. Obok nurkowania intensywnie rozwija się wędkarstwo sportowe, w którym biorą udział zarówno specjaliści jak i amatorzy.

- 1 **Pojezierze Szackie** – Шацькі озера
- 2 **Szacki Park Narodowy** – Шацький національний природний парк
- 3 **jeziro Świtiaz** – озеро Світязь
- 4 **jeziro Jałpuh** – озеро Ялпуг
- 5 **jeziro Pułemeckie** – озеро Пулемецьке
- 6 **jeziro Łuki** – озеро Луки
- 7 **jeziro Lucymyr** – озеро Люцимир
- 8 **jeziro Ostrowiańskie** – озеро Остров'янське
- 9 **jeziro Pisoczne** – озеро Пісочне
- 10 **jeziro Krymne** – озеро Кримне

ĆWICZENIE 15

Śluchając tekstu, uzupełnij brakujące wyrazy.
Nie rozwiążuj ćwiczenia w podręczniku!

<http://surl.li/ruocg>

Pojezierze Szackie – perła Wołynia

W czasie wycieczki będziecie mieli okazję zwiedzić [] Pojezierza Szackiego. Jego piękne i niepowtarzalne [], malownicze [], poznać florę i faunę. Podczas pobytu [] prawosławnym św. Apostołów Piotra i Pawła w [] Świtiaż możecie wzbogacić się o wartości duchowe i po prostu pomodlić się.

Spacer brzegiem [] jezior pozwoli nie tylko dobrze spędzić czas, ale również poszerzy [] i wzbogaci wiedzę przyrodniczą z geografii, [], biologii itd.

Informacje na temat historii regionu pozwolą lepiej zrozumieć jego tradycje i zwyczaje. Dawne [] jako wehikuly czasu¹ przeniosą na Pojezierze z minionych epok.

Jedna z legend głosi, że dawno temu na miejscu jeziora [] stało wielkie miasto. Kiedy zbliżył się do miasta wróg, ono zapadło się pod ziemię [] ze sobą wszystkich mieszkańców. Na tym miejscu powstało duże i [] jezioro.

¹ wehikuł czasu – машина часу

(Wg Internetu)

ZAPAMIĘTAJ!

Zaprzeczenie wyrażamy słowami: *to nie prawda; nic podobnego*
Poprawną odpowiedź wyrażamy słowami: *tak, to prawda, tak jest*

ĆWICZENIE 16

Porozmawiajcie z koleżanką / kolegą, co jest prawdą, a co nie. Dlaczego?

WZÓR A: Największym jeziorem Pojezierza Szackiego są Śniardwy.
To nieprawda, bo największym jeziorem Pojezierza Szackiego jest jezioro Świtiaż.
Nic podobnego. Największym jeziorem Pojezierza Szackiego jest jezioro Świtiaż.

WZÓR B: Na Warmii i Mazurach znajduje się Pole Bitwy pod Grunwaldem.

Tak, to prawda, ponieważ bitwa wojsk polskich, litewskich i kozackich z Krzyżakami miała miejsce pod Grunwaldem w 1410 roku.

Tak jest, bitwa pod Grunwaldem miała miejsce dokładnie w 1410 roku.

1. Na Pojezierzu Szackim panują doskonałe warunki do uprawiania nurkowania.
2. Pojezierze Mazurskie znajduje się w południowo-zachodniej części Polski.
3. Pojezierze Szackie jest zlokalizowane w międzyrzeczu Bugu i Prypeci.
4. Sieć kanałów wodnych łączących liczne jeziora mazurskie jest atrakcją dla żeglarzy.
5. Lasy Warmii i Mazur są pełne ptaków i zwierząt.
6. W klasztorze św. Michała Archanioła w miejscowości Szack można pomodlić się i odpocząć.
7. Na Warmii i Mazurach żyje dużo papug, strusi, kanarków.
8. Pojezierze Szackie jest położone w południowej części Ukrainy nad Morzem Azowskim.
9. Faunę Pojezierza Mazurskiego tworzą rozmaite ssaki.
10. Duża zawartość srebra w wodzie jezior Pojezierza Szackiego powoduje, że woda w nich jest czysta i przezroczysta.

ĆWICZENIE 17

Przygotujcie w grupie prezentację o faunie i florze Pojezierza Szackiego. Skorzystajcie z podręcznika do geografii, Internetu, encyklopedii lub z każdego wiarygodnego źródła.

ĆWICZENIE 18

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

W kulturze polskiej jest szeroko znane jezioro Świtez. Niestety, nie jest to jezioro z Pojezierza Szackiego, ale to koło Nowogródka na Białorusi. Z jeziorem tym związanych jest wiele legend, których w dzieciństwie słuchał największy polski poeta – Adam Mickiewicz. Kilka z nich umieścił w napisanych przez siebie *Balladach i romansach* (1822).

UWAGA!

Świtiaż w Ukrainie – rodzaj **męski!**
Świteż na Białorusi – rodzaj **żeński!**

ĆWICZENIE 19

Dowiedz się więcej o Adamie Mickiewiczu i jego młodości. Czy Adam Mickiewicz był w Ukrainie? Informacje przekazaj grupie.

ĆWICZENIE 20

Przeczytaj fragment ballady Adama Mickiewicza „Świteż”. Jak rozumiesz jej treść? Czy znasz jeszcze jakieś ballady A. Mickiewicza na temat Świteży?

Adam Mickiewicz

Świteż

Ktokolwiek będziesz w nowogrodzkiej stronie,
 Do Płuzyn ciemnego boru
 Wjehawszy, pomnij zatrzymać tve konie,
 Byś się przypatrzył jezioru.

Świteż tam jasne rozprzestrzenia łona,
 Wielkiego kształcie obwodu,
 Gęstą po bokach puszcza oczerniona,
 A gładka jak szyba lodu.

Jeżeli nocną przybliżysz się doba
 I zwrócisz ku wodom lice,
 Gwiazdy nad tobą i gwiazdy pod tobą,
 I dwa obaczysz księżyce.

(...)

Na miejscach, które dziś piaskiem zaniosoł,
 Gdzie car i trzcina zarasta,
 Po których teraz wasze biega wiosło,
 Stał okrąg pięknego miasta.

(...)

Raz niespodzianie obległ tam Mendoga
 Potężnym wojskiem Car z Rusi,
 Na całą Litwę wielka padła trwoga,
 Że Mendog poddać się musi.

(...)

Walenty Wańkowicz

Adam Mickiewicz

Jeśli nie możemy ująć nieprzyjaciela,
O śmierć błagamy u ciebie,
Niechaj nas lepiej twój piorun wystrzela
Lub żywych ziemia pogrzebie.”
(...)

ZAPAMIĘTAJ!

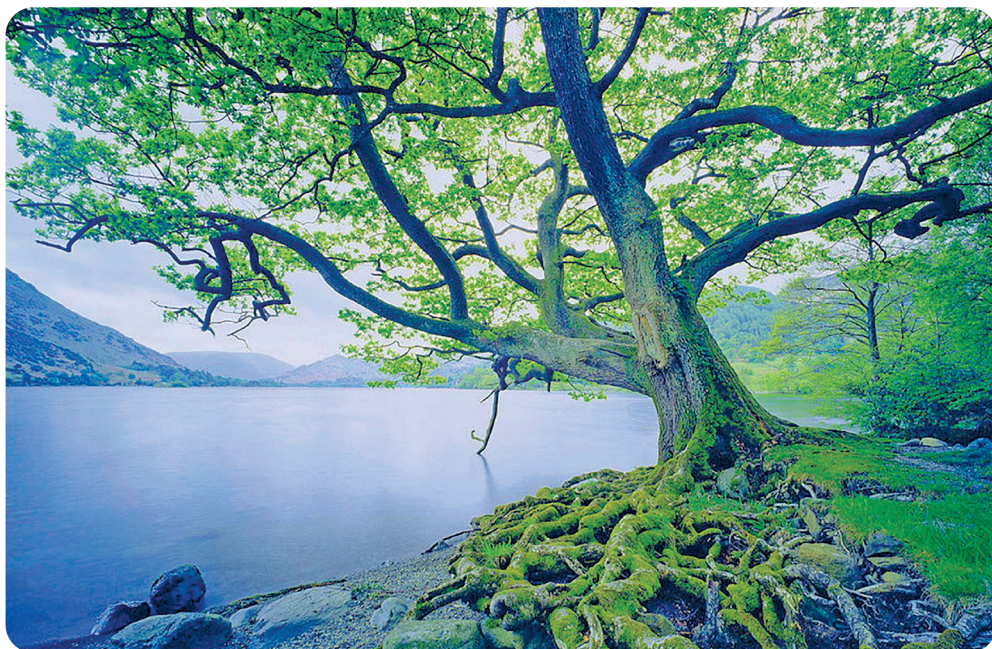
EPITET – określenie poetyckie, podkreślające cechę, np. podmiotu lirycznego, bohaterów wiersza, wnoszące zabarwienie uczuciowe.

EPITET – określa rzeczownik. Jest nim na ogół przymiotnik (np. dziwne uliczki), rzadziej rzeczownik (np. skrawek słońca). Niektóre epitety w wierszach mogą mieć charakter przenośni (np. jesienny gość).

ĆWICZENIE 21

Spróbujcie w grupie opowiedzieć fabułę tej ballady. Czy jest to dobra fabuła, np. na film?

ĆWICZENIE 22

Wypisz z ćw. 20 epitety, ułóż z nimi swoje zdania.

Mianownik liczby mnogiej (kto? co?)

RODZAJ MĘSKOOSOBOWY		
Przymiotnik	Rzeczownik	Przykłady
-i	-i	młody student – młodzi studenci bogaty sąsiad – bogaci sąsiedzi głuchy mnich – głusi mnisi znany artysta – znani artyści duży Rumun – duzi Rumuni
	-y	znany fizyk – znani fizycy młodszy kolega – młodsi koledzy nowy aktor – nowi aktorzy mały chłopiec – mali chłopcy uprzejmy kierowca – uprzejmi kierowcy
-y	-e	wysoki rzymianin – wysocy rzymianie stary Amerykanin – starzy Amerykanie chory krakowianin – chorzy krakowianie
	-owie	niski syn – niski synowie drogi ojciec – drodzy ojcowie mądry król – mądry królowie uroczy Belg – uroczy Belgowie

UWAGA!

brat – bracia, człowiek – ludzie,
ksiądz – księża, rok – lata

Do rzeczowników rodzaju **męskoosobowego** używamy zaimka osobowego **oni**, zaimka wskazującego **ci, tamci** oraz zaimka pytającego **jacy?, którzy?**

Oni: młodzi mężczyźni, wysocy chłopcy, nowi studenci, wyedukowani aktorzy, uprzejmi policjanci, uczciwi uczniowie, dobrzy ludzie.

Ci: młodzi mężczyźni, wysocy chłopcy, nowi studenci, wyedukowani aktorzy, uprzejmi policjanci, uczciwi uczniowie, dobrzy ludzie.

Jacy: młodzi mężczyźni, wysocy chłopcy, nowi studenci, wyedukowani aktorzy, uprzejmi policjanci, uczciwi uczniowie, dobrzy ludzie.

Jacy tacy
krakowiaczy?

RODZAJ NIEMĘSKOOSOBOWY			
Rodzaj	Przymiotnik	Rzeczownik	Przykłady
Niemęskoosobowy (męskożywotne i męskonieżywotne)	-e -ie	-y	zdrowy ząb – zdrowe zęby szeroki stół – szerokie stoły ciekawny program – ciekawe programy groźny lew – groźne lwy
		-i	smaczny ogórek – smaczne ogórki pieróg ruski – pierogi ruskie
		-e	rudy rydz – rude rydze szybki tramwaj – szybkie tramwaje niedźwiedź brunatny – niedźwiedzie brunatne wygodny fotel – wygodne fotele porcelanowy talerz – porcelanowe talerze
Żeński	-e -ie	-y	zupa jarzynowa – zupy jarzynowe natrętna mucha – natrętne muchy wiejska kielbasa – wiejskie kielbasy
		-i	świeża bułka – świeże bułki stara waga – stare wagi
		-e	ciemna noc – ciemne noce prosta linia – proste linie polska restauracja – polskie restauracje starsza pani – starsze panie
Nijaki	-e -ie	-a	świeże jajko – świeże jajka ciepłe morze – ciepłe morza wysokie piętro – wysokie piętra obfite śniadanie – obfite śniadania forum gospodarcze – fora gospodarcze muzeum narodowe – muzea narodowe
		-ona	współczesne imię – współczesne imiona starożytne plemię – starożytne plemiona
		-ęta	łaciate cielę – łaciate cielęta

Do rzeczowników rodzaju **niemęskoosobowego**, **żeńskiego** i **nijakiego** w liczbie mnogiej używamy zaimka osobowego **one**, zaimka wskazującego **te**, **tamte** oraz zaimka pytającego **jakie?**, **które?**

One: zdrowe zęby, groźne lwy, natrętne muchy, pachnące kwiaty, muzea narodowe, zielone jabłka.

Te: zdrowe zęby, groźne lwy, natrętne muchy, pachnące kwiaty, muzea narodowe, zielone jabłka.

Które: zdrowe zęby, groźne lwy, natrętne muchy, pachnące kwiaty, muzea narodowe, zielone jabłka.

Jakie: zdrowe zęby, groźne lwy, natrętne muchy, pachnące kwiaty, muzea narodowe, zielone jabłka.

ĆWICZENIE 23

Utwórz formy mianownika liczby mnogiej. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. ciężki młotek – ciężkie młotki

1. młody ptak – _____ .
2. kolorowy motyl – _____ .
3. ciekawy podcast – _____ .
4. zielone jabłko – _____ .
5. wygrany mecz – _____ .
6. ukochana babcia – _____ .
7. modny telefon – _____ .
8. szara mysz – _____ .
9. szybki tramwaj – _____ .
10. śmieszny wpis – _____ .
11. pociąg pośpieszny – _____ .
12. ulewny deszcz – _____ .
13. powieść historyczna – _____ .
14. ciemna noc – _____ .
15. liceum techniczne – _____ .

ĆWICZENIE 24

Wyrazy podane w nawiasach zapisz w mianowniku liczby mnogiej. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. W miejskim zoo są (*wielki renifer*).
2. W zagrodzie chodzą (*czerwony kogut, pstra kura*).
3. Na wiosnę pięknie śpiewają (*leśny ptak*).
4. W lesie żyją (*kolczasty jeż, chytry lis i szary wilk*).

5. W starym parku są (złocisty bażant), (ładny paw), i inne (rzadki ptak).
6. (Koń huculski) żyją w górach.
7. W polskich lasach jest dużo (silny żubr).
8. (Brunatny niedźwiedź) zimą śpią.

ĆWICZENIE 25

Utwórz formę mianownika liczby mnogiej. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Uczciwy chłopiec – uczciwi chłopcy.
1. Odważny żołnierz – _____ .
2. Wysoki gość – _____ .
3. Dowcipny klaun – _____ .
4. Życzliwy profesor – _____ .
5. Leniwy student – _____ .
6. Pracowity uczeń – _____ .
7. Prawdziwy przyjaciel – _____ .
8. Nieśmiały rzemieślnik – _____ .
9. Ukochany dziadek – _____ .
10. Nowy dyrektor – _____ .

ĆWICZENIE 26

Uzupełnij zdania brakującymi połączeniami z ramki. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. W dzisiejszym koncercie biorą udział polscy artyści.
1. Nasze miasto zwiedzają _____ .
2. W fabryce pracują _____ .
3. Codziennie nas witają _____ .
4. Choremu pomagają _____ .
5. _____ to przyszli studenci.
6. W tej sztuce występują _____ .
7. Jan Matejko, Antoni Malczewski, Józef Chełmoński to znani _____ .
8. Andrzej Wajda, Krzysztof Kieślowski, Krzysztof Zanussi to słynni _____ .
9. _____ lubią sport.
10. _____ pomagają starszym osobom.

życzliwi nauczyciele; wybitni aktorzy; zdolni inżynierzy;
 polscy malarze; wzorowi uczniowie; młodzi mężczyźni; zagraniczni turyści;
 polscy reżyserzy; uczynni uczniowie; dobrzy lekarze

ĆWICZENIE 27

Przepisz, zmieniając zdania według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. To jest utalentowany Polak. To są utalentowani Polacy.
1. To jest wybitny Ukrainiec.
 2. To jest miły sąsiad.
 3. To jest starszy pan.
 4. To jest poważny dyrektor.
 5. To jest zdolny aktor.
 6. To jest dowcipny pisarz.
 7. To jest młody wychowawca.
 8. To jest bileter teatralny.
 9. To jest znany reżyser.
 10. To jest dobry nauczyciel.

ĆWICZENIE 28

Utwórz formę mianownika liczby mnogiej według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Wysoki wiełtład –
wysokie wiełtłady

1. Piękny łabędź – .
2. Młody koń – .
3. Niski kucyk – .
4. Głuchy pies – .
5. Stary słoń – .
6. Mały wróbel – .

0. Wysoki mężczyzna –
wysocy mężczyźni

1. Piękny Polak – .
2. Młody aktor – .
3. Niski pan – .
4. Głuchy starzec – .
5. Stary sąsiad – .
6. Mały chłopiec – .

ĆWICZENIE 29

Wypełnij luki odpowiednią formą rzeczownika z przymiotnikiem w mianowniku według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Znajomi studenci poszli do teatru. Śnieżne bałwany stoją w parku.

1. (zielony krokodyl) żyją w Nilu.
2. (stary profesor i młody doktor) pracują na uniwersytecie.
3. (dobry koń) pomagają rolnikom w gospodarstwie.
4. (nowy stół) stoją na korytarzu.
5. (nowy uczeń) przyszli do naszej szkoły.
6. (wyszkolony żołnierz) wykonują zadanie.

7. (znany artysta) mają wystawę.
8. (starszy kolega) pomagają młodszemu.
9. (uczciwy przyjaciel) pomagają w schronisku.
10. (poważny bażant) chodzą po polu.

ĆWICZENIE 30

Wypisz epitety z fragmentu ballady (ćw.19). Ustal przypadek, w jakim są użyte. Epitety w liczbie pojedynczej zamień na liczbę mnogą według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Epitet w liczbie pojedynczej	Przypadek	Epitet w liczbie mnogiej w Mianowniku liczby
nowogródzkiej stronie	Ms. lp	nowogródzkie strony
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

ĆWICZENIE 31

Zapoznaj się z hasłami o tematyce ekologicznej. Jak je rozumiesz? Porozmawiajcie w grupie, czy są podobne w języku ukraińskim.

1. Świat zadymiony ma same złe strony.
2. Na ochronie środowiska twoje zdrowie zyska.
3. Przyroda jest wieczna, jeżeli jest bezpieczna.
4. Wypalanie traw zabija zwierzęta, niech każdy o tym pamięta.
5. Gdy energię oszczędzamy, życie na ziemi przedłużamy.
6. Śmieci segregujesz, ziemię ratujesz.
7. Gdy zniszczymy las, nie będzie nas.
8. Wiedzą to nawet dzieci, że ważna jest segregacja śmieci.
9. Okaż kulturę – chroń naturę.
10. Wszyscy wygramy, gdy świat posprzątam.

ĆWICZENIE 32

Rozwiąż test.

1. Nazwa Krainy Warmińsko-Mazurskiej pochodzi od księżniczek:
 - a. Warmii i Mazury;
 - b. Szwecji i Warmii;
 - c. Mazury i Szwecji.
2. Warmia i Mazury są położone:
 - a. w województwie dolnośląskim w południowo-zachodniej Polsce;
 - b. w województwie warmińsko-mazurskim w północno-wschodniej części Polski;
 - c. na Podlasiu.

3. Ważnym miejscem historycznym Warmii i Mazur jest:
 - a. bitwa pod Monte Cassino;
 - b. Pole Bitwy pod Grunwaldem;
 - c. bitwa nad Bzurą i Rawką.

4. Pojezierze Szackie składa się z:
 - a. tysiąca jezior;
 - b. dwustu trzydziestu jezior;
 - c. trzydziestu jezior.

5. Adam Mickiewicz to:
 - a. wieszcz i poeta romantyczny;
 - b. wybitny matematyk;
 - c. artysta malarz.

6. W której linijce są poprawne formy:
 - a. piękni mężczyźni, piękne łabędzie, piękne widoki;
 - b. piękne zające, piękne studenty, piękni zeszyty;
 - c. piękni koty, piękne goście, piękni tygrysy.

Lekcja 3

DOM RODZINNY

Rodzina: babcia, dziadek, dziadkowie, ojciec, matka, brat, siostra, wujek, ciotka, żona, mąż, wnuk, wnuczka, syn, córka, rodzice, rodzeństwo, kuzyn, kuzynka, wujostwo.

Mieszkanie: przedpokój, korytarz, garaż, kuchnia, łazienka, sypialnia, salon, jadalnia, pokój, gabinet, piwnica, garderoba, ubikacja, aneks kuchenny, strych.

Dom: parterowy, piętrowy, dwupiętrowy, jednorodzinny, wiejski, wolnostojący, rodzinny.

Cześć! Mam na imię Edek i jestem uczniem klasy 7b. Mieszkam w Żytomierzu i jestem jedynakiem. Mieszkam w tym mieście wraz z rodziną. Moja rodzina jest niezwykła. Mieszkamy razem z dziadkami i siostrą mojej mamy i jej rodziną w dużym, piętrowym bliźniaku z balkonami, gdzie przez całe lato kwitną kwiaty.

Pod jednym dachem jest nas aż 9 osób. Najstarszy jest dziadek Kazimierz, babcia Teresa jest nieco młodsza. Moi rodzice mają na imię Władysław i Monika. Przez ścianę z nami mieszka jeszcze siostra mojej mamy, ciocia Ola z mężem Piotrem i dwójką dzieci. Kuzyn Adaś i kuzynka Irenka są prawie moimi rówieśnikami. Mąż ciotki Piotr jest adwokatem, a ona – sędzią.

Brat mojego taty, wujek Henryk z rodziną przeprowadził się do nowego domu. Kiedyś mieszkali w bloku, na czwartym piętrze, w małym trzypokojowym mieszkaniu. Wujka rodzina składa się właśnie z niego, jego żony, a mojej ciotki Helenki, i ich trójki dzieci: kuzynów Romka i Tomka, a także kuzynki Ani. Ich poprzednie

mieszkanie miało tylko 64 m², salon z aneksem kuchennym, dwie niewielkie sypialnie, łazienkę i mały balkon.

Teraz mieszkają w dużym jednorodziennym domu piętrowym z tarasem i ogrodem. Ich dom ma 183 m², pięć sypialni, salon, gabinet, kuchnię z jadalnią i trzy łazienki, dużą garderobę i garaż – ulubione miejsce wujka. Największą zaletą ich domu jest to, że każdy ma dużo miejsca dla siebie.

Kiedyś wujek mieszkał w centrum Żytomierza, okna mieli z pięknym widokiem na centrum miasta. Chodzili z żoną pieszo do pracy. Zaś kuzyni z kuzynką jeździli do szkoły trolejbusem.

Teraz rodzina mieszka za miastem, z tarasu widzą las i staw, ale do pracy muszą jechać prawie godzinę samochodem. Romek, Tomek i Ania uczą się w mieście. Bracia uczęszczają do szkoły średniej, a siostra studiuje na uniwersytecie. Wszyscy bardzo lubią swój nowy dom i dużo czasu spędzają w ogrodzie. Całą rodziną chodzą na spacer do lasu.

Na Żytomierszczyźnie mieszka wielu Polaków. Moja rodzina też ma polskie korzenie. Wujek Piotr i ciocia Helena aktywnie działają w Domu Polskim w Żytomierzu.

Teraz całą rodziną jedziemy do wujka Henryka, żeby wspólnie pojechać do Berdyczowa, obejrzeć muzeum mistrza literatury angielskiej polskiego pochodzenia Josepha Conrada (Józefa Korzeniowskiego) i klasztor karmelitów bosych w Berdyczowie.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Gdzie i z kim mieszka Edek?
2. Kim są dla Edka sąsiedzi z za ściany?
3. W jakich warunkach i gdzie mieszkał wujek Henryk?
4. Jak wyglądało poprzednie mieszkanie wujka?
5. Czy nowy dom wujka jest wygodny?
6. Jakie widoki obserwowała rodzina wujka, mieszkając w mieście?
7. Z jakiej rodziny pochodzi Edek?
8. Kto z rodziny udziela się w Domu Polskim?
9. Dokąd i w jakim celu wybiera się cała rodzina?
10. Kto to jest Joseph Conrad?

ZAPAMIĘTAJ!

blok – багатоквартирний будинок

gmach – будівля

dom jednorodzinny – котедж

bliźniak – спарений котедж

szeregowiec – спарені котеджи

pałac – палац

zamek – замок

dworek – садиба

kamienica –
кам'яниця

wieżowiec –
багатоповерховий
будинок

drapacz chmur –
хмарочос

ĆWICZENIE 2

Przyjrzyj się zdjęciom różnych budowli. W której z nich wolałabyś / wolałbyś mieszkać. Uzasadnij. Napisz opowiadanie na ten temat (50 słów).

ĆWICZENIE 3

Przeczytaj fragment powieści współczesnej polskiej pisarki Sylwii Wojciechowskiej. Namaluj ilustrację przedstawiającą treść przeczytanego fragmentu. Zorganizujcie w klasie konkurs plastyczny na najlepszą ilustrację.

Julek mieszka w domu szeregowym na przedmieściach dużego miasta. Na jego ulicy wszyscy żyją w prawie identycznych domach. Każdy z nich ma białe ściany, brązowe drzwi i ciemnoczerwony dach. Tylko ogródki się między sobą różnią. U Julka przed wejściem rosną krzaki róży, o które mama bardzo dba, za to u sąsiada, Pana Rozrzutnickiego, nie rośnie nic poza króciutko przyciętą trawą.

(Wg Sylwii
Wojciechowskiej)

ZAPAMIĘTAJ!

Ogłoszenie to krótki i zwięzły tekst, którego celem jest przekazanie informacji czy faktu. Stałe elementy ogłoszenia (zasada pięciu palców):

Kto ogłasza?

Kiedy się odbywa?

O czym?

Dla kogo?

Gdzie się odbywa?

Gmina Piaseczno

PIASECZYŃSKA FUNDACJA EKOLOGICZNA

Wydział Gospodarki Odpadami Miasta i Gminy Piaseczno
we współpracy z Piaseczyńską Fundacją Ekologiczną
zapraszają uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych do
wzięcia udziału w konkursie:

Trzy kategorie wiekowe:

Uczniowie klas I-III Szkół Podstawowych

- kolaż promujący zbiórkę makulatury

Uczniowie klas IV-VI Szkół Podstawowych

- ekologiczne nakrycie głowy

Uczniowie klas I-III Szkół Gimnazjalnych

- foto-plakat promujący segregację odpadów

Termin nadsyłania prac 2 czerwca 2017 r.

Atrakcyjne nagrody rzeczowe dla
pierwszych trzech miejsc w każdej kategorii!!!

Konkurs na zbiórkę makulatury dla Szkół!

**Szkoła, która zbierze najwięcej makulatury w przeliczeniu
na jednego ucznia otrzyma pomoce dydaktyczne.**

ĆWICZENIE 4
Napisz ogłoszenie
o konkursie na
najlepszy obrazek.

* Szczegóły w Regulaminie Konkursu „RATUJ NATURE – ZBIERAJ MAKULATURĘ”
dostępnym w szkołach i na stronie internetowej Wydziału Gospodarki Odpadami Miasta i Gminy Piaseczno.

ĆWICZENIE 5

Zapoznaj się z treścią ciekawostki

CIEKAWOSTKA

28 czerwca 2015 roku na terenie klasztoru karmelitów bosych w słynnym sanktuarium Matki Boskiej Berdyczowskiej w Berdyczowie uroczyste zostało otwarte muzeum Josepha Conrada (Józefa Korzeniowskiego) słynnego pisarza brytyjskiego pochodzenia polskiego.

ĆWICZENIE 6

Przeczytaj notatkę o Josephie Conradzie. Na podstawie informacji z Internetu sporządźcie w grupie prezentację życiorysu Józefa Korzeniowskiego.

Joseph Conrad (właściwie Józef Konrad Korzeniowski), wybitna postać europejskiej nauki i kultury, urodził się 3 grudnia 1857 roku w Berdyczowie (obecnie obwód żytomierski) w polskiej rodzinie. Uznawany jest za klasyka literatury brytyjskiej. Zmarł w 1924 roku w Anglii. Jego rodzice byli patriotami i takie wartości chcieli zaszczerpić w swoim synu. Ulubionym pisarzem romantycznym Josepha Conrada był Juliusz Słowacki.

Przyszły pisarz krótko mieszkał w Czernihowie, uczył się w gimnazjach Lwowa i Krakowa. Jako siedemnastolatek w 1874 roku Korzeniowski staje się marynarzem. Do końca życia był związany z morzem.

Józef Korzeniowski z marynarza stał się pisarzem. Debiutował późno, bo w wieku 38 lat powieścią „Szaleństwo Almayera”. Jako kapitan statków i oficer morski zwiedził wiele krajów i kontynentów. Podczas swoich wypraw był m.in. we Francji, Singapurze i w Afryce Środkowej.

Józef Korzeniowski

Jego podróżnicze doświadczenia i przygody stały się później podstawą do napisania licznych utworów, które do dziś cieszą się zainteresowaniem czytelników. Do najbardziej znanych dzieł Josepha Conrada można zaliczyć powieść „Lord Jim” i opowiadanie „Jądra ciemności”. Conrad mówił po polsku, angielsku, francusku i włosku.

Z okazji 160. rocznicy urodzin autora „Jądra ciemności” Sejm RP ustanowił rok 2017 Rokiem Josepha Conrada.

ĆWICZENIE 7

Odpowiedz na pytania. Znajdź na mapie kraje i kontynenty, które odwiedził Joseph Conrad.

1. Z jakimi miejscowościami w Ukrainie był związany Józef Korzeniowski?
2. W którym roku Korzeniowski stał się marynarzem?
3. W którym roku Korzeniowski całkiem poświęcił się pisarstwu?
4. Jakie są najbardziej znane utwory Josepha Conrada?
5. Co obchodzono w roku 2017 w Polsce?
6. W jakich językach rozmawiał Konrad Korzeniowski?
7. A Ty, jakie znasz języki obce?

Czasowniki modalne

W języku polskim występują czasowniki modalne wyrażające:

- **możliwość:** *móc, potrafić, umieć.*
- **chęć:** *chcieć, woleć.*
- **konieczność:** *musieć, wolno, można, należy.*
- **powinność:** *powinien, trzeba.*

Czasowniki modalne tworzą konstrukcję z bezokolicznikiem.

Możesz zaczekać na mnie. Ona potrafi śpiewać. Siostra umie grać na skrzypcach.

Rodzice chcą wyjechać za miasto. Wolę mieszkać w bloku.

Muszę to zrobić. Nie wolno wchodzić! Czy można wejść? Należy czytać powoli.

Powinniśmy dobrze się uczyć. Na pytanie trzeba odpowiadać.

UWAGA!

Do czasowników modalnych zaliczane są **nieodmienne wyrazy:** *można, należy, trzeba, wolno.*

Utrwalenie wiedzy o czasowniku Odmiana czasowników modalnych

CZAS TERAŹNIEJSZY

LICZBA POJEDYNCZA

	chcieć	móc	woleć	potrafić	musieć	umieć
1. ja	chcę	mogę	wolę	potrafię	muszę	umiem
2. ty	chcesz	możesz	wolisz	potrafisz	musisz	umiesz
3. on ona ono }	chce	może	woli	potrafi	musi	umie

LICZBA MNOGA

	chcieć	móc	woleć	potrafić	musieć	umieć
1. my	chcemy	możemy	wolimy	potrafimy	musimy	umiemy
2. wy	chcecie	możecie	wolicie	potraficie	musicie	umiecie
3. oni one }	chcą	mogą	wolą	potrafią	muszą	umieją

CZAS PRZESZŁY

LICZBA POJEDYNCZA

osoba	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. ja	chciałem, mogłem, wolałem, potrafiłem, musałem, umiałem	chciałam, mogłam, wolałam, potrafiłam, musałam, umiałam	–
2. ty	chciałeś, mogłeś, wolałeś, potrafiłeś, musałeś, umiałeś	chciałaś, mogłaś, wolałaś, potrafiłaś, musałaś, umiałaś	–
3.	on chciał, mógł, wolał, potrafił, musał, umiał	ona chciała, mogła, wolała, potrafiła, musała, umiała	ono chciało, mogło, wolało, potrafiło, musało, umiało

LICZBA MNOGA

osoba	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
1. my	chcieliśmy, mogliśmy, woleliśmy, potrafiliśmy, musieliśmy, umieliśmy	chciałyśmy, mogłyśmy, wolałyśmy, potrafiłyśmy, musiałyśmy, umiałyśmy
2. wy	chcieliście, mogliście, woleliście, potrafiliście, musieliście, umieliście	chciałyście, mogłyście, wolałyście, potrafiłyście, musiałyście, umiałyście
3.	oni chcieli, mogli, woleli, potrafili, musieli, umieli	one chciały, mogły, wolały, potrafiły, musiały, umiały

TRYB PRZYPUSZCZAJĄCY

LICZBA POJEDYNCZA

osoba	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. ja	chciałbym, mógłbym, wolałbym, potrafiłbym, musałbym, umiałbym	chciałabym, mogłabym, wolałabym, potrafiłabym, musałabym, umiałabym	–
2. ty	chciałbyś, mógłbyś, wolałbyś, potrafiłbyś, musałbyś, umiałbyś	chciałabyś, mogłabyś, wolałabyś, potrafiłabyś, musałabyś, umiałabyś	–
3.	on chciałby, mógłby, wolałby, potrafiłby, musałby, umiałby	ona chciałaby, mogłaby, wolałaby, potrafiłaby, musiałaby, umiałaby	ono chciałoby, mogłoby, wolałoby, potrafiłoby, musałoby, umiałoby

LICZBA MNOGA

osoba	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
1. my	chcielibyśmy, moglibyśmy, wolelibyśmy, potrafilibyśmy, musielibyśmy, umielibyśmy	chciałybyśmy, mogłybyśmy, wolałybyśmy, potrafiłybyśmy, musiałybyśmy, umiałybyśmy
2. wy	chcielibyście, moglibyście, wolelibyście, potrafilibyście, musielibyście, umielibyście	chciałybyście, mogłybyście, wolałybyście, potrafiłybyście, musiałybyście, umiałybyście
3.	oni chcieliby, mogliby, woleliby, potrafiliby, musieliby, umieliby	one chciałyby, mogłyby, wolałyby, potrafiłyby, musiałyby, umiałyby

ĆWICZENIE 8

Zamień podkreślony czasownik na formę z czasownikiem *móc* według wzoru.

0. Chcemy pojechać do Berdyczowa. *Możemy* pojechać do Berdyczowa.
1. Na wakacjach chcę wybrać się w góry.
 2. Chcesz bawić się z młodszym bratem w grę planszową.
 3. Wolę kupić sobie przewodnik po Żytomierzu.
 4. Musieli zjeść coś konkretnego.
 5. Znajomi muszą przyjechać na spotkanie.
 6. Czy każdy umie nic nie robić i osiągać sukcesy?
 7. Rodzina musiała przeprowadzić się do nowego domu na wiosnę.
 8. Wolimy zaczekać na kolegę.
 9. Potraficie napisać ogłoszenie.
 10. Musiałaś wrócić w porę.

ĆWICZENIE 9

Wpisz do tabeli zdania według tego, co wyrażają. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

możliwość	chęć	konieczność	powinność
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

1. Czy można usiąść?
2. Ten silnik trzeba naprawić.
3. Woleliście kupić bilety do kina, ale już nie było.
4. On sam nie potrafi dojechać do centrum miasta.
5. Stare radio należy oddać do muzeum.
6. Musisz oddać słownik do biblioteki.
7. Czy potraficie odpowiedzieć na trudne pytania?
8. Zadanie powinno zostać rozwiązane na komputerze.
9. Oni powinni zadzwonić do was jutro.
10. Czy wolno mu włączyć telewizor?
11. Rodzina Edka chciała odwiedzić krewnych.
12. Mogę wejść?

ĆWICZENIE 10

Uzupełnij zdania odpowiednią formą czasownika modalnego w czasie teraźniejszym. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Adaś i Irenka nie (*móc*) się doczekać wyjazdu do Berdyczowa.
2. Stanisław ma trzy lata, a już (*potrafić*) mówić po angielsku.

3. Wy, dziewczyny, _____ (powinien) zawsze się uśmiechać.
4. Edek i Ania _____ (umieć) znakomicie tańczyć.
5. Ania _____ (woleć) studiować niż pracować w sklepie.
6. Każdy _____ (pragnąć) dobrze się uczyć.
7. Im wydaje się, że nie _____ (musieć) tego się nauczyć.
8. Kto _____ (móc) coś zrobić, to znaczy, że _____ (chcieć).
9. Romku, ty _____ (powinien) przeprosić za spóźnienie.
10. Rodzice _____ (pragnąć) dobra dla swoich dzieci.

ĆWICZENIE 11

Słuchając tekstu, uzupełnij brakujące wyrazy.

Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Żytomierz to miasto położone _____ Teterew na Wyżynie Wołyńsko-Podolskiej. W nim _____ 270 tysięcy mieszkańców. Miasto jest położone około _____ km na zachód od Kijowa. Żytomierz _____ w 884 roku. W 1444 roku miasto otrzymało prawa miejskie. Obecnie to stolica _____.

<http://surl.li/ruocu>

Żytomierz należy do _____ historycznych i kulturalnych miast Ukrainy. Historycznym centrum miasta jest _____. Pomnikami architektury i muzeami zachwycają się _____. Masywy skalne _____ przyciągają osoby uprawiające wspinaczkę i alpinistów.

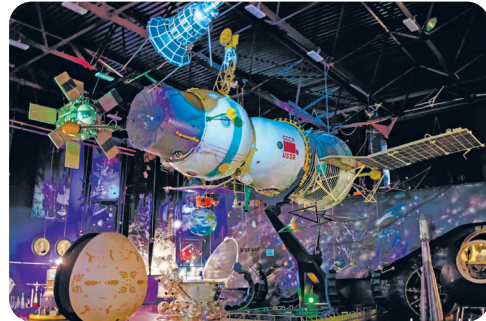
W obwodzie żytomierskim mieszka prawie _____ obywateli pochodzenia polskiego. Dlatego uważa się, że na Żytomierszczyźnie jest największa _____ w Ukrainie.

W Żytomierzu () cmentarz polski, jeden z największych poza granicami Polski, po Łyczakowskim we Lwowie i Rossie (). Spoczywają na nim między innymi rodzice Ignacego Paderewskiego oraz rodzina Stanisława Moniuszki.

W drugiej połowie XIX wieku () osiadł w Żytomierzu Józef Ignacy Kraszewski i zajmował się działalnością społeczną, kulturalną i oświatową. Będąc dyrektorem Teatru Żytomierskiego, zrobił on znaczący wkład w jego budowę. Obecnie () filharmonii żytomierskiej.

Muzeum Kosmonautyki im. Serhija Korolowa

W Żytomierzu znajduje się () w Ukrainie Muzeum Kosmonautyki imienia Serhija Korolowa. Muzeum stało się wizytówką miasta.

(Wg Internetu)

ZAPAMIĘTAJ!

Małą literą piszemy: obwód żytomierski, województwo lubelskie.

Wielką literą piszemy: Żytomierszczyzna, Lubelszczyzna.

ĆWICZENIE 12

Poszukaj w Internecie informacji o postaciach wspomnianych w ćw. 11. Informacjami podziel się w grupie.

Józef Ignacy Kraszewski

Ignacy Paderewski

Serhij Korolow

Stanisław Moniuszko

ĆWICZENIE 13

Wzorując się na tekście z ćw. 11, przygotuj prezentację o swojej miejscowości. Uwzględnij w niej następujące punkty:

1. Gdzie znajduje się Twoje miasto czy miejscowość?
2. Data założenia.
3. Czy miasto posiadało prawo magdeburskie?
4. Jakie zabytki są w Twojej miejscowości?
5. Jacy znani ludzie są związani z Twoim miastem czy miasteczkiem?

ĆWICZENIE 14

Przeczytaj wiersz Adama Felczaka – ucznia Szkoły Podstawowej im. Żołnierzy AK Cichociemnych w Brzozowie Starym. Wypisz wyrazy związane z domem i ułóż z nimi zdania.

Dom

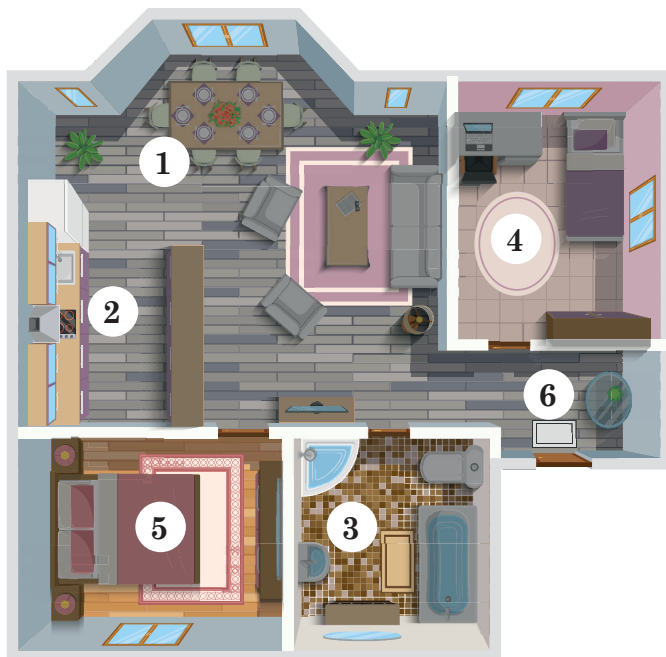
Dom to dach, okna i drzwi.
 Dom to babcia, rodzice i my.
 Gdy wychodzimy – tęskni za nami,
 cieszy się bardzo kiedy wracamy.
 Dom to kuchnia pachnąca szarlotką.
 Dom to salon z zieloną paprotką.
 Dom to łazienka z szumiącą wodą.
 Dom to mój pokój z małą komodą.
 Dom jest miejscem spotkań przy herbatce,
 w nim też opowiadam wszystko swemu tacie.
 A gdy wokół burza i wszyscy się boją,
 dom jest dla nas spokoju ostoją.

ĆWICZENIE 15

Przyjrzyj się planszy poniżej. Przypomnij leksykę związaną z mieszkaniem. Znajdź pomieszczenia wspomniane w wierszu. Podpisz nazwy pomieszczeń. Nie rozwiążuj ćwiczenia w podręczniku!

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

ĆWICZENIE 16

Namaluj plan swojego mieszkania. Zaznacz na nim swój pokój.

ĆWICZENIE 17

Opisz wyposażenie wybranego przez Ciebie pokoju. Wykorzystaj słownictwo i zwroty z ramki.

Łóżko, szafa, biurko, dywan, krzesło, lampa, sufit,
podłoga, półka, obraz, okno, pościel, kołdra, poduszka, komoda,
zasłony, regał, telewizor, komputer, doniczki, po lewej stronie,
po prawej stronie, w, przy, nad, pod, pomiędzy, na, obok, przed,
stać, leżeć, wisieć, siedzieć, przytulny, mały, duży, wąski, ładny

ĆWICZENIE 18

Jak rozumiesz przysłowia. Porozmawiajcie w grupie czy są podobne w języku ukraińskim.

1. Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej.
2. Gość w dom – Bóg w dom.
3. Tam gdzie dom, tam rodzina.
4. Dobra gospodyni dom wesołym czyni.
5. Mój dom jest moją twierdzą.
6. Dla każdej matki miłe jej dzieci.
7. Dobrego gniazda dobre plemię.
8. Gdy rodzina żyje w zgodzie, to jej bieda nie dobodzie.
9. Za pieniądze wszystkiego dostanie, prócz ojca i matki.
10. Małe dzieci – mały kłopot, duże dzieci – duży kłopot.

Miejscownik rzeczowników i przymiotników (o kim? o czym?)

LICZBA POJEDYNCZA

Rodzaj	Przymiotnik	Rzeczownik	Przykłady
Męski	-ym -im	-u	O miłym bratanku O nowym kucharzu O smacznym soku
		-e	O wysokim kuzynie O dobrym sąsiedzie O nadmiernym apetycie Na szerokim stole Po smacznym obiedzie Po obfitym deserze
Żeński	-ej	-ie	O wysokiej kobiecie O złej pogodzie O polskiej szkole W dobrej wierze
		-e	O smacznej kanapce Na starej wadze O natrętnej musze
		-i/-y	O ciemnej nocy O prostej linii
Nijaki	-ym -im	-u	O świeżym jajku W ciepłym morzu
		-ie/-e	Na wysokim piętrze W drożdżowym cieście Na wielkim rondzie Na świeżym maśle

LICZBA MNOGA

Wszystkie rzeczowniki w miejscowniku w liczbie mnogiej mają końcówkę **-ach**.

Wszystkie przymiotniki w miejscowniku w lm mają końcówkę **-ych** lub **-ich** po **k** i **g**. Np.: O nowych kucharzach, o dobrych sąsiadach, o natrętnych muchach, o wysokich kobietach, o ciemnych nocach, o prostych liniach, na wysokich piętrach, na wielkich rondach. **Ale:** na Węgrzech, we Włoszech, w Niemczech!

PRZYIMKI ŁĄCZĄCE SIĘ Z MIEJSCOWNIKIEM:

o, w(e), na, po, przy

Np.: Obiad jest *na stole*. Mieszkam *na Węgrzech*. Myślę *o mamie*. Kot chodzi *po dachu*. Zadzwoń *przy okazji*. *W nocy na niebie* jest księżyc. Mieszkam *we Lwowie*. Jestem *po nocnej zmianie*. *W mieście* są restauracje.

NAJPOPULARNIEJSZE CZASOWNIKI ŁĄCZĄCE SIĘ Z MIEJSCOWNIKIEM:

o	na	po	w	przy
czytać o ...	grać na ...	chodzić po ...	zakochać się	stać przy ...
dyskutować o ...	polegać na ...	jeździć po ...	w ...	rosnąć przy ...
marzyć o ...	jeździć na ...	podróżować	mieszkać w...	
mówić o / ...	koncentrować się na ...	po ...		
rozmawiać o ...		spacerować po ...		
myśleć o ...				
opowiadać o ...				
pamiętać o ...				
przypominać o ...				
rozmyślać o ...				
wiedzieć o ...				
zapomnieć o ...				

ĆWICZENIE 19

W miejscu luki wstaw odpowiednią końcówkę miejscownika. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Polski naród – o polsk narod .
2. Nowy komputer – o now komputer .
3. Współczesny obraz – na współczesn obraz .
4. Uroczy Wrocław – o urocz Wrocław .
5. Duże miasto – w duż mieśc .
6. Małe biurko – na mał biurk .
7. Pokój gościnny – w pokoj gościnn .
8. Długa droga – na dług drod .
9. Wielki stół – przy wielk stol .
10. Mała szafka nocna – na mał szaf nocn .

ĆWICZENIE 20

Użyj formy miejscownika. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Na stoi szklany wazon, a na wielka doniczka. (stół, okno)

2. Na stoi komputer. (*biurko*)
3. Na śpi kot. (*fotel*)
4. Na wiszą zdjęcia. (*ściana*)
5. Na leży ładny dywan. (*podłoga*)
6. W przy zbiera się rodzina. (*wielki pokój, stół*)
7. Rodzina mieszka w . (*parterowy dom*)
8. Mieszkanie siostry jest w . (*nowy wieżowiec*)

ĆWICZENIE 21

Wybierz prawidłową formę rzeczownika. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Grać na (skrzypcach, skrzypcami, skrzypce).
1. Dyskutować o (*problemy, problemie, problem*).
2. Jeździć na (*rowerze, rowery, rowerów*).
3. Mówić o (*pogoda, pogodzie, pogody*).
4. Myśleć o (*przyszłością, przyszłości, przyszłościom*).
5. Opowiadać o (*wizytę, wizycie, wizyty*).
6. Rozmawiać o (*zdrowie, zdrowia, zdrowiu*).
7. Zakochać się w ładnej (*kobietę, kobiecie, kobieta*).
8. Chodzić po (*drodze, drogą, drogi*).
9. Podróżować po (*Europa, Europie, Europy*).
10. Jeść obiad w (*rastauracją, restauracji, restauracja*).

ĆWICZENIE 22

Uzupełnij zdania według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Kijów jest stolicą Ukrainy. Kijów jest w Ukrainie.
1. Warszawa jest stolicą Polski. Warszawa jest w .
2. Berlin jest stolicą Niemiec. Berlin jest w .
3. Sofia jest stolicą Bułgarii. Sofia jest w .
4. Paryż jest stolicą Francji. Paryż jest we .
5. Rzym jest stolicą Włoch. Rzym jest we .
6. Praga jest stolicą Czech. Praga jest w .
7. Madryt jest stolicą Hiszpanii. Madryt jest w .
8. Wilno jest stolicą Litwy. Wilno jest na .
9. Budapeszt jest stolicą Węgier. Budapeszt jest na .
10. Wiedeń jest stolicą Austrii. Wiedeń jest w .

ĆWICZENIE 23

Przyjrzyj się obrazkom z ćw. 17 i napisz według wzoru, gdzie znajdują się wymienione rzeczy. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Gdzie stoją książki? Książki stoją na półkach.

1. Gdzie stoi lampa?
2. Gdzie leży koc?
3. Gdzie stoją doniczki?
4. Gdzie wiszą ubrania?
5. Gdzie jest komputer?
6. Gdzie leży dywan?
7. Gdzie wisi telewizor?
8. Gdzie wisi obrazek?
9. Gdzie stoi fotografia?
10. Gdzie stoi krzesło?
11. Gdzie stoi biurko?
12. Gdzie stoi mała szafka nocna?

ĆWICZENIE 24

Wybierz poprawną formę rzeczownika. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Kot śpi na .
a. podłoga; b. podłódze; c. podłoga; d. podłogę.
2. Delfiny żyją w .
a. morzu; b. morzem; c. morze; d. morza.
3. Komoda stoi przy .
a. ścianą; b. ścianę; c. ścianie; d. ściany.
4. Rozmawiamy o .
a. siostrze; b. siostrę; c. siostry; d. siostrą.
5. Myślimy o .
a. bratem; b. bracie; c. bratu; d. brata.
6. Jesienią lubimy spacerować po .
a. skwer; b. skwerem; c. skwerze; d. skweru.
7. Mieszkać w .
a. Żytomierz; b. Żytomierzu; c. Żytomierzem; d. Żytomierza.
8. Dywan leży na pokoju.
a. środkiem; b. środkowi; c. środku; d. środka.
9. Chodzić po .
a. górami; b. gór; c. góry; d. górach.
10. Obiadjemy przy .
a. stołach; b. stołami; c. stołów; d. stoły.

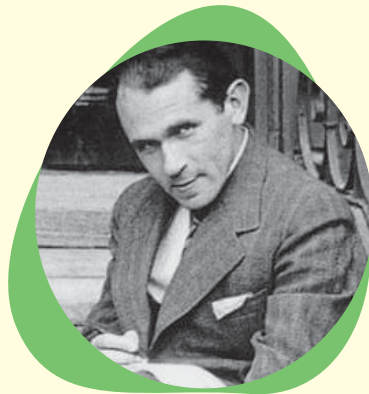
ĆWICZENIE 25

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Bruno Schulz – polski prozaik żydowskiego pochodzenia, grafik, malarz, rysownik i krytyk literacki. Urodził się 12 lipca 1892 r. w Drohobyczu koło Lwowa, w rodzinie zasymilowanych galicyjskich Żydów. Wychowywał się w domu nr 10 przy rynku w Drohobyczu. Rodzina mieszkała na piętrze narożnej kamienicy, na parterze znajdował się należący do Schulzów sklep towarów tekstylnych.

To właśnie ten dom, dziś już nieistniejący (został spalony przez Rosjan w wyniku działań wojennych w 1915 r.) można odnaleźć w cyklu opowiadań *Sklepy cynamonowe*.

ĆWICZENIE 26

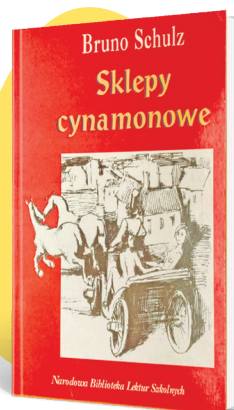
Wysłuchaj fragmentu opowiadania Brunona Schulza.

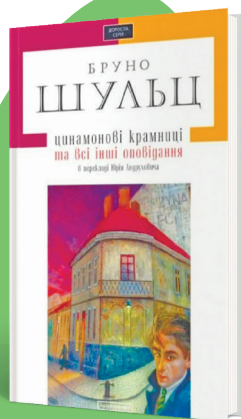
Wypisz nowe wyrazy. Znajdź znaczenie w słowniku.

...Mieszkaliśmy w rynku, w jednym z tych ciemnych domów o pustych i ślepych fasadach, które tak trudno od siebie odróżnić. Daje to powód do ciągłych omyłek. Gdy wszedłszy raz w niewłaściwą sień na niewłaściwe schody, dostawało się zazwyczaj w prawdziwy labirynt obcych mieszkań, ganeków, niespodzianych wyjść na obce podwórza i zapominało się o początkowym celu wyprawy, ażeby po wielu dniach, wracając z manowców dziwnych i splątanych przygód, o jakimś szarym świecie przypomnieć sobie wśród wyrzutów sumienia dom rodzinny. Pełne wielkich szaf, głębokich kanap, białych lusterek i tandetnych palm sztucznych mieszkanie nasze coraz bardziej popadało w stan zaniedbania wskutek opieszałości matki, przesiadującej w sklepie, i

<http://surl.li/ruodb>

niedbalstwa smukłonogiej Adeli, która nienadzorowana przez nikogo, spędzała dni przed lustrami na rozwlekłej toalecie, zostawiając wszędzie ślady w postaci wyczesanych włosów, grzebieni, porzuconych pantofelków i gorsetów. Mieszkanie to nie posiadało określonej liczby pokoi, gdyż nie pamiętano, ile z nich wynajęte było obcym lokatorom. Nieraz otwierano przypadkiem którąś z tych izb zapomnianych i znajdowano ją pustą; lokator dawno się wyprowadził, a w nietkniętych od miesięcy szufladach dokonywano niespodzianych odkryć. W dolnych pokojach mieszkali subiekci i nieraz w nocy budziły nas ich jęki, wydawane pod wpływem zmory sennej. W zimie była jeszcze na dworze głucha noc, gdy ojciec schodził do tych zimnych i ciemnych pokoi, płosząc przed sobą świecą stada cieni, ulatujących bokami po podłodze i ścianach; szedł budzić ciężko chrapiących z twardego jak kamień snu.

(Wg. Bruno Schulz „Sklepy Cynamonowe”)

ĆWICZENIE 27

Wypisz z ćw. 26. rzeczowniki z przymiotnikami w miejscowniku, określ ich rodzaj i liczbę.

ĆWICZENIE 28

Na podstawie wysłuchanego fragmentu opowiadania ustal, co jest prawdą, a co nie. Uzasadnij. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Twierdzenie		P	F
1.	Wszystkie domy na rynku były bardzo do siebie podobne.		
2.	W mieszkaniu było osiem pokoi, z nich cztery wynajmowali obcy lokatorzy.		
3.	Matka spędzała dni przed lustrami na rozwlekłej toalecie.		
4.	Mieszkanie było bardzo zaniedbane i brudne.		
5.	W kątach siedziały nieruchomo wielkie myszy.		
6.	Zanim się lokator wyprowadził, uprzedzał gospodarzy.		
7.	W nocy domowników budziły jęki mieszkańców dolnych pokoi.		
8.	Ojciec schodził do tych ciepłych i jasnych pokoi na pierwszym piętrze.		

ĆWICZENIE 29

Porozmawiajcie w grupie o treści fragmentu z ćw. 26. Poniższe pytania pomogą Wam w tej dyskusji.

1. Jakie emocje wywołał u Ciebie tekst?
2. Jak wyobrażasz sobie opisany dom?
3. Jak mogłabyś / mógłbyś go scharakteryzować?

ĆWICZENIE 30

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Edek mieszka w:
 - a. Berdyczowie;
 - b. Lwowie;
 - c. Krakowie;
 - d. Żytomierzu.
2. Na Żytomierszczyźnie mieszka wielu:
 - a. Polaków;
 - b. Słowaków;
 - c. Czechów;
 - d. Austriaków.
3. Muzeum Józefa Konrada Korzeniowskiego mieści się w:
 - a. Kijowie;
 - b. Warszawie;
 - c. Berdyczowie;
 - d. Żytomierzu.
4. Czasowniki modalne tworzą konstrukcje z:
 - a. przymiotnikiem;
 - b. bezokolicznikiem;
 - c. przysłówkiem;
 - d. rzeczownikiem.
5. Żytomierz to miasto położone nad rzeką:
 - a. Teterew;
 - b. Dniestr;
 - c. Prypeć;
 - d. Dniepr.
6. W której linii wszystkie wyrazy są zapisane poprawnie:
 - a. Żytomierszczyzna, obwód żytomierski; województwo lubelskie, Lubelszczyzna;

- b.** Żytomierszczyzna, obwód Żytomierski; województwo Lubelskie, Lubelszczyzna;
 - c.** żytomierszczyzna, obwód żytomierski; województwo lubelskie, lubelszczyzna;
 - d.** Żytomierszczyzna, obwód Żytomierski; województwo lubelskie, Lubelszczyzna;
- 7.** Rodzina Brunona Schulza mieszkała:
 - a.** na parterze bloku;
 - b.** na piętrze narożnej kamienicy;
 - c.** na trzecim piętrze kamienicy;
 - d.** na piętrze bloku.
- 8.** W której linijce wszystkie formy zostały użyte poprawnie:
 - a.** Przy obiedzie rozmawiamy o sprawach rodzinnych.
 - b.** Przy obiadu rozmawiamy o sprawach rodzinne.
 - c.** Przy obiad rozmawiamy o sprawy rodzinnych.
 - d.** Przy obiadowi rozmawiamy o sprawom rodzinnym.
- 9.** W której linijce są poprawne formy miejscownika:
 - a.** o smacznym jabłku, w dobry humor, po szeroką drogą;
 - b.** o smacznym jabłku, w dobrym humorze, po szerokiej drodze;
 - c.** o smacznego jabłka, w dobrego humoru, po szerokiej drogi;
 - d.** o smaczne jabłko, w dobry humor, po szeroka droga.

Lekcja 4

SPORT ŁĄCZY
PRZYJACIÓŁ

Sport: dyscyplina sportowa, sporty walki, sport wyczynowy, sport zespołowy, sporty halowe, sporty letnie, sporty zimowe.

Dyscypliny sportowe: siatkówka, koszykówka, piłka nożna, zapasy, judo, szachy, warcaby, boks; sportowiec, sportsmenka, koszykarz, koszykarka, siatkarz, siatkarka, piłkarz, piłkarka, zapaśnik, zapaśniczka, pięściarz, pięściarka, judoista, judoistka.

Imprezy sportowe: Igrzyska Olimpijskie, Olimpiada dla niepełnosprawnych, mistrzostwa, zawody sportowe, turniej / zawody, konkurs / zawody, eliminacje, rywalizacja, rozgrywka, mecz, gra, puchar.

Klub sportowy: sekcja sportowa, drużyna, reprezentacja.

Czasowniki: zajmować się, uczestniczyć, ćwiczyć, uprawiać, rywalizować, walczyć, zwyciężać, przegrać, wygrać, remisować,

XXII Międzynarodowy Festiwal Sportu przyciągnął liczne grono młodych, zdolnych zawodników z dziewięciu krajów. Impreza ta od dwóch dekad integruje dzieci i młodzież z wielu zakątków nie tylko Starego Kontynentu, lecz również całego świata. Młodzi zawodnicy w Jaśle spędzili fantastyczny czas, poznali niezwykłych ludzi i nawiązali nowe przyjaźnie.

Każda drużyna zaprezentowała się przed pozostałymi uczestnikami festiwalu. Także uczestnicy odśpiewali hymny narodowe swoich państw.

Klub sportowy „VK Polonia Ladies London” oraz „Uczniowski Klub Sportowy” Jasło ufundowały prezenty dla klubu sportowego „Sparta” z Sambora. Siatkarki z Ukrainy otrzymały komplety koszulek i rękawków w barwach narodowych.

Rywalizacja zespołów siatkarskich dziewcząt oraz judoków trwała od piątku do niedzieli.

Zawody siatkarek zaś rozpoczęły się w piątek na parkietach hal sportowych II Liceum Ogólnokształcącego w Jaśle oraz Szkoły Podstawowej nr 2 w Jaśle. Siatkarskich emocji nie zabrakło również w sobotę i w niedzielę. W turnieju piłki siatkowej dziewcząt rywalizowało 16 drużyn z Polski, Ukrainy, Słowacji, Danii, Serbii, Czech, Niemiec, Anglii oraz Rumunii. Rozegrano w nim aż 64 mecze.

W sobotę w Podkarpackim Centrum Sportów Walki w Jaśle odbywał się turniej judo. Głównym wydarzeniem tego dnia były zmagania w judo, gdzie około 100 sportowców rywalizowało w różnych kategoriach wiekowych i wagowych.

Festiwal oferował również wiele innych atrakcji, a organizatorzy postanowili uhonorować wszystkich uczestników za ich wspaniałe występy, przyznając im pamiątkowe medale, dyplomy oraz upominki.

Judo jako dyscyplina sportowa cieszy się dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży. Kształtuje charakter oraz rozwija umiejętności fizyczne i psychiczne młodych ludzi poprzez uprawianie sportu.

Festiwal sportu w Jaśle był doskonałą okazją dla młodych sportowców do zaprezentowania swoich umiejętności i zdobycia cennego doświadczenia. Sukcesy zawodników stanowią inspirację dla innych dzieci i młodzieży. Zachęcają ich do aktywnego uprawiania sportu i dążenia do osiągnięcia swoich marzeń.

(Wg Internetu)

ĆWICZENIE 1**Odpowiedz na pytania.**

1. Kto uczestniczył w XXII Międzynarodowym Festiwalu Sportu w Jaśle?
2. Jak długo impreza integruje dzieci i młodzież?
3. Kto ufundował prezenty dla klubu sportowego „Sparta” z Sambora?
4. Gdzie i kiedy rozpoczęły się zawody siatkarek?
5. Z jakich krajów rywalizowały siatkarki w tym turnieju?
6. Jakie zawody odbyły się w sobotę w Podkarpackim Centrum Sportów Walki?
7. Jak organizatorzy uhonorowali uczestników festiwalu?
8. Dlaczego judo cieszy się zainteresowaniem wśród młodzieży?
9. Czym dla młodych sportowców był festiwal w Jaśle?
10. Czym są sukcesy zawodników dla dzieci i młodzieży?

ĆWICZENIE 2

Dopasuj flagi narodowe do państw, których drużyny uczestniczyły w XXII Międzynarodowym Festiwalu Sportu w Jaśle. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

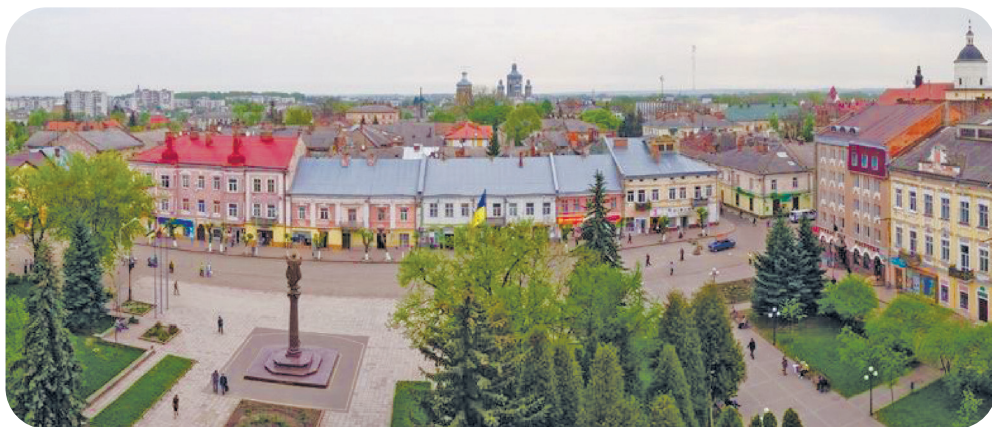
Polska, Ukraina, Słowacja, Dania, Serbia, Czechy, Niemcy, Anglia, Rumunia

ĆWICZENIE 3

Przygotuj informacje na temat Jasła. Znajdź to miasto na mapie. W którym województwie ono się znajduje? Jak daleko jest od granicy polsko-ukraińskiej? W której części Ukrainy położony jest Sambor? Co wiesz o tym mieście? Informacjami podziel się z kolegami w grupie.

Sambor

Jasło

ĆWICZENIE 4

Porozmawiajcie w grupie, jakie imprezy sportowe odbywają się w waszej miejscowości? Czy uczestniczycie w nich?

ĆWICZENIE 5

Skończ opowiadanie (50 słów) o ulubionej dyscyplinie sportowej. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Moją ulubioną dyscypliną sportową jest . Ten sport . Ja mogę ...

ĆWICZENIE 6

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Jednym z poetów piszących po polsku, powiązanych i z Ukrainą, i z Polską jest Kazimierz Wierzyński. Poeta urodził się w Drohobyczu i uczył się w Stryju. W okresie I wojny światowej jako oficer armii austriackiej trafił do rosyjskiej niewoli. Po ucieczce działał w konspiracji w Kijowie. Napisał, między innymi, tomik wierszy *Laur olimpijski* (1927). Jednym z 14 wierszy zawartych w tym tomiku jest *Match footballowy*.

ĆWICZENIE 7

Przeczytaj wiersz. Wypisz z niego wszystkie rzeczowniki związane z meczem. Za pomocą słownika uzupełnij słownictwo dotyczące piłki nożnej.

Kazimierz Wierzyński

Match footballowy

Oto tu jest największe Colosseum¹ świata,
Tu serce żądz i życia bije najwymowniej,
Tu tajemny sens wiąże i entuzjazm brata
Milion ludzi na wielkiej rozsiadłych widowni.

Zamorra² wsparty w bramce o szczyt Pirenejów,
Piękniejszy niż Don Juan³, obciśnięty w swetrze,
Jak dumny król, w chaosie center⁴ i wolejów⁵,
Śledzi kulę świetlistą, prującą powietrze.

Z Uralu w bój posłaną, jak z lufy moździerza,
Trzyma w oczach i więzi, a gdy kula spada,

Jak pajak się nad dziupłą bramki rozczapierza,
Jak krzak wystrzela w niebo, człowiek-barykada.

Pocisk skacze kozłami od miasta do miasta,
Z jednej strony jest Moskwa, z drugiej Barcelona,
Już steruje ku siatce, już spod stóp wyrasta,
Trybuny tracą oddech, cały stadion kona.

I pokażcie mi teraz – gdzie, w jakich teatrach
Milion widzów wystrzeli takim wielkim głosem:
Zamorra, lecąc w górę, jak żagiel na wiatrach,
Za Atlantyk wybija piłkę jednym ciosem!

Widownia oszalała, krzyczy, bije brawo,
Półkole trybun płonie niczym aureola,
I jak wielka tęsknota za zwycięską sławą
Tętni okrzyk stadionu: gola, gola, gola!

- ¹ **Colosseum** – Колізей
- ² **Ricardo Zamora (1901–1978)** – legendarny bramkarz Espanyolu, Barcelony i Realu
- ³ **Don Juan** – wymawia się [Don Žuan]
- ⁴ **centra** – 1. „w piłce nożnej: podanie ze skrzydła do gracza na przedpolu bramki; też: piłka podana w ten sposób” 2. pot. „skrzywienie koła rowerowego”
- ⁵ **wolej, volley** – [wym. wolej] „w tenisie, piłce nożnej: uderzenie lub odbicie piłki będącej w locie przed dotknięciem przez nią podłoża; też: piłka uderzona lub odbita w taki sposób”

ĆWICZENIE 8

Odpowiedz na pytanie, jak autor nazywa w wierszu: stadion i piłkę. Podaj wszystkie informacje o opisanym przez poetę meczu:

1. Kto z kim gra?
2. Gdzie mecz się odbywa?
3. Jak duża jest publiczność?
4. Kim jest opisany w wierszu Zamora?
5. Jak poeta określa piłkę?

ĆWICZENIE 9

Porozmawiajcie w grupie na temat piłki nożnej. Czy wszyscy w grupie interesują się tą grą? Jaka jest Twoja ulubiona drużyna, której kibicujesz? Czy w waszej miejscowości jest stadion, na którym trenuje lokalna drużyna?

ĆWICZENIE 10

Przeczytaj tekst o mistrzostwach Europy EURO 2012. Ułóż 10 pytań do tekstu. Poproś koleżankę / kolegę o odpowiedź na nie.

18 kwietnia 2007 roku ogłoszono, że to właśnie Polska i Ukraina zorganizują mistrzostwa Europy w piłce nożnej w 2012 roku. Zarówno dla Polski, jak i dla Ukrainy, miał być to pierwszy w historii turniej tej rangi.

Mistrzostwa Europy były rozegrane w ośmiu miastach – czterech polskich i czterech ukraińskich. Obydwa kraje zbudowały lub modernizowały stadiony w Warszawie, Gdańsku, Wrocławiu, Poznaniu oraz w Kijowie, Doniecku, Charkowie i Lwowie.

Walka o awans do EURO 2012 rozpoczęła się w 2010 roku. O jedno z czternastu miejsc w turnieju rywalizowało aż 51 reprezentacji. Dwa miejsca, zgodnie z regulaminem, należały się krajom-gospodarzom. Polacy i Ukraińcy nie musieli więc startować w eliminacjach, a do turnieju przygotowywali się w meczach towarzyskich.

Kwalifikacje do mistrzostw Europy w 2012 roku zakończyły się w październiku 2011 roku. Dzięki wygranej w swoich grupach eliminacyjnych prawo startu w turnieju wywalczyły Niemcy, Rosja, Włochy, Francja, Holandia, Grecja, Anglia, Dania i Hiszpania. Szwecja była najlepsza spośród drużyn, które zajęły drugie miejsca, a Chorwacja, Irlandia, Czechy i Portugalia awansowały przez baraże.

8 czerwca 2012 roku na PGE Narodowym odbył się mecz otwarcia mistrzostw Europy EURO 2012, w którym reprezentacja Polski zmierzyła się z Grecją.

1 lipca 2012 na Stadionie Olimpijskim w Kijowie reprezentacja Hiszpanii pokonała w finale Włochów (4:0) i jako pierwsza w historii obroniła tytuł Mistrza Europy z poprzednich mistrzostw.

CIEKAWOSTKA

58 580
kibiców

Stadion
Narodowy w
Warszawie

43 615
kibiców

PGE Arena
Gdańsk

44 416
kibiców

Stadion
Miejski we
Wrocławiu

43 269
kibiców

Stadion
Miejski w
Poznaniu

70 060
kibiców

Stadion
Olimpijski
w Kijowie

51 504
kibiców

Donbas
Arena w
Doniecku

38 863
kibiców

Stadion
Metalist w
Charkowie

34 915
kibiców

Arena
Lwów

ĆWICZENIE 11

Wypisz z tekstu wszystkie rzeczowniki związane z mistrzostwami piłki nożnej. Za pomocą słownika uzupełnij słownictwo związane ze świętem futbolu.

ĆWICZENIE 12

Podzielcie się na dwie grupy. W każdej grupie przygotujcie prezentację o wybitnych piłkarzach Robertcie Lewandowskim i Andriju Szewczenko. Porozmawiajcie o sportowcach i ich osiągnięciach.

Robert Lewandowski

Andrij Szewczenko

ĆWICZENIE 13

Przeczytaj tekst. Ułóż 8 pytań do tekstu. Poproś koleżankę / kolegę o odpowiedź na nie.

Choć w Warszawie Adaś nie bywał często, to jednak za każdym razem, gdy wyjeżdżał tam z tatą, poznawał coś nowego. Pierwsza

wizyta to oczywiście był Zamek Królewski, Rynek Starego Miasta, Grób Nieznanego Żołnierza, spacer nad Wisłą i Drogą Królewską – ulicami Nowy Świat i Krakowskim Przedmieściem. Drugim razem wyjechał windą na szczyt Pałacu Kultury, z którego rozciąga się piękny widok na Warszawę, spędził czas w Łazienkach i – na trzeci dzień – w Centrum Nauki „Kopernik”. Za czwartym razem zwiedził Muzeum Powstania Warszawskiego.

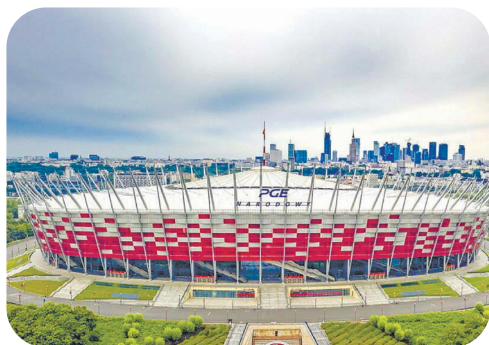
Ostatnim razem z ojcem byli na meczu piłki nożnej na Stadionie Narodowym. Sam stadion wywarł na nim ogromne wrażenie. Wraz z ojcem zajęli miejsca na trybunach w sektorze C3. Atmosfera podczas meczu była bardzo przyjazna. Polska reprezentacja wygrała 3 do 1. Kibice gratulowali piłkarzom i kapitanowi Robertowi Lewandowskiemu.

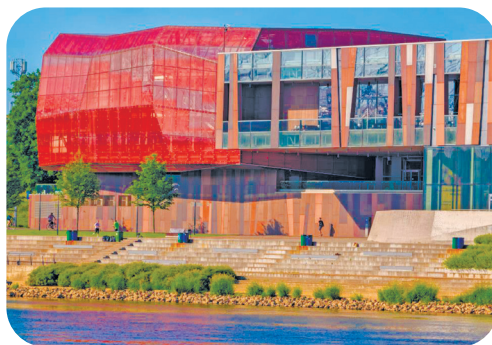
Zamek Królewski

Pałac Kultury i Nauki

Stadion Narodowy w Warszawie

Centrum Nauki „Kopernik”

ĆWICZENIE 14

Poszukaj więcej informacji na temat miejsc wspomnianych w tekście. Co wpiszesz w okno przeglądarki w Google? Zaproponuj trzy tematy.

ĆWICZENIE 15

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Stadion Narodowy w Warszawie to największy obiekt takiego typu w Polsce i jeden z symboli stolicy.

Stadion posiada 58 500 miejsc na trybunach. Kibice mogą także korzystać z tego, co prezentowane jest na czterech potężnych telebimach, znajdujących się nad murawą boiska. Każdy telebim ma ekran o powierzchni 50 metrów kwadratowych.

10 października 2021 roku stadion otrzymał imię Kazimierza Górskiego, legendarnego trenera polskiej kadry narodowej, odnoszącej pod jego wodzą największe sukcesy w historii polskiej piłki nożnej.

ĆWICZENIE 16

Znajdź w Internecie informacje o Kazimierzu Górskim. Napisz jego krótki życiorys. Zapoznaj z nim grupę.

ĆWICZENIE 17

Przepisz do zeszytu treść e-maila, uzupełniając go wyrazami z ramki we właściwej formie.

Kazimierz Górski

✉
↗

Do: aga7b@bg.pl ✉

Temat:

Tomek,
 24 października 2023 r. byłem na w Poznaniu. „Lech”
 Poznań z „Jagiellonią” Białostok. Oczywiście kibicowałem „Lechowi”!
 Pomimo niesamowitego kibiców oraz wiary w sukces, „Lech”
 3:3. Wiesz, przyszedłem na godzinę przed rozpoczęciem meczu.
 Było i długo trwały procedury związane z bezpieczeństwem na
 stadionie. A jaką atmosferę stworzyli kibice zasiadający na
 podczas meczu! No wiesz, to było radośnie i wieczór. Nawet nie
 wyobrażasz sobie, że piłki nożnej może być przyjemne i wbrew
 opiniom . Zapraszam na następnny mecz.
 Trzymaj się.
 Adaś

✉
😊 🖼️ 📎 📧

Grali; kibicowanie na meczu; trybunach stadionu; wsparcia; zremisował; bezpieczne; stadionie „Enea”; dużo widzów; cześć; spędzone popołudnie.

ĆWICZENIE 18

Wzorując się na ćw. 17, napisz e-mail do koleżanki / kolegi o wydarzeniu sportowym w Twojej miejscowości.

Utrwalamy czas przeszły

PRZYPOMNIJMY SOBIE:

W liczbie pojedynczej czasu przeszłego czasowniki mogą mieć:

rodzaj męski (on)

grał, miał, jechał

rodzaj żeński (ona)

grała, miała, jechała

rodzaj nijaki (ono)

grało, miało, jechało

W liczbie mnogiej czasu przeszłego czasowniki mogą mieć:

rodzaj męskoosobowy (oni)

grali, mieli, jechali

rodzaj niemęskoosobowy (one)

grały, miały, jechały

Odmiana czasowników nieregularnych w czasie przeszłym

- Niektóre czasowniki odmieniają się nieregularnie.
- Trudności w ich poprawnym stosowaniu wynikają często z braku jednoznacznych reguł odmiany.
- Odmianę tych czasowników trzeba zapamiętać.

Odmiana czasowników nieregularnych *iść, wejść, pójść, wyjść*

LICZBA POJEDYNCZA

	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki
1. ja	szed łem	sz łam	–
	wszed łem	wesz łam	–
	poszed łem	posz łam	–
	wyszed łem	wysz łam	–
2. ty	szed łeś	sz łaś	–
	wszed łeś	wesz łaś	–
	poszed łeś	posz łaś	–
	wyszed łeś	wysz łaś	–
3.	ON szed ł	ONA sz ła	ONO sz ło
	wszed ł	wesz ła	wesz ło
	poszed ł	posz ła	posz ło
	wyszed ł	wysz ła	wysz ło

LICZBA MNOGA

	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskoosobowy
1. my	szli śmy	sz łyśmy
	weszli śmy	wesz łyśmy
	poszli śmy	posz łyśmy
	wyszli śmy	wysz łyśmy
2. wy	szli ście	sz łyście
	weszli ście	wesz łyście
	poszli ście	posz łyście
	wyszli ście	wysz łyście
3.	ONI szli	ONE sz ły
	weszli	wesz ły
	poszli	posz ły
	wyszli	wysz ły

ĆWICZENIE 19

Uzupełnij tabelę brakującą formą w czasie przeszłym. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Bezokolicznik	1 osoba lp.		2 osoba lp.		1 osoba lm.		2 osoba lm.	
	r.m.	r.ż.	r.m.	r.ż.	r.mos.	r.nmos.	r.mos.	r.nmos.
dojść	doszed- łem	doszłaś	doszed- łeś	doszłaś	doszli- śmy	doszły- śmy	doszli- ście	doszły- ście
nadejść								
obejść								
odejść								
podejść								
przejść								
przyjść								
wejść								
wyjść								
zajść								

ĆWICZENIE 20

Uzupełnij zdania odpowiednią formą czasownika **iść** w czasie przeszłym.

0. Widziałem Marka, kiedy szedł na spacer.
1. My na mecz, a oni na siłownię.
2. Dwa psy spokojnie przy nodze pana.
3. (ja, r. męski) na zajęcia i myślałem o teście z języka polskiego.
4. (ja, r. żeński) do klubu sportowego .
5. Kiedy do domu, spotkaliśmy po drodze swoje koleżanki.
6. Brat bardzo szybko, a młodsza siostra wolniej.
7. Piłkarze zmęczeni po meczu.
8. Marta i Ewa na spacer z psem.
9. Zbyszku, czy kiedyś tą drogą?

ĆWICZENIE 21

Zamień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą według wzoru.

0. Na meczu kibic głośno krzychał. – Na meczu kibice głośno krzyczeli.

1. Uczeń codziennie ćwiczył na sali gimnastycznej.
2. Wysportowany uczeń wykonał skomplikowane ćwiczenie.
3. Pani przyniosła mapę historyczną.
4. Starszy brat przyszedł z boiska, a młodsza siostra zrobiła kolację.
5. Sędzia piłkarski dobrze ocenił dzisiejszy mecz.
6. Dziewczyna szukała wejścia na trybunę.
7. Adam zobaczył nowy afisz i zatrzymał się.
8. Sportowiec zlekceważył przeciwnika i przegrał wyścig.
9. Uczennica wyszła na spacer, kiedy odrobiła lekcje.
10. Atleta dobrze występował i zdobył puchar.

ĆWICZENIE 22

Przepisz, zmieniając czas teraźniejszy na przeszły.

Najpierw Ania wchodzi do sklepu po chleb. Potem wychodzi ze sklepu i podchodzi do ulicy. Zatrzymuje się. Nie jedzie żaden samochód, więc przechodzi przez ulicę. Na drodze rośnie drzewo. Ania obchodzi je i wchodzi na małą górkę. Następnie schodzi na dół. Odchodzi od górki i dochodzi do domu. Podchodzi pod drzwi domu i zatrzymuje się na chwilę, żeby poszukać w torebce kluczy.

ĆWICZENIE 23

Jak rozumiesz przysłowia polskie? Porozmawiajcie w grupie, czy są podobne w języku ukraińskim?

1. Trafiło się ślepej kurze ziarno.
2. Wyszło szydło z worka.
3. Widziały gały, co brały.
4. Zobaczyła żaba, że konie kują i sama nogi nadstawia.
5. Zapomniał wół, kiedy cielęciem był.
6. Gdyby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała.
7. Jeszcze się taki nie urodził, co by wszystkim dogodził.
8. Łatwo przyszło, łatwo poszło.
9. Indyk myślał o niedzieli, a w sobotę łeb mu ścięli.
10. Powiedziałaś A, powiedz B.

ĆWICZENIE 24

Z ćw. 23 wypisz czasowniki w czasie przeszłym. Ustal liczbę, osobę, rodzaj i bezokolicznik.

Wzór: złamała – lp., 3. os., r.ż., – złamać

Poznaj zasady transliteracji z języka ukraińskiego na język polski nazw własnych i geograficznych

Ukraińskie nazwy geograficzne zapisujemy po polsku: według tradycji:

Харків → Charków ,	Львів → Lwów ,
Київ → Kijów ,	Житомир → Żytomierz ,
Луцьк → Łuck ,	Заліщики → Zaleszczyki
Кривий Ріг → Krzywy Róg ,	

UKRAIŃSKIE NAZWISKA ZAPISUJEMY:

- te, zakończone na **-uï**, **-ськуï**, **-цькуï** przez **-y**, **-ski**, **-cki**, np.: Мирнуï → **Myrny**; Зілинськуï → **Ziłynski**; Могильницькуï → **Mohylnycki**.

Odmieniamy tak samo jak podobne nazwiska polskie.

- te, zakończone na **-уч** przez **-ycz**, np.: Шашкевич → **Szaszkewycz**; Гайдукевич → **Hajdukewycz**.

Odmieniamy tak samo jak podobne nazwiska polskie.

- te, zakończone na **-ів** w mianowniku liczby pojedynczej przez **-iw**, np.: Яцків → **Jackiw**, a w przypadkach zależnych **-ова**, np.: Яцкова → **Jackowa**

- te z **є**, **я**, **ю** na początku wyrazu, po samogłoskach, po apostrofie piszemy przez **je**, **ja**, **ju**, np.: Євтух → **Jewtuch**, Ярмолюк → **Jarmoluk**, Юрченко → **Jurczenko**, Гаюк → **Hajuk**, П'яних → **Pjanych**

Odmieniamy tak samo jak podobne nazwiska polskie.

ĆWICZENIE 25

Wysłuchaj tekstu.

Historia Warszawy z ukraińskiego punktu widzenia

<http://surl.li/ruodk>

W tym kontekście nie można nie wspomnieć o miejscach takich jak pomnik Tarasa Szewczenki u zbiegu ulic Goworka i Spacerowej czy Cmentarz Prawosławny na Woli, gdzie spoczywają m.in. żołnierze atamana Semena Petlury – ukraińskiego sojusznika marszałka Józefa Piłsudskiego w walce z Moskwą.

Obecność w Warszawie w okresie międzywojennym ukraińskich emigracyjnych władz politycznych, szczególnie zaś funkcjonowanie władz Ukraińskiego Komitetu Centralnego oraz wielu innych organizacji i towarzystw sprawiło, że stolica Polski była w tym czasie bezsprzecznie najpoważniejszym centrum życia politycznego, społeczno-kulturalnego oraz naukowego ukraińskiej emigracji.

Działało tu wiele instytucji kulturalnych, m.in. Ukraiński Chór Narodowy im. M. Łysenki, grupa artystyczna „Spokij” skupiająca architektów, grafików, malarzy, rzeźbiarzy, którym przyświecał cel postawienia ukraińskiej sztuki na równi z nowoczesną sztuką innych narodów.

Ze stolicą Polski związany był także Teatr Ukraiński „Promień” i literacka grupa „Tank” tworzona przez wybitnych ukraińskich pisarzy, wśród których byli m.in. Jewhen Małaniuk, Jurij Łypa, Łewko Czykałenko, Ołena Teliha, Natalia Liwycka-Chołodna, Jurij Kosacz i inni. W 1930 roku w Warszawie powstał Ukraiński Instytut Naukowy, którego kolegium naukowe stanowili profesorem: Ołeksander Łotocki, Roman Smal-Stocki, Wałentyn Sadowski i Bohdan Łepkyj. W 1929 r. powstała w Warszawie pierwsza Ukraińska Szkoła Dziecięca, a 4 lata później otwarto Szkołę Ludową im. Łesi Ukrainki.

W mieście działały ukraińskie wydawnictwa, ukazywały się periodyki oraz prasa codzienna. Wśród wielu wybitnych ukraińskich postaci nie można pominąć żyjącego i pracującego w Warszawie w latach 1864–1867 ukraińskiego pisarza, historyka i etnografa Pantelejmona Kulisza oraz wspaniałej ukraińskiej wokalistki (sopran) Salomei Kruszelnickiej. Parę lat wcześniej Warszawę podbił śpiewak Aleksander Myszuga. W zupełnie innej dziedzinie, ale również jako artysta, wślawił się Piotr Megik – znany ukraiński malarz, grafik, redaktor i działacz społeczny.

Warszawa była, jest i na pewno pozostanie istotnym miejscem w społeczno-kulturalnym życiu Ukraińców i Ukrainy. W politycznym zapewne też.

(Wg Grzegorza Spodarka)

ĆWICZENIE 26

Wypisz z tekstu ukraińskie nazwiska. Ustal, kim były te osoby, kiedy żyły. Informacjami podziel się w grupie.

ĆWICZENIE 27

Zapisz swoje nazwisko po polsku. Podobnie zapisz nazwiska dziadków po mamie i dziadków po tacie.

ĆWICZENIE 28

Zapiszcie po polsku nazwiska znanych współczesnych Ukraińców (np. *prezydenta, premiera, ministrów*). Wpiszcie je w polską wyszukiwarkę Google. Jakie informacje (po polsku) podał Internet?

ĆWICZENIE 29

Przygotuj prezentację o wybranej z tekstu postaci ukraińskiej kultury. Zaprezentuj w grupie.

Ogólne wiadomości o spójniku

SPÓJNIK jest nieodmienną częścią mowy, która łączy ze sobą wyrazy i zdania. Spójnik nie występuje samodzielnie. Na przykład: *i, oraz, albo, czy, ani, zatem, jednak, więc, a, ale, bowiem*.

PRZECINEK zawsze stawia się przed spójnikami: *że, aby, żeby, gdyż, bo, chociaż, zatem, ponieważ, jeżeli, jeśli, lecz, niż, więc, ale, czyli, dlatego*.

Najczęściej **nie stawia się przecinka** przed spójnikami: *i, oraz, lub, albo, ani, czy*. Jeżeli ten spójnik powtarza się to przecinek stawiamy przed następnym. Na przykład: *Adam i Edek, i Kuba z Mirkiem poszli na mecz piłki nożnej*.

ĆWICZENIE 30

Wypisz do jednej kolumny spójniki, przed którymi stawiamy przecinek a do drugiej, przed którymi go nie stawiamy.

ZAPAMIĘTAJ!

Następujące spójniki mogą wzajemnie się zamieniać

albo = lub

ale = lecz

bo = ponieważ = gdyż = bowiem

choć = chociaż

i = oraz

natomiast = a / ale

też = także = również

więc = zatem

że = iż

żeby = (a)by

ĆWICZENIE 31

Wstaw brakujące przecinki.

1. Kupiłem niedrogą lecz świetną książkę.
2. On nie mówi po polsku ale po litewsku.
3. Ten fotel jest duży więc wygodny.
4. Pójdziemy do teatru albo na wystawę.
5. Zjem kanapkę lub sałatkę.
6. Ta sukienka jest bardzo ładna jednak za droga.
7. Chciałem napisać SMS-a do Marty lub zadzwonić do niej lecz zgubiłem gdzieś kartkę z numerem jej telefonu.
8. Kasia umieściła na blogu kilka naprawdę ładnych zdjęć z wakacji oraz zabawny cytat jednak nie doczekała się wielu komentarzy.
9. Pójść do kina czy na spacer? Nie mogę się zdecydować.
10. Lubię książki więc staram się codziennie czytać.

ĆWICZENIE 32

Spójniki w nawiasach zastąp innymi z ramki o podobnym znaczeniu.

1. Starali się bardzo, (*lecz*) _____ przegrali.
2. Nie nauczyłam się jeździć konno (*ponieważ*) _____ boję się konia.
3. Dzisiaj jest zimno, (*lecz*) _____ słonecznie.
4. Ten zegarek jest złoty, (*więc*) _____ drogi.
5. Spotkali się w parku, (*żeby*) _____ spokojnie porozmawiać.
6. Dom był stary, (*ale*) _____ zadbane.
7. Nie zapomnijcie szalików, czapek (*oraz*) _____ rękawiczek.
8. Chciał dobrze (*a*) _____ wyszło jak zwykle.
9. Myślę, (*że*) _____ na urodziny dostanę nowy komputer (*albo*) _____ rower.
10. Zrób tak jak podpowiada ci sumienie (*bądź*) _____ intuicja.

Ale-lecz, bo-ponieważ, więc-bowiem, i-oraz, a-ale, aby-żeby,
albo-bądź, mimo to – lecz, iż – że

ĆWICZENIE 33

Wstaw odpowiedni spójnik *niż, czy, lub*.

1. Andrij Szewczenko jest bardziej znany w Ukrainie _____ w Polsce.
2. Ten młody sportowiec jest bardziej znany _____ ten starszy.

3. Uczeń ćwiczy odrabia lekcje.
4. W czwartek piątek trzeba wstawać i iść do szkoły.
5. Kiedy chcecie jechać na wycieczkę do Kijowa w lipcu sierpniu?
6. Od wtorku od środy zaczę biegać przed lekcjami.
7. Już od dzisiaj od jutra pogoda zepsuje się.
8. Spotkamy się w Kijowie w Warszawie.
9. Kawa herbata?
10. Mniej zero.

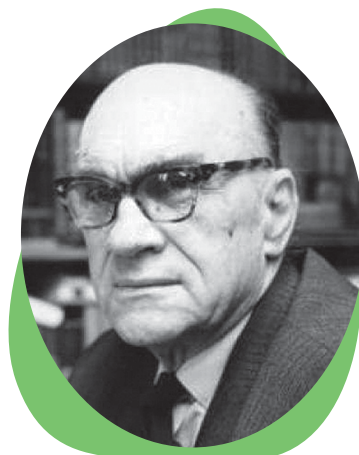

ĆWICZENIE 34

Przeczytaj tekst. Wypisz epitety.

Kijów Jarosława Iwaszkiewicza: miasto rodzące literaturę

Dawna stolica Rusi Kijowskiej od wieków związana była z krakowskim dworem królewskim. W średniowieczu kwitły powiązania handlowe pomiędzy Krakowem a Kijowem, wielokrotnie to miasto znajdowało się w granicach Rzeczypospolitej, więc nic dziwnego, że i dziś w ukraińskiej stolicy można dostrzec ślady polskiej obecności.

Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

Chyba najbardziej znanym polskim kijowianinem minionego stulecia jest Jarosław Iwaszkiewicz, piewca ziemi ukraińskiej, autor powieści *Księżyc wschodzi*, *Czerwonych tarcz*, *Sławy i chwały* i wielu innych utworów o tematyce ukraińskiej. Obraz Kijowa

szczególnie uwidacznia się w prozie poetyckiej. Akcja *Zenobii Palmury* rozgrywa się bezpośrednio w mieście nad Dnieprem. Mitycznym miastem, surrealistycznym symbolem szarej wieczności, opisanym prawie na dwie strony, jawi się Kijów w *Siedmiu bogatych miastach nieśmiertelnego Kościeja*: „Miasto To przypominało mi zawsze Kijów. Był to przyrząd skombinowany z zardzewiałych arkad, topoli, podobnych cyprysom, i zwieszających się purpurowych porośli. Kaskady złota schodziły tarasami. Z każdego wzgórzka i zagięcia, z czarnych miejsc, gdzie bruk ulicy przecina czarna linia horyzontu, opadał wzrok na lazurowe smugi i oddalenia. Pnączy pogmatwanych żółte roztrzepanie, gdzie się przeczuwało jagody głogu i berberysu, i ptaki jesienne bezdomne; białe ponure uśmiechy wyszczerzonych schodów, które zawsze prowadzą w dół”.

(Wg Lecha Suchomłynowa)

ĆWICZENIE 35

Ułóż zdania z wypisanymi z ćw. 34 epitetami.

ĆWICZENIE 36

Poszukaj w Internecie informacji o J. Iwaszkiewiczu. Ułóż jego krótki życiorys. Podziel się informacją w grupie.

ĆWICZENIE 37

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj go w podręczniku!

1. Siatkówka to sport:
 - a. zimowy;
 - b. walki;
 - c. zespołowy;
 - d. wyczynowy.
2. Judo to dyscyplina sportowa, w której uczestniczą:
 - a. dwie osoby;
 - b. jedna osoba;
 - c. drużyna;
 - d. siedem osób.
3. Kazimierz Wierzyński urodził się:
 - a. w Krakowie;
 - b. w Stryju;
 - c. we Lwowie;
 - d. w Drohobyczu.

4. W jakich miastach w Polsce i w Ukrainie były rozegrane Mistrzostwa Europy w Piłce Nożnej EURO 2012?
- w Tarnopolu, Kijowie, Lwowie, Doniecku.
 - w Doniecku, Kijowie, Lwowie, Charkowie.
 - w Warszawie, Gdańsku, Wrocławiu, Poznaniu.
 - w Gdańsku, Wrocławiu, Krakowie, Warszawie.
5. W której linijce są prawidłowe formy:
- on szedł, ona szła, ono szło;
 - on szeł, ona szedła, ono szeło;
 - on szedł, ona szela, ono szedło;
 - on szedł, ona szła, ono szeło.
6. W której linijce są formy tylko czasu przeszłego:
- poszli, poszłyście, pójdę, przyjdzie;
 - pójdą, idzie, pójdzie, wejdzie;
 - przyszedł, poszła, wyszli, weszły;
 - wszedł, wyjdą, zajdzie, wejdziemy.
7. Które przysłowie jest prawidłowe?
- Wyszło powidło z domku.
 - Płakały gały, co miały.
 - Zobaczyła żaba, że konie kują i sama nogi nadstawia.
 - Zapomniał kot, kiedy cielęciami był.
8. W której linijce są spójniki, przed którymi nie stawiamy przecinka:
- że, aby, żeby, gdyż, oraz, i;
 - i, oraz, lub, albo, ani, czy;
 - i, oraz, lub, bo, chociaż, zatem;
 - ponieważ, jeżeli, jeśli, lecz, niż, więc.

Lekcja 5

PRZYJAŹŃ TO ...

Przyjaźń: stała, szczerza, prawdziwa, bezinteresowna, wierna, niezawodna.

Dobro: szczerłość, odwaga, miłość, mądrość, prawdomówność.

Zło: nieszczerłość, tchórzostwo, nienawiść, głupota, kłamstwo.

Cechy pozytywne: miły, sympatyczny, koleżeński, skromny, wesoły, rozmowny, szczerzy, uczciwy, pracowity, ambitny, pomocny, odważny, troskliwy, rzeczowy, punktualny, cierpliwy, słowny, honorowy.

Cechy negatywne: niemiły, nieprzyjemny, leniwy, roztargniony, spóźnialski, nieuczciwy, nieszczerzy, zarozumiały, zawistny, niekoleżeński, lekceważący, arogancki, egoistyczny, chamski, zapominalski, grubiański, agresywny, złośliwy, samolubny.

Dla każdego z nas przyjaźń oznacza coś innego. Często przyjacielem nazywamy kogoś, z kim spędzamy mnóstwo czasu i mamy podobne zainteresowania, pasje lub identyczne spojrzenie na świat. Przyjacielem może być też ktoś, z kim po prostu „dobrze się dogadujemy”, a także pomagamy sobie w trudnych chwilach. Często jest to po prostu osoba, z którą lubimy spędzać czas. Ktoś komu bezgranicznie ufamy i możemy powierzyć nasze sekrety. To osoba, której chcemy wysłuchać i pomóc, kiedy nas potrzebuje.

Słownik Języka Polskiego określa przyjaźń jako „bliskie, serdeczne stosunki z kimś, oparte na wzajemnej życzliwości, szczerłości, zaufaniu, możliwości liczenia na kogoś w każdej sytuacji”.

Pytań o wartość przyjaźni możemy szukać w literaturze między innymi w opowieści filozoficznej Antoine’a de Saint-Exupery pod tytułem „Mały Książę” lub w

opowiadaniu „Stary człowiek i morze” Ernesta Hemingwaya. Za każdym razem jest ona przedstawiana jako piękne uczucie, które powinno być bezinteresowne i wzajemne. Przyjaźń warto pielęgnować.

Wiele dojrzałych przyjaźni trwa na zawsze. Czasem doskonałe relacje wiążą nie tylko dwie osoby, ale liczniejszą grupę ludzi. W przyjaźni nie ma miejsca na fałsz, nieszczerłość, brak zaufania i powinna ona być bezwarunkowa. Obecność przyjaciół pomaga przetrwać trudne chwile i dodaje otuchy, ponieważ wspierają nas, gdy tego potrzebujemy.

Niestety niektóre przyjaźnie nie wytrzymują próby czasu, co także stanowi ważną lekcję, ponieważ każda relacja uczy nas czegoś i wnosi coś wyjątkowego do naszego życia. Uczymy się doceniać przyjaźnie i nie zamykać się w sobie, lecz otwierać na innych ludzi, gdy potrzebujemy pomocy. Dzięki przyjaźni dowiadujemy się wiele o samych sobie i łatwiej znajdujemy wyjście z trudnych sytuacji.

Grupy rówieśnicze pełnią bardzo ważną rolę w rozwoju emocjonalnym i społecznym człowieka. Bez względu na to czy to klasa szkolna, paczka przyjaciół, czy wszystkie grupy formalne i nieformalne oddziałują na postrzeganie własnej osoby i świata. W odniesieniu do grupy rówieśniczej kształtowana jest między innymi tożsamość człowieka. To bardzo ważne, ponieważ grupa stwarza warunki do przyjęcia wzorów i ich naśladowania, określa też pewne standardy zachowań, wzmacnia samoocenę, a nawet zastępuje rodzinę. W grupie każdy nastolatek czuje się bezpiecznie i ma określony status. Przynależność do grup to naturalna faza rozwoju każdego z nas.

O przyjaźni także świadczą powiedzenia: „Nie ten przyjaciel, kto współczuje, a ten kto pomaga”; „Dobrych przyjaciół trudno znaleźć, a jeszcze trudniej zapomnieć”; „Przyjaciel wszystkich nie jest przyjacielem nikogo”.

(Wg Mai Czarnej, uczennicy Szkoły Podstawowej nr 4 im. Jana Matejki w Bolesławcu)

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Kogo nazywamy przyjacielem?
2. Czy dogadujemy się dobrze tylko z przyjacielem, czy ...?
3. Jakie określenie przyjaźni podaje *Słownik Języka Polskiego*?
4. Kto pisał o wartości przyjaźni i w jakich utworach?
5. Czy przyjaźń to relacja tylko dwóch osób?
6. W czym pomaga obecność przyjaciół?
7. Na co nie ma miejsca w przyjaźni?

8. Czego uczą nas przyjaźnie?
9. Jaka jest rola grupy rówieśników w rozwoju każdego z nas?
10. Jakie powiedzenia świadczą o przyjaźni?

Ćwiczenie 2

Przeczytaj bajkę.

Adam Mickiewicz

Przyjaciele

Nie masz teraz prawdziwej przyjaźni na świecie;
 Ostatni znam jej przykład w oszmiańskim powiecie¹.
 Tam żył Mieszek, kum² Leszka, i kum Mieszka Leszek.
 Z tych, co to: gdzie ty, tam ja, – co moje, to twoje.
 Mówiono o nich, że gdy znaleźli orzeszek,
 Ziarnko dzielili na dwoje;
 Słowem, tacy przyjaciele,
 Jakich i wtenczas liczono niewiele.
 Rzekłbyś: dwójduch³ w jednym ciele.
 O tej swojej przyjaźni raz w cieniu dąbrowy⁴
 Kiedy gadali, łącząc swoje czułe mowy
 Do kukań zozul⁵ i krakań gawronich,
 Alić⁶ ryknęło raptem coś koło nich.
 Leszek na dąb; nuż po pniu skakać jak dzieciołek.
 Mieszek tej sztuki nie umie,
 Tylko wyciąga z dołu rękę: „Kumie!”
 Kum już wylazł na wierzchołek.
 Ledwie Mieszkowi był czas zmrużyć oczy,
 Zbladnąć, paść na twarz:
 a już niedźwiedź kroczy.
 Trafia na ciało, maca: jak trup leży;
 Wącha: a z tego zapachu,
 Który mógł być skutkiem strachu.

Wnosi, że to nieboszczyk i że już nieświeży.
 Więc mruknąwszy ze wzgardą odwraca się w knieję⁷,
 Bo niedźwiedź Litwin mięs⁸ nieświeżych nie je.
 Dopieroż Mieszek odżył... „Było z tobą krucho⁹!” –
 Woła kum, – szczęście, – Mieszku, że cię nie zadrapał!
 Ale co on tak długo tam nad tobą sapał,
 Jak gdyby coś miał powiadać na ucho?”
 „Powiedział mi – rzekł Mieszek – przysłowie niedźwiedzie:
 Że prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie”.

- ¹ **powiat oszmiański** – powiat znajdujący się obecnie na terenach Litwy i Białorusi.
- ² **kum** – dawniej: przyjaciel, towarzysz.
- ³ **dwójduch** – dwie osoby.
- ⁴ **dąbrowa** – las dębowy.
- ⁵ **zozuła** – kukułka.
- ⁶ **alić** – dawniej: oto.
- ⁷ **kniewa** – wielki gęsty las, w którym mieszkają zwierzęta.
- ⁸ **mięś** – mięs.
- ⁹ **krucho** – niedobrze.

ĆWICZENIE 3

Ułóż plan najważniejszych wydarzeń bajki (4–5 punktów).

ĆWICZENIE 4

Odpowiadając na pytania, porozmawiajcie w grupie o treści bajki:

1. Kim są bohaterowie tej bajki?
2. Jakie zdanie o Leszku i Mieszku mieli inni mieszkańcy powiatu?
3. Co im się przydarzyło?
4. Jakiej próbie została poddana przyjaźń Leszka i Mieszka?
5. Kto zawiódł swojego przyjaciela: Leszek czy Mieszek?
6. Jaki jest morał bajki?

ĆWICZENIE 5

Uzupełnij zdania odpowiednimi wyrazami z ramki.

1. Leszek i Mieszek byli jak dusze w jednym .
2. Razem spędzali , dzielili się wszystkim, nawet znalezionym .
3. Pewnego dnia ich została poddana .
4. Gdy spotkali , okazało się, że Leszek nie jest przyjacielem, bo nie pomógł w niebezpieczeństwie.

niedźwiedzia, ciele, próbie, czas, dwie, tygrysa, jabłkiem, Leszkowi, orzeszkiem, fałszywym, prawdziwym, miłość, różne, wakacje, Mieszkowi, przyjaźń

ĆWICZENIE 6

W której liniije są określenia przyjaźni łączącej Leszka i Mieszka.

- nieszczera, wielka, prawdziwa;
- szczerza, na pokaz, prawdziwa;
- sprawdzona, na pokaz, wartościowa;
- nieszczera, na pokaz, pozorna.

ĆWICZENIE 7

Zastanów się, co jest prawdą, a co nie. Uzasadnij.

Twierdzenie		P	F
1.	Leszek śpiewał z radości.		
2.	Leszek zachował się jak prawdziwy przyjaciel.		
3.	Niedźwiedź wlaź na drzewo.		
4.	Przyjaźń nie wytrzymała próby czasu.		
5.	Głównym bohaterem tekstu jest niedźwiedź.		
6.	Morał bajki: „prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie”.		
7.	Mieszek mile porozmawiał z niedźwiedziem.		
8.	Leszek i Mieszek radośnie poszli do lasu.		
9.	Niedźwiedź wachał leżącego Mieszka.		
10.	Leszek i Mieszek to prawdziwi przyjaciele.		

ZAPAMIĘTAJ!**CHARAKTERYSTYKA**

Charakterystyka to opisanie postaci, nastawione na ukazanie jej cech charakteru. Cechy te powinny być uzasadnione poprzez przytoczenie odpowiednich zachowań, wypowiedzi lub myśli. Charakterystyka, jak jej nazwa wskazuje, skupia się na charakterze – właśnie dlatego powinniśmy położyć nacisk na część mówiącą o cechach charakteru, usposobieniu i wyznawanych wartościach.

SCHEMAT KOMPOZYCYJNY CHARAKTERYSTYKI

**Wstęp
przedstawienie
postaci**

- Jak się nazywa?
- Skąd pochodzi?
- Ile ma lat?
- Gdzie mieszka?
- Czym się zajmuje?

Rozwinięcie**1. Wygląd zewnętrzny (krótko)**

- Jaki ma wzrost?
- Jaki ma kolor włosów?
- Jak się ubiera?

2. Cechy charakteru

- Co wyróżnia charakter postaci?
- Jakie ma zalety i wady?
- Sposób mówienia i zachowania.
- Stosunek do innych ludzi.
- Czym się interesuje?
- Jakie ma zdolności?
- Stosunek do obowiązków i zadań.
- Stosunek do przyrody.

**Zakończenie
ocena postaci**

- Jak oceniam postać?
- Co o niej myślą inni?
- Czy jest pozytywna/negatywna?
- Czy warto ją naśladować?

UWAGA!

- pamiętaj o akapitach;
- unikaj powtórzeń;
- pisz czytelnie i estetycznie;
- pisownię trudnych wyrazów sprawdzaj w słowniku!

ĆWICZENIE 8

Przeczytaj tekst. Wypisz z niego elementy charakterystyki osoby.

Moja najlepsza przyjaciółka nazywa się Marta Kowal. Ma niespełna 14 lat, chodzi do siódmej klasy i tak jak ja, mieszka w Gdańsku. Jest bardzo miła, zycziwa i koleżeńska. Zaprzyjaźniłyśmy się, będąc jeszcze w zerówce.

Marta jest dziewczynką szczupłą, średniego wzrostu, o zgrabnej sylwetce. Ma okrągłą twarz, cerę gładką, lekko zaróżowioną. Oczy jej są dość duże, koloru zielonego, ciemne brwi i rzęsy, zaś nos prosty i wąski. Włosy średniej długości, ciemny blond. Chodzi ubrana czysto i modnie.

Moja przyjaciółka posiada głównie pozytywne cechy charakteru. Jest dobra i serdeczna. Kiedy mam zły humor, potrafi mnie rozbawić. Grzecznie i uprzejmie odnosi się do wszystkich kolegów i nauczycieli. Nigdy nie odmówi nikomu pomocy, stara się jej udzielać słabszym i potrzebującym. Nie kłamie, jest wrażliwa, prawdomówna i uczciwa. Ona lubi koty i psy. Często z nią wybieramy się na spacer do parku. Można jej powierzyć najskrytsze tajemnice, ona ich nie zdradzi. To prawdziwa przyjaciółka, nigdy nie zazdrości osiągniętych przeze mnie

sukcesów, ale cieszy się razem ze mną. Gdy mam jakiś problem, wiem, że mogę na nią liczyć.

Marta – to także dobra uczennica. Posiada zdolności plastyczne. Prace wykonane przez nią są zawsze staranne i estetyczne. Potrafi świetnie tańczyć i ładnie śpiewać. Jej zainteresowania to też słuchanie muzyki i dalekie podróże.

Myszę, że taką przyjaciółkę chciałby mieć każdy.

(Wg Internetu)

ZAPAMIĘTAJ!

PRZYDATNE ZWROTY I WYRAŻENIA:

Bohater jest osobą...

Cechuje go...

Wyróżnia się...

Odnacza się...

Do jego cech można zaliczyć...

Może o tym świadczyć sytuacja, gdy...

Widać to w momencie, kiedy...

Ujawnia się to wtedy, gdy...

Bohater dowiódł tego poprzez...

ĆWICZENIE 9

Ułóż charakterystykę kolegi lub koleżanki, ulubionego bohatera czy znanej osoby.

ĆWICZENIE 10

Poszukaj w Internecie i wysłuchaj piosenki o przyjaźni do słów i muzyki Jerzego Kobylińskiego w wykonaniu „Małej Orkiestry Dni Naszych”.

Jednych lubimy mniej, a innych bardziej
 A jeszcze innych na świecie najbardziej
 Jest jeszcze ktoś z nieba nam dany
 To nasz przyjaciel kochany

Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa
 Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa

Bo z przyjacielem złe chwile przetrzymasz
 On cię przytuli, za rękę potrzyma
 On jest lekarstwem na wszystkie kłopoty

Kruszy bariery, tęsknoty
 Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa
 Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa

Zazdroszczą ludzie, koledzy, sąsiedzi
 Tej jednej duszy, co w ciałach dwóch siedzi
 Bo to jest anioł, do nieba drabina
 Przyjaciel jest jak rodzina

Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa

Jednych lubimy mniej, a innych bardziej
 A jeszcze innych na świecie najbardziej
 Jest jeszcze ktoś z nieba nam dany
 To nasz przyjaciel kochany

Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa
 Przyjaźń to wielkie drzewo
 Co chroni nas przed ulewą
 Przyjaźń, roślinka mała
 Co bez opieki nie działa

ĆWICZENIE 11

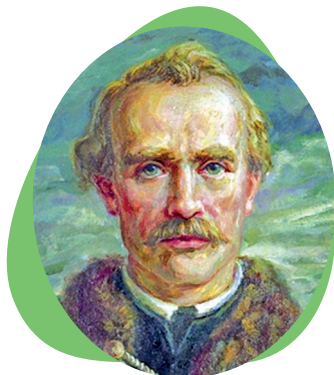
Czy podobała się piosenka? Po wysłuchaniu piosenki swoje opinie zostawcie na Facebooku Orkiestry pod adresem: <https://www.facebook.com/odndzieci/>

ĆWICZENIE 12

Przeczytaj tekst. Nowe wyrazy i wyrażenia zapisz do słowniczka.

Taras Szewczenko, ukraiński poeta i malarz – twórca ukraińskiej literatury narodowej. Urodził się 9 marca 1814 r. we wsi Morzyńce w rodzinie chłopów pańszczyźnianych. Żył 47 lat, ale tylko dziewięć jako wolny człowiek. Pierwsze próby poetyckie podejmował jeszcze w okresie poddaństwa. Gdy został z niego wykupiony, rozpoczął okres niezwykle intensywnej pracy. Wiersze Szewczenki powstawały w języku ukraińskim, wszystkie zaś jego powieści zostały napisane po rosyjsku.

Zygmunt Sierakowski

Należąc do czeladzi dziedzica Engelhardta, w 1829 roku znalazł się w Wilnie. W tym mieście chłopak zaczął naukę języka polskiego. Szewczenko również w sekrecie przerysowywał niektóre obrazy. Potem został przeniesiony ze swoim dziedzicem do Petersburga i tu, dzięki wielkiemu talentowi malarskiemu i poetyckiemu uzyskał pomoc ze strony świata artystycznego. Wybitni twórcy rosyjscy zebrali sumę potrzebną do wykupienia młodzieńca. Już w 1840 roku cała Ukraina zaczytywała się pierwszym zbiorem dum i liryk, który ukazał się pod tytułem *Kobziarz*. Szewczenko stał się narodowym poetą Ukrainy. W tym okresie nie zaniedbał również studiów malarskich.

5 kwietnia 1846 roku Tarasa Szewczenkę aresztowano w związku z wykryciem tajnego bractwa Cyryla i Metodęgo, propagującego wszechsłowiańskie zjednoczenie i zniweczenie plemiennych oraz

religijnych waśni między bratnimi narodami. Przy Szewczenko znaleziono poezję przepelnioną taką nienawiścią do carskiego samowładztwa, że poeta zapłacił za nie zesłaniem do liniowych batalionów orenburskich z kategorycznym zakazem pisania i rysowania.

Przez 10 lat Szewczenko wegetował. Dyscyplina w wojsku była okrutna. W tym czasie nawiązała się serdeczna przyjaźń pomiędzy poetą a dzielącymi ten sam los Polakami. Bliskimi przyjaciółmi Szewczenki byli Zygmunt Sierakowski (1827–1863), późniejszy przywódca powstania styczniowego na Litwie Bronisław Zaleski (1820–1880), Edward Żeligowski znany pod pseudonimem Antoni Sowa (1816–1864) – poeta, który przekładał jego utwory na język polski.

Szewczenko zapoznał się z nimi osobiście już w Petersburgu. Wraz z Sierakowskim projektował wspólne wystąpienie „braci z obu stron Dniepru”.

Taras Szewczenko zmarł niedługo po uwolnieniu z niewoli, 10 marca 1861 roku. Pogrzeb odbył się w Petersburgu i stał się okazją do wspólnej manifestacji urządzonej przez młodzież ukraińską, rosyjską i polską.

Zwłoki zostały przeniesione do Kaniowa 22 maja 1861 roku.

Bronisław Zaleski

Odmiana polskich imion i nazwisk męskich

Nazwiska typowo polskie zakończone na **-ski, -cki, -dzki** odmieniają się jak **przymiotniki** (np.: *wysoki*).

M.	Jerzy Kowalewski
D.	Jerzego Kowalewskiego
C.	Jerzemu Kowalewskiemu
B.	Jerzego Kowalewskiego
N.	Jerzym Kowalewskim
Ms.(o)	Jerzym Kowalewskim
W.	Jerzy Kowalewski

Nazwiska zakończone na **spółgłoskę** odmieniają się jak inne rzeczowniki **rodzaju męskiego** (np.: *dyrektor*).

M.	Adam Nowak
D.	Adama Nowaka
C.	Adamowi Nowakowi
B.	Adama Nowaka
N.	Adamem Nowakiem
Ms.(o)	Adamie Nowaku
W.	Adamie Nowaku

Nazwiska zakończone na **-a** odmieniają się jak rzeczowniki **rodzaju żeńskiego** (np.: *szkoła*).

M.	Mikołaj Przytuła
D.	Mikołaja Przytuły
C.	Mikołajowi Przytule
B.	Mikołaja Przytułę
N.	Mikołajem Przytułą
Ms.(o)	Mikołaju Przytule
W.	Mikołaju Przytuło

Nazwiska zakończone na **-o** odmieniają się jak te zakończone na **-a**.

M.	Aleksander Fredro
D.	Aleksandra Fredry
C.	Aleksandrowi Fredrze
B.	Aleksandra Fredrę
N.	Aleksandrem Fredrą
Ms.(o)	Aleksandrze Fredrze
W.	Aleksandrze Fredro

Większość polskich imion **męskich** odmieniamy jak **Adam** (*Darek, Wojtek, Jan, Paweł* i inne – imiona „rzeczownikowe”). Mniejszą grupę stanowią imiona, które odmieniamy na wzór **Jerzy** (*Ignacy, Walenty, Walery, Antoni, Bazyl* i inne – imiona „przymiotnikowe”).

ĆWICZENIE 13

Wypisz z tekstu ćw. 12 imiona i nazwiska typowo polskie, dwa z nich odmień przez przypadki.

ĆWICZENIE 14

Użyj imiona i nazwiska w odpowiedniej formie.

1. Dramat „Mazepa” (*Juliusz Słowacki*) w języku ukraińskim jest w tłumaczeniu (*Mikołaj Zerow*) .

2. „Zemsta” to znana komedia (*Aleksander Fredro*).

3. Utwory (*Adam Mickiewicz*) są znane na całym świecie.

4. Spotkamy się w kinie przy ulicy (*Kopernik*).

5. We Lwowskiej Galerii Sztuki są obrazy i .
(*Jacek Malczewski, Jan Matejko*)

6. Przy ulicy (*Aleksandr Fredro*) jest gimnazjum im. (*Tadeusz Kościuszko*)

7. Jego brat interesuje się obrazami (*Wojciech Kossak*).

8. Na lekcjach rozmawialiśmy o (*Julian Tuwim*).

Jacek Malczewski:
Pythia (czyt. Pifia)

9. Taras Szewczenko przyjaźnił się z (*Zygmunt Sierakowski*) i (*Bronisław Zaleski*).

10. W Odessie Juliusz Słowacki gościł u swojego przyjaciela (*Zenon Belina-Brzozowski*).

ĆWICZENIE 15

Uzupełnij odmianę imion i nazwisk według wzoru.

M.	Taras Szewczenko	Iwan Franko	Tadeusz Kościuszko	Stanisław Moniuszko	Aleksander Fredro
D.	Tarasa Szewczenki				
C.	Tarasowi Szewczence				
B.	Tarasa Szewczenkę				
N.	Tarasem Szewczenką				
Msc.	o Tarasie Szewczence				
W.	Tarasie Szewczenko				

ĆWICZENIE 16

Uzupełnij zdania.

1. Lwowski Uniwersytet im. Iwana (*Franko*).
2. Kijowski Uniwersytet im. Tarasa (*Szewczenko*).
3. Akademia Muzyczna im. Stanisława (*Moniuszko*) w Gdańsku.
4. Uniwersytet im. Adama (*Mickiewicz*) w Poznaniu.
5. W Toruniu jest Uniwersytet im. Mikołaja (*Kopernik*).
6. Politechnika Kijowska im. Igora (*Sikorski*).
7. Politechnika Krakowska im. Tadeusza (*Kościuszko*).
8. Uniwersytet im. Kardynała Stefana (*Wyszyński*).
9. Politechnika Rzeszowska im. Ignacego (*Łukasiewicz*).
10. Uniwersytet im. Iwana (*Ohijenko*) w Kamieńcu Podolskim.

ĆWICZENIE 17

Poszukaj informacji w Internecie o jednej dowolnej postaci, której imieniem jest nazwana uczelnia wyższa. Porozmawiajcie w grupie, na której z nich chcielibyście studiować.

Utrwalamy wiedzę o narzędniku

LICZBA POJEDYNCZA				
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady	
męski	osoby	-ym (po k, g) -im	-em (po k, g) -iem -q	wysokim bratem znanym prawnikiem wybitnym poetą
	zwierzęta	-ym (po k, g) -im	-em (po k, g) -iem	czarnym kotem miłym pieskiem
	rzeczy	-ym (po k, g) -im	-em (po k, g) -iem	nowym domem niebieskim kwiatem zielonym ogórkiem
żeński	-q	-q	wysoką kobietą tanią linią lotniczą	
nijaki	-ym (po k, g) -im	-em (po k, g) -iem	wysokim drzewem grzecznym dzieckiem	

LICZBA MNOGA				
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady	
męski	osoby	-ymi (po k, g) -imi	-ami	wysokimi panami znanymi prawnikami wybitnymi poetami
	zwierzęta			czarnymi kotami miłymi pieskami
	rzeczy			nowymi domami niebieskimi kwiatami zielonymi ogórkami
żeński	wysokimi kobietami taniami liniami lotniczymi			
nijaki		wysokimi drzewami smacznymi jabłkami		

UWAGA!

Wyrazy *ludzie, bracia, przyjaciele, dzieci, pieniądze, konie, liście, kości, goście* w narzędniku liczby mnogiej mają końcówkę **-mi**: *ludźmi, braćmi, przyjaciółmi, dziećmi, pieniądźmi, końmi, liśćmi, kośćmi, gości*.

Przymiotniki, niektóre zaimki, liczebniki porządkowe w NARZĘDNIKU liczby mnogiej mają końcówki: -ymi albo -imi (po k, g). Np.: *waszymi, naszymi, którymi, pierwszymi, drugimi, setnymi, dziesiątymi*.

PRZYIMKI ŁĄCZĄCE SIĘ Z NARZĘDNIKIEM:

z, przed, za, nad, pod, między, poza

Np.: *Piję kawę z cukrem. Przed domem stoi samochód. Za domem jest ogród. Spędzam wakacje nad morzem. Pod stołem leży pies. Stół stoi między łóżkiem a szafą. Nie lubię przebywać poza domem.*

NAJPOPULARNIEJSZE CZASOWNIKI**ŁĄCZĄCE SIĘ Z NARZĘDNIKIEM:**

bawić się

być

cieszyć się

interesować się

jechać

kierować

martwić się

męczyć się

opiekować się

pasjonować się

przejmować się

przepadać za

stresować się

wracać

zajmować się

zarażać się

zostać

ZAPAMIĘTAJ!**Kim jesteś?**

Jestem Polakiem, Ukraińcem, Francuzem, Niemką, Europejką, Łotyszką, Litwinką.

Czym się interesujesz?

Interesuję się sportem, literaturą, malarstwem, sztuką ludową, teatrem, gotowaniem.

Kim się opiekujesz?

Opiekuję się siostrą, matką, babcią, rodzicami, dziadkiem.

Czym się bawisz?

Bawię się komórką, tabletem, komputerem, klockami, lalkami, obrazkami, zabawkami.

Czym jeździsz?

Jeżdżę samochodem, rowerem, końmi, motocyklem, pociągiem.

Z kim chcesz się zapoznać?

Zapoznaj mnie z kolegą, z panią, z panem, z koleżankami.

Za kim siedzisz?

Siedzę za Darkiem, za Jurkiem, za Witkiem, za Olą, za Kasią.

Z czym są pierogi?

Pierogi są z mięsem, kaszą i twarogiem, z jagodami.

Gdzie leży Rzeszów?

Rzeszów leży za Przemyślem, przed Krakowem.

ĆWICZENIE 18

Przepisz zdania, otwierając nawiasy.

1. Czym można jechać na dworzec? (*metro*), (*tramwaj*), (*autobus*)
2. Czym Adam jedzie na uniwersytet? (*skuter*)
3. Czym jedziemy na ostatnie piętro? (*winda*)
4. Czym jedziesz w sobotę na piknik? (*rower*)
5. Czym studentki jadą na wakacje? (*autostop*)
6. Czym dzieci jadą? (*hulajnoga*), (*rower*), (*deskorolka*)
7. Czym jedziemy ze Lwowa do Krakowa (*pociąg*)
8. Czym wy codziennie jedziecie do pracy? (*taksówka*), (*metro*)
9. Czym szybko można dojechać w wielkim mieście? (*metro*)
10. Czym kiedyś jeździli rolnicy na wsi? (*wóz*), (*bryczka*)

ĆWICZENIE 19

Jakie środki lokomocji są na obrazkach? Ułóż z nimi zdania w narzędniku.

ĆWICZENIE 20

Uzupełnij zdania według wzoru.

0. Oleg i Tomasz to dentyści. Oleg i Tomasz są dentyстами.
1. Roman i Edek to górnicy. Roman i Edek .
 2. Ania i Maria to pianistki. Ania i Maria .
 3. Igor i Natalia to kelnerzy. Igor i Natalia .
 4. Tomek i Grzegorz to aktorzy. Tomek i Grzegorz .
 5. Olga i Kasia to pielęgniarki. Olga i Kasia .
 6. Stanisław i Piotr to nauczyciele. Stanisław i Piotr .
 7. Monika i Krysia to sekretarki. Monika i Krysia .
 8. Pan Nowak i pan Kowalski to portierzy. Panowie .
 9. Pan Antoni to kierowca i pan Michał to kierowca. Panowie .
 10. Pani Zosia i pani Marta to ekspedientki. Panie .

ĆWICZENIE 21

Rzeczowniki w nawiasach podaj w odpowiedniej formie.

1. Do szkoły dojeżdżamy (*tramwaj*).
2. Po męczącej wycieczce po mieście spotkali się (*wieczór*) na Rynku.
3. (*Chodnik*) się chodzi, a nie jeździ.

4. Po Kijowie uczniowie jeździli (*metro*).
5. Latem (*kosiarka*) kosi się trawę.
6. Często wieczorem wracamy do domu (*taksówka*).
7. Młodzież jeździ po mieście (*rower*).
8. Do Warszawy dojechaliśmy (*autostrada*).
9. Na drugą stronę ulicy można przejść (*przejście podziemne*).
10. Latem dobrze odpoczywać nad (*jeziora mazurskie*).
11. Byliśmy zdziwieni jej (*zachowanie*).
12. Między (*Kijów*) a (*Lwów*) leży Równie.
13. Uwielbiam pierogi z (*mięso*), z (*kapusta i grzyby*).
14. Jesienią w parku wiatr bawi się (*opadłe liście*).

ĆWICZENIE 22

Zamień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą.

1. Pojechałem na wycieczkę autobusem.
2. Wolontariuszka opiekuje się chorym psem.
3. Byłem na spacerze z naszą nauczycielką.
4. Pokłóciłam się z twoją siostrą.
5. Siostra z bratem spacerowali parkiem.
6. Cieszę się twoim sukcesem.
7. Interesuję się nauką historyczną.
8. Uciekałem przed psem.
9. Zachwycał się wierszem Słowackiego.
10. Na stole leży widokówka z koniem.

ĆWICZENIE 23

Uzupełnij zdania według wzoru.

To jest auto.
Jadę autem.

To jest tramwaj.
Ty jedziesz tramwajem.

To jest hulajnoga.
On jedzie hulajnogą.

To jest metro.
Iwona do pracy
.....

To jest autobus.
Ty do kina

To jest taksówka.
Oni do opery

To jest pociąg.
Na urlop oni

To jest limuzyna.
Prezydent

To jest rower.
Do biura Kasia

To jest karetka.
Do szpitala chory
.....

To jest motocykl.
Brat

To jest winda. Na
dziesiąte piętro (*my*)
.....

To jest skuter.
Do firmy (ja) _____ .

To jest przyczepa
turystyczna. (wy)
_____ w góry.

ĆWICZENIE 24

Przepisz, usuwając błędy.

1. Z zawodu jestem nauczyciela, ale pracuję jako kelnera.
2. Interesujemy się języku polska i kulturo.
3. Do biura jeździmy często tramwaju.
4. Brat jeździ do Lwowa pociągu.
5. Po starówce turyści jeżdżą dorożki.
6. Na piętro lepiej jechać windy.
7. Koleżanka lubi jeździć taksówki.
8. W mieście trudno jeździć ciężarówki.

ĆWICZENIE 25

Wysłuchaj tekstu.

*„Bo tam, gdzie lkw y srebrne fale płyną,
Byłem ja niegdyś, jak Zośka, dzieciną.
(J. Słowacki, W pamiętniku Zofii Bobrówny)*

<http://surl.li/ruoeh>

Śladami wieszca Juliusza Słowackiego po Ukrainie

4 września 2016 r. minęła 207. rocznica urodzin polskiego wieszca narodowego pochodzącego z Wołynia – Juliusza Słowackiego (1809–1849). Ten największy obok Adama Mickiewicza, Zygmunta Krasińskiego i Cypriana Kamila Norwida poeta polski urodził się w Krzemieńcu.

Krótki okres wraz z rodziną spędził w Wilnie. Przyszły wieszcz początkowo uczył się w domu, ale nauczył się tylko czytać, pisać i trochę francuskiego. Przez rok (1817–1818 r.) uczył się w słynnym Liceum Krzemienieckim założonym w 1805 r. przez Tadeusza Czackiego i Hugona Kołłątaja. Krzemieniec i rzeka Ikwa pojawiają się niejednokrotnie w twórczości poety – w listach pisanych do matki, w poemacie „Godzina myśli” i „Beniowski”, w wierszu

„W pamiętniku Zofii Bobrówny” i w innych utworach.

Z Wilnem zaś jest związany okres uniwersytecki Słowackiego. Wakacje 1825 roku i kolejne spędzał on częściowo w Ukrainie: w Wierzchówce (koło Braclawia). Bywał też u stryja pod Żytomierzem. A latem 1827 r. wybrał się do Odessy, po drodze zatrzymał się u Potockich w Tulczynie. Zachwycił się również ich malowniczym parkiem w Sofiówce koło Humania. W Odessie gościł u swego przyjaciela i mecenasa sztuki Zenona Beliny-Brzozowskiego. Wracając z Odessy, Słowacki zahaczył o Bar i Gracjanówkę koło Chersonia.

Latem 1828 r., zaraz po skończeniu studiów włączył się po Podolu, co przyczyniło się do powstania utworów: „Beniowski”, „Fantazy” i „Ks. Marek”. Jeszcze w 1827 r. Słowacki ukończył pisanie „Dumki ukraińskiej”. Z Ukrainą wiąże się także geneza jego dramatu: „Sen srebrny Salomei”.

Od września 1828 r. do lutego 1829 r. Słowacki nudził się w Krzemieńcu, ucząc się angielskiego i czytając Byrona i Goethego. Aż wreszcie wyjechał do pracy do Warszawy. Kolejne lata – to emigracja. W dalsze jego losy wpisały się m.in. takie miasta, jak: Drezno, Londyn, Paryż, Genewa, Rzym, Neapol, Ateny, Aleksandria, Kair, miasta Bliskiego Wschodu i Ziemi Świętej.

Zmarł w Paryżu, w wieku 40 lat. Dopiero w 1927 r. prochy Słowackiego zostały przewiezione do Polski i złożone w krypcie Katedry na Wawelu. W 1909 r. z inicjatywy polskiej młodzieży akademickiej w kościele parafialnym w rodzinnym mieście poety postawiono skromny pomnik autorstwa Wacława Szymanowskiego. Jesienią 2012 r. pomnik wieszczka z Krzemieńca dłuta Stanisława Radwańskiego został odsłonięty w Kijowie.

(Wg Marty Kowalewskiej)

ĆWICZENIE 26

Wypisz nazwy ukraińskich miejscowości, gdzie bywał Juliusz Słowacki i pokaż je na mapie. Jak daleko są od waszej miejscowości?

ĆWICZENIE 27

Porozmawiajcie w grupie o miejscowościach i krajach, gdzie bywał Juliusz Słowacki. Co o nich wiecie?

ĆWICZENIE 28

Zorganizujcie w klasie konkurs na najciekawszą charakterystykę Juliusza Słowackiego. Do jej napisania skorzystaj z tekstu ćw. 22 i słownictwa z ramki. Brakujących faktów poszukaj w Internecie.

Przeprowadził się, przeniósł się, pracował jako, emigrował, był zesłany, pisał utwory literackie, Jeśli chodzi o... / Biorąc pod uwagę... (miejsce urodzenia, miejsce zamieszkania, szkołę, ...), Juliusz Słowacki...urodził się w... , chodził do szkoły w...

ĆWICZENIE 29

Przeczytaj wiersz.

Juliusz Słowacki

W pamiętniku Zofii Bobrówny

Niechaj mnie Zośka o wiersze nie prosi,
Bo kiedy Zośka do ojczyzny wróci,
To każdy kwiatek powie wiersze Zosi,
Kaźda jej gwiazdka piosenkę zanuci.
Nim kwiat przekwitnie, nim gwiazdeczka zleci,
Słuchaj – bo to są najlepsi poeci.

Gwiazdy błękitne, kwiateczki czerwone
Będą ci całe poemata składać.
Jabym to samo powiedział, co one,
Bo ja się od nich nauczyłem gadać;
Bo tam, gdzie Ikwy srebrne fale płyną,
Byłem ja niegdyś, jak Zośka, dzieciną.

Dzisiaj daleko pojechałem w gości
I dalej mię los nieszczęśliwy goni.
Przywieź mi, Zośko, od tych gwiazd światłości,
Przywieź mi, Zośko, z tamtych kwiatów woni,
Bo mi zaprawdę odmłodnieć potrzeba.
Wróc mi więc z kraju taką – jakby z nieba.

ĆWICZENIE 30

Porozmawiajcie w grupie o tym, co łączy bohaterkę wiersza i autora.

1. W jaki sposób oddaje autor swoją tęsknotę za ojczyzną?
2. O jakiej miejscowości wspomina autor: „Bo tam, gdzie Ikwy srebrne fale płyną?”
3. O co prosi Zośkę bohater liryczny?
4. Jakimi środkami posługuje się poeta, które określają obraz piękna świata? Znajdź te miejsca w wierszu.

UWAGA!

W języku polskim zawsze najpierw podaje się imię, a potem nazwisko.

Np.: Juliusz Słowacki, Taras Szewczenko.

- Kolejność alfabetyczna **według nazwiska!** Np.: Jan Brzechwa, Adam Mickiewicz.
- Zeszyty, wypracowania, dzienniki i inne podpisuje się **w mianowniku**. Np.: Jan Matejko, Olga Tokarczuk.

ĆWICZENIE 31

Wypisz z tekstu ćw. 12 i ćw. 25 nazwiska z imionami w kolejności alfabetycznej.

Zasady transliteracji z języka polskiego na język ukraiński nazw własnych

Polskie imiona własne i nazwiska zapisujemy:

te z -ie przez -e, np.: Wiesław → Веслав, Mieczysław → Мечислав, Broniewski → Броневський, Zaleski → Залеський, Mickiewicz → Міцкевич, Sienkiewicz → Сенкевич

-ń, -ś, -ć, -dź piszemy po ukraińsku bez zmiękczenia -н, -с, -ц, -дж, np.: Wyspiański → Виспянський; Jabłoński → Яблонський; Świderek → Свідедек; Ćwik → Цвік

-q, -ę

przed -b, -p piszemy -ом, -ем, np.: Dąbrowski → Домбровський, Zaręba → Заремба, Kępa → Кемпа

w pozostałych wypadkach piszemy -он, -ен, np.: Zajqczek → Зайончек; Rajqk → Районк; Piqtek → Пйонтек; Świqtek → Свьонтек; Węzygowicz → Венжигович, Jędrychowicz → Ёндриховський; Święćicki → Свенцицький

te z -y (-i), -ski, -cki piszemy przez -уї (i), -ський, -цький, np.: Boni → Боні; Ostrowski → Островський; Gomułicki → Гомулицький; Zawadzki → Завадський

ĆWICZENIE 32

Imiona i nazwiska z ćw. 12 i ćw. 25 zapisz w języku ukraińskim.

Zasady transliteracji z języka polskiego na język ukraiński nazw geograficznych

Polskie nazwy geograficzne zapisujemy:

według tradycji, np. *Chełm* → *Холм*; *Hrubieszów* → *Грубешів*; *Dorohusk* → *Дорогузьк*; *Hrebenne* → *Гребенне*

w miejscu *ia* lub *ie* w zbliżonych z ukraińskimi nazwach w większości wypadków piszemy *i*, np.: *Białystok* → *Білосток*; *Biała Podlaska* → *Біла Підляська*; *Bielsk Podlaski* → *Більськ Підляський*

WYJĄTEK: *Bielsko-Biała* → *Бельско-Бяла*

nazwy typu *Balice*, *Kielce*, *Gliwice* piszemy *Балице*, *Кельце*, *Глівіце*

ę i *q* oddajemy przez *em*, *om*, *en*, *on*, np.: *Dębica* → *Дембиця*; *Dęblin* → *Демблін*; *Częstochowa* → *Ченстохова*; *Dąbrowa Górnicza* → *Домброва Гурніча*; *Kąty* → *Конти*; *Elbląg* → *Ельблонг*; *Nowy Sącz* → *Новий Сонч*

z przyrostkiem
-ów

z reguły przez *-yв*, np.: *Żyrardów* → *Жирардув*, *Tomaszów Lubelski* → *Томашув-Любельський*; *Mokotów* → *Мокомув*

z zachowaniem tradycji przez *-iv*, np.: *Kraków* → *Краків*; *Wyszaków* → *Вишків*; *Tarnów* → *Тарнів*

ĆWICZENIE 33

Miejscowości z ćw. 12 i ćw. 25 zapisz po ukraińsku.

ĆWICZENIE 34

Rozwiąż test.

1. Kto pisał o wartość przyjaźni?
 - a. Antoine de Saint-Exupery;
 - b. Jan Brzechwa;
 - c. Jan Matejko;
 - d. Stanisław Moniuszko.

2. W której linijce są określenia przyjaźni łączącej Leszka i Mieszka.
- nieszczera, wielka, prawdziwa;
 - szczerą, na pokaz, prawdziwą;
 - sprawdzoną, na pokaz, wartościową;
 - nieszczera, na pokaz, pozorna.
3. Charakterystyka to opisanie postaci, nastawione na ...
- ukazanie jej cech charakteru;
 - piękną twarzą;
 - wzrostu i sylwetki;
 - ładnego głosu.
4. Bliscy przyjaciele Tarasa Szewczenki – Zygmunt Sierakowski i Bronisław Zaleski byli ...
- Niemcami
 - Polakami;
 - Ukraińcami;
 - Litwinami.
5. W której linijce są nazwiska odmieniające się jak przymiotniki.
- Antoni Kowalski, Marek Młynarski, Adam Zaleski;
 - Adam Asnyk, Cyprian Norwid, Ignacy Krasicki;
 - Juliusz Słowacki, Jerzy Kowalewski, Konrad Wallenrod;
 - Adam Mickiewicz, Szymon Kwiatkowski, Jan Nowak.
6. W której linijce są formy narzędnika?
- dobrym humorem, dobrą chatami, dobre dzieci, dobrym miejscem;
 - nową torbą, nowymi butami, nowym rowerem, nowym ołówkiem;
 - starymi koledzy, starej koleżankę, starem miastem;
 - małą dziewczynką, małymi dziećmi, małych drzewami, małym domem.
7. W której linijce imiona i nazwiska są zapisane wg alfabetu?
- Adam Asnyk, Jan Brzechwa, Adam Mickiewicz;
 - Olga Tokarczuk, Antoni Słonimski, Antoni Kosiba.
 - Wisława Szymborska, Zbigniew Herbert, Juliusz Słowacki.
 - Czesław Miłosz, Maria Dąbrowaka, Jan Kochanowski.

Lekcja 6

TRADYCJE ŁĄCZĄ

Tradycje rodzinne: świętowanie rocznic, urodziny, imieniny, uroczystość chrztu, uroczystość ślubu, uroczystość komunii świętej.

Tradycje narodowe: celebrowanie świąt narodowych, Narodowe Święto Niepodległości – 11 listopada, Święto Konstytucji 3 Maja, Święto Wojska Polskiego (rocznica Bitwy Warszawskiej) – 15 sierpnia, Święto Flagi Rzeczypospolitej Polskiej – 2 maja, Narodowy Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego – 1 sierpnia.

Tradycje kościelne: Boże Narodzenie, Trzech Króli, Niedziela Palmowa, Wielkanoc, Zielone Świątki, Boże Ciało, Dzień Wszystkich Świętych.

Tradycje ludowe: tłusty czwartek, topienie Marzanny, śmigus-dyngus, noc świętojańska, dożynki, andrzejki, mikołajki, kolędowanie.

Święta: rocznica, obchody, impreza, jubileusz, uroczystość, ceremonia, ślub, pogrzeb.

Świętować, obchodzić, życzyć, gratulować, celebrować, winszować.

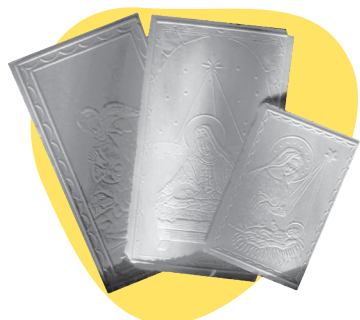
Tradycje i obyczaje przekazywane z pokolenia na pokolenie są mostami łączącymi historię i współczesność, młodzież i osoby starsze.

Polacy uwielbiają swoje tradycje, podtrzymują dawne obyczaje narodowe, ludowe i kościelne.

Polskie tradycje narodowe zajmują szczególne miejsce w świadomości społecznej. 11 listopada uroczystie obchodzi się Narodowe Święto Niepodległości. Polacy są dumni z biało-czerwonej flagi państwowej. Na 2 maja przypada Święto Flagi Rzeczypospolitej Polskiej. Flagi i chorągiewki przyozdabiają ulice miast i miasteczek, szkoły czy instytucje państwowe.

Polacy celebrują też dzień 3 maja na znak uchwalenia w 1791 roku Konstytucji 3 Maja.

15 sierpnia w Polsce jest Święto Wojska Polskiego. Zostało ustanowione w rocznicę tak zwanego Cudu nad Wisłą – pokonania Armii Czerwonej pod Warszawą, ocalenia Polski i Europy przed komunizmem w 1920 roku. Też w tym dniu obchodzi się kościelne Święto Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Największymi świętami kościelnymi są Wielkanoc, Wszystkich Świętych, Boże Narodzenie.

Polskie tradycje bożonarodzeniowe są bardzo liczne, niektóre wywodzą się z wierzeń ludowych, inne są związane z obrządkiem religijnym, a wiele stanowi połączenie jednych i drugich.

Oplątek jest nieodłącznym elementem polskiej tradycji wigilijnej. Symbolizuje chleb, którym tak jak opłatkiem należy dzielić się z innymi. Przypomina nam o rodzinnej miłości, przyjaźni, pojednaniu i przebaczeniu.

Jedną z wielu świątecznych tradycji jest szopka bożonarodzeniowa. Tradycja ta w Krakowie istnieje od XIX wieku. Polega na budowaniu szopek bożonarodzeniowych w szczególnym stylu. Nawiązują one wyglądem do zabytkowych budowli Krakowa: katedr, kościołów, zamku na Wawelu, Sukiennic. Są bardzo bogato zdobione i kolorowe. Pojawiają się w nich również figurki. Oprócz Świętej Rodziny znajdziemy w nich postacie związane z Krakowem: lajkonika, krakowiaka i krakowiankę. W 2018 roku tradycja budowy wyjątkowych w skali świata szopek krakowskich została wpisana na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego UNESCO.

Orszak Trzech Króli
w Krakowie

Orszak w
Kamieńcu Podolskim

Odrodzoną tradycją w Polsce jest Święto Trzech Króli, jedno z najstarszych świąt w historii, które swoimi korzeniami sięga aż III wieku. Uroczysty orszak trzech króli – Kacpra, Melchiora i Baltazara, Mędrców ze Wschodu, 6 stycznia przechodzi ulicami miast i miasteczek. Uczestniczący w nim mieszkańcy, królowie oraz dzieci zmierzają do stajenki, aby pokłonić się nowonarodzonymu Jezusowi. Po drodze śpiewają kolędy. Wszyscy uczestnicy są ubrani w kolorowe stroje i korony.

Orszaki trzech króli także odbywają się w Ukrainie, tam gdzie mieszkają zwarte społeczności mniejszości polskiej. Między innymi w Kamieńcu Podolskim, Mościskach, Chmielnickim czy Żytomierzu.

Zgodnie ze staropolską tradycją dzień ten jest zwieńczeniem dwunastodniowego okresu powrotu słońca, podczas którego czas trwania jasnych godzin dziennych wydłuża się „o koguci krok”.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Co łączą tradycje i obyczaje?
2. Jakie polskie tradycje narodowe zapamiętałaś / zapamiętałeś?
3. Jakie święto obchodzi się 3 maja?
4. Z czym kojarzy się dzień 15 sierpnia?
5. Jakie znasz największe święta kościelne?
6. Co jest nieodłącznym elementem polskiej tradycji wigilijnej?
7. Czym charakteryzuje się szopka krakowska?

8. Jaka tradycja została przywrócona w ostatnich latach?
9. Co symbolizuje orszak trzech króli?
10. Czy w Ukrainie też są organizowane orszaki trzech króli i w jakich miejscowościach?

CIEKAWOSTKA

UNESCO to międzynarodowa organizacja, która wspiera rozwój kultury, oświaty oraz nauki. Jednym z jej zadań jest tworzenie międzynarodowych spisów dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

ĆWICZENIE 2

Poszukaj w Internecie informacji, co to znaczy „Cud nad Wisłą”? Kiedy i gdzie ten cud miał miejsce? Czy Ukraińcy wzięli udział w tej bitwie? Przekaż tę informację grupie.

ZAPAMIĘTAJ!

z pokolenia **na** pokolenie – з покоління **в** покоління

ĆWICZENIE 3

Porozmawiaj z kimś najstarszym w rodzinie, jak w jej / jego dzieciństwie obchodzono święta. Zanutuj te wspomnienia. Dowiedz się, jakimi zabawkami strojono choinkę. Przekaż grupie.

ĆWICZENIE 4

Organizujcie w klasie konkurs na najbardziej oryginalną ręcznie zrobioną ozdobę choinkową.

ĆWICZENIE 5

Uzupełnij tabelę nazwami świąt oraz ich odpowiednikami w Ukrainie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

	Święta w Polsce	Święta w Ukrainie
1 stycznia		
6 stycznia		
21 stycznia	Dzień Babci	

22 stycznia	Dzień Dziadka	
kwiecień	Wielkanoc	
3 maja		
26 maja	Dzień Matki	
1 czerwca		
czerwiec	Boże Ciało	
15 sierpnia		
14 października	Dzień Nauczyciela	
1 listopada		
11 listopada		
29 listopada	andrzejki	
6 grudnia	mikołajki	
24 grudnia	Wigilia Bożego Narodzenia	
25 grudnia		
31 grudnia	sylwester	

ĆWICZENIE 6

Przeczytaj wiersz. Zorganizujcie w klasie konkurs na najlepsze wykonanie tego wiersza.

Tadeusz Kubiak

Tu wszędzie Polska

Tu, gdzie jest dom nasz, twój i mój,
gdzie lasy są i rzeki nasze,
gdzie każdy ojciec szedł na bój,
gdzie Biały Orzeł na sztandarze.
Gdzie w Gdańsku Neptun łśni trójzębem,
gdzie nad Krakowem dźwięczy hejnał,
gdzie wolna droga wiedzie w zboże,
gdzie chwiejna trzcina na jeziorze.
Tyś się tu rodził, ojciec i wuj,
tu się rodziła twoja matka.
Dziad orał ziemię, wdychał kurz,
a jego dom to nędzna chatka.
Gdzie klucz żurawi nad łąkami,
gdzie Mysia Wieża ponad Gopłem,
w Szczecinie biały transatlantyk,

**Muzeum Jana Kochanowskiego
w Czarnolesie**

w morzu stalowy, czujny okręt.
 Gdzie wiosną słowik w krzakach gęstych,
 jesienią rżyska snute dymem,
 gdzie latem słońce nad Bałtykiem,
 a zimą świerszcze za kominem.
 Gdzie dom poety w Czarnolesie,
 gdzie nurtem śpiewnym płynie Wisła.
 Tu biały sad jest, czarny węgiel,
 tu wszędzie Polska, tu – Ojczyzna!

Gdańsk, Neptun

CIEKAWOSTKA

Jan Kasproicz (1860 w Szymborzu pod Inowrocławiem – 1926 w Zakopanem) – polski poeta, dramaturg, krytyk literacki i tłumacz. Przez 35 lat mieszkał Lwowskiego. Był rektorem Uniwersytetu we Lwowie. W latach 1896–1899 mieszkał w Zaleszczykach.

ĆWICZENIE 7

Przeczytaj wiersz. Porozmawiajcie w grupie jak przygotowujecie stół wigilijny w waszych rodzinach.

Jan Kasproicz

Przy wigilijnym stole

Przy wigilijnym stole
 Łamiąc opłatek święty,
 Pomnijcie, że dzień ten radosny
 W miłości jest poczęty;

Że, jako mówi wam wszystkim
 Dawne, odwieczne orędzie,
 Z pierwszą na niebie gwiazdą
 Bóg w waszym domu zasiędzie.

Sercem go przyjąć gorącym,
Na ścieżaj otworzyć wrota –
Oto, co czynić wam każe
Miłość, największa cnota.

A twórczych pozbawił się ogni,
Sromotnie zamknawszy swe wnętrze,
Kto z bratem żyje w niezgodzie,
Depczą orędzie najświętsze.

Wzajemne przebaczyć winy,
Koniec położyć usterce,
A z walki wyjdzie zwycięsko
Walczące narodu serce.

ĆWICZENIE 8

Przeczytajcie dialogi z podziałem na role.

- Gdzie spędziłeś Święta Bożego Narodzenia?
- Spędziłem je w domu, a ty?
- Pojechałem z rodzicami do Koszalina.
- I jak było?
- Dobrze. Była cała rodzina i dużo jedzenia.
- Co dostałeś na święta?
- Dostałem skarpetki i długopis, a ty?
- Ja zaś dostałem koszulkę i ołówek.
- Jesteś zadowolony z prezentów?
- Tak. Skarpetki są super! A ty?
- Nie, ołówek się złamał.
- Jaka szkoda! Weź mój długopis.
- Dziękuję. Przyda się.
- Do zobaczenia.

- Powiedz mi, proszę, jakie jest ulubione święto twojej rodziny?
- Och, to Nowy Rok.
- Świetnie! Jak to świętujesz?
- Ubieramy choinkę, dajemy sobie prezenty, przygotowujemy świąteczny stół, śpiewamy piosenki i składamy sobie nawzajem życzenia.
- To bardzo ciekawe i radosne!

ĆWICZENIE 9

Na podstawie ćw. 8 ułóżcie dialogi i przeczytajcie w parach z podziałem na role.

ZAPAMIĘTAJ!

NARODOWY – dotyczy narodu, charakterystyczny dla całego narodu, kraju, np.: *hymn narodowy, flaga narodowa, Biblioteka Narodowa, Muzeum Narodowe, Narodowy Bank Polski*.

LUDOWY – związany z kulturą ludową, np.: *strój ludowy, piosenki ludowe, tradycje ludowe, zwyczaje ludowe*.

ĆWICZENIE 10

Użyj odpowiedniego wyrazu.

1. Biblioteka (*Ludowa / Narodowa*) Ukrainy jest w Kijowie.
2. W (*Ludowym / Narodowym*) Banku Polskim odbyło się spotkanie.
3. Stroje (*narodowe / ludowe*) są zdobione kolorowym haftem.
4. Tradycje kulinarne to tradycje (*narodowe / ludowe*).
5. Polonez i hopak to tańce (*ludowe / narodowe*) Polaków i Ukraińców.
6. Z okazji Święta Niepodległości wykonuje się hymn (*ludowy / narodowy*) i podnosi się flagę (*narodową / ludową*).
7. W Ukrainie odradzają się zwyczaje (*ludowe / narodowe*).
8. Młodzież nauczyła się kilku piosenek (*ludowych / narodowych*).

ZAPAMIĘTAJ!

ZAPROSZENIE to jedna z krótkich form wypowiedzi. To informacja na temat jakiegoś wydarzenia, często o charakterze oficjalnym, połączona z prośbą o zjawienie się na tym wydarzeniu.

Zaproszenie nieoficjalne

Do kolegów, rodziny, bliskich znajomych. Tu można sobie pozwolić na odrobinę luzu i humoru.

Zaproszenie oficjalne

Dla osób starszych, albo tych, których dobrze nie znacie, np. do sławnych osób. Obowiązuje grzeczność i szacunek.

Samorząd Uczniowski i klasa 3
serdecznie zapraszają
grono pedagogiczne, rodziców,
pracowników szkoły oraz uczniów
na uroczysty apel z okazji
Dnia Edukacji Narodowej,
który odbędzie się 10 października 2019 r. (czwartek)
o godz. 9:45 na sali gimnastycznej.

Zaproszenie

Zapraszam Cię Olgo na moje przyjęcie urodzinowe, które odbędzie się dnia 17 marca 2024 roku, o godzinie 18.00 w moim mieszkaniu przy ul. Nowej 17
Będę Cię z niecierpliwością oczekiwać.

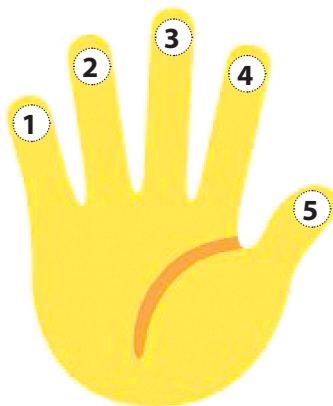
Natalia

UWAGA!

Czym starsza i mniej Ci znana osoba, tym forma powinna być bardziej oficjalna.

ŻELAZNE ZASADY:

- 1 Kto zaprasza?
- 2 Kogo się zaprasza?
- 3 Na co się zaprasza?
- 4 Kiedy się zaprasza.
- 5 Gdzie się zaprasza.

ĆWICZENIE 11

Zapoznaj się z treścią zaproszeń. Ustal jakie z nich są oficjalne, a jakie nieoficjalne.

Organizatorzy:
 Burmistrz Miasta Terespol, Rada Miasta Terespol,
 Miejskie Centrum Kultury Sportu i Rekreacji w Terespolu,
 Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Miejskiej Terespol, Młodzieżowa Rada Miasta Terespol.

Partnerzy:
 Akademickie Liceum Ogólnokształcące w Terespolu, Zespół Szkół nr 1 w Terespolu,
 Uczniowski Klub Sportowy „Jedynka”,
 Terespolskie Studio Filmowe i Grupa Rekonstrukcji Historycznej „Terespol”,
 Klub Seniora „Srebrny Włos”, OSP Terespol, Restauracja „Galeria Smaków”

**232. ROCZNICA
 UCHWALENIA KONSTYTUCJI
 3 MAJA**

3 MAJA 2023r.

PROGRAM UROCZYSTOŚCI

11:00 - Uroczysta Msza Święta za Ojczyznę w kościele pw. Świętej Trójcy,
12:00 - przemarsz pod pomnik Niepodległości i Nieznanego Żołnierza,
 - złożenie wieńców przez delegację,
 - okolicznościowe wystąpienia władz miasta i zaproszonych gości,
12:30 - występ chóru szkolnego „Corda Vox”.

Towarzyszące imprezy kulturalne:

- **Majowa Potanówka** - park miejski,
02.05.2023 (wtorek), w godzinach: 18:00-22:00.
 W programie: muzyka do tańca (*Janusz Pruniewicz*),
 stoiska gastronomiczne, konkursy z nagrodami.

Towarzyszące imprezy sportowe:

- **Turniej Tenisa Ziemnego** w grze pojedynczej - kort miejski,
01.05.2023 (poniedziałek), godz. 09:00,
 Zgłoszenia do 28.04.2023 pod numerem tel. 797170498 (B. Hosszczewski).
 Liczba miejsc ograniczona.
- **Aktywna Majówka z Piłką Nożną** dla dzieci z klas I-VI szkoły podstawowej
 boisko „Orlik”, **01.05.2023** (poniedziałek), godzina 11:00
- **Majówkowy Turniej Szachowy** dla uczniów szkoły podstawowej i średniej
 Akademickie Liceum Ogólnokształcące w Terespolu, sala gimnastyczna,
02.05.2023 (wtorek), godzina 10:00.
 Zgłoszenia do 02.05. na email: młodzieżowaradatsp@gmail.com

Serdecznie zapraszamy

Rodziców, Dziadków...na występy
grup tanecznych CHEERLEADERS klas 1-3, które odbędą się dnia :

**16 czerwca (środa) o godz. 19.00
na boisku szkolnym**

Elżbieta Dąbrowska
wraz z dziewczynkami

Zaproszenie na
BAL ANDRZEJKOWY

Impreza odbędzie się
w świetlicy szkolnej
dnia 29.11 o godzinie 9.15

W programie:

- dużo dobrej zabawy
- wrózby i przepowiednie
- słodki poczęstunek

Świąteczne Warsztaty Artystyczne

CZAS I MIEJSCE

18 GRUDNIA WTOREK

OD 13:30

BIBLIOTEKA SZKOLNA

W PROGRAMIE

- SZYCIĘ GNOMÓW • OZDABIANIE
- MALOWANIE BOMBEK •
- HERBATKA • CIASTECZKA •

zgłoszenia do 17 grudnia
do Joanny Drabowicz
(biblioteka szkolna)

ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH nr 7 z Oddziałami Dwujęzycznymi
SZKOŁA PODSTAWOWA nr 35 z Oddziałami GIMNAZJUM nr 18
im. Króla Jana III Sobieskiego

ZAPROSZENIE

do udziału w imprezie pod hasłem

Zdrowo i kolorowo

zorganizowanej w ramach profilaktyki zdrowotnej

30 stycznia 2018 roku o godz. 9:00

w ZSO nr 7 w Krakowie ul. Złoty Róg 30

Zaprosimy Was do „Sopliczowa” na XIX - wieczną ucztę z bohaterami „Pana Tadeusza”.

Następnie przeniesiemy się do czasów współczesnych.

Zastanowimy się nad tym, jakie są zasady prawidłowego odżywiania oraz jakie znaczenie w życiu człowieka ma ruch.

W programie:
konkurs na wiersz o zdrowiu, taniec i śpiew.

Zapraszamy do wspólnej zabawy.

Jak zawsze spotkanie to będzie okazją do poznania naszej szkoły i udziału w przedsięwzięciu organizowanym przez młodzież ZSO nr 7.

Będzie nam miło Państwa gościć.

Uprzejmie prosimy o potwierdzenie przybycia do dnia 25 stycznia 2018 roku

Telefonicznie: 12 637 08 97 lub mailowo: edybowicz@wvp.pl

Alex
Bartoszek

Serdecznie zapraszam
na moje urodziny

KIEDY: 15 marca 2028 o godz. 14.30

GDZIE: Restauracja „Maja”
ul. Jagiellońska 77
Zakopane.

ĆWICZENIE 12

Na podstawie ćw. 11 zaprojektuj jedno oficjalne i jedno nieoficjalne zaproszenie.

ĆWICZENIE 13

Uzupełnij zaproszenia brakującymi wyrazami i wyrażeniami. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

A.

Zaproszenie!

Serdecznie _____ wszystkich uczniów dnia _____ na zabawę
szkolną, która odbędzie się w _____ w szkole podstawowej nr. _____
przy ulicy _____ w _____. Impreza zacznie się około godziny
_____. Prosimy o odbiór dzieci przez rodziców około godziny 22.00.
_____ szkolny

B.

Zapraszam

Na super imprezkę, która odbędzie się

w dniu o godzinie .

Adres .

ĆWICZENIE 14

Zapoznaj się z treścią ciekawostki. Wypisz nieznaną dotąd wyrazy.

CIEKAWOSTKA

Tadeusz Kościuszko urodził się 4 lutego 1746 r. w Mereczowszczyźnie na Białorusi, w obwodzie brzeskim. Uczył się w Kolegium Pijarów w Lubieszowie we współczesnej Ukrainie. Sztukę wojskową poznawał w Korpusie Kadetów Szkoły Rycerskiej w Warszawie. Studiował tam historię Polski, filozofię, uczył się języków obcych.

Szkolę ukończył w stopniu kapitana. Jako stypendysta królewski zdobywał wiedzę o budownictwie fortyfikacji we Francji.

Od 1776 r. Kosciuszko pełnił obowiązki inżyniera w armii amerykańskiej przy budowie fortyfikacji. Uchwałą Kongresu Stanów Zjednoczonych w 1783 r. Tadeusz Kościuszko został awansowany na generała brygady armii amerykańskiej. Następnie wrócił do Polski, gdzie w 1789 r. otrzymał nominację na generała majora wojsk koronnych.

24 marca 1794 na rynku krakowskim Tadeusz Kościuszko złożył narodowi uroczystą przysięgę i stanął na czele insurekcji – powstania narodowego przeciwko Rosji i Prusom. Powstanie zakończyło się porażką 16 listopada 1794 roku. Ranny Kościuszko dostał się do niewoli, po czym został uwięziony w Twierdzy Pietropawłowskiej w Petersburgu.

Zmarł 15 października 1817 r. Ciało Tadeusza Kościuszki spoczywa w sarkofagu na Wawelu, a serce w urnie na Zamku Królewskim w Warszawie.

ĆWICZENIE 15**Przeczytaj tekst. Nowe wyrazy zapisz do słowniczka.**

We wrześniu 1764 roku na króla został wybrany Stanisław Ponia-towski, który w trakcie koronacji przybrał imię Augusta. W okresie jego panowania ziemie polskie zostały podzielone między Austrię, Prusy oraz Rosję. Głównymi przyczynami rozbiorów Polski były sytuacja wewnętrzna i okoliczności zewnętrzne.

Pierwsze kroki rozbiorowe uczyniła Austria. Ostatecznie 5 sierpnia 1772 roku w Petersburgu podpisano konwencję rozbiorową. Terytorium Polski zostało podzielone między trzy mocarstwa: Austrię, Prusy oraz Rosję. Austria zagarnęła południową część województwa krakowskiego do Wisły, polską część Śląska, Ruś Czerwoną i część Podola po rzekę Zbrucz. Prusy otrzymały część Pomorza bez Gdańska i Torunia, część Wielkopolski oraz Kujaw. Polska na rzecz Rosji straciła część Białorusi po Dźwinę i Dniepr. Ale pierwszy rozbiór nie przesądził jeszcze o ostatecznej likwidacji państwa polskiego.

3 maja 1791 roku Sejm Czteroletni uchwalił konstytucję (oficjalnie zwaną ustawą rządową – pierwszą w Europie i drugą na świecie po konstytucji Stanów Zjednoczonych). Jej celem było m.in. zachowanie suwerenności państwa.

Konstytucja 3 maja wywołała niezadowolenie wśród zaborców. Najostrzej zareagowała caryca rosyjska Katarzyna II. Konstytucja miała przeciwników również w kraju. Zawiązano konfederację targowicką, której celem było zbrojne obalenie Konstytucji. W wojnie o Konstytucję po stronie zdrajców targowiczian stanęła Rosja. Obrońcy Konstytucji przegrali... Traktat rozbiorowy podpisano 23 stycznia 1793 roku w Petersburgu. Prusy zagarnęły tym razem obszar na zachodzie Polski. Ponadto Prusom przypadł Gdańsk oraz Toruń. Rosja otrzymała część województwa wileńskiego i mińskiego, wschodnią część województw: nowogródzkiego, brzesko-litewskiego i wołyńskiego oraz województwa: braclawskie, kijowskie i podolskie. W wyniku drugiego rozbioru gospodarka załamała się. W rękach zaborców znajdowały się najżyźniejsze ziemie.

24 marca 1794 roku Tadeusz Kościuszko na krakowskim rynku uroczyście ogłosił akt powstania zbrojnego. Ostatecznie ten zryw zakończył się klęską. 24 października 1795 roku ostatecznie uchwalono nowe granice. Ziemie polskie znów zostały podzielone między Austrię, Prusy oraz Rosję. W wyniku trzeciego rozbioru niepodległa Polska przestała istnieć.

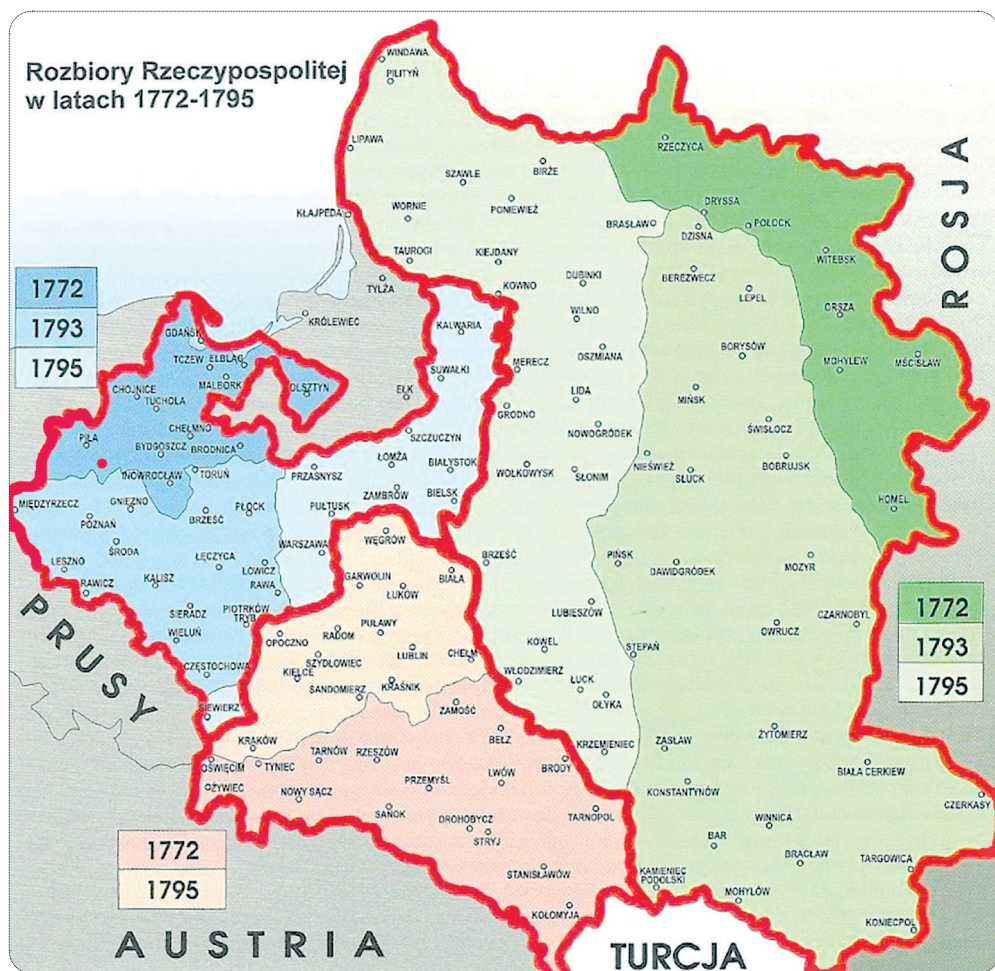
Franciszek Smuglewicz,
Przysięga Kościuszki na Rynku w Krakowie 1794

Austria zajęła ziemie zlokalizowane między Bugiem, Wisłą i Pilicą. W ręce Austriaków dostał się Kraków. Do Prus zostały włączone ziemie leżące na północ od dolnej Pilicy i dolnego Bugu z Warszawą.

Zajęto także pas między Prusami Wschodnimi a Niemnem. Rosji przypadły obszary po Bug i Niemen wraz ze Żmudzią.

Trzeci rozbiór Polski ustalał nowy porządek polityczny w Europie Środkowej. Wśród najważniejszych skutków rozbiorów trzeba wymienić likwidację niezależnego państwa polskiego. Niepodległość odzyskano dopiero w 1918 roku, mimo, że w XIX wieku podejmowano wiele prób narodowowyzwoleńczych.

(Wg Internetu)

Rozbiory Polski...

- **I ROZBIÓR** – 1772
(Rosja, Prusy, Austria).
- **II ROZBIÓR** – 1793
(Rosja, Prusy).
- **III ROZBIÓR** – 1795
(Rosja, Prusy, Austria).
- Polska zniknęła z mapy Europy aż do 11 listopada 1918 roku.

ĆWICZENIE 16

Ustal, co jest prawdą, a co nie. Uzasadnij. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Twierdzenie		P	F
1.	W roku 1764 wybrano kolejnego imperatora Polski.		
2.	Pierwszy rozbiór Polski odbył się w roku 1772.		

3.	Dwa kolejne rozbiory miały miejsce w latach 1776 i 1788.		
4.	Juliusz Słowacki jest autorem Konstytucji 3 maja.		
5.	Pyłyp Orłyk jest autorem ukraińskiej konstytucji.		
6.	Po rozbiorach Polska otrzymała dostęp do morza.		
7.	Tadeusz Kościuszko stał na czele powstania.		
8.	Polskę podzielono między Rosję, Prusę, Anglię, Niemcy, Francję.		
9.	Powstanie zaczęło się w Poznaniu.		
10.	Polska odzyskała niepodległość w roku 1918.		

ĆWICZENIE 17

Wypisz z tekstu ćw. 15 ważne daty historii Polski i określ, jakie wydarzenia odbyły się wtedy.

ĆWICZENIE 18

Przeczytaj wiersz. Porozmawiajcie w klasie o wydarzeniu, które miało miejsce 24 marca 1794 roku. Poniższe pytania pomogą prowadzić dyskusję.

1. Jak myślicie dlaczego do Krakowa przybył Kościuszko?
2. W jakim celu na krakowskim rynku zgromadził się tłum ludzi?
3. W jaki sposób ludzie witali Tadeusza Kościuszkę?
4. Gdzie w Krakowie składał przysięgę Kościuszko?

Maria Konopnicka

Przysięga

Na krakowskim Rynku wszystkie dzwony biją.
Cisną się mieszczany z wyciągniętą szyją.
Na krakowskim Rynku, tam ludu gromada,
Tadeusz Kościuszko dziś przysięgę składa.

Zagrzmiały okrzyki jak tysięczne działa!
Swego bohatera wita Polska cała!
Wyszedł pan Kościuszko, w krakowskiej sukmanie,
Odkrył jasne czoło na to powitanie.

Odkrył jasne czoło, klęknął na kolana:
– Ślubuję Ci życie, Ojczyzno kochana!
Ślubuję Ci życie, ślubuję Ci duszę,
Za Bożą pomocą wolność wrócić muszę!

Nie stoję tu w srebrze, nie stoję tu w złocie,
Lecz w pogardzie śmierci, w staropolskiej cnotcie!
A mówił te słowa w tak ogromnej ciszy,
Zdało się, że Pan Bóg tę przysięgę słyszy!

Zapłakał, zaszlochał naród dookoła,
Wstał Kościuszko, wstrząsnął krakuskę u czoła.
Zabłysła mu w ręku szabla poświęcona
– Niech żyje! – zawołał – Litwa i Korona!

I wznosił ją oburącz w to jasne zaranie:
– Ogłaszam przed Niebem Narodu powstanie!
A głosy buchnęły wśród Rynku i grodu:
– Niech żyje Kościuszko, Naczelnik Narodu!

Ej, byłaż to chwila i święta i Boża.
Cała Polska drgnęła, od morza do morza!

ĆWICZENIE 19

Ułóżcie kalendarium na temat życia i działalności Tadeusza Kościuszki.

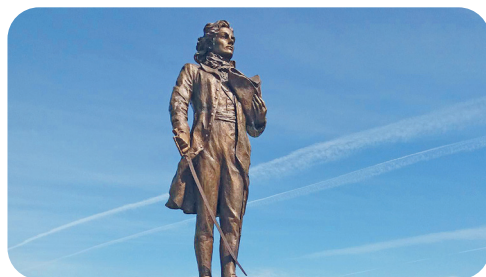

ĆWICZENIE 20

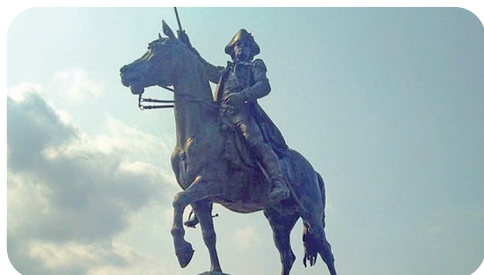
Poszukaj w Internecie informacji o pomnikach Kościuszki w Polsce i na świecie.

Pomnik Tadeusza Kościuszki
na Wawelu

Pomnik Tadeusza Kościuszki
w Merezowszczyźnie koło Brześcia

Pomnik Tadeusza Kościuszki
w Chicago

Pomnik Tadeusza Kościuszki
w Warszawie

Odmiana polskich imion własnych i nazwisk żeńskich

Nazwiska typowo polskie zakończone na **-ska, -cka, -dzka** odmieniają się jak **przymiotniki** (np.: *wysoka*).

Nazwiska zakończone na **-a** odmieniają się jak rzeczowniki **rodzaju żeńskiego** (np.: *szkoła*).

M.	Marta Kowalewska	M.	Alicja Przytuła
D.	Marty Kowalewskiej	D.	Alicji Przytuły
C.	Marcie Kowalewskiej	C.	Alicji Przytule
B.	Martę Kowalewską	B.	Alicję Przytułę
N.	Martą Kowalewską	N.	Alicją Przytułą
Ms.(o)	Marcie Kowalewskiej	Ms.(o)	Alicji Przytule
W.	Marto Kowalewska	W.	Alicjo Przytuło

Nazwiska żeńskie zakończone na **spółgłoskę** i na **-o** **nie odmieniają się!**

M.	Maria Nowak	M.	Aleksandra Moniuszko
D.	Marii Nowak	D.	Aleksandry Moniuszko
C.	Marii Nowak	C.	Aleksandrze Moniuszko
B.	Marię Nowak	B.	Aleksandrę Moniuszko
N.	Marią Nowak	N.	Aleksandrą Moniuszko
Ms.(o)	Marii Nowak	Ms.(o)	Aleksandrze Moniuszko
W.	Mario Nowak	W.	Aleksandro Moniuszko

Wszystkie polskie imiona **żeńskie** odmieniają się na wzór **Marta** (Wanda, Beata, Elżbieta i inne), **Maria** (Zofia, Julia, Natalia i inne), **Alicja** (Felicja, Łucja).

ĆWICZENIE 21

Imiona własne i nazwiska wstaw w odpowiednim przypadku.

1. Polskiej poetce (*Wisława Szymborska*) i polskiej pisarce (*Olga Tokarczuk*) przyznano Nagrodę Nobla.

2. Na cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie znajduje się grób polskiej poetki (*Maria Konopnicka*).

3. W muzeum (*Olga Kobyłańska*) znanej ukraińskiej pisarki, w Czerniowcach odbyło się ciekawe spotkanie.

4. Poetka (*Lina Kostenko*) urodziła się w 1930 r. w Rżyszczewie koło Kijowa.

5. Dzieła (*Oksana Zabuzko*) zostały przetłumaczone na język polski.

6. Utwory (*Maria Konopnicka*) na język ukraiński tłumaczyli Paweł Grabowski, Wołodymyr Maslak, Maksym Rylski, Dmytro Pawlyczko, Larysa Andrijewska, Roman Lubkiwskyj, Maria Prygara i inni.

7. W tłumaczeniach (*Aneta Kamińska*) na język polski ukazało się dużo poezji ukraińskiej.

8. (*Anna Korzeniowska-Bihun*) przetłumaczyła na język polski dzieła Wołodymyra Łysa, (*Maria Matios*), (*Natalia Woróżbyt*) i innych.

ĆWICZENIE 22

Odmień przez przypadki Lilia Mazur, Danuta Bakula, Irena Kowalska, Jadwiga Gugel, Łucja Skicka.

ĆWICZENIE 23

Podane w nawiasach imiona męskie wstaw w odpowiedniej formie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Zaprzyjaźniłem się z (*Bartosz*).
2. Wczoraj byłem w bibliotece z (*Antoni*).
3. Wiele dobrego słyszałam o (*Wacław*).
4. Zrobimy niespodziankę (*Jerzy*).
5. Zaprosiłam na wycieczkę (*Wojtek*).
6. Spotkałam dziś w szkole (*Janek*).
7. Wiele zawdzięczam (*Robert*).
8. Nie lubię (*Paweł*).
9. Powiedziałam o tym (*Taras*).
10. Ta torba należy do (*Aleksy*).

ĆWICZENIE 24

Podane w nawiasach imiona żeńskie wstaw w odpowiedniej formie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Mikołaj podszedł do (*Kinga*).
2. Wysłałam list (*Grażyna*).
3. Nie zastałem w domu (*Felicja*).
4. Bardzo polubiłam (*Aniela*).
5. Spotkałam się z panią (*Jadwiga*).
6. W legendzie opowiada się o (*Tristan i Izolda*).
7. Zapomniałam o cioci (*Laura*).
8. Życz szczęścia pani (*Olga*).
9. Czytałam artykuł o (*Magda*).
10. W siostrze (*Alicja*) zawsze miała wsparcie.

ĆWICZENIE 25

Napisz w kolejności alfabetycznej imiona i nazwiska pięciu koleżanek z klasy i odmień je przez przypadki.

Odmiana zaimków zwrotnych *siebie (się)*

M.	–
D.	siebie / się
C.	sobie
B.	siebie / się
N.	sobą
Ms.(o)	o sobie

Zaimek zwrotny zawsze się łączy z czasownikami. Zaimek **siebie** nie ma formy mianownika. Najczęściej występuje w bierniku w krótkiej formie **się**.

W zdaniu krótką formę **się** piszemy osobno po czasowniku lub przed nim. Np.: **Uczymy się** języków obcych. **Wszyscy się uczymy** języków obcych.

Spośród dwu równoległych form biernika dłuższej używamy:

- na początku zdania, np.: **Siebie** nie widzi, a na innych wskazuje.
- pod akcentem wyrazowym, np.: Sam **siebie** nie poznał w lustrze.
- po przyimku, np.: Zdjął z **siebie** płaszcz.

Konstrukcja nieosobowa (**3. os. lp + się**, np.: **robi się, czyta się, mówi się**) jest używana bardzo często, gdy nie znamy wykonawcy czynności lub wypowiedzi, albo gdy niekoniecznie chcemy zdradzić, kto jest wykonawcą tej czynności, np.: *pisze się zaproszenie*.

ĆWICZENIE 26

Ułóż zdania według wzoru.

0. Realizować zadanie. – Realizuje się zadanie.
1. Poprawiać błędy.
 2. Nosić książki.
 3. Oddawać pożyczone rzeczy.
 4. Milczeć z grzeczności.
 5. Organizować wycieczkę.
 6. Czekać na zamówienie.
 7. Pić rano herbatę.
 8. Dawać dobry przykład.
 9. Udawać mądrego.
 10. Myśleć dobrze o ludziach.

ĆWICZENIE 27

Przepisz zdania, otwierając nawiasy formą nieosobową.

0. W Polsce czyta się dużo książek.
1. W Niemczech (*produkować*) dobre samochody.
2. Kiedyś nie (*sprzątać*) odkurzaczem.
3. W XIX w. (*podróżować*) już koleją.
4. (*Zrobić*) to, kiedy przyjdzie na to czas.
5. (*Umyć*) okna na wiosnę.
6. Przy okazji (*odwiedzić*) ciotkę.
7. Po burzy (*rozpadać się*).
8. Nagle (*zrobić*) ciemno.
9. Kiedyś (*wysypiać się*) i rano (*wstać*) bez żadnych problemów, a teraz...
10. W teatrze nie (*rozmawiać*).

ĆWICZENIE 28

Przepisz zdania, wybierając prawidłową formę zaimka.

1. Umyj się / siebie.
2. Umyj siebie / się, a nie brata.
3. Rozbierz się / siebie.
4. Rozbierz siebie / się, a nie lalkę.
5. Andrzej zapoznał się / siebie z Basią.
6. Cieszę się / siebie, że przyszedłeś.
7. Nasz pies też się / siebie cieszy.
8. Zrób sobie / się herbatę.
9. Wymyćcie sobie / się ręce.
10. Jak sobie / się dajesz radę?

ĆWICZENIE 29

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Wybitny polski poeta okresu Oświecenia Ignacy Krasicki urodził się 3 lutego 1735 w Dubiecku nad Sanem, zmarł 14 marca 1801 w Berlinie. Poeta, prozaik i publicysta.

CIEKAWOSTKA

Był biskupem warmińskim i arcybiskupem gnieźnieńskim. Nazywany jest „księciem poetów polskich”. Najbardziej znane są jego bajki. Pisał także wiersze, powieści, dramaty, komedie.

ĆWICZENIE 30

Przeczytaj bajki.

Jagnię i wilcy

Zawždy znajdzie przyczynę, kto zdobyczy pragnie.
Dwóch wilków jedno w lesie nadybali jagnię;
Już go mieli rozerwać; rzekło: „Jakim prawem?”
„Smacznyś, słaby i w lesie!” – Zjedli niezabawem.

Kruk i lis

Bywa często zwiedzionym,
Kto lubi być chwalonym.
Kruk miał w pysku ser ogromny;
Lis, niby skromny,
Przyszedł do niego i rzekł: „miły bracie,
Nie mogę się nacieszyć, kiedy patrzę na cię!
Cóż to za oczy!
Ich blask aż mroczy!
Czyż można dostać
Takową postać?
A pióra jakie!
Szklniące, jednakie.
A jeśli nie jestem w błędzie,
Pewnie i głos śliczny będzie”.
Więc kruk w kantaty; skoro pysk rozdziawił,
Ser wypadł, lis go porwał i kruka zostawił.

Ptaszki w klatce

„Czegoż płaczesz? – staremu mówił czyżyk młody –
Masz teraz lepsze w klatce niż w polu wygody”.
„Tyś w niej zrodzon – rzekł stary – przeto ci wybaczę;
Jam był wolny, dziś w klatce – i dlatego płaczę”.

ZAPAMIĘTAJ!

BAJKA to:

1. Krótki, wierszowany albo prozatorski utwór epicki.
2. Zawiera morał (uczy).
3. Bohaterami są zwierzęta (rzadziej ludzie lub przedmioty), które uosabiają ludzkie cechy.
4. Ma uniwersalne przesłanie – krytykuje ludzkie wady.
5. Zawiera symbole i alegorie.

SYMBOL to środek stylistyczny polegający na tym, że obraz lub znak ma jedno znaczenie dosłowne i dodatkowo **wiele znaczeń ukrytych**. W bajce „Kruk i lis” Ignacego Krasickiego lis symbolizuje chytryść i podstęp.

ALEGORIA jest środkiem stylistycznym, który polega na tym, że jakiś obraz lub znak ma jedno znaczenie dosłowne i **tylko jedno znaczenie ukryte**. Sowa jest alegorią mądrości, a lis – chytryści.

FABUŁA – układ zdarzeń przedstawionych w utworze literackim lub w filmie.

ĆWICZENIE 31

Porozmawiajcie w grupie o bajkopisarzach, których zdjęcia widzicie poniżej. Jakie ich utwory znacie i pamiętacie? Ulubioną bajkę przedstaw w grupie.

Maria
Konopnicka

Kornel
Makuszyński

Leonid
Hlibow

Euhén
Hrebinka

ĆWICZENIE 32

Na podstawie jednej wybranej bajki zapisz swoją opowieść w formie krótkiego opowiadania. Użyj wyrazów z ramki.

Pewnego razu ... Gdy ... Nagle ... I wtedy ... Stąd nauka ... Morał tej bajki ...

ĆWICZENIE 33

Zainscenizujcie bajki z ćw. 30 w klasie. W tym celu wybierzcie reżysera i aktorów do ról. Którą bajkę było zainscenizować najłatwiej? Którą najtrudniej? Dlaczego?

ĆWICZENIE 34

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Trzeciego maja w Polsce obchodzi się:
 - a. Dzień Konstytucji;
 - b. Dzień Niepodległości;
 - c. Dzień Wojska Polskiego.
2. Postacie związane z Krakowem, które są w szopce to:
 - a. hejnał, lajkonik, góral;
 - b. krasnal, żaba, mędrzec;
 - c. lajkonik, krakowiak i krakowianka.
3. W której linii wszystkie wyrażenia są prawidłowe:
 - a. zwyczaje narodowe, hymn narodowy, kuchnia narodowa;
 - b. pieśń ludowa, taniec ludowy, Muzeum Narodowe;
 - c. Bank Ludowy, stroje narodowe, melodia narodowa.
4. W której linii są prawidłowe imiona i nazwiska:
 - a. Tadeusz Kościuszko, Adam Mickiewicz, Ignacy Krasicki;
 - b. Konrad Kościuszko, Adam Asnyk, Wacław Słowacki;
 - c. Stanisław Moniuszko, Adam Krasicki, Tomasz Kościuszko.
5. Ile było rozbiorów Polski:
 - a. 10;
 - b. 8;
 - c. 3.
6. Tadeusz Kościuszko uroczyście ogłosił akt powstania zbrojnego:
 - a. 24 marca 1794 r. w Łazienkach Królewskich;
 - b. 24 marca 1794 r. na krakowskim rynku;
 - c. 24 marca 1794 r. na Wawelu.
7. W której linii wszystkie nazwiska żeńskie odmieniają się jak przymiotniki:
 - a. Lidia Skicka, Wanda Nowacka, Aleksandra Moniuszko;
 - b. Elżbieta Gładysz, Zofia Fredro, Ania Boreńko;
 - c. Anelia Mochnacka, Maria Kowalska, Dorota Zawadzka.

Lekcja 7

LUBIĘ SZKOŁĘ

Przedmioty humanistyczne: język polski, język angielski, język ukraiński, literatura polska, literatura ukraińska, literatura światowa, historia, geografia.

Przedmioty ścisłe: matematyka, fizyka, chemia, biologia.

Inne: wf – wychowanie fizyczne, informatyka, muzyka, plastyka.

Kadra pracowników szkoły: dyrektor / dyrektorka, wychowawca / wychowawczyni klasy, nauczyciel / nauczycielka.

Uczniowie: uczeń / uczennica, kolega/koleżanka z klasy, rówieśnik / rówieśnica, dzieci w wieku szkolnym, młodzież szkolna.

Przydatne wyrażenia: sprawdzian, klasówka, lekcja, ćwiczenie, test, egzamin, streszczenie, rozprawka; robić / odrabiać pracę domową, pisać klasówkę, powtarzać na klasówkę, otrzymać oceny, skupiać się na / nad (czym?) ..., mieć dobre wychowanie (*manieri*), dostać dobrą ocenę; oblać egzamin, wagarować, robić ściągę, popełnić błąd, ściągąć na klasówce.

Lubię moją szkołę. Chodzę do siódmej klasy. Moja szkoła jest znana z wysokiego poziomu nauczania, wielu uczniów uczestniczyło w olimpiadach z różnych przedmiotów. Nauczyciele mają duże kwalifikacje i są wymagający, stawiają wysokie wymagania, ale to dobrze, bo wiadomo, że będziemy dobrze przygotowani do egzaminów na studia i późniejszej nauki.

W szkole zdobywamy wiedzę, która w dzisiejszych czasach jest niezbędna do uzyskania wykształcenia. Szkoła także przygotowuje nas do zawodu. Tutaj zawieramy nowe znajomości, a nawet przyjaźnie. Z całą pewnością w szkole uczymy się kultury.

Lubię szkołę i uczestniczę w jej życiu. Z koleżankami i kolegami z klasy bierzemy udział w konkursach, przedstawieniach i zawodach szkolnych. W szkole co miesiąc wydajemy gazetkę, opisujemy w niej nas samych, nauczycieli i ważne wydarzenia.

Sale szkolne są wyposażone w nowoczesny sprzęt: w komputery, tablice multimedialne, rzutniki, odtwarzacze. W sali gimnastycznej jest siłownia. Niedawno został oddany do użytku basen. Szkoła posiada także dobrze wyposażone boisko. Sam budynek niedawno został odnowiony i pięknie pomalowany. Na korytarzach jest dużo kwiatów, dzięki temu jest przyjemnie i miło.

W szkole panuje przyjazna atmosfera. Często są organizowane wycieczki, wyjścia do kina, na przedstawienia w teatrze czy na wystawy w galerii. Sami kształtujemy swoje tradycje. Co roku obchodzimy Dzień Patrona szkoły. Szczególne przygotowania trwają do Europejskiego Dnia Języków. Bierzemy udział w rozmaitych konkursach szkolnych.

Tutaj poznajemy wielu przyjaciół, razem spędzamy dużo czasu, wierzymy, że te przyjaźnie będą trwać nadal.

Gdyby nie było szkoły, to całe dni spędzane w domu po jakimś czasie na pewno by się nam znudziły. W szkole przynajmniej spędzamy czas razem z rówieśnikami, a nie przed komputerem czy komórką. Życie bez obowiązków, zwłaszcza tych szkolnych, stałoby się bezsensowne i nudne. Jak mówi polskie przysłowie: „Nauką i pracą ludzie się bogacą”.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Z czego jest znana współczesna szkoła?
2. Jacy są współcześni nauczyciele?
3. Czemu służy wiedza zdobywana w szkole?

4. Z czego się składa życie szkolne?
5. Co kształtują uczniowie w szkole?
6. W jaki sprzęt są wyposażone sale szkolne?
7. Gdzie się odbywają lekcje wf-u?
8. Czy często w szkole są organizowane różne imprezy?
9. Co byłoby, gdyby nie było szkoły?
10. Jak rozumiesz przysłowie polskie?

ĆWICZENIE 2

Napisz opowiadanie (60 słów) o swojej szkole.

ĆWICZENIE 3

Wysłuchaj tekstu, uzupełnij brakującymi wyrazami i wyrażeniami.

Od zarania istnienia Lwowa [] tu obok siebie Polacy, [], Ormianie, [], [], Niemcy, [], Grecy. Nawet [] i Szkoci. I każda narodowość starała się [] swoje [], język i []. Polskie Liceum nr 10 im. [] we Lwowie jest jedną z najstarszych szkół miasta. Szkoła została [] w roku 1816.

W Ukrainie nauka w szkołach trwa []. We Lwowie, w Liceum nr 10 im. św. Marii Magdaleny „ostatni dzwonek” [] 2021–2022 połączono z Dniem Dziecka. [] zakończenia roku szkolnego rozpoczęła się [] Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, dawnego rzymskokatolickiego seminarium duchownego. We mszy świętej uczestniczyli []. Po kilku miesiącach nauki zdalnej uczniowie mogli w końcu się spotkać [], a na żywo.

Druga [] uroczystości zakończenia roku szkolnego dla uczniów i [] Liceum św. Marii Magdaleny, którzy od początku rosyjskiej agresji na Ukrainę uczą się [], odbyła się już w Warszawie. Na uroczystość „ostatniego dzwonka” przybyła [] RP Agata Kornhauser-Duda.

Pierwsza dama Agata Kornhauser-Duda [] dla absolwentów szkoły. Nigdy wcześniej uczniowie [] nie zaznali tak zaszczytnego i uroczystego zakończenia roku szkolnego.

<http://surl.li/ruofe>

„Zbudowaliśmy niezwykłą relację i bardzo bym chciała, żebyście tę relację pielęgnowali. By mosty, które zostały teraz zbudowane, ” – mówiła Agata Kornhauser-Duda.

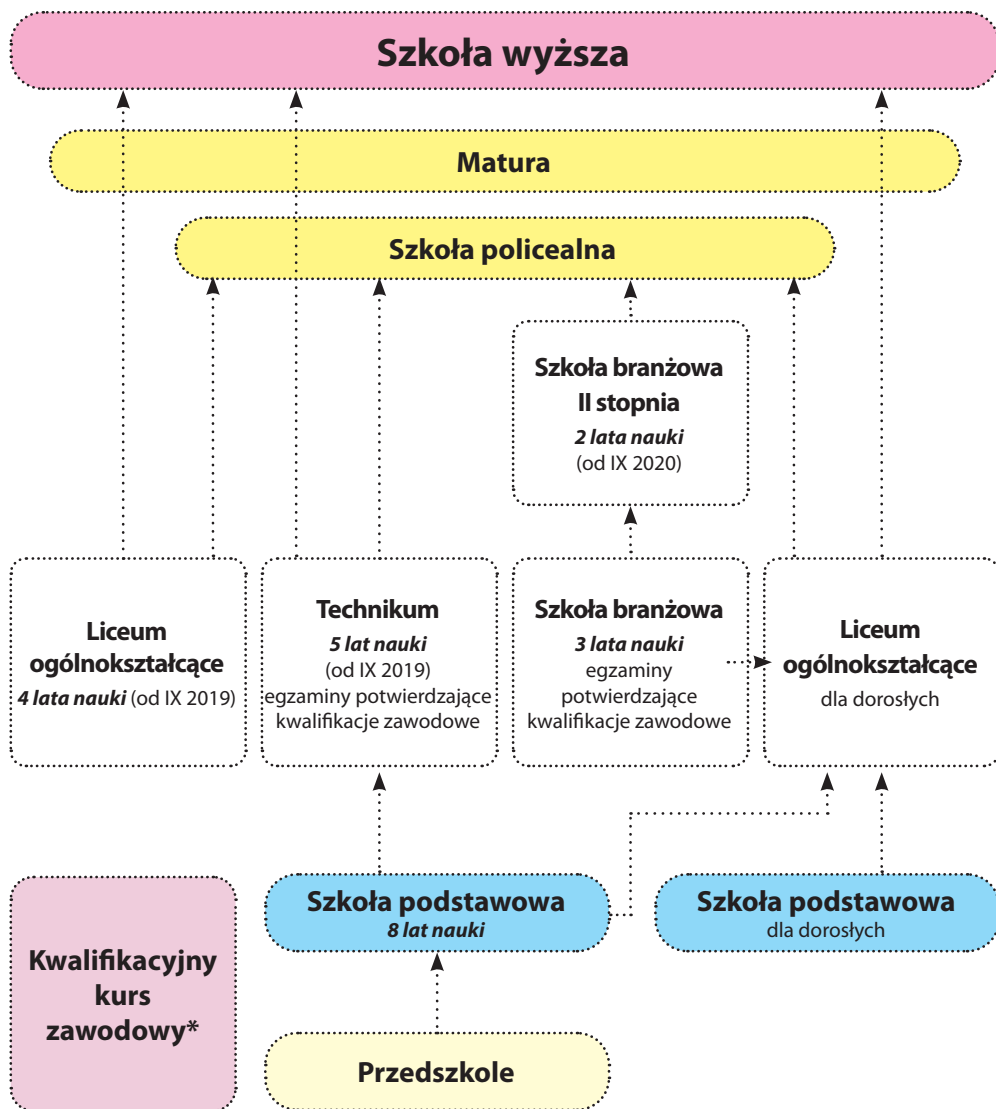
(Wg Internetu)

ĆWICZENIE 4

Zapoznajcie się z systemami szkolnictwa w Polsce i w Ukrainie.

Struktura szkolnictwa w Polsce

* Kwalifikacyjny kurs zawodowy to pozaszkolna forma kształcenia ustawicznego skierowana do osób, które ukończyły 18 rok życia.

Struktura szkolnictwa w Ukrainie

ĆWICZENIE 5

Ustalcie w grupie, w jakim miejscu polskiego systemu szkolnictwa znajduje się wasza 7 klasa. Jak uważasz, czy są w Polsce gimnazja? Jeżeli masz rodzeństwo młodsze lub starsze, pokaż gdzie są ulokowane ich klasy.

ĆWICZENIE 6

Zapoznaj się z treścią ciekawostki. Czy w waszej szkole działa samorząd uczniowski? Opowiedz w grupie.

CIEKAWOSTKA

Ideą samorządności uczniowskiej jest autentyczny wpływ uczniów na życie szkolne. **Samorząd uczniowski** tworzą wszyscy uczniowie szkoły i mają prawo do współdecydowania, wyrażania swojego zdania. Rolą SU jest również dbanie o przestrzeganie praw uczniów.

Samorząd może proponować rozmaite inicjatywy dotyczące życia szkoły. Samorządność uczy odpowiedzialności za podejmowane działania i przewidywania ich konsekwencji.

ĆWICZENIE 7

Przeczytaj wiersz. Wypisz z niego nowe wyrazy i wyrażenia. Znaczenia poszukaj w słowniku.

Julian Tuwim

Nauka

„Nauczyli mnie mnóstwa mądrości,
Logarytmów, wzorów i formułek,
Z kwadracików, trójkącików i kółek
Nauczali mnie nieskończoności.

Rozprawiali o „cudach przyrody”,
Oglądałem różne tajemnice:
W jednym szkiełku „życie w kropli wody”,
W innym zaś – „kanały na księżycu”.

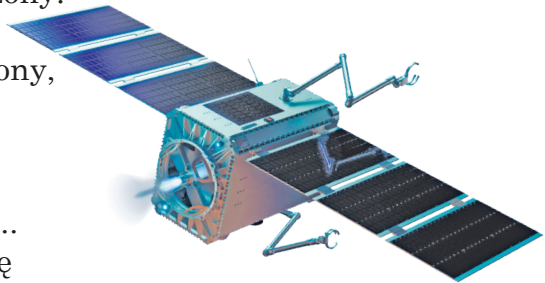
Mam tej wiedzy zapas nieskończony:
 $2\pi R$ i H_2SO_4 ,
Jabłka, lampy, Crookesy i Newtony,
Azot, wodór, zmiany atmosfery.

Wiem o kuli, napelnionej lodem,
O bursztynie, gdy się go pociera...
Wiem, że ciało pogrążone w wodę
Traci tyle, ile... etcetera.

Ach, wiem jeszcze, że na drugiej półkuli
Słońce świeci, gdy u nas jest ciemno!
Różne rzeczy do głowy mi wkuli,
Tumanili nauką daremną.

I nic nie wiem, i nic nie rozumiem,
I wciąż wierzę biednymi zmysłami,
Że ci ludzie na drugiej półkuli
Muszą chodzić do góry nogami.

I do dziś mam taką szkolną trwogę:
Bóg mnie wyrwie – a stanę bez słowa!
– Panie Boże! Odpowiadać nie mogę,
Ja... wymawiam się, mnie boli głowa...

Trudna lekcja. Nie mogłem od razu.
Lecz nauczę się... po pewnym czasie...
Proszę! Zostaw mnie na drugie życie
Jak na drugi rok w tej samej klasie.”

ĆWICZENIE 8

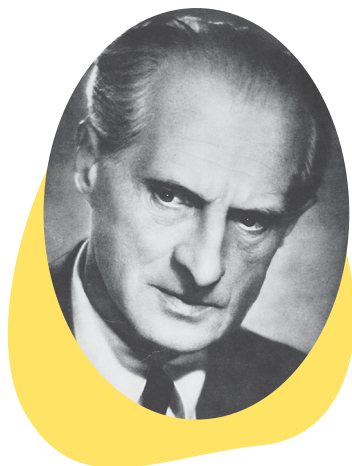
Odpowiedz na pytania.

1. Czy zgadzasz się z bohaterem wiersza, w szkoła uczy nas wielu ciekawych rzeczy?
2. O jakie narzędzie chodzi *W jednym szkiełku... / W drugim...?*
3. Jakie przedmioty są wymienione w wierszu?

ĆWICZENIE 9

Przeczytaj krótki życiorys polskiego poety Juliana Tuwima. Poszukaj w Internecie więcej informacji o twórczości wybitnego Polaka. Podziel się w grupie.

Julian Tuwim urodził się 13 września 1894 w Łodzi, zmarł 27 grudnia 1953 w Zakopanem. Polski poeta, tłumacz poezji rosyjskiej, francuskiej, niemieckiej oraz łaciny. W 1920 współzałożyciel grupy poetyckiej Skamander. Współpracownik i kierownik literacki kabaretów warszawskich i pism satyrycznych. Jeden z największych poetów dwudziestolecia międzywojennego. W latach 1939–1946 na emigracji. W 1946 wrócił do kraju. W 1947–1950 kierownik artystyczny Teatru Nowego w Warszawie. Autor popularnych wierszy dla dzieci. Twórczość Juliana Tuwima charakteryzuje się niebywałym pięknem i kulturą słowa, ogromną giętkością i błyskotliwością. Język poetycki często przyjmuje koloryt humorystyczny. Rok 2013 w Polsce, uchwałą Sejmu, ogłoszony został Rokiem Juliana Tuwima.

ĆWICZENIE 10

Zapisać słownie następujące daty: 1894, 1939–1946, 1953, 2013.

Dopełniacz rzeczowników i przymiotników w liczbie pojedynczej i liczbie mnogiej (kogo? czego?)

LICZBA POJEDYNCZA				
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady	
męski	żywotny	-ego -iego (po k, g)	-a -y -i	wysok <i>iego</i> brata drog <i>iego</i> pieska czarn <i>ego</i> kota wybitn <i>ego</i> poety wiern <i>ego</i> kolegi
	nieżywotny	-ego -iego (po k, g)	-u -a	now <i>ego</i> domu zielon <i>ego</i> ogórka wiedeńsk <i>iego</i> walca dług <i>iego</i> mostu
żeński		-ej -iej (po k, g)	-y -i	wysok <i>iej</i> kobiety dług <i>iej</i> drogi now <i>ej</i> łazienki prost <i>ej</i> linii
nijaki		-ego -iego (po k, g)	-a	wysok <i>iego</i> piętra drug <i>iego</i> miasta kwaśn <i>ego</i> jabłka now <i>ego</i> mieszkania

Rzeczowniki rodzaju męskiego w dopełniaczu mają końcówkę **-a**:

- żywotne, np.: *pana, chłopca, lwa, kota, psa*;
- narzędzia i sprzęty, np.: *młota, komputera, noża*;
- naczynia i sztucce, np.: *garnka, talerza, spodka*;
- miary, wagi, liczby, np.: *metra, kilograma, hektara, miliona*;
- miesiące oprócz lutego, np.: *marca, grudnia*;
- części ciała, np.: *nosa, zęba, palca*;
- tańce, sporty, gry, np.: *walca, hokeja, tenisa*;
- waluty, np.: *dolara, jena, grosza, centa*;
- marki towarów, np.: *fiata, opla, adidasa*;
- owoce, grzyby, warzywa, kwiaty, np.: *buraka, borowika, banana, tulipana*;
- niektóre produkty, np.: *chleba, sera, naleśnika*;
- nazwy miast, rzek, np.: *Lublina, Torunia, Gdańska, Kijowa, Charkowa, Berlina, Paryża, Wiednia, Dunajca, Niemna*.

Rzeczowniki rodzaju męskiego w dopełniaczu mają końcówkę -u:

- wyrazy pochodzenia obcego, np.: *domu, numeru, biznesu, teatru, komiksu, weekendu*;
- abstrakcyjne, np.: *bólu, śmiechu, gniewu, strachu*;
- zbiorowe, np.: *tłumu, narodu, ludu, pułku*;
- substancje, np.: *cukru, piasku, granitu, soku, makaronu, tlenku, lasu*;
- dni tygodnia, np.: *poniedziałku, wtorku, czwartku, piątku*;
- środki transportu, np.: *samochodu, roweru, autobusu*;
- rzeczowniki odczasownikowe, np.: *biegu, chodu, płaczu, lotu*;
- nazwy miast i regionów, np.: *Rzymu, Londynu, Krymu, Bugu, Dniepru*.

LICZBA MNOGA			
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady
męski	-ych -ich (po k i g)	-ów -y -i	<i>miłych panów</i> <i>dobrych komputerów</i> <i>rasowych psów</i> <i>nowych nauczycieli</i> <i>młodych lekarzy</i> <i>długich tramwajów</i> <i>szerokich korytarzy</i>
żeński	-ych -ich (po k i g)	∅ -y -i	<i>wysokich studentek</i> <i>drogich książek</i> <i>wygodnych łazienek</i> <i>nowych rzeczy</i> <i>małych myszy</i> <i>prostych linii</i>
nijaki	-ych -ich (po k i g)	∅	<i>wysokich drzew</i> <i>drugich dań</i> <i>nowych miast</i>

UWAGA!

Konstrukcja **nie + czasownik** wymaga **dopełniacza!**

Na przykład: *Nie napisał klasówki.*

Nie ma czasu. Nie widzę dziecka.

ZAPAMIĘTAJ!

Najpopularniejsze czasowniki łączące się z dopełniaczem:

bać się	spodziewać się
brakować	słuchać
bronić	strzec
domagać się	szukać
dotyczyć	uczyć się
dotykać	używać
jechać	wracać
nienawidzić	wymagać
odmawiać	zabraniać
pilnować	zapominać
potrzebować	zazdrościć
pragnąć	żałować
próbować	życzyć

Dopełniacz często występuje z przyimkami: **u, do, od, z, zza, bez, dla, koło, naprzeciwko** i in. Na przykład: *u babci, do Lublina, od ojca do syna, z Warszawy, zza domu, bez deszczu, dla mamy, koło szkoły, naprzeciwko ratusza.*

ĆWICZENIE 11

Przepisz zdania, otwierając nawiasy formami dopełniacza.

1. Tu na Wiśle nie ma (*zapora*).
2. W naszym kraju brakuje (*dobrze drogi*).
3. W centrach (stare miasta) jest mało (*nowe szkoły*).
4. Przed zajęciami trzeba zaglądać do (*podręczniki*).
5. W podróż nie zabieraj (*wielkie walizki*).
6. Nie przeczytałem jeszcze (*te książki*).
7. W tym sklepie nie można kupić (*dobrze towary*).
8. Rzadko zaglądamy do (*stare kroniki*).
9. Nie muszę codziennie uczyć się (*nowe słówka*).
10. Nowa nauczycielka nie zna (*nazwiska*) tych uczniów.

ĆWICZENIE 12

Zamień zdania na formę przeczącą według wzoru.

0. Znam tę młodą sąsiadkę. Nie znam tej młodej sąsiadki.
1. Oglądaliśmy ten ciekawy film.
 2. Lubię kwaśne jabłka.

3. Odwiedzamy nowe miasto.
4. Rozumiem twoją radość.
5. Widzieliśmy na wystawie te rasowe psy.
6. Widzimy to jezioro.
7. Klasa zdała bardzo trudny egzamin.
8. Rozumiesz swoje błędy.
9. Wymyślamy nowe projekty.
10. Rozumiemy wasze pytania.

ĆWICZENIE 13

Zmień mianownik na dopełniacz. Liczebniki zapisz słownie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
3 kawałki – 9 <input type="text"/>	2 paczki – 5 <input type="text"/>	4 opakowania – 6 <input type="text"/>
2 plasterki – 15 <input type="text"/>	3 puszki – 7 <input type="text"/>	3 pudełka – 11 <input type="text"/>
3 kubki – 10 <input type="text"/>	2 butelki – 8 <input type="text"/>	2 wiadra – 8 <input type="text"/>
4 talerze – 5 <input type="text"/>	1 kostka – 20 <input type="text"/>	1 ciastko – 12 <input type="text"/>

ĆWICZENIE 14

Przepisz, otwierając nawiasy. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Brakuje (biały cukier).
2. Próbuję (zupa pomidorowa).
3. On słucha (muzyka rozrywkowa).
4. Boję się (szary wilk).
5. Szukam (młodszy brat).
6. Oni używają (stary samochód).
7. Uczyć się (język polski).
8. Brakuje (czyste powietrze).
9. Nienawidzę (kłamstwo).
10. Życzyć (szczęśliwy Nowy Rok).

ĆWICZENIE 15

Przepisz, uzupełniając zdania według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Znam tego poetę. Nie znam tego poety (ten poeta).
1. Ona kupuje bilet do kina. Ona nie kupuje (bilet do kina).
2. Syn lubi mocną kawę. Syn nie lubi (mocna kawa).
3. Mój kolega jest w pokoju. W pokoju nie ma (mój kolega).
4. Mam młodego psa. Nie mam (młody pies).

5. Znam język polski. Nie znam (*język polski*).
6. Widzę małe dziecko. Nie widzę (*małe dziecko*).
7. Oni piją gorącą herbatę. Oni nie piją (*gorąca herbata*).
8. Widzę piękny obraz. Nie widzę (*piękny obraz*).
9. Siostra kupuje słodkie ciastko. Nie kupuję (*słodkie ciastko*).
10. Ty czytasz ciekawą książkę. Nie czytasz (*ciekawa książka*).

ĆWICZENIE 16

Dobierz odpowiedni przyimek. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. (*Od, bez, zza*) wczoraj szukam złotego pierścionka.
2. Późno wracałam (*z, do, dla*) domu.
3. Kupuję bilet (*ze, u, od*) Lwowa (*zza, do, bez*) Warszawy.
4. Czy smakuje ci kawa (*dla, do, bez*) mleka i cukru?
5. Jadę (*zza, od, z*) Poznania (*u, do, z*) Przemysła pociągiem.
6. Cały weekend jestem (*zza, u, do*) swoich przyjaciół w Krakowie.
7. (*U, z, do*) pracy chodzimy (*od, zza, bez*) poniedziałku (*u, od, do*) piątku.
8. Ona kupuje prezent dla koleżanki (*bez, ze, z*) pracy.
9. Wakacje spędzam (*u, od, do*) dziadków na wsi.
10. On mieszka (*od, zza, naprzeciwko*) szkoły.

ĆWICZENIE 17

Zmień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą według wzoru.

0. *Nie mam rasowego psa. Nie mamy rasowych psów.*
1. Nie znam języka obcego.
2. Nie poznaję starego zdjęcia.
3. Obawiam się silnego wiatru.
4. Przez Internet nie zamawiam jedzenia.
5. W lesie szukam grzyba.
6. W kuchni nie ma ostrego noża.
7. Na stole brakuje dużego talerza.
8. Nie jem młodej marchewki.
9. Babcia nie lubi czerwonego kwiatka.
10. Temat klasówki dotyczył rozbioru Polski.

ĆWICZENIE 18

Czego nie masz, daj odpowiedź według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Pasta do zębów – Nie mam pasty do zębów.
1. Lakier do włosów.
 2. Proszek do pieczenia.
 3. Szczotka do włosów.
 4. Płyn do mycia naczyń.
 5. Sos do mięsa.
 6. Pasta do butów.
 7. Atrament do pióra.
 8. Pasta do podłogi.
 9. Klucze do drzwi.
 10. Nóż do sera.

ZAPAMIĘTAJ!

- Prawie wszystkie miasta **rodzaju męskiego** i **nijkiego** w **dopełniaczu** mają końcówkę **-a**: *Lublin – Lublina, Krosno – Krosna*.
- Kilka miast **rodzaju męskiego** w **dopełniaczu** ma taką formę: *Bytom – Bytomia, Radom – Radomia, Wrocław – Wrocławia, Inowrocław – Inowrocławia, Okocim – Okocimia, Oświęcim – Oświęcimia*.
- Niektóre nazwy miast i regionów rodzaju **męskiego** i **nijkiego** w **dopełniaczu** mają końcówkę **-u**: *Kołobrzeg – Kołobrzegu, Białystok – Białegostoku, Rzym – Rzymu, Londyn – Londynu, Krym – Krymu, Bug – Bugu, Dniepr – Dniepru*.
- Miasta rodzaju **żeńskiego** w **dopełniaczu** na ogół posiadają końcówkę **-y** lub **-i** (po **k** i **g**): *Warszawa – Warszawy, Winnica – Winnicy, Wieliczka – Wieliczki, Odessa – Odessy, Łódź – Łodzi, Czeladź – Czeladzi, Bydgoszcz – Bydgoszczy*.
- Jest grupa miast, które występują w **liczbie mnogiej** i w **dopełniaczu** nie mają końcówki: *Katowice – Katowic, Gliwice – Gliwic, Czerniowce – Czerniowiec, Puławy – Puław*.
- Istnieje grupa miast, która odmienia się na wzór odmiany **przymiotnikowej**. W **dopełniaczu** posiada końcówki odpowiedniego rodzaju: *Kolbuszowa – Kolbuszowej, Limanowa – Limanowej (jak nowa); Zakopane – Zakopanego, Hrebenne – Hrebennego, Równe – Równego (jak nowe)*.

ĆWICZENIE 19

Dodaj właściwą końcówkę dopełniacza. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. To jest Kraków. Kupuję bilet do Krakowa.

To jest Kalisz. Pojadę do Kalisza.

To jest Wrocław. Wracam z Wrocławia.

To jest Itawa. Kupiłem bilet do Itawy.

To są Ryki. Z Warszawy do Ryk jedzie się autobusem.

1. To jest Kijów. Pojutrze klasa wyjeżdża do Kijow .

2. To jest Tarnów. Podróżujemy do Tarnow .

3. To jest Łuck. Jutro Taras pojedzie do Łuck .

4. To jest Przemyśl. One jadą do Przemyśl .

5. To jest Winnica. Dzisiaj do Winnic już nie ma pociągów.

6. To jest Radom. Do Radom oni jadą autobusem.

7. To są Puławy. Z Puław do Kazimierza Dolnego pływają statki.

8. To jest Inowrocław. Do Inowrocław z Poznan jeździ dużo pociągów.

9. To jest Hajnówka. Z Hajnówk do Białegostok są autobusy.

10. To są Balice. Z Balic latają samoloty do Londyn .

Zaimki osobowe w dopełniaczu

ja	<i>mnie</i>	my	<i>nas</i>
ty	<i>cię, ciebie</i>	wy	<i>was</i>
on, ono	<i>go, jego, niego</i>	oni	<i>ich, nich</i>
ona	<i>jej, niej</i>	one	<i>ich, nich</i>

Pełnych form zaimków używa się:

- **po przyimkach**, np.: *Ona się na ciebie nie gniewa. Podszedł do mnie. Co z niego za kolega?*
- **na początku i na końcu zdania**, np.: *Ciebie nie było na meczu. Mnie się zdaje, że ich nie ma w domu. Nagrodę przyznano właśnie jemu.*
- **gdy na zaimek pada akcent logiczny**, np.: *Chciałam zaprosić ciebie, a nie jego. Najpierw spójrz na siebie, potem na innych.*

Krótkich form zaimków używa się:

• **po czasownikach**, np.: *Przyjrzyj mu się uważnie. Nudzi mi się. Wybiorę cię do samorządu uczniowskiego, zobaczysz. Chciałam cię o coś spytać.*

Form zaimków **niego, niej, nich** używa się po **przymyku!**

ĆWICZENIE 20

Wpisz zaimki osobowe we właściwej formie według wzoru. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. Widzisz ich (oni)? Podoba ci (ty) się?
1. Czekamy na (ty) jutro wieczorem.
2. Pójdziemy do (on) na kolację.
3. Chcemy się spotkać z (oni) w bibliotece.
4. Dla (ja) herbata i ciasto.
5. Bez (ona) nie możemy odjechać.
6. Byłyście z (my) wczoraj na placu.
7. Uważajcie na (ono)!
8. Czekam na (ona) już bardzo długo.
9. Znam (ona) dobrze.
10. Agnieszka była na spacerze z (my).

ĆWICZENIE 21

Wpisz zaimki osobowe we właściwej formie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Nie myśl już o (oni).
2. Nie znamy (ona).
3. Jurek poznał (one) 3 lata temu.
4. Napišemy do (wy) list z podróży.
5. Lubię (wy) wszystkich.
6. Idę z (oni) do teatru.
7. Czekałam na (ty) na przystanku autobusowym.
8. Napišesz do (ja) maila z Warszawy?
9. Cały czas myślę o (ty).
10. Marek na (ja) nie zaczekał.

ĆWICZENIE 22

Wpisz zaimki osobowe we właściwej formie. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. *(Ty)* nigdy nie można zastać w domu.
2. Zapytaj *(on)* o to wydarzenie.
3. *(On)* nie będę pytać, ty mi odpowiedz.
4. Dawno *(ty)* nie widzieliśmy.
5. Daj *(ja)* ten list!
6. Podobają *(ty)* się moje nowe narty?
7. *(Ja)* nie chcesz dać? Dlaczego?
8. Przygotuj *(on)* drugie śniadanie.
9. Życzę *(ty)* 100 lat na imieniny!
10. *(On)* nic nigdy się nie podoba.

ĆWICZENIE 23

Wpisz krótkie lub pełne formy zaimków osobowych. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

0. *Znasz go (on)?*
1. Nie, *(on)* nie widzę, tylko *(ty)* widzę.
2. Proszę *(ty)* , przyjdź!
3. Dlaczego trzeba prosić o to właśnie *(ty)* ?
4. Kupiłeś nowe pióro? Pokaż *(ja)* *(ono)* !
5. Kupię *(ty)* nowy sweter.
6. Dam *(on)* tę nową książkę.
7. Tylko *(ty)* widzę!
8. Czy widzisz *(on)* ?
9. Chciałam zapytać *(ty)* , a nie *(on)* .
10. Znasz *(on)* ?

ĆWICZENIE 24

Wpisz krótkie lub pełne formy zaimków osobowych. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Mój pies *(ty)* nie lubi .
2. Napisałam sms-a do *(on)* wczoraj.
3. Marek był z *(my)* w teatrze.
4. Michał zna *(ona)* .
5. Codziennie czekam na *(wy)* .
6. Nie ma *(oni)* dzisiaj na lekcji.
7. On chce przyjść do *(ja)* .
8. Jedziemy do *(one)* .
9. Marzę o *(on)* cały czas.
10. Kuba się *(one)* interesuje.

Czas przyszły złożony

I sposób

osoba	liczba pojedyncza	osoba	liczba mnoga
1. ja	będę płacić	1. my	będziemy płacić
2. ty	będziesz płacić	2. wy	będziecie płacić
3. on / pan ona / pani ono	będzie płacić	3. oni / panowie oni / państwo one / panie	będą płacić

II sposób

liczba pojedyncza	osoba	rodzaj		
		męski	żeński	nijaki
1. ja	będę płacił	będę płaciła	–	
2. ty	będziesz płacił	będziesz płaciła	–	
3.	on będzie płacił	ona będzie płaciła	ono będzie płaciło	

liczba mnoga	osoba	rodzaj	
		męskoosobowy	niemęskoosobowy
1. my	będziemy płacili	będziemy płaciły	
2. wy	będziecie płacili	będziecie płaciły	
3.	oni będą płacili	one będą płaciły	

Czas przyszły złożony tworzy się na dwa sposoby.

I sposób: za pomocą czasownika **być** w czasie przyszłym i **bezokolicznika**.
Np.: *będę płacić*.

II sposób: za pomocą czasownika **być** w czasie przyszłym i czasownika w formie **3. osoby czasu przeszłego** w odpowiedniej liczbie i rodzaju.
Np.: *będzie płacił, będzie płaciła, będą płaciły*.

Oba sposoby są jednakowo poprawne!

ĆWICZENIE 25

Odmień podane czasowniki w czasie przyszłym złożonym: czytać, pracować, leczyć, grać, jeść, nieść.

ĆWICZENIE 26

Zamień czas teraźniejszy na przyszły.

1. Czytamy nowe komunikaty w Internecie.
2. Wracamy z długiej podróży po Polsce.
3. Nadsyłamy pozdrowienia z okazji świąt.
4. Masz dobry pomysł na wakacje.
5. Uczeń oddaje książki do biblioteki.
6. Marzycie o udanych wakacjach.
7. Każdy stara się być uroczym.
8. Czekasz na przyjaciół, którzy wracają z wycieczki.
9. Staram się wszystko zrozumieć.
10. Pani na lekcji opowiada o bohaterach narodowych.

ĆWICZENIE 27

Ułóż zdania według wzoru.

0. *Piszemy opowiadanie. – Będziemy pisali opowiadanie.
Będziemy pisały opowiadanie.*
1. Słuchamy pięknej muzyki ludowej.
2. One grają w piłkę nożną.
3. Agata ogląda telewizję.
4. Dziewczyny rozmawiają o nowej książce.
5. Mama i ja wycieramy kurz.
6. Gotujemy na obiad kurczaka w ziołach.
7. Wiktor otwiera szeroko drzwi.
8. Agnieszka i Marek grają w szkolnym teatrze.
9. Uczniowie słuchają lekcji.
10. Oglądacie obrazy w muzeum.

ĆWICZENIE 28

Przepisz, uzupełniając zdania czasownikami w czasie przyszłym złożonym.
Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

czytać Jutro Tadek będzie czytał nową gazetę.
W poniedziałek państwo Czyńscy będą czytali świeży magazyn.
W przyszłym roku będziesz czytał powieść Henryka Sienkiewicza.

myć Po śniadaniu Ania [] naczynia.
W środę Michał i Alicja [] okno.
To nie prawda, że ty [] samochód.

leżeć Pojutrze Darek cały dzień [] na plaży.
W czwartek podczas wycieczki do lasu dzieci [] na murawie.
W weekendy Ola i Julia [] w łóżku do dziesiątej.

grać Ja [] na gitarze.
W piątek Andrzej i Oksana [] na koncercie szkolnym.
Teraz dziewczyny [] na fortepianie.

prosić (My) [] naszą panią o pomoc w napisaniu ćwiczenia.
W sobotę (on) [] kolegę pójść z nim na boisko.
W przyszłym tygodniu (wy) [] tatę, żeby zabrał was ze sobą na mecz.

ĆWICZENIE 29

Zmień według wzoru.

0. Piszemy ćwiczenia. – Będziemy pisać ćwiczenia.

Będziemy pisali ćwiczenia. Będziemy pisały ćwiczenia.

1. Oglądamy nową wystawę.
2. One grają na fortepianie.
3. Oni grają w piłkę.
4. Dyskutujemy o filmie.
5. Słuchacie radia.
6. Kupujecie prezenty na Mikołaja.
7. Szyję sukienkę dla siostry.
8. Koty piją mleko.
9. Uczennice na wycieczce piją gorącą herbatę.
10. Piotrek i Ola planują wyprawę w góry.

ĆWICZENIE 30

Zmień liczbę pojedynczą na liczbę mnogą w czasie przyszłym.

1. Dziewczynka będzie rozmawiała z mamusią.
2. Pies będzie czekał na właściciela.
3. Jabłoń będzie kwitła wiosną.
4. Chłopiec będzie czytał opowiadanie.
5. Brat będzie pisał list.
6. Siostra będzie robiła zakupy.
7. Artystka będzie śpiewała.
8. On będzie ćwiczył.
9. Mikołaj będzie jechał nad morze.
10. Uczennica będzie śpiewała w chórze.

ĆWICZENIE 31

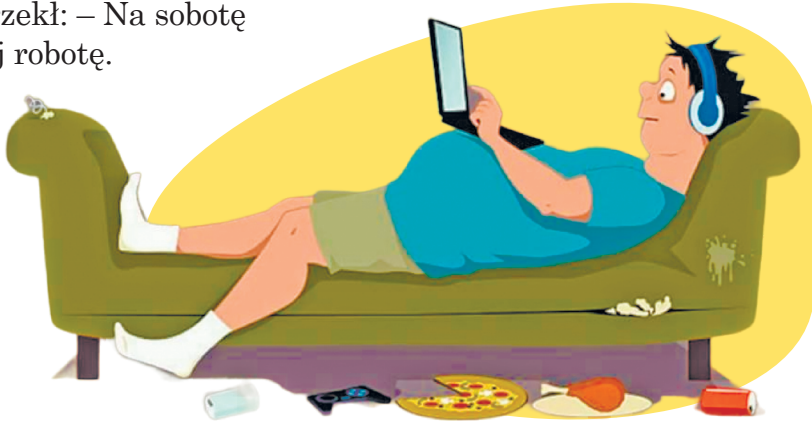
Wyraźnie przeczytaj wiersz.

Jan Brzechwa

Michałek

Był leń, co zwał się Michałek.
 Nie robił nic w poniedziałek.
Spać poszedł, a wstał we wtorek
 dopiero na podwieczorek.
 Zaczekał, aż przyszła środa,
 lecz czasu było mu szkoda.
 Do książki zabrał się
 w czwartek,
 lecz nawet nie rozciął kartek.
 Pomyślał: „Jutro jest piątek,
 Więc w piątek zrobię początek”.
 A w piątek rzekł: – Na sobotę
 odłożę raczej robotę.

Przyszła sobota. – W niedzielę
odpoczną wpierv mało-wiele,
 a za to już w poniedziałek
odrobię cały kawałek.
 We wtorek rzekł: –
 Źle się czuję...,
 a w środę dostał dwie dwójce.
 Do domu wrócił Michałek,
 przyglądził smętnie przedziałek,
 i w ojca wlepiwszy ślepią,
 rzekł: – Nauczyciel się czepia.

ĆWICZENIE 32

Dobierzcie się w pary i odegrajcie scenkę, w której jednej osobie nie będzie się chciało czegoś zrobić, a druga będzie ją przekonywała do zrobienia tego. Potem zamieńcie się rolami. Która rola była trudniejsza?

ĆWICZENIE 33

Wypisz podkreślone w ćw. 31 czasowniki. Odmień je w czasie przyszłym.

ĆWICZENIE 34

Porozmawiajcie w klasie o zachowaniu Michałka. Jak on spędza czas w kolejne dni tygodnia? Czy zgadzacie się z takim zachowaniem?

ĆWICZENIE 35

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. Lwowskie Liceum nr 10:
 - a. im. Iwana Franki;
 - b. im. św. Marii Magdaleny;
 - c. im. Ignacego Krasickiego.
2. W której linijce są prawidłowe formy dopełniacza?
 - a. dawnej historii, wielkiego panu, miłą pani;
 - b. małego dziecka, małej dziewczynce; małemu kota;
 - c. dobrego psa, miłego chłopca, starego domu.
3. Które zdanie jest poprawne?
 - a. Z Warszawy bez Berlina jeżdżą pociągi.
 - b. Z Krakowa do Londynu latają samoloty.
 - c. Od Kijowa z Odessy jest autostrada.
4. W której linijce są użyte prawidłowe formy zaimka?
 - a. Czekamy na was z nimi.
 - b. Prosiłam tobie przyjść do mna.
 - c. Czekał na tobie z nią.
5. Czas przyszły złożony tworzy się:
 - a. na dwa sposoby;
 - b. na cztery sposoby;
 - c. na sześć sposobów.
6. W której linijce są czasowniki w czasie przyszłym?
 - a. czytam, czytaliśmy, czytają, będę czytał;
 - b. będziesz pisać, będą pisali, będziecie pisały;
 - c. będzie pisało, napiszesz, pisalibyście.

Lekcja 8

POZNAJEMY KRAJE

Kronika, latopis, kronikarz, historia, dzieje.

Władca, król, książę, rycerz, chłop, mieszczanin, szlachcic.

Osada, osadnictwo, gród, miasto, fosa, mury obronne, ratusz, rynek, twierdza, warownia.

Najazd, oblężenie, obrona, bitwa, zwycięstwo, porażka, upadek.

Architektura romańska; architektura gotycka.

Zapisać na kartach historii; zwiedzać muzea i obiekty zabytkowe; odwiedzać miejsca pamięci narodowej.

Zabory pruski i austriacki; rozbiory Polski.

Z Krakowa do Żytomierza, do szkoły Edka przyjechali uczniowie zaprzyjaźnionej klasy, też 7 b. Młodzież szkolna wraz z nauczycielami i przedstawicielami grona rodzicielskiego wybierają trasę na podróż podczas najbliższych ferii wiosennych. Wszystkim spodobał się pomysł, żeby zwiedzić Odessę i Winnicę. Oba miasta w swojej historii są ściśle związane z Polską. Podobnie, jak w Żytomierzu, tam też kiedyś żyli Polacy. W obu tych miastach obecnie działają Konsulaty Generalne Rzeczypospolitej Polskiej.

W końcu to jedno z najpiękniejszych miast w Ukrainie o najcudowniejszym klimacie. To po prostu Odessa! Rozmawiając i podziwiając architekturę miasta, doszli do głównego deptaku Odessy, ulicy Derybasowskiej. Po drodze robili zdjęcia. W kawiarni, gdzie

było Wi-Fi, mogli nie tylko napić się dobrej herbaty i zjeść pyszne ciastko, ale odebrać pocztę, zajrzeć na Facebooka. Najszybsi zdążyli nawet zrobić selfie i wrzucić do sieci, np. na Instagram.

Pani przewodniczka opowiadała o historii miasta: „Przez stulecia Odessa przechodziła z rąk do rąk. Najpierw w tym miejscu powstała kolonia grecka, potem na jej miejscu rozbudowała się słowiańska osada Kaczuba. Od XV wieku osada ta stała się częścią Wielkiego Księstwa Litewskiego. Potem był okres pod władzami tureckimi, żeby za rządów Katarzyny II w roku 1794, przekształcić się w główny ośrodek handlowy nad Morzem Czarnym. W XVIII–XIX wieku Odessę budowali architekci i rzemieślnicy z Włoch, Francji, Grecji i Wielkiej Brytanii. O wielokulturowości miasta świadczą nazwy: plac Grecki, ulica Polska czy bulwar Francuski”.

Ulica Polska w Odessie jest dlatego, że z miastem są związane losy wielu Polaków. W Odessie byli m.in. Julian Ursyn Niemcewicz, hrabia Seweryn Potocki.

W Muzeum Literatury można zapoznać się z pobytom w Odessie Adama Mickiewicza, Józefa Ignacego Kraszewskiego i innych literatów polskich.

Oprócz Muzeum Literatury, ślady polskości można zobaczyć w innych ciekawych zakątkach grodu nad Morzem Czarnym. Jedną z ulic w centrum Odessy nosi imię Lecha Kaczyńskiego – prezydenta Polski, który zginął w katastrofie smoleńskiej.

Z Odessy do Winnicy dojechali autobusem. W zaprzyjaźnionej miejscowej szkole spotkali się ze swoimi rówieśnikami. Gości z Krakowa i Żytomierza po mieście oprowadzał nauczyciel historii. Szczególną uwagę zwrócił on na to, co się działo na tych ziemiach w latach 1918–1921. On powiedział:

„Dnia 16 maja 1920 r. Józef Piłsudski przyjechał do Winnicy, stolicy dawnej gubernii podolskiej, położonej nad Bohem. Miasto to od początku maja, a więc od wyzwolenia z rąk bolszewików, pełniło funkcję tymczasowej stolicy Ukraińskiej Republiki Ludowej. Piłsudski przybył do miasta na zaproszenie Symona Petlury.

Na dworzec kolejowy Piłsudski planowo miał przyjechać o 10 rano, jednakże dotarł na miejsce z godzinnym opóźnieniem. Tego poranka rzeście padło, ale mimo to na peronie zgromadziła się „masa ludzi: panów w odświętnych strojach i pań w pięknych, letnich kapeluszach pod parasolami i bez parasoli. Stojąca na peronie kompania honorowa sprezentowała broń”. Orkiestra odegrała hymny narodowe: polski i ukraiński. Tysiące ludzi krzyczało: „Niech żyje! Niech żyje!”.

Pamiętką tego przyjazdu są słynne fotografie i film przedstawiający Petlurę i Piłsudskiego na dworcu kolejowym salutujących przez okna w salonce.

Aby upamiętnić to historyczne spotkanie 11 listopada 2014 roku na dworcu w Winnicy odsłonięto pamiątkową tablicę. „16 maja 1920 roku w Winnicy spotkali się Ataman Naczelny Symon Petlura i Marszałek Józef Piłsudski, przywódcy walk o wolność i niepodległość Polski i Ukrainy”.

Uczniowie także złożyli kwiaty pod tablicą upamiętniającą spotkanie w Winnicy przywódcy Ukraińskiej Republiki Ludowej Atamana Symona Petlury i Marszałka Józefa Piłsudskiego.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Jaki pomysł na ferie wiosenne spodobał się wszystkim?
2. Jakie miasto jako pierwsze zwiedzili uczniowie?
3. Co zdążyli uczniowie zrobić w kawiarni i na ulicy Derybasowskiej?
4. Jak pani przewodniczka opowiadała o historii Odessy?
5. Dlaczego w grodzie nad Morzem Czarnym jest ulica Polska?
6. Jakie ślady polskości są widoczne w Odessie?
7. Kto był przewodnikiem w Winnicy?
8. O czym on opowiadał?
9. Kiedy i gdzie odbyło się spotkanie Atamana Symona Petlury i Marszałka Józefa Piłsudskiego?
10. W jakim miejscu uczniowie złożyli kwiaty i dlaczego?

ĆWICZENIE 2

Podziel się w grupie wrażeniami po zwiedzaniu Odessy lub Winnicy.

ĆWICZENIE 3

Ułóż prezentację o Atamanie Petlurze i Marszałku Piłsudskim. Przedstaw w grupie.

ĆWICZENIE 4

Dwukrotnie wysłuchaj tekstu, uzupełnij brakującymi wyrazami i wyrażeniami. Szczególną uwagę zwróć na liczebniki.

<http://surl.li/ruofo>

Śladami Polaków w Odessie

Odessa – niezwykle, nadmorskie, wielokulturowe .
Spacerując po nim, w wielu miejscach spotkać można .

Początki obecności Polaków w tym regionie sięgają końca , gdy to na mocy ukazu carskiego z 1795 roku w rejonie osiedliło się ponad rodzin szlacheckich. W Odessie byli m.in. Julian Ursyn Niemcewicz, hrabia Seweryn Potocki.

Orientacyjnie w 1873 roku w Odessie Polaków, w 1892 roku – niemal 14 tys., a w 1897 roku – ponad 17 tys. Natomiast przed pierwszą liczba ludności polskiej sięgała nawet 27 tysięcy.

Dla większości miłośników Odessa kojarzy się przede wszystkim z pobytem w tym mieście . Spędził tu 9 miesięcy od połowy lutego

roku. W tym mieście prowadził wykłady w znamenitym Liceum Richelieu¹. W Odessie też napisał większość swoich .

W ekspozycji Muzeum Literatury, do którego prowadzi „Polski Zjazd”, można obejrzeć utwory Mickiewicza, wydane jeszcze za jego życia. wspomniane muzeum, można dostrzec, że – oprócz autora Dziadów i Sonetów Krymskich – w też pisarz, publicysta, historyk, działacz społeczny Józef Ignacy Kraszewski.

W Muzeum Literatury są Zygmunta Fortunata Miłkowskiego, znanego bardziej jako Teodor Tomasz Jeź. latach 1843–1846 studiował w tym samym Liceum Richelieu, w którym wcześniej uczył Adam Mickiewicz.

(Wg Ołeksija Kazakowa)

Odeskie Państwowe
Muzeum Literatury

¹ Richelieu – [riszelie]

Odmiana nazwisk polskich w liczbie mnogiej

- Nazwiska typowo polskie w formie przymiotnika w liczbie pojedynczej zakończone na **-ski, -cki, -dzki (-ska, -cka, -dzka)** w liczbie mnogiej mają końcówkę **-y** i odmieniają się jak **przymiotniki męskoosobowe w liczbie mnogiej**.

PAŃSTWO	
M.	Kowalewscy, Skiccy, Zawadzcy
D.	Kowalewskich, Skickich, Zawadzkich
C.	Kowalewskim, Skickim, Zawadzkim
B.	Kowalewskich, Skickich, Zawadzkich
N.	Kowalewskimi, Skickimi, Zawadzкими
Ms.(o)	Kowalewskich, Skickich, Zawadzkich
W.	Kowalewscy, Skiccy, Zawadzcy

- Nazwiska w liczbie pojedynczej zakończone na **spółgłoskę, samogłoskę -a, -o** w liczbie mnogiej odmieniają się jak rzeczowniki i przyjmują końcówkę **-owie**.

PAŃSTWO	
M.	Nowakowie, Przytułowie, Fredrowie
D.	Nowaków, Przytułów, Fredrów
C.	Nowakom, Przytułom, Fredrom
B.	Nowaków, Przytułów, Fredrów
N.	Nowakami, Przytułami, Fredrami
Ms.(o)	Nowakach, Przytułach, Fredrach
W.	Nowakowie, Przytułowie, Fredrowie

ĆWICZENIE 5

Wypisz z tekstu podstawowego (s. 163–165) i ćw. 4 polskie nazwiska. Odmień według wzoru:

Potocki	Państwo Potoccy	Z państwem Potockimi	O państwie Potockich
_____	_____	_____	_____

ĆWICZENIE 6

Użyj nazwiska w odpowiedniej formie.

1. Przy ulicy (*Kopernik*) _____ we Lwowie jest pałac _____ (*Potoccy*).
2. Przy kolacji wspominaliśmy o państwie _____ (*Czyńscy*).
3. Zaprzyjaźniliśmy się z państwem _____ (*Matejkowie*).
4. Bracia _____ (*Nowakowie*) wystąpili w radiu.
5. Wspólnie z siostrami _____ (*Ziobrowie*) byliśmy w muzeum.
6. Nie ma tylko rodziny _____ (*Pawliszowie*).
7. Wraz z braćmi _____ (*Stepkowscy*) odwiedzam siłownię.
8. Na parkingu zobaczyłem znajomych _____ (*Kowalowie*).
9. Spotkaliśmy się z rodziną _____ (*Zaluscy*).
10. Rodzina _____ (*Kasprowiczowie*) mieszkała we Lwowie.

ĆWICZENIE 7

Przeczytaj poniższy tekst. Nowe wyrazy zapisz do słowniczka.

Gdańsk na przestrzeni dziejów

Początki Gdańska to okres IX wieku. Wtedy na terenach dzisiejszego miasta rozwijał się ośrodek rolniczo-rybacko-rzemieślniczy. Tu brał swój początek tzw. „bursztynowy szlak”. Około 975 roku z inicjatywy Mieszka I wybudowano nad rzeką Motławą gród z portem. Prawa miejskie Gdańsk otrzymał w 1236 roku, a w 1308 roku Krzyżacy podstępnie opanowali gród i wybudowali tu nowy zamek. Miasto szybko bogaciło się na handlu, głównie zbożem i drewnem. W XV wieku Gdańsk należał do największych portów na Bałtyku. Jednak krzyżackie panowanie wiązało się również z uciskiem.

W efekcie wojen w 1454 roku miasto powraca do Polski. W XVII wieku – zaczął się tzw. złoty okres Gdańska. Miasto liczyło ok. 77 tys. mieszkańców i było jednym z największych i najbogatszych w Europie. Fortyfikacje, którymi otoczyło się miasto należały do najpotężniejszych w Europie. W znacznym stopniu można je podziwiać do dzisiaj. W wyniku rozbiorów Polski miasto dostaje się pod władzę Prus.

W 1807 roku Gdańsk po wojnach napoleońskich, po raz pierwszy staje się Wolnym Miastem. Rozwija się przede wszystkim przemysł wojenny i stoczniowy. W kolejnych latach gospodarka nabrała rozpędu. W latach 1850–1870 uruchomiono pierwsze połączenia kolejowe, gazownię, wodociąg miejski, tramwaj konny, wybudowano Muzeum Miejskie. W 1904 roku otwarto Politechnikę Gdańską.

Ulica Długi Targ w Gdańsku

Stocznia Gdańska

W 1920 roku na mocy postanowień Traktatu Wersalskiego oficjalnie powołano do istnienia Wolne Miasto Gdańsk. 1 września 1939 roku atakiem hitlerowców na Westerplatte i Pocztę Polską rozpoczęła się II wojna światowa.

Po wojnie nastąpiła prawie całkowita wymiana ludności Gdańska. Odbudowa miasta z jego historycznym centrum przebiegała dość sprawnie. Szybko rozbudowywana była również stocznia, co przyczyniło się do szybkiego wzrostu liczby ludności.

Gdańsk ponownie staje się największym portem na Bałtyku. W wyniku protestów w roku 1980 powstał niezależny

związek zawodowy „Solidarność”. Gdańsk to kolebka „Solidarności”.

Dziś Gdańsk liczy niecałe 500 tys. mieszkańców, jest ważnym ośrodkiem przemysłu maszynowego, elektronicznego i chemicznego. Jest handlowym i turystycznym centrum polskiego Wybrzeża Bałtyku. Razem z Sopotem i Gdynią tworzy współczesną aglomerację zwaną Trójmiastem. Miasto utrzymuje kontakty gospodarcze z wieloma ośrodkami miejskimi Europy.

Miastem partnerskim Gdańska jest Odessa. W latach 1918–1921 w Gdańsku działał Konsulat Ukraińskiej Republiki Ludowej. A w roku 1994 znowu powołano Konsulat Generalny Ukrainy w tym mieście.

ĆWICZENIE 8

Ustal, co jest prawdą, a co nie. Uzasadnij.

Twierdzenie		P	F
1.	Początki Gdańska sięgają XV wieku.		
2.	Prawa miejskie Gdańsk otrzymał w 1236 roku.		
3.	W wyniku rozbiorów Polski miasto dostaje się pod władzę Prus.		
4.	Po wojnach napoleońskich Gdańsk staje się Złotym Miastem.		
5.	Na Westerplatte w Gdańsku rozpoczęła się II wojna światowa.		
6.	Odbudowa Gdańska po wojnie trwała bardzo długo.		

7.	Gdańsk stał się największym portem na Bałtyku.		
8.	Gdańsk jest kolebką <i>Solidarności</i> .		
9.	Gdańsk nie utrzymuje żadnych kontaktów z miastami Europy.		
10.	W Gdańsku działa Konsulat Generalny Ukrainy.		

ĆWICZENIE 9

Zapoznaj się z treścią ciekawostki. Czy coś już wiesz na temat *Solidarności*?

CIEKAWOSTKA

Stocznia Gdańska to miejsce, w którym w 1980 roku powstała „Solidarność”. Tutaj pracował legendarny lider tego ruchu społecznego Lech Wałęsa, przyszły prezydent Polski. „Solidarność” doprowadziła do upadku komunizmu w 1989 r. w Polsce i w całej Europie Środkowo-Wschodniej. Ruch ten posłużył za przykład dla Ukraińców, którzy w 1991 roku odzyskali swoją niepodległość.

Europejskie Centrum Solidarności

ĆWICZENIE 10

Napisz opowiadanie. Pomogą Ci w tym poniższe pytania. Brakujących informacji poszukaj w Internecie. Zaprezentuj swoją pracę w grupie.

1. Co chciałabyś / chciałbyś obejrzeć w Gdańsku?
2. Jak można dostać się do Gdańska z waszej miejscowości?
3. Z jakich środków lokomocji chętnie byście skorzystali?
4. Jakie miasta ukraińskie i polskie można zwiedzić po drodze?
5. Czy Gdańsk ma miasta zaprzyjaźnione w Ukrainie?

Liczebniki zbiorowe

1. Liczebniki zbiorowe nazywają liczbę elementów, które są:

- rzeczownikami nieposiadającymi liczby pojedynczej, np.: *dwoje drzwi, troje okularów, czworo spodni*;
- grupą płci mieszanej, np.: *dwoje rodziców (mama i tata), czworo dziadków (dwie babcie i dwóch dziadków)*;
- istotami niedorosłymi na **-ę** i rzeczownikiem **dzieci**, np.: *troje dzieci, pięcioro kurcząt, sześcioro kacząt, dwoje cieląt*.

2. Liczebniki zbiorowe odmieniają się przez przypadki.

3. Na wzór odmiany liczebnika zbiorowego czworo odmienia się reszta liczebników tej grupy. Na przykład: *dziwięcioro, dwanaścioro*.

	cielęta	nożyce	dzieci	drzwi
M.	dwoje cieląt troje cieląt	dwoje nożyc troje nożyc	czworo dzieci sześcioro dzieci	czworo drzwi sześcioro drzwi
D.	dwojga cieląt trojga cieląt	dwojga nożyc trojga nożyc	czworga dzieci sześciorga dzieci	czworga drzwi sześciorga drzwi
C.	dwojgu cielętom trojgu cielętom	dwojgu nożycom trojgu nożycom	czworgu dzieciom sześciorgu dzieciom	czworgu drzwiom sześciorgu drzwiom
B.	dwoje cieląt troje cieląt	dwoje nożyc troje nożyc	czworo dzieci sześcioro dzieci	czworo drzwi sześcioro drzwi
N.	(z) dwójgiem cieląt (z) trójgiem cieląt	(z) dwójgiem nożyc (z) trójgiem nożyc	(z) czwójgiem dzieci (z) sześciorgiem dzieci	(z) czwójgiem drzwi (z) sześciorgiem drzwi
Ms.	(o) dwójgu cielętach (o) trójgu cielętach	(o) dwójgu nożycach (o) trójgu nożycach	(o) czworgu dzieciach (o) sześciorgu dzieciach	(o) czworgu drzwiach (o) sześciorgu drzwiach

ĆWICZENIE 11

Napisz słownie wypowiedzenia z liczebnikami. Wypowiedzenia z liczebnikami zbiorowymi odmień przez przypadki.

8 tablic –

2 skrzypiec –

6 wideł – 3 sanek – 4 nożyc – 2 sani – 3 grabi – 4 długopisy – 5 spodni – 2 drzwi – 5 półek – 7 ogórków – **ĆWICZENIE 12**

Ułóż zdania z czterema wybranymi związkami wyrazowymi z ćw.11.

ĆWICZENIE 13

Przepisz, liczebnik zbiorowy zapisz słownie:

- Zobaczył tam:
1. 4 aktorów
 2. 2 sprzedawców
 3. 5 rodziców
 4. 3 ludzi
 5. 6 muzyków
 6. 8 uczniów

- Przyniesi:
1. 2 sanek
 2. 3 nożyczek
 3. 4 spodni
 4. 2 okularów

- Kupiła:
1. 15 kurcząt
 2. 10 kacząt
 3. 3 cieląt
 4. 6 kociąt
 5. 12 jagniąt

ĆWICZENIE 14

Zapisz słownie w odpowiednim przypadku liczebnik zbiorowy.

1. Pomalował dziś 3 drzwi.
2. Poznała 4 dzieci sąsiadów.
3. Zobaczył przy drodze 2 kociąt.
4. Przez cały wieczór myślała o 5 pacjentach.
5. Przez całą drogę rozmawiali z 2 pasażerów.
6. Opowiadała Hani bajkę o 3 kozłętach.
7. Mamy zajęcia z 3 lektorami.
8. Musiał pomóc tym 8 cudzoziemcom.
9. Pokazywali zdjęcia swoich 9 wnuków.
10. Na środku sali tańczyło 10 dzieci.

ZAPAMIĘTAJ!

**UTRWALENIE WIEDZY O TRYBIE
ROZKAZUJĄCYM CZYLI O ROZKAŹNIKU**

- Tryb rozkazujący **tworzy się** od tematu **czasu teraźniejszego**.
- Rozkaźnik **nie ma** formy **1 osoby** liczby pojedynczej.
- W **2 osobie** liczby pojedynczej, **1 i 2 osobie** liczby mnogiej formy trybu rozkazującego są **proste**, np.: *pisz, piszmy, piszcie*.
- W 3 osobie liczby pojedynczej i 3 osobie liczby mnogiej formy rozkaźnika są **złożone**, dodajemy do nich **niech**, np.: *niech pisze, niech piszą*.

Odmiana czasowników w trybie rozkazującym

liczba pojedyncza		liczba mnoga	
1. ja	–	1. my	czytajmy, piszmy, róbmy, jedzmy, jedźmy
2. ty	czytaj, pisz, rób, jedz, jedź	2. wy	czytajcie, piszcie, róbcie, jedzcie, jedźcie
3. on ona ono	niech czyta, niech pisze, niech robi, niech je, niech jedzie	3. oni oni one	niech czytają, niech piszą, niech robią, niech jedzą, niech jadą

ROZKAŹNIK NIEKTÓRYCH CZASOWNIKÓW:

bać się – bój się;
 być – bądź;
 chcieć – chciej;
 dąć – dmij;
 iść – idź;
 jechać – jedź,
 karać – karz;
 mieć – miej;
 milczeć – milcz;
 mleć – miel;

płacić – płac;
 pomóc – pomóż;
 prosić – proś;
 pytać – pytaj
 rwać – rwij;
 stać – stój;
 umieć – umiej;
 wziąć – weź;
 zgiąć – zegnij;
 zrozumieć – zrozum
i innych.

Tryb rozkazujący czasami jest uważany za niezbyt grzeczny. Np.: *czytaj; niech pan siada; róbmy; piszcie*.

- Zamiast niego można użyć **trybu przypuszczającego**. Np.: *Czy mógłbyś czytać? Czy mógłby pan usiąść? Czy moglibyśmy to zrobić? Czy mogłybyście pisać szybciej?*
- Można też zastąpić **tryb rozkazujący** konstrukcjami z **czasownikami modalnymi**. Np.: *możesz pisać; może pan siadać; musicie czytać; musimy robić ...*
- Albo konstrukcjami z grzecznościowym słówkiem **proszę + bezokolicznik**. Np.: *proszę czytać; proszę siadać; proszę pisać; proszę robić ...*

Te konstrukcje nie są trybem rozkazującym, natomiast są i grzeczne, i poprawne.

Nie jest natomiast **ani grzeczne, ani poprawne** stosowanie **samych bezokoliczników** w funkcji trybu rozkazującego: *Siadać!*

UWAGA!

FORMUŁKI GRZECZNOŚCIOWE

Proszę!

Proszę Pana (*Pani, Ciebie / Cię!*)

Proszę bardzo!

Uprzejmie proszę Pana (*Panią, Ciebie / Cię!*)

Niech Pan (*Pani*) będzie tak łaskaw (*łaskawa!*)

Niech państwo będą uprzejmi!

ĆWICZENIE 15

Utwórz formy trybu rozkazującego.

0. myśleć – *myśl, niech myśli, myślmy, myślcie, niech myśla*

1. Prosić –

2. Nieść –

3. Mówić –

4. Brać –

5. Myć –

ĆWICZENIE 16

Od czasowników w nawiasach utwórz formy rozkownika 2. osoby liczby pojedynczej.

0. (Podejść – podejść, podejdziesz) do okna. Podejdz do okna.
1. (Usiąść – usiąść, usiądziesz...) koło okna.
2. (Zacząć – zacząć, zaczniesz...) tłumaczyć.
3. (Wziąć – weźmę, weźmiesz...) słownik.
4. (Zobaczyć – zobaczę, zobaczysz...) czy w słowniku jest ten wyraz.
5. Nie (słuchać – słucham, słuchasz...), o czym oni rozmawiają.
6. (Przeczytać – przeczytam, przeczytasz...) kilka zdań.
7. Teraz (przetłumaczyć – przetłumaczę, przetłumaczysz...) pierwsze zdanie.
8. (Skończyć – skończę, skończysz...) szybko tłumaczenie.

ĆWICZENIE 17

Proszę przekształcić zdania według wzoru.

WZÓR A: Proszę przynieść książkę (ty).
Przynieś książkę.

Proszę zgasić światło! (ty)
Proszę wyłączyć telewizor! (ty)
Proszę mówić ciszej! (ty)
Proszę być grzeczną! (ty)
Proszę pisać starannie! (ty)
Proszę umyć ręce! (ty)
Proszę wziąć moją komórkę! (ty)
Proszę uważać! (ty)

WZÓR B: Proszę otworzyć okno!
(pan). Proszę, niech Pan otworzy okno.

Proszę zamknąć drzwi! (pani)
Proszę powtórzyć jeszcze raz!
(pan)
Proszę się uśmiechnąć! (pani)
Proszę pamiętać! (pan)
Proszę powtarzać! (państwo)
Proszę usiąść! (państwo)
Proszę przyjść jutro! (państwo)
Proszę przeliczyć! (pan)

ĆWICZENIE 18

Użyj w zdaniach zamiast trybu rozkazującego formy trybu przypuszczającego.

0. Czytaj powoli. – Czy mógłbyś czytać powoli.
1. Niech pan siada przy oknie.
2. Przeczytajcie lekturę na czas.
3. Róbnmy porządek przed świętami.
4. Piszcie uważnie zadanie.
5. Niech pani siada już i pisze.
6. Kup bilety na pociąg do Odessy.
7. Oddaj plan miasta.

8. Czekaście!
9. Niech państwo czekają na otwarcie wystawy.
10. Przynieś śniadanie choremu dziadkowi.
11. Daj spokój swoim kolegom.
12. Piszmy pozdrowienia świąteczne.

ĆWICZENIE 19

Zastąp tryb rozkazujący konstrukcjami z czasownikami modalnymi.

0. Przygotuj prezentację. – *Możesz przygotować prezentację.*
1. Posprzątaj swoje rzeczy.
2. Zrób zdjęcie tego pomnika.
3. Przygotuj wycieczkę po starym mieście.
4. Umyj ręce po spacerze.
5. Odkurz dywan.
6. Obierz owoce ze skórki.
7. Otwórzcie okna w przedziale.
8. Napiszcie list do znajomych.
9. Nie gadajcie przy obcych.
10. Pisz dobrze.
11. Niech pani siada obok.
12. Czytajcie ogłoszenia.

ĆWICZENIE 20

Zamień tryb rozkazujący konstrukcjami z grzecznościowym słówkiem *proszę* + *bezokolicznik*.

0. Czytaj! – *Proszę czytać.*
1. Szybciej ściągnij ten plik.
2. Wyjmij notatki z podróży.
3. Zdejmijcie czapki w pomieszczeniu.
4. Nie ciągnij go tak bardzo.
5. Bądź jutro punktualnie na dworcu.
6. Proszę, niech pani siada.
7. Nie róbcie tutaj hałasu.
8. Nie depcz trawników!

ĆWICZENIE 21

Przepisz zdania, zmieniając na tryb rozkazujący.

0. *Możesz mi zrobić herbatę?* – *Zrób mi herbatę.*
1. *Możesz przyjść na koncert?*

2. Możesz skończyć pracę?
3. Możecie śpiewać ze wszystkimi?
4. Możesz kupić owoce?
5. Możecie uczyć się dobrze?
6. Możecie pilnować swoich rzeczy?
7. Możesz zanieść sąsiadce kwiaty?
8. Możecie uważać?
9. Możesz mi powiedzieć, ile kosztuje słownik?
10. Możesz być miły dla starszych?

ĆWICZENIE 22

Przeczytaj przysłowia polskie. Czy w języku ukraińskim są podobne? Porozmawiajcie w grupie, jak rozumiecie ich treść.

1. Nie kładź palca między drzwi.
2. Nie chwal dnia przed zachodem słońca.
3. Nie czyn drugiemu, co tobie niemiłe.
4. Nie dziel skóry na niedźwiedziu.
5. Nie mów hop, póki nie przeskoczysz.
6. Nie mów o nikim, nie będą o tobie.
7. Nie pal mostów za sobą.
8. Nigdy nie odkładaj na jutro tego, co możesz zrobić dzisiaj.
9. Daj mu palec, a on całą rękę chwyta.
10. Kuj żelazo, póki gorące.

ĆWICZENIE 23

Dopasuj fragmenty z lewej kolumny do fragmentów z prawej tak, aby powstały związki frazeologiczne w trybie rozkazującym.

Nie wtykaj	kota w worku.
Nie rzucaj	nosa w nie swoje sprawy.
Powiedziałeś A,	słów na wiatr.
Nie kupuj	się w garść.
Nie pleć,	głową.
Weź	z pożytecznym.
Rusz	powiedz B.
Łącz przyjemne	co ci ślina na język przyniesie.

Przypomnij, jak zapisujemy daty

Daty możemy zapisywać na kilka sposobów, zwracając szczególną uwagę na zastosowanie interpunkcji:

- 1 września 2024 roku (zawsze odmieniamy miesiąc!),
- 1.09.2024 r. (pomiędzy cyframi stawiamy kropki!),
- 1 IX 2024 r. (pomiędzy cyframi arabskimi i rzymskimi nie stawiamy kropek!).

Warto pamiętać, że zapisując komputerowo datę, należy stawiać spację pomiędzy rokiem a skrótem roku, a dodatkowo stawiać po nim kropkę: 2018 r.

Który rok? – Dwa tysiące dwudziesty czwarty rok.

W którym roku? – W dwa tysiące dwudziestym czwartym roku.

W liczebnikach złożonych **odmianie podlegają dwa ostatnie człony!**
Np.: *W dwa tysiące dwudziestym czwartym roku.*

ĆWICZENIE 24

Przeczytaj tekst, wypisz nowe wyrazy i wyrażenia.

Historia Wzgórza Wawelskiego

Wawel – wapienna skała jurajska, dominująca w panoramie Krakowa (około 228 m n.p.m.). Wzgórze nad Wisłą, wśród wód i mokradł, było bezpiecznym miejscem dla osiedlającej się tu od epoki paleolitu ludności. Zapewne od VII stulecia byli to Słowianie.

Wczesnośredniowieczne legendy mówią o zamieszkującym wawelską jaskinię strasznym smoku, o jego pogromcy Kraku i córce tegoż Wandzie, która rzuciła się do Wisły, nie chcąc oddać ręki niemieckiemu rycerzowi.

W końcu pierwszego tysiąclecia Wawel zaczął odgrywać rolę ośrodka władzy politycznej. W wieku IX był głównym grodem plemienia Wiślan. Pierwszy historyczny władca Polski Mieszko I z rodu Piastów (około 965–992), jak również jego następcy: Bolesław Chrobry (992–1025) i Mieszko II (1025–1034) obrali Wawel na jedną ze swych siedzib.

Jan Nepomucen Głowacki. *Widok na Wawel*

W tym okresie Wawel należał do najważniejszych polskich ośrodków chrześcijaństwa. Na wzgórzu pojawiły się pierwsze przedromańskie i romańskie budowle sakralne, a wśród nich, po utworzeniu w roku 1000 biskupstwa krakowskiego, kamienna katedra. Znaczącym ośrodkiem polityczno-administracyjnym państwa stał się Wawel za panowania Kazimierza Odnowiciela (1034–1058). Jego syn, Bolesław Śmiały (1058–1079), rozpoczął budowę drugiej z kolei romańskiej katedry, którą ukończył dopiero Bolesław Krzywousty (1102–1138).

Zamek Królewski na Wawelu

Ostatni z rodu Piastów, Kazimierz Wielki (1333–1370) doprowadził Wawel do niebywałej świetności. W „złotym” okresie kultury polskiej Wawel stał się jednym z głównych w Europie ośrodków humanizmu. Wyraźnie też w dziejach Wawelu zaznaczyło się panowanie Zygmunta III Wazy (1587–1632).

Dziedziniec zamku na Wawelu

Przeniesienie się dworu monarszego do Warszawy w 1596 roku spowodowało powolne, lecz stałe pogarszanie się kondycji zamku. Monarchowie przebywali w Krakowie tylko okazjonalnie.

Po utracie przez Polskę niepodległości w r. 1795 Wawel ostatecznie przeszedł w ręce Austriaków. Nowi gospodarze zamienili zamek i część innych budynków świeckich na lazaret wojskowy, a niektóre budynki, w tym także kościoły, wyburzono. Wojsko austriackie przekształciło Wawel w panującą nad miastem cytadelę. W roku 1880 ofiarowano zamek na rezydencję cesarzowi Franciszkowi Józefowi I.

W odrodzonej w roku 1918 Polsce zamek pełnił funkcję reprezentacyjnej rezydencji głowy państwa oraz muzeum wewnątrz historycznych. W okresie niemieckiej okupacji Polski na Wawelu mieszkał hitlerowski generalny gubernator Hans Frank. Cenniejsze eksponaty, w tym arrasy i miecz koronacyjny „Szczerbiec” Polacy zdążyli wywieźć do Kanady, skąd powróciły dopiero w latach 1959–1961.

(Wg Internetu)

ĆWICZENIE 25

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Arrasy – nazwa (od francuskiego miasta Arras) dekoracyjnych tkanin wełnianych, uzupełnianych nicią jedwabną oraz metalową: srebrną i srebrną pozłacaną, wykonywanych do końca wieku XVI. Od wieku XVII zwane – gobelinami (od paryskiej manufaktury Gobelins) były mniej kosztowne.

W polskim piśmiennictwie nazwa „arras” odnosi się przede wszystkim do tkanin zamówionych w XVI wieku przez króla Zygmunta II Augusta na Wawel.

ĆWICZENIE 26

Ułóż 10 pytań do tekstu z ćw. 24 i 25. Poproś o odpowiedzi na nie koleżankę / kolegę z klasy.

ĆWICZENIE 27

Na podstawie tekstu „Historia Wzgórza Wawelskiego” (ćw. 24) przygotuj prezentację o wspomnianych władcach Polski.

ĆWICZENIE 28

Przeczytaj tekst, wypisz daty i zapisz je słownie.

Kaplica Zygmuntowska

Nie bez powodu bywa nazywana perłą polskiego renesansu. Powstawała przez dziewięć lat (1524– 1533) na miejscu wcześniejszej, gotyckiej, ufundowanej przez Kazimierza Wielkiego. Kaplicę wzniesiono na planie kwadratu. Przykrywa ją charakterystyczna kopuła, w latach 1591–1592 z zewnątrz bajecznie pozłocona. Złocenie, tak odróżniające ją od reszty katedry, dodano z inicjatywy Anny Jagiellonki. Wnętrzu nadają ton delikatna czerwień marmurów i bogate złocenia. Całą powierzchnię ścian pokrywają rzeźbione ozdoby. Na wprost wejścia wzrok przykuwa nagrobek królowej

Anny Jagiellonki. Ciekawie przedstawia się powstała w latach 1527–1529 ława z parą brązowych aniołków podtrzymujących koronę. Ołtarz w kaplicy (1531–1538) ufundował Zygmunt Stary. Naprzeciw ołtarza znajdują się dwa królewskie grobowce ostatnich Jagiellonów: Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta.

(Wg Internetu)

Kalina Rokosz

ĆWICZENIE 29

Przeczytaj wiersz. Opowiedz koleżance / koledze z klasy swoimi słowami treść wiersza.

Jedziemy do Krakowa!

Dziś jedziemy do Krakowa
Każda dama już gotowa
By zobaczyć go od nowa
Znów jedziemy do Krakowa!

Smok wawelski zije ogniem
Wszyscy cieszą się przechodnie
Spacerują więc swobodnie
Smok wawelski zije ogniem!

Kamieniczek tu jest wiele
Piękne parki przy kościele
Miejsce spotkań co niedzielę
Kamieniczek tu jest wiele!

Wisła – polskich rzek królowa
Od lat płynie wzdłuż Krakowa
Sto tajemnic w sobie chowa
Wisła – polskich rzek królowa!

A na rynku zamieszanie
Sprzedawanie, handlowanie
Oglądanie i zwiedzanie
Tu na rynku zamieszanie!

To jest miasto ukochane
Przez turystów uwielbiane
Bardzo często odwiedzane
Moje miasto ukochane!

ĆWICZENIE 30

Zorganizujcie w klasie konkurs recytatorski. W tym celu poszukajcie w Internecie lub bibliotece szkolnej wierszy o treści patriotycznej. Za najlepsze wykonanie wymyślcie stosowną nagrodę.

ĆWICZENIE 31

Wzorując się na tekstach z ćw. 24 i 28, przygotuj prezentację jednego zabytku z Twojej miejscowości albo ulubionego czy niedawno zwiedzanego.

ĆWICZENIE 32

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

1. W XVIII–XIX wieku Odesę budowali architekci i rzemieślnicy z:
 - a. Włoch, Francji, Grecji i Wielkiej Brytanii.
 - b. Włoch, Belgii i Wielkiej Brytanii.
 - c. Włoch, Polski, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii.
2. Które wypowiedzenie jest prawidłowe?
 - a. Petlura przybył do miasta Winnica na zaproszenie Piłsudskiego.
 - b. Piłsudski przybył do miasta Winnica na zaproszenie Hruszewskiego.
 - c. Piłsudski przybył do miasta Winnica na zaproszenie Petlury.
3. Miastem partnerskim Gdańska w Ukrainie jest:
 - a. Berdyczów;
 - b. Żytomierz;
 - c. Odessa.
4. Siedziba królów polskich Zamek na Wawelu znajduje się w:
 - a. Warszawie;
 - b. Krakowie;
 - c. Przemyślu.
5. Które nazwiska odmieniają się jak przymiotniki?
 - a. Karwaccy, Kozakowie, Podolakowie, Fryczowie;
 - b. Laskowscy, Kraszewscy, Krasicczy, Maleccy;
 - c. Nowakowie, Mazurowie, Kowalscy, Przybyszewscy.
6. Jakich liczebników używamy, by określić liczbę rzeczowników: dzieci, skrzypce, cielęta?
 - a. zbiorowych;
 - b. głównych;
 - c. porządkowych.
7. W której linijce są poprawne formy dopełniacza:
 - a. dwojgom dzieci, czworgą drzwi;
 - b. dwojga dzieci, czworga drzwi;
 - c. dwojgami dzieci, czworgami drzwi.
8. W której linijce są formy trybu rozkazującego?
 - a. pisz, róbcie, maluję, miał;
 - b. mów, malujcie, niech milczą, niech pisze;
 - c. tańczysz, czekaj, czytaliśmy, niech śpi.

Lekcja 9

WYNALAZKI I ODKRYCIA

Internet, kalkulator, drukarka, radio, żarówka, telewizja, telefon, komputer, teleskop;

Samolot, rakieta, łazik księżycowy, łódź podwodna, samochód, rower, koło, wycieraczki samochodowe;

Witamina, antybiotyki, szczepionka;

Energia atomowa, pierwiastki promieniotwórcze, prąd, silnik;

Karta płatnicza, zamek błyskawiczny, lampa naftowa, kamizelka kuloodporna, spinacz biurowy.

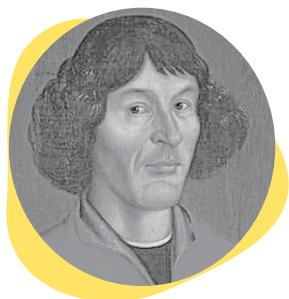
Czy dziś moglibyśmy się obejść bez telefonu, samochodu, radia, telewizji czy komputera. Napewno nie. Wynalezienie w zamierchłej przeszłości podstawowych rzeczy: koła, pisma, papieru czy druku niewątpliwie stanowiło ważny punkt w dziejach rozwoju ludzkości. Wynalazki pozytywnie wpływały na życie człowieka, o ile to ułatwiało mu wiele rzeczy.

XIX i XX wiek był okresem znacznego postępu w rozwoju nauki i techniki. Wszystko, co człowiek odkrył lub wynalazł, miało służyć poprawie jego życia. Wynalezienie telefonu szybko i skutecznie zastąpiło wcześniejsze pisanie listów. Dzwonienie było łatwiejsze, szybsze i lepsze. Aparat przez cały ten czas się udoskonalał. Aż pod koniec XX wieku na rynku pojawiły się telefony komórkowe.

Dziś prawie wszyscy mają przy sobie takie małe „cacko”. I pomyśleć, że jeszcze dwa wieki temu trzeba było pisać listy, by kogoś o czymś powiadomić. Dzisiaj zwyczajnie wybieramy numer i dzwonimy. Telefonia komórkowa wprowadziła również krótkie wiadomości tekstowe tzw. sms-y przesyłane telefonicznie, które zrobiły niesłychaną furorę zwłaszcza wśród młodzieży.

Historia Polski obfituje w ciekawe postaci, wśród których znalazło się wielu wybitnych badaczy i wynalazców. Ich odkrycia na zawsze zmieniły zarówno światową naukę, jak i cywilizację. Bez Polaków i ich wynalazków świat nie byłby w miejscu, w którym znajduje się dzisiaj. To dzięki Polakom powstał przemysł naftowy, w samochodach wycieraczki, NASA może badać kosmos, a w wielu domach mamy nowoczesne wynalazki, które ułatwiają nam codzienne życie.

Mikołaj Kopernik
(1473–1543)

Kopernik to twórca współczesnej astronomii. We Fromborku, gdzie mieszkał, prowadził obserwacje astronomiczne. Jako pierwszy w czasach nowożytnych opracował heliocentryczny model Układu Słonecznego (teoria heliocentryczna), zakładający, że Ziemia obraca się wokół własnej osi i krąży wokół Słońca. Teoria Kopernika stała się podstawą rozwoju nauk ścisłych. Jej zwolennikami byli m.in. Jan Kepler, Galileusz i Giordano Bruno.

Maria Skłodowska-Curie
(1867–1934)

Maria Skłodowska-Curie [czyt. Kiri] opracowała teorię promieniotwórczości. Wraz z mężem była twórcą radiochemii. Odkryła dwa pierwiastki – rad i polon (nazwa pochodzi od łacińskiej nazwy Polski). Maria Skłodowska-Curie dwukrotnie została wyróżniona Nagrodą Nobla: w dziedzinie fizyki (1903) i chemii (1911). Jest jedyną kobietą, która tę nagrodę otrzymała dwukrotnie, a także jedynym uczonym w historii uhonorowanym Nagrodą Nobla w dwóch różnych dziedzinach nauk przyrodniczych. Zmarła w wyniku

choroby wywołanej kontaktem z substancjami promieniotwórczymi.

Józef Hofmann
(1876–1957)

Józef Hofmann to wynalazca, kompozytor i pianista. Opatentował około 100 wynalazków, w tym m.in. pneumatyczne resory samochodowe, wycieraczki do szyb samochodowych i spinacz biurowy. Józef Hofmann był osobą bardzo kreatywną i tworzył to, co mu było potrzebne. Hofmann ćwiczył grę na fortepianie przy otwartym oknie,

wiatr rozwiewał mu kartki z nutami, więc pomyślał, że przydałoby się coś, co będzie trzymać te kartki. Pomysł podsunął mu klucz wiolinowy. Józef Hofmann, wyginając w odpowiedni sposób kawałek drutu, został twórcą spinacza biurowego.

Kazimierz Funk to polski biochemik, odkrywca pierwszej witaminy B1, twórca nauki o witaminach. Gdyby nie Kazimierz Funk, być może nie poznalibyśmy jednych z najważniejszych dla naszego zdrowia substancji. To właśnie Funk w 1912 roku odkrył i nazwał je słowem „witamina”. Jego odkrycia zapoczątkowały nową erę w medycynie i dały początek nauce o żywieniu.

ĆWICZENIE 1

Odpowiedz na pytania.

1. Bez czego nie możemy się obejść obecnie?
2. Jaki wynalazek XIX–XX wieku bardzo ułatwił ludzkie życie?
3. Jakie zalety ma wynalezienie telefonu, a mianowicie, komórkowego?
4. Co bardzo ważnego wynaleźli Polacy dla całego świata?
5. Co i kiedy odkrył Mikołaj Kopernik?
6. Kto i za co otrzymał dwukrotnie Nagrodę Nobla?
7. Jakie wynalazki są w dorobku kompozytora i pianisty?
8. Co spowodowało wynalezienie spinacza biurowego?
9. Jaki wynalazek kojarzy się z nazwiskiem Kazimierza Funka?
10. Jaką erę zapoczątkowano w roku 1912?

ĆWICZENIE 2

Połącz podane wyrazy z nazwiskami odkrywców, które się z nimi kojarzą. Nazwiska wpisz do tabeli.

Mikołaj Kopernik

Maria Skłodowska-Curie

Józef Hofmann

Kazimierz Funk

☐	witamina
☐	pneumatyczne resory samochodowe
☐	Ziemia i Słońce
☐	rad i polon
☐	wycieraczki do szyb samochodowych
☐	spinacz biurowy

ĆWICZENIE 3

Dopasuj objaśnienia do odpowiednich związków frazeologicznych. Czy podobne są w języku ukraińskim? Porozmawiajcie o tym w grupie.

diabelski wynalazek	godny pamiętania, zachowania na wieki w pamięci
odkrycie Ameryki	takie, które wywarło wielki wpływ na coś, przełomowe, wybitne
wiekopomny wynalazek	ironicznie: coś oczywistego, o czym wszyscy od dawna wiedzą
epokowe odkrycie	urządzenie trudne do obsługi, ale również takie, które może czynić szkody

ĆWICZENIE 4

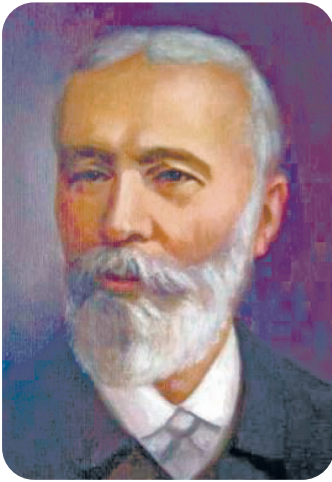
Przygotuj prezentację o jednym wynalazku i jego twórcy. Przedstaw w grupie.

ĆWICZENIE 5

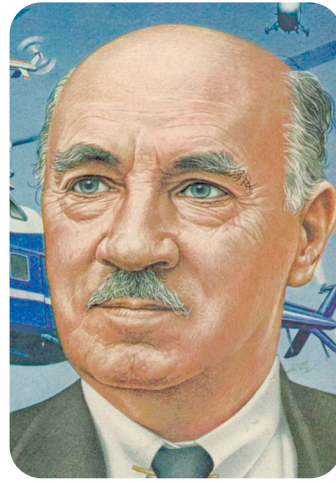
Porozmawiajcie w grupie o innych wynalazkach, jakie znacie i jakie one przyniosły korzyści dla człowieka.

ĆWICZENIE 6

Poszukaj w Internecie informacji o ukraińskich wynalazcach i ich wynalazkach. Podziel się w grupie.

Iwan Puluj

Igor Sikorski

Josyp Tymczenko

Serhij Korolow

ĆWICZENIE 7

Po przeczytaniu wiersza porozmawiajcie w grupie, o jakich wynalazkach wspomina autor. Wypiszcie ich nazwy.

Krzysztof Gruszczyński

Wynalazca

Byłbym wynalazcą – myśli mały Broniek –
Cóż, kiedy już wszystko jest wynalezione...
Wszystko już istnieje na świecie, niestety:
samochód, samolot, a nawet rakiety...

Cokolwiek mi tylko przychodzi do głowy;
telefon, telegraf, mózg elektronowy,
huty, elektrownie, statki i koleje,
radar, telewizja – wszystko już istnieje.

Gdybym się urodził, wcześniej o stulecie...
Wielu jeszcze rzeczy, nie było na świecie...
Wynalazłbym pewnie, skuwkę do ołówka
albo moim dziełem byłaby żarówka...

Zostać wynalazcą wielka to przyjemność!
Cóż, kiedy żarówkę zrobił ktoś przede mną.
Nie martw się, mój Bronku, lecz się ucz wytrwale!
A może w przyszłości zdołasz coś wynaleźć...

ĆWICZENIE 8

Wysłuchaj tekstu. Ustal na mapie Polski, gdzie leżą Kielce i którego województwa są stolicą.

<http://surl.li/ruofx>

Udokumentowane dzieje Kielc mają ponad 900 lat. Kielce stały się miastem w 1364. Wiek XV i XVI to czas wzmożonego rozwoju Kielc, związanego z eksploatacją rud ołowiu, miedzi i żelaza. Będąc niewielką osadą, pozostawały na uboczu historii aż do XVIII wieku.

Pałac Biskupów Krakowskich w Kielcach

Po III rozbiore Polski miasto włączono do zaboru austriackiego. W wyniku ustaleń kongresu wiedeńskiego w 1815 r. ziemia kielecka przypadła rosyjskiemu zaborcy. Kielce podczas zaborów stanowiły centrum administracyjne regionu świętokrzyskiego, mieszkańcy brali czynny udział w zrywach narodowych.

W 1816 r. dzięki staraniom członka Rady Stanu Królestwa Polskiego Stanisława Staszica otworzono w Kielcach pierwszą wyższą uczelnię techniczną w Polsce – Szkołę Akademiczno-Górnica. Natomiast systematycznie rusyfikowano szkolnictwo. Zjawisko to przedstawił na podstawie własnych doświadczeń Stefan Żeromski w „Syzyfowych pracach”. W lutym 1905 r. kielecka młodzież gimnazjalna ogłosiła strajk, żądając wprowadzenia lekcji w języku polskim.

Na początku I wojny światowej swoje pierwsze oddziały zaprzysiężył tu Józef Piłsudski, od tej pory Kielce mianowano „miastem Marszałka”. Piłsudski otrzymał honorowe obywatelstwo Kielc już w 1921 r.

II wojna światowa gwałtownie przerwała rozwój regionu, zrujnowana gospodarka zaczęła odradzać się dopiero pod koniec lat 60. XX wieku.

W 1974 utworzono Politechnikę Świętokrzyską, a rok wcześniej Wyższą Szkołę Pedagogiczną, od 2011 Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

W latach 60. Kielce i Winnica zostały miastami zaprzyjaźnionymi. W roku 1993 partnerstwo to zostało potwierdzone przez podpisanie nowej umowy o współpracy.

Współczesne miasto jest stolicą województwa świętokrzyskiego.

ĆWICZENIE 9

Zapoznaj się z treścią ciekawostki.

CIEKAWOSTKA

Stanisław Wawrzyniec Staszic urodził się w 1755 roku w Pile, zmarł 20 stycznia 1826 roku w Warszawie. Polski działacz oświeceniowy, pionier spółdzielczości, pisarz polityczny i publicysta, filozof i tłumacz, przyrodnik: geograf i geolog; ksiądz katolicki. Minister stanu Księstwa Warszawskiego od 1809 roku, radca stanu Księstwa Warszawskiego od 1810 roku, zastępca ministra oświaty Królestwa Polskiego w latach 1818–1824, minister stanu Królestwa Polskiego od 1824 roku.

ĆWICZENIE 10

Ułóż 10 pytań do tekstu i poproś koleżankę / kolegę z klasy o odpowiedzi na nie.

ĆWICZENIE 11

Wzorując się na tekście z ćw. 8, napisz opowiadanie o swojej miejscowości, o wybitnych ludziach z Twoich stron. Niezapomnij o miastach partnerskich!

Utrwalenie wiedzy o zaimku

ODMIANA ZAIMKÓW PRZECZĄCYCH

*nikt, nic, żaden, żadna, żadne, niczyj, niczyja, niczyje***nikt, nic = kto, co**

Zaimki **nikt, nic** występują tylko w liczbie pojedynczej w rodzaju męskim – **nikt** lub nijakim – **nic**.

żaden, żadna, żadne, niczyj,**niczyja, niczyje = nikt, nic**

Zaimki **żaden, żadna, niczyj; niczyja, niczyje** odmieniają się jak przymiotniki.

ODMIANA ZAIMKÓW

nikt i nic

M.	nikt	nic
D.	nikogo	niczego
C.	nikomu	niczemu
B.	nikogo	nic
N.	nikim	niczym
Ms.(o)	nikim	niczym

ODMIANA ZAIMKÓW

żaden i niczyj

	LICZBA POJEDYNCZA			LICZBA MNOGA	
	m.	ż.	n.	mo.	nmo.
M.	żaden	żadna	żadne	żadni	żadne
D.	żadnego	żadnej	żadnego	żadnych	
C.	żadnemu	żadnej	żadnemu	żadnym	
B.	żadnego	żadnej	żadne	żadnych	żadne
N.	żadnym	żadną	żadnym	żadnymi	
Ms.(o)	żadnym	żadnej	żadnym	żadnych	

	LICZBA POJEDYNCZA			LICZBA MNOGA	
	m.	ż.	n.	mo.	nmo.
M.	niczyj	niczyja	niczyje	niczyi	niczyje
D.	niczyjego	niczyjej	niczyjego	niczyich	
C.	niczyjemu	niczyjej	niczyjemu	niczyim	
B.	niczyjego	niczyjej	niczyje	niczyich	niczyje
N.	niczyim	niczyją	niczyim	niczyimi	
Ms.(o)	niczyim	niczyjej	niczyim	niczyich	

ĆWICZENIE 12

Przepisz, wybierając odpowiednią formę zaimka.

1. Czy widziałeś któregoś z naszych profesorów? – Nie widziałem (*żadnego / żadnych / żadną*) profesora.

2. Czy oni się czymś interesują? – Oni się (*niczym / nikim / żadnymi*) nie interesują.

3. Czy bawiłaś się z czymś dzieckiem? Nie bawiłam się z (*niczyjego / niczym / niczyjemu*) dzieckiem.

4. Czy kiedyś byłaś w Warszawie? – (*Nigdy / Nigdzie / Nikt*) nie byłam w Warszawie.

5. Czy wierzysz czemuś co on mówi? – Nie wierzę (*niczemu / żadnemu / nikomu*) co on mówi.

6. Czy czytaliście jakąś książkę Jana Brzechwy? – Nie czytaliśmy (*żadne / żadnej / żadną*) książki Jana Brzechwy.

7. Czy coś z tego rozumiesz? – (*Niczego / Nic / Nikt*) z tego nie rozumiem.

8. Czy powiedziałaś komuś o naszym spotkaniu? – (*Nikomu / Nikt / Nikim*) nie powiedziałem o naszym spotkaniu.

9. Czy rozmawiałaś z jakimś kolegą? – Nie rozmawiałem z (*żadną / żadnym / żadnymi*) kolegą.

ĆWICZENIE 13

Wstaw odpowiednie formy zaimków **nikt**, **nic** i **żaden**.

1. nie przychodzi.
2. go nie interesuje.
3. nie przyzedeł na to spotkanie.
4. z obecnych tego nie słyszał.
5. z nas jeszcze nie był na nowym filmie.
6. On nie szuka .
7. Ona nie czyta.
8. Nie mam do stracenia.
9. Jesienią w górach nie ma turystów.
10. W tym miesiącu nie będzie wyjazdów.
11. Czasem nie mamy wpływu na .
12. Teoretycznie to problem.
13. pociąg się nie zatrzymuje na tej małej stacji.
14. już nas nie dziwi.
15. nie było w pokoju.

Utrwalenie wiedzy o przysłówku

PRZYSŁÓWEK TO NIEODMIENNA CZĘŚĆ MOWY. ODPOWIADA NA PYTANIA *jak? gdzie? kiedy?*

Wiele przysłówków można utworzyć od przymiotników, np.:
uważny → *uważnie*, *ładny* → *ładnie*,
jutro, *wieczorem*, *tylko*, *dopiero*. *mądry*
→ *mądrze*, *grzeczny* → *grzecznie*.

Inne nie pochodzą od przymiotników, np.: *jutro*, *wieczorem*, *tylko*, *dopiero*. **Te się nie stopniają.**

- Stopniowanie przysłówków jest podobne do stopniowania przymiotników, umożliwia porównywanie natężenia tej samej cechy.

PRZYSŁÓWKI TWORZĄ FORMY STOPNIA

równego	wyższego	najwyższego
<i>ładnie</i>	<i>ładniej</i>	<i>najładniej</i>

WYRÓŻNIA SIĘ TRZY TYPY STOPNIOWANIA:

regularne	opisowe	nieregularne
<i>gorąco</i> , <i>twardo</i> , <i>bardzo</i> , <i>łatwo</i> , <i>mądrze</i> , <i>ładnie</i> ; <i>goręcej</i> , <i>twardziej</i> , <i>bardziej</i> , <i>łatwiej</i> , <i>mądrzej</i> , <i>ładniej</i>	<i>bardziej wesoło</i> , <i>bardziej</i> <i>krzywo</i> , <i>mniej ciekawie</i> ; <i>najbardziej wesoło</i> ; <i>najbardziej krzywo</i> ; <i>najmniej ciekawie</i>	<i>dobrze</i> , <i>lepiej</i> , <i>najlepiej</i> ; <i>źle</i> , <i>gorzej</i> , <i>najgorzej</i> ; <i>dużo</i> , <i>więcej</i> , <i>najwięcej</i> ; <i>mało</i> , <i>mniej</i> , <i>najmniej</i>

- **W zdaniu przysłówek łączy się z czasownikiem i jest jego określeniem**, np.: *walczyć (jak?) odważnie*; *stać (gdzie?) blisko*, *skończyć (kiedy?) jutro*.

UWAGA!

TAK POWIEDZIEĆ

NIE WOLNO:

bardziej słodziej;
najbardziej łagodniej

NALEŻY POWIEDZIEĆ:

słodziej;
najładniej

ĆWICZENIE 14

Porozmawiajcie w grupie o przysłówku, na jakie odpowiada pytania, z jakimi częściami mowy łączy się i jaką posiada odmianę.

ĆWICZENIE 15

Wypisz przysłówki do tabeli. Określ stopień porównania. Utwórz brakujące formy według wzoru.

1. Najszybciej test rozwiązał Jurek.
2. Najwolniej trasę wyścigu pokonał młody zawodnik z Belgii.
3. Do sprawdzianu najlepiej przygotowała się Dorota.
4. Najwięcej emocji dostarczył kibicom mecz Polska – Brazylia.
5. Najbardziej interesująco zaprezentował się publiczności artysta z Ukrainy.
6. Podczas imprez klasowych najmniej bez trosko zachowywał się Darek.
7. Najszybciej mija czas na wakacjach.
8. Najmilej wspominamy przyjemne chwile.

Przysłówek w ćw.	Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy
Najszybciej	szybko	szybciej	najszybciej
_____	_____	_____	_____

ĆWICZENIE 16

Uzupełnij tabelę brakującymi formami przysłówek.

Stopień równy	Stopień wyższy	Stopień najwyższy
szybko	_____	_____
_____	wolniej	_____
mało	_____	_____
_____	_____	najładniej
_____	więcej	_____
_____	_____	najgorzej
mocno	_____	_____
_____	weselej	_____
_____	_____	najmilej

_____	drożej	_____
łatwo	_____	_____
_____	lepiej	_____
_____	_____	najdłużej

ĆWICZENIE 17

Ułóż 6 zdań z przysłówkami z tabeli ćw. 16 w stopniu wyższym i najwyższym.

Pisownia partykuły *NIE* z przysłówkami

NIE PISZEMY ŁĄCZNIE

• z **przysłówkami**, które pochodzą od przymiotnika w stopniu równym:

*nieładnie, nieźle, niemiło,
niedoskonale, niebrzydko, niegłupio,
niedobrze, nieźle, nieszybko*

NIE PISZEMY ROZŁĄCZNIE

• z **przysłówkami** w stopniu wyższym i najwyższym:

*nie gorzej, nie szybciej, nie trudniej,
nie najgorzej, nie najszybciej,
nie najtrudniej*

• z **przysłówkami** nie pochodzącymi od przymiotnika:

*nie bardzo, nie dziś, nie wczoraj, nie
zaraz, nie tutaj, nie teraz, nie zawsze*

WYJATEK: *niebawem, nieraz, niezbyt*

ĆWICZENIE 18

Dopisz do przysłówek partykułę **nie**, zachowując poprawną pisownię razem lub osobno:

- nie + bywale – _____
- nie + samowicie – _____
- nie + najlepiej – _____
- nie + wyżej – _____
- nie + posłusznie – _____

6. nie + gorzej –
7. nie + źle –
8. nie + najmniej –
9. nie + młodziej –
10. nie + darmo –

ĆWICZENIE 19

Przepisz, otwierając nawiasy. Przypomnij sobie zasady pisowni partykuły **nie** z przysłówkami.

1. Darek zachował się (*nie*) ładnie wobec kolegi.
2. (*Nie*) daleko stąd jest biblioteka dla dzieci.
3. (*Nie*) dobrze się stało, że nie pojechaliśmy do dziadków.
4. Mamie zrobiło się (*nie*) przyjemnie na widok zniszczonych przez psa grządek.
5. (*Nie*) trudno jest domyślić się, o czym rozmawialiście idąc do domu.
6. (*Nie*) bardzo się spieszyłeś na kolację.
7. Siostra kupiła (*nie*) tylko truskawki, ale i czereśnie.
8. (*Nie*) zawsze jest czas na robienie dobrych spraw.
9. (*Nie*) dziś, to jutro napiszemy do nich.
10. Proszę, spotkajmy się tylko (*nie*) rano, bo chcę się wreszcie wyspać.

ĆWICZENIE 20

Uzupełnij zdania, zachowując właściwą pisownię **nie** z przysłówkami.

1. Nowy spektakl spodobał się nam (*nie, najbardziej*).
2. W autobusie dziecku zrobiło się (*nie, dobrze*).
3. Po burzy pachniało dość (*nie, przyjemnie*).
4. To (*nie, grzecznie*) jest tak mówić do starszych.
5. Dziewczyna wyglądała (*nie, ładnie*) w sukience pożyczonej od siostry.
6. Zgodzili się, ale (*nie, najchętniej*).
7. (*Nie, lepiej*) byłoby założyć wygodne buty?
8. Jan (*nie, najlepiej*) przyjął wiadomość o kłopotach brata.
9. A (*nie, prędzej*) byłoby dojechać na lotnisko taksówką?
10. Czy (*nie, grzecznie*) zachowałby się, ustępując miejsca temu starszemu panu?

Rzeczowniki i przymiotniki w liczbie pojedynczej i liczbie mnogiej w wołaczu

LICZBA POJEDYNCZA (ОДНИНА)			
Rodzaj	Mianownik	Wołacz	Końcówki
męski	Staś, Tomasz, Marek, synek, mąż	= Miejscownikowi: Stasiu! Tomaszu! Marku! synku! mężu!	-u
	kot, pies, Adam	kocie! psie! Adamie!	-ie
	pan profesor, ojciec, Bóg, człowiek, chłopiec	panie profesorze! ojcze! Boże! człowiecze / człowieku! chłopcze!	-e
żeński	matka, żona, córeczka, małpa	matko! żono! córeczko! małpo!	-o
	Marysia, Kasia, babcia, ciocia	Marysiu! Kasiu! babciu! ciociu!	-iu
	noc, mysz, miłość, radość	= Miejscownikowi: nocy! myszy! miłości! radości!	-y/-i
nijaki	morze, miasto	= Mianownikowi	

- W liczbie mnogiej forma wołacza zawsze jest równa mianownikowi!
- Wołacz **przymiotników, zaimków, liczebników porządkowych** jest równy mianownikowi!
- Wołacza używamy, zwracając się do kogoś. Może to obejmować imiona, przydomki, tytuły, stopnie naukowe i rangi, zawody itp. Przez to wyrażamy szacunek i uprzejmość. Np.: *Panie profesorze, mam pytanie. Aniu, czy możesz mi pomóc? Synu, czy już jesteś?*
- W Polsce do mało znanych nam osób, starszych wiekiem, stopniem czy stanowiskiem, także do nauczycieli raczej nie zwracamy się przez: *Pani Mario! Panie Tomaszu! ale: Proszę pani..., Proszę pana...*
- Tytuły zawodowe występujące w formie męskiej, ale odnoszące się do kobiet nie odmieniają się, wołacz więc jest równy mianownikowi. Na przykład: *Pan profesor! – Panie profesorze! Pan dyrektor! – Panie dyrektorze! Pan minister – Panie ministrze! Ale: Pani profesor! – Pani profesor! Pani dyrektor! – Pani dyrektor! Pani minister! – Pani minister!*
- Kwestia tego, jak należy zwracać się do poszczególnych osób, wymaga nie tylko znajomości samego wołacza, ale i zasad etykiety.

- Wołacz może być również używany, gdy zwracamy się bezpośrednio do rzeczy lub zwierząt. W tym wypadku używamy wołacza, aby zwrócić uwagę na konkretny obiekt lub zwierzę. Może to być wyraz sympatii, czułości lub podziwu. Np.: *Drogi komputerku, proszę nie psuj się teraz! Piesku kochany, czemu smutnie patrzysz? Zakwitnij, mój miły kwiatku!*
- **Używając wołacza, zawsze stawiamy przycinek:**
 - po wyrazie w wołaczu, np.: *Mario, podaj mi to!*
 - przed wyrazem w wołaczu, np.: *Przynieś mi, synku!*
 - wołacz musi być otoczony przecinkami, np.: *Zastanów się, Zosiu, nad tym, co powiedziałaś!*

ĆWICZENIE 21

Dopasuj wyrażenia z lewej kolumny do wyrażen z prawej.

1.	pan profesor	A	pani inżynier!
2.	pani profesor	B	pani doktor!
3.	pan doktor	C	panie doktorze!
4.	pani doktor	D	panie dyrektorze!
5.	pan dyrektor	E	szefowo!
6.	pani dyrektor	F	pani profesor!
7.	pan kierownik	G	pani dyrektor!
8.	pani kierownik	H	pani kierownik!
9.	szef	I	panie profesorze!
10.	szefowa	J	panie inżynierze!
11.	pan inżynier	K	szefie!
12.	pani inżynier	L	panie kierowniku!

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
J											

ĆWICZENIE 22

Rzeczowniki w nawiasach zapisz w formie wołacza.

1. Drogi (*profesor*), życzymy Panu wszystkiego najlepszego!
2. (*Darek*), podaj mi kartę dań.

3. Weź swoje rzeczy, (*chłopiec*).
4. Drogi (*brat*), przesyłam Ci pozdrowienia z gór.
5. (*Pan Robert*), prosimy wejść!
6. Dziękuję Ci, mój drogi (*syn*), za pamięć.
7. (*Pan kierowca*), podwiezie nas pan do restauracji?
8. (*Koleżanka*), proszę podać ten słownik.
9. (*Pan doktor*), proszę wypisać receptę.
10. (*Pani Magda*), proszę zapalić światło w kuchni.

ĆWICZENIE 23

Zmień podane formy mianownika na formy wołacza.

1. Pani Krystyna – .
2. Drogi ojciec – .
3. Kochana mamusia – .
4. Pan Adam – .
5. Miły Jurek – .
6. Pani dyrektor – .
7. Pani Irena – .
8. Pani prezes – .
9. Pan prezes – .
10. Szanowny pan prezydent .

ĆWICZENIE 24

Zapisz najpopularniejsze imiona polskie w formie wołacza.

Imiona żeńskie	Imiona męskie
Aleksandra – <input type="text"/>	Antoni – <input type="text"/>
Julia – <input type="text"/>	Jan – <input type="text"/>
Zofia – <input type="text"/>	Aleksander – <input type="text"/>
Hanna – <input type="text"/>	Mikołaj – <input type="text"/>
Oliwia – <input type="text"/>	Michał – <input type="text"/>
Agata – <input type="text"/>	Wiktor – <input type="text"/>
Kasia – <input type="text"/>	Kacper – <input type="text"/>
Zosia – <input type="text"/>	Ignacy – <input type="text"/>
Alicja – <input type="text"/>	Darek – <input type="text"/>

ĆWICZENIE 25

Wyślij sms-a do koleżanki / kolegi z klasy z informacją o jakimś wynalazku. Nie zapomnij o użyciu formułek grzecznościowych!

ĆWICZENIE 26

Napisz początek listów do:

- wszystkich członków swojej rodziny;
- 2 kolegów, 2 koleżanek;
- nauczyciela lub nauczycielki języka polskiego;

Pamiętaj o dużych literach i użyciu wołacza!

WZÓR: Droga Mamo! Kochana Ciociu! Szanowny Panie Dyrektorze! Stasiu!

ĆWICZENIE 27

Przeczytaj wiersz. Porozmawiajcie w grupie, kto z kim i o czym toczy rozmowę. Użyjcie jak najwięcej form wołacza.

Jan Brzechwa

Na straganie

Na straganie w dzień targowy
Takie słyszy się rozmowy:

„Może pan się o mnie oprze,
Pan tak wędnie, panie koprze.”

„Cóż się dziwić, mój szczypiorku,
Leżę tutaj już od wtorku!”

Rzecz na to kalarepka:
„Spójrz na rzepę –
ta jest krzepka!”

Groch po brzuszku rzepę klepie:
„Jak tam, rzepo? Coraz lepiej?”

„Dzięki, dzięki, panie grochu,
Jakoś żyje się po trochu.

Lecz pietruszka – z tą jest gorzej:
Błada, chuda, spać nie może.”

„A to feler” –
Westchnął seler.

Burak stroni od cebuli,
A cebula doń się czuli:

„Mój Buraku, mój czerwony,
Czybyś nie chciał takiej żony?”

Burak tylko nos zatyka:
„Niech no pani prędzej zmyka,

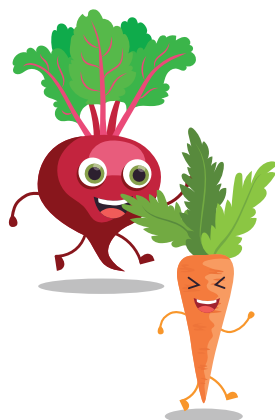
Ja chcę żonę mieć buraczą,
Bo przy pani wszyscy płaczą.”

„A to feler” –
Westchnął seler.

Naraz słysząc głos fasoli:
„Gdzie się pani tu gramoli?!”

„Nie bądź dla mnie taka wielka” –
Odpowiada jej brukselka.

„Widzieliście, jaka krewka!” –
Zaperzyła się marchewka.

„Niech rozsądzi nas kapusta!”
„Co, kapusta?! Głowa pusta?!”

A kapusta rzecze smutnie:
„Moi drodzy, po co kłótnie,

Po co wasze swary głupie,
Wnet i tak zginiemy w zupie!”

„A to feler” –
Westchnął seler.

¹ Тут – халепа.

ĆWICZENIE 28

Wyraźnie przeczytaj wiersze Jana Brzechwy. Wypisz formy wołacza i wyjaśnij użycie znaków przestankowych przy wołaczu.

Tygrys

„Co słyhać, panie tygrysie?”
„A nic. Nudzi mi się.”
„Czy chciałby pan wyjść z za tych krat?”
„Pewnie. Przynajmniej bym pana zjadł.”

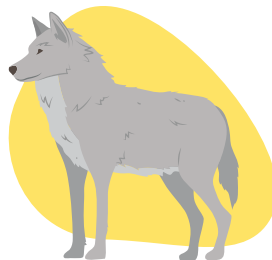
Papuga

„Papużko, papużko,
Powiedz mi coś na uszko.”
„Nic nie powiem, boś ty plotkarz,
Powtórzysz każdemu, kogo spotkasz.”

Wilk

Powiem ci w słowach kilku,
Co myślę o tym wilku:
Gdyby nie był na obrazku,
Zaraz by cię zjadł, głuptasku.

Kangur

„Jakie pan ma stopy duże,
Panie kangurze!”
„Wiadomo, dlatego kangury
W skarpetkach robią dziury.”

Żubr

Pozwólcie przedstawić sobie:
Pan żubr we własnej osobie.
No, pokaż się, żubrzu. Zróbże
Minę uprzejmą, żubrzu.

Krokodyl

„Skąd ty jesteś, krokodylu?”
„Ja? Znad Nilu.
Wypuść mnie na kilka chwil,
To zawiozę cię nad Nil.”

ĆWICZENIE 29

Z ćw. 28 wypisz formy rozkaznika i ułóż z nimi swoje zdania.

ĆWICZENIE 30

Poszukajcie w Internecie więcej wierszy Jana Brzechwy. Zorganizujcie w klasie konkurs pięknego czytania (konkurs czytelniczy) wierszy Jana Brzechwy. Wymyślcie okolicznościową nagrodę. Więcej wierszy znajdziecie na stronie: <https://wierszykidladzieci.net.pl/jan-brzechwa/>

ĆWICZENIE 31

Rozwiąż test. Nie rozwiązuj ćwiczenia w podręczniku!

- W której linijce są same wynalazki?
 - radio, telefon, żarówka, witamina;
 - komputer, zupa, brzoza, droga;
 - koło, rower, drukarka, grzyb.
- Mikołaj Kopernik to:
 - biolog;
 - astronom;
 - chemik
- Znani polscy uczeni i wynalazcy to:
 - Kazimierz Funk, Józef Hofmann, Iwan Puluł;
 - Stanisław Staszic, Ignacy Krasicki, Jan Brzechwa;
 - Mikołaj Kopernik, Maria Skłodowska-Curie, Józef Hofmann.
- Uniwersytet Jana Kochanowskiego znajduje się w:
 - Warszawie;
 - Toruniu;
 - Kielcach.

5. Przeczące zaimki to:
 - a. nikt, nic, żaden;
 - b. nic, mój, które;
 - c. żadna, nasz, wasz.

6. Przysłówek ma takie typy stopniowania:
 - a. proste, złożone, kombinowane;
 - b. regularne, nieregularne, opisowe;
 - c. nieregularne, złożone, trwałe.

7. W której linijce są prawidłowo napisane przysłówki:
 - a. niebardzo, nie doskonale, nieładnie;
 - b. nienajgorzej, nie dobrze, nieteraz;
 - c. nieźle, nieszybko, nie najtrudniej.

8. W której linijce są poprawne formy wołacza:
 - a. kocie, babciu, Adasiu, kwiatku;
 - b. Alicja, mamusi, siostrze, brata;
 - c. dziadek, kotkiem, rowerze, miasto.

9. Wołacz wyrazu „pan” to:
 - a. pane!
 - b. pan!
 - c. panie!

10. Wołacz wyrazów „Pan profesor Jerzy Kowalewski” to:
 - a. Panie profesorze Jerzy Kowalewski.
 - b. Panie profesor Jerzego Kowalewskiego.
 - c. Panu profesorze Jerzy Kowalewski.

Lekcja 10

LATO CORAZ BLIŻEJ

Wakacje, urlop, lato, wypoczynek, podróż, plaża, piasek, góra, pływalnia, wycieczka, cel podróży, miasto, zwiedzanie, aktywności, relaks, przygoda, wspomnienia.

Nad morzem, nad jeziorem, nad rzeką, w górach, za granicą, w mieście, na wsi.

Pogoda, słońce, upał, skwar; deszcz, burza, ulewa; dobra pogoda; piękna pogoda; okropna pogoda; zła pogoda; pogoda pod psem.

Spędzić, podróżować, zwiedzać, leniuchować, opalać się, robić zdjęcia, fotografować, uprawiać sport, iść na plażę, pływać, kąpać się / pływać w jeziorze, nocować pod namiotem / biwakować, pakować walizki, jechać na wakacje, planować, realizować.

Pojechać do...; wrócić z ..., zatrzymać się w...; odwiedzać...; bardzo podobało mi się...; polecić..., dotrzeć na miejsce ...

Dobiega końca rok szkolny i rozpoczynają się wakacje, czas zasłużonego odpoczynku po wielu miesiącach nauki. Uczniowie z klasy 7b w Żytomierzu, którzy gościli u siebie kolegów z zaprzyjaźnionej krakowskiej szkoły, postanowili tym razem spotkać się w Zoomie. Tematem tego spotkania będzie wspólne planowanie zbliżających się wakacji.

Ostatni dzwonek dla uczniów z Ukrainy zabrzmiał jeszcze w końcu maja. Natomiast polscy uczniowie pożegnali się ze szkołą w końcu czerwca. Dzisiaj dzielą się swoimi wrażeniami z tej uroczystości z kolegami z Żytomierza.

Punktualnie o godzinie 9.30 22 czerwca w sali sportowej rozpoczęły się uroczystości pożegnania roku szkolnego. Z całą społecznością szkolną świętowali goście honorowi z urzędu dzielnicy. Zebranych na sali zaszczylicili swoją obecnością dziadkowie oraz rodzice, na czele z przedstawicielami Rady Rodziców.

Ostatni dzień roku to czas podsumowań, gratulacji i podziękowań. Tym razem nie było inaczej. Pani dyrektor dziękowała za

ciężką pracę wszystkim uczniom. Dzieciom zostały wręczone świadectwa szkolne. Duża grupa otrzymała świadectwa z biało-czerwonym pasem. Na wyróżnienie również zasłużyła nasza koleżanka z klasy 7b Anna Bakula. Ona za swoją pracę otrzymała nagrodę – specjalną statuetkę i książkę. Ania to autorka wielu scenariuszy akademii, słynna recytatorka, która kocha poezję i potrafi innych wzruszać. Często reprezentuje szkołę w konkursach.

Grupa uczniów została uhonorowana medalami za godne zachowanie, kreatywność, wolontariat, reprezentowanie szkoły w konkursach i zdobywanie czołowych miejsc.

Uczniowie z Żytomierza pogratulowali wysokich osiągnięć w nauce i aktywności szkolnej. A potem zabrali się do układania planu wspólnej wycieczki w Bieszczady i województwo podkarpackie, które graniczy z Ukrainą. Bieszczady to polska część Karpat. Postanowili pojechać do źródeł Sanu. Rzeka ta jest tam wąskim strumykiem i przebiega nim granica ukraińsko-polska.

Zamek w Łańcucie

Rynek w Rzeszowie

Zaplanowali też zwiedzanie zamku w Łańcucie. Wzniesiony w XVII wieku, zamek powstał jako budowla obronna, jednak do naszych czasów stracił już zdecydowanie na swym wojennym charakterze. Zamek przetrwał jako wyjątkowo komfortowa i niezwykle piękna rezydencja magnacka. Okazjonalnie łańcucki zamek staje się miejscem spotkań głów państw z całego świata, prezydentów, premierów i najznamienitszych dyplomatów.

Strój rzeszowski

Zwiedzanie południowo-wschodniej części Polski zaplanowali zakończyć w stolicy województwa Rzeszowie, bardzo starym i ciekawym mieście. Rynek w Rzeszowie to centralna część Starówki. Pośrodku rynku stoi reprezentacyjny budynek ratusza z XVI wieku. Ratusz to najbardziej charakterystyczny budynek w Rzeszowie. Na tym placu mieszczą się dwa bardzo ciekawe muzea, które odwiedzą uczniowie z Krakowa i Żytomierza. Stroje ludowe okolicznych mieszkańców prezentuje kolekcja Muzeum Etnograficznego. Natomiast dzieje miasta przedstawia Muzeum Historii Miasta Rzeszowa. Umówili się, że Rzeszów będzie ostatnim miastem na ich trasie.

ĆWICZENIE 1**Odpowiedz na pytania.**

1. Z kim i dlaczego odbyło się spotkanie w Zoomie?
2. Kiedy kończy się rok szkolny w Ukrainie, a kiedy w Polsce?
3. Jak wygląda uroczystość pożegnania roku szkolnego w Polsce?
4. W jaki sposób i dlaczego była wyróżniona Anna Bakula?
5. Za co i czym była uhonorowana grupa uczniów?
6. Co zaplanowali zwiedzić w województwie podkarpackim?
7. Z czego jest znany zamek w Łańcucie?
8. Jak wygląda Starówka w Rzeszowie?
9. Jakie kolekcje są zgromadzone w muzeach na Rynku w Rzeszowie?
10. Gdzie planują pożegnać się uczniowie?

ĆWICZENIE 2**Porozmawiajcie w grupie o waszych przyszłych wakacjach.****ĆWICZENIE 3**

W klasie zorganizujcie konkurs na najlepszy pomysł spędzania czasu wakacyjnego w sposób aktywny i kreatywny, z dala od ekranów telewizorów, komputerów i telefonów.

ĆWICZENIE 4

Napisz opowiadanie na temat "Moje plany na wakacje" (60 słów).

ĆWICZENIE 5

Przeczytaj wiersz.

Jan Brzechwa

Przyjście lata

I cóż powiecie na to,
Że już się zbliża lato?

Kret skrzywił się ponuro:
„Przyjedzie pewnie furą”.

Jeż się najeżył srodze:
„Raczej na hulajnodze”.

Wąż syknął: „Ja nie wierzę.
Przyjedzie na rowerze”.

Kos gwizdnął: „Wiem coś o tym.
Przyleci samolotem”.

„Skąd znowu – rzekła sroka –
Nie spuszcza z niego oka
I w zeszłym roku, w maju,
Widziałam je w tramwaju”.

„Nieprawda! Lato zwykle
Przyjeżdża motocyklem!”

„A ja wam to dowiodę,
Że właśnie samochodem”.

„Nieprawda, bo w karecie!”
„W karecie? Cóż pan plecie?
Oświadczyć mogę krótko,
Przyplynie własną łódką”.

A lato przyszło pieszo –
Już łąki nim się cieszą
I stoją całe w kwiatkach
Na powitanie lata.

ĆWICZENIE 6

Porozmawiajcie w grupie, kto z bohaterów wiersza najtrafniej opisał przyjście lata? Uzasadnij swoją opinię. Poniższe pytania pomogą Wam w tym.

1. Wymieńcie zwierzęta i środki transportu.
2. Kiedy zaczyna się lato? Wakacje? Rok szkolny?
3. Jak długo będą trwały wakacje? (*tygodni, dni*)

ĆWICZENIE 7

Jak rozumiesz treść przysłów polskich? W jakich sytuacjach można ich użyć? Czy są podobne w języku ukraińskim?

1. Upały lipcowe wróżą mrozy styczniowe.
2. Czerwiec daje dni gorące, kosa brzęczy już na łące.
3. A ja na to jak na lato.
4. Co lato odkłada, to zima przejada.
5. Lepsze jedno lato, jak dwie zimy.
6. W lipcu upały, wrzesień doskonały.
7. Byłoby dłuższe lato, gdyby nie zima.
8. Gdy styczeń burzliwy z śniegami, lato burzliwe z deszczami.
9. Kto latem pracuje, zimą głodu nie poczuje.

Biernik rzeczowników i przymiotników w liczbie pojedynczej i mnogiej

LICZBA POJEDYNCZA			
Biernik (<i>kogo? co?</i>)			
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady
męski	żywotny	-ego -ę	wysokiego brata czarnego kota wybitnego poetę
	nieżywotny	-y, -i	nowy dom wygodny fotel szeroki most
żeński	-a	-ę	wysoką kobietę nową łazienkę
nijaki	jak mianownik		wysokie piętro nowe mieszkanie

ZAPAMIĘTAJ! Końcówkę **-a** w bierniku posiadają także rzeczowniki, nazywające przedmioty lub zjawiska. Np.: *widzieć elfa*; *tańczyć walca*; *wydać dolara*; *jeść banana*, *ogórka*, *pomidora*, *hamburgera*; *kupić mercedesa*.

LICZBA MNOGA			
rodzaj	przymiotnik	rzeczownik	przykłady
Męskoosobowy	-ych, -ich	-ów, -y, -i	wysok ich panów młody ch lekarzy nowy ch nauczycieli
Niemęskoosobowy	-e, -ie (po k, g)	-y, -i, -e	nowe komputery ładne leżaki długie korytarze
Żeński	-e, -ie (po k, g)	-y, -i, -e	nowe rzeczy miłe studentki małe kuchnie
Nijaki	-e, -ie (po k, g)	-a	nowe biurka szerokie pola

ZAPAMIĘTAJ!

Najpopularniejsze czasowniki łączące się z biernikiem:

czytać	myć	uwielbiać
gotować	oglądać	widzieć
jeść	pić	zamawiać
kochać	pisać	znać
kupować	preferować	zwiedzać
lubić	prosić	<i>i inne.</i>
mieć	sprzątać	

Przymyki łączące się z biernikiem

na, o, po, pod, nad, ponad, za, przed, przede, między, pomiędzy, poza, w, we

Np.: Przejść **przez** ulicę. **Ze względu na** awarię ruch jest niemożliwy. Pies wszedł **pod** stół. Na urlop jedziemy **nad** morze. Czekam tu **ponad** godzinę. Samochód wyjechał **przed** bramę. Wjechał **między** dwa samochody. Spojrzałem **w** niebo.

ĆWICZENIE 8**Uzupełnij zdania formami biernika liczby pojedynczej.**

0. To jest starszy brat.
Kocham starszego brata.

0. To jest nowy dom.
Kupujemy nowy dom.

1. To jest młodszy syn.
Rodzina uwielbia _____ .

1. To jest wysoki sufit.
Mam w pokoju _____ .

2. To jest stary kolega.
Widzę _____ .

2. To jest kolorowy dywan.
Oglądamy _____ .

3. To jest ukochany wnuk.
Dziadkowie witają _____ .

3. To jest czerwony długopis.
Mamy _____ .

4. To jest niespodziewany gość.
Witamy _____ .

4. To jest długi korytarz.
Sprzątaczką myje _____ .

5. To jest ojciec chrzestny.
Zuzia lubi _____ .

5. To jest sok pomidorowy.
Piję _____ .

6. To jest rasowy pies.
Widzę _____ .

6. To jest drewniany parapet.
Kuzyn maluje _____ .

7. To jest rudy kot.
Syn fotografuje _____ .

7. To jest wygodny gabinet.
Lekarz ma _____ .

8. To jest egzotyczny ptak.
Obserwujemy _____ .

8. To jest markowy garnitur.
Kupuję _____ .

ĆWICZENIE 9**Użyj odpowiedniej końcówki biernika rzeczowników i przymiotników rodzaju żeńskiego.**

0. Widzę młodszą siostrę.

1. Kupujemy drog _____ lodówk _____ .
2. Znam inteligentn _____ studentk _____ .
3. Dziadek czyta ciekaw _____ książk _____ .
4. Babcia gotuje smaczn _____ zup _____ .
5. Rodzeństwo karmi złot _____ rybk _____ .
6. Spotkaliśmy starsz _____ sasiadk _____ .
7. Tata kocha córk _____ .
8. Rodzina pije zielon _____ herbat _____ .

ĆWICZENIE 10**Wyrazy ustaw w prawidłowej kolejności.**

0. *Mieszkanie ma brat ładne. Brat ma ładne mieszkanie.*
1. Wybiera tata auto czerwone.
 2. Kupiła biurko siostra nowe.
 3. Łazience w tata lustro wieszka duże.
 4. Deser ciastko na mieliśmy smaczne.
 5. Lubi pachnące babcia mydło.

ĆWICZENIE 11**Uzupełnij zdania formami biernika liczby mnogiej.**

0. Znam młodszych synów sąsiadów.	0. Widzę młodsze siostry.
1. Romek fotografuje wujk ____ i dziadk ____ .	1. Znam inteligentn ____ studentk ____ .
2. Na zdjęciu widzimy ojc ____ i syn ____ .	2. Widzę rasow ____ ps ____ .
3. Czekamy na rodzic ____ i dziadk ____ .	3. Kupuję czerwonn ____ pomidor ____ .
4. Oni znają wybitn ____ lekarz ____ .	4. Widzę nowoczesn ____ budynk ____ .
5. Spotykamy wesol ____ chłopc ____ .	5. Wymieniamy star ____ lustr ____ .
6. Nie wszyscy mają ojc ____ chrzestn ____ .	6. Widzę now ____ doniczek ____ na parapecie.
7. Matki kochają syn ____ .	7. Mam dwa rud ____ kot ____ i trzy czarn ____ ps ____ .
8. Lekarze badają chor ____ pacjent ____ .	8. Lekarze badają chor ____ pacjentk ____ .

ĆWICZENIE 12**Przepisz, otwierając nawiasy poprawnymi formami biernika w liczbie mnogiej.**

Rodzice zbudowali nowy dom. Muszą teraz kupić wszystkie meble i całe wyposażenie domu. Do salonu kupili (*wygodny fotel*), (*krzesło*), (*półka*) na (*książka*). Na ścianie powiesili dwa (*ładny obraz*) i (*rodzinne zdjęcie*). Na półkach umieścili też (*wazon*), a na parapecie postawili (*ceramiczna doniczka*). Na podłodze położyli dwa (*miękki dywan*). W oknach powiesili (*kremowa firanka*) i (*pastelowa zasłona*). Do przedpokoju i do łazienki kupili dwa (*lustro weneckie*).

ĆWICZENIE 13

Uzupełnij formą biernika.

1. Z Przemyśla przez (*Rzeszów*) pojechali do Krakowa.
2. Idę po (*gazeta*).
3. Ołówek wpadł pod (*stół*).
4. Ponad (*rok*) czekam na dokumenty.
5. Samochód wyjechał poza (*brama*).
6. Edek wyszedł przed (*dom*).
7. Ola lubi patrzeć w (*okno*).
8. Lekcja zaczyna się za (*godzina*).
9. Latem nasza rodzina jedzie nad (*jezioro*).
10. Był bardzo zmęczony i oparł się o (*ściana*).
11. Trafisz między (*wrony*), musisz krakać jak one.
12. On lubi pracować ponad (*norma*).

ĆWICZENIE 14

Przeczytaj tekst. Nowe słownictwo wypisz do słowniczka.

Euroregion Karpacki istnieje powyżej trzydziestu lat. Za datę jego powstania przyjmuje się 14 lutego 1993 roku, kiedy w Debreczynie na Węgrzech przedstawiciele władz regionalnych przygranicznych obszarów Polski, Słowacji, Rumunii, Węgier i Ukrainy podpisali porozumienie o powołaniu Związku Międzyregionalnego Euroregion Karpacki.

Euroregion Karpacki jest jednym z największych euroregionów i ma na celu wspieranie współpracy transgranicznej na obejmowanym przez niego obszarze. Największym miastem w polskiej części euroregionu jest Rzeszów. Natomiast po stronie ukraińskiej największym miastem jest Lwów.

Obecnie obszar Euroregionu obejmuje około 154.000 km², a mieszka tutaj ponad 15 mln ludności.

Euroregion Karpacki charakteryzuje się niespotykanym dziedzictwem kulturowym i światem przyrody oraz bogatymi zasobami gospodarczymi, a także społecznymi. Do głównych zadań stowarzyszenia należą m.in. budowanie zaufania i dążenia do lepszego zrozumienia społeczności różnej narodowości, pochodzenia etnicznego i wyznania zamieszkującej Karpaty i regiony przyległe oraz budowanie dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy narodami.

Po stronie ukraińskiej w skład Euroregionu wchodzi 4 obwody: lwowski, zakarpacki, iwanofrankiowski i czerniowiecki. Ukraińska część Euroregionu ma 56 600 km² powierzchni i liczy 6 430 tys. mieszkańców. Euroregion Karpacki obejmuje po stronie polskiej 180 gmin z dwóch województw: małopolskiego i podkarpackiego o łącznej powierzchni 18 686 km² zamieszkałej przez 2 376 tys. osób.

Euroregion Karpacki posiada logo i maskotkę, którą jest ryś bieszczadzki.

ĆWICZENIE 15

Porozmawiajcie w grupie, czy wasza miejscowość znajduje się na terenie Euroregionu Karpackiego. Jeżeli nie, to w jakiej odległości od niego. Czy byliście już w Karpatach. Czy Bieszczady to część Karpat?

ĆWICZENIE 16

Z podkreślonymi w ćw. 14 wyrażeniami ułóż 8 zdań.

ĆWICZENIE 17

Dopasuj do flag narodowych nazwy państw, ich stolicy, jak się nazywają mieszkańcy, w jakim języku rozmawiają.

ĆWICZENIE 18

Wysłuchaj tekstu, uzupełniając brakującymi wyrazami.

Kultura ukraińska sięga dalej na zachód od granicy Polski. Na tych terenach Bojkowie i Łemkowie. Potem przesiedleni na Ukrainę i Ziemie

<http://surl.li/ruogo>

Zachodnie w ramach akcji „Wisła”. Pozostało wiele pięknych drewnianych cerkiewek – można je zwiedzać, jadąc szlakiem drewnianej. Te perełki architektury ludowej po obu stronach ukraińsko-polskiej są wpisane na UNESCO. A chodząc tu po górach, co chwila można się natknąć na dawne wsie, cmentarze, sady... To piękne

Każdy region ma swój , ale tu jest szczególnie. kultur, religii, bogata historia, choć często tragiczna. Wspólnota Karpat, dziś poprzecinana granicami, ale przez wiele lat ponad państwami. Dobrze, że dziś te granice są tu tylko , na pewno przyjdzie taki dzień, że i Ukraina dołączy do Europejskiej i będziemy sobie przechodzić przez San w górach na spacer do Sianek. Do tych tradycji wspólnoty Karpat idea Euroregionu Karpaty.

Użycie łącznika

Łącznik to znak ortograficzny. Służy do łączenia wyrazów.

Wygląda tak: ' '.

ŁĄCZNIK NAJCZĘŚCIEJ STOSUJEMY:

- przy pisowni nazw miejscowości o dwóch równorzędnych członach rzeczownikowych. Np.: *Bielsko-Biała, Skarżysko-Kamienna, Kędzierzyn-Koźle, Busko-Zdrój, Iwano-Frankiwnsk*;
- przy pisowni przymiotników złożonych z dwóch lub więcej członów równorzędnych, np.: *biało-czerwony, czarno-biały, ukraińsko-polski, północno-zachodni*;
- w połączeniach wyrazowych, w których człony w danym znaczeniu występują zawsze razem, np.: *pif-pafl, czary-mary, koszałki-opałki, gadu-gadu, esy-floresy, kogel-mogel, rach-ciach, hokus-pokus, hocki-klocki, tapu-capu, szuru-buru, stuku-puku, raz-dwa (szybko)*.

ĆWICZENIE 19

Przepisz, wstawiając wyrazy z nawiasów w odpowiedniej formie.

1. Wiał (*północ i wschód*) wiatr.

2. Moda (*wiosna i lato*) jest w tym roku bardzo kolorowa.
3. Barwa flagi państwowej Polski jest (*biały i czerwony*).
4. Pisma (*naukowy i popularny*) czytane są coraz chętniej.
5. Postęp (*naukowy i techniczny*) czasami wyprzedza rozwój cywilizacji.
6. W (*północny i zachodni*) części kraju są góry.
7. Na wydziale (*matematyczny i przyrodniczy*) odbyła się olimpiada.
8. Na stole leży słownik ortograficzny (*polski i ukraiński*).

ĆWICZENIE 20**Rozwiąż test.**

1. O czym rozmawiali uczniowie w Zoomie?
 - a. o wyprawie w góry;
 - b. o zbliżających się wakacjach;
 - c. o postępie naukowo-technicznym.
2. Kiedy wybrzmiewa ostatni dzwonek w szkołach w Ukrainie i w Polsce?
 - a. w końcu maja i w końcu czerwca;
 - b. w połowie maja i na początku czerwca;
 - c. w maju.
3. Uczniowie pożegnali się w:
 - a. Łańcucie;
 - b. Krakowie;
 - c. Rzeszowie.
4. Autorem wiersza „Przyjście lata” jest:
 - a. Julian Tuwim;
 - b. Jan Brzechwa;
 - c. Juliusz Słowacki.
5. Które przysłowie brzmi prawidłowo:
 - a. Co lato odkłada, kosa brzęczy już na łące;
 - b. Co lato odkłada, gdyby nie zima;
 - c. Co lato odkłada, zima przejada.
6. W której linijce wszystkie formy biernika są poprawne?
 - a. Mam w domu piesa, kot i papugę.
 - b. Mam w domu pies, kot i papuga.
 - c. Mam w domu psa, kota i papugę.

7. Euroregion Karpacki istnieje:
 - a. ponad 30 lat;
 - b. ponad 40 lat;
 - c. ponad 50 lat.

8. Maskotka Euroregionu Karpackiego to:
 - a. tygrys himalajski;
 - b. wilk polski;
 - c. ryś bieszczadzki.

9. Euroregion Karpacki łączy:
 - a. Polskę, Ukrainę, Słowację, Węgry, Rumunię.
 - b. Polskę, Ukrainę, Słowację, Mołdawię, Rumunię.
 - c. Polskę, Ukrainę, Bułgarię, Węgry, Rumunię.

10. W której linii wszystkie wyrazy są napisane prawidłowo:
 - a. Iwonicz Zdrój, białozielone, południowo-wschodni, gadu-gadu.
 - b. Kędziejyn-Koźle, Iwano-Frankiowsk, niebesko-żółty, pif-paf!
 - c. polsko-niemiecki, hockiklocki, naukowo-popularny, Bielsko-Biała.

11. Zabytki architektury drewnianej są wpisane na listę:
 - a. UNESCO;
 - b. ONZ;
 - c. NATO.

12. Łącznik to znak:
 - a. stylistyczny;
 - b. ortograficzny,
 - c. przestankowy.

Lektura uzupełniająca

Anna BANASIAK

**Drohobycz Brunona Schulza.
Notatki z księstwa Bałaku**

Podróż do Drohobycza, środkowoeuropejskiej prowincji centrum i niepodległej republiki marzeń, miała być próbą odtworzenia czasu mitycznego i legendy o genialnej epoce. Pamiętnikarze wspominają, że ziemia we wschodniej Galicji jest rozrzutna i bogata. Obfituje w tłustą ropę, żółty tytoń, zboże ciężkie jak ołów, stare lasy, rzeki i jeziora jak ze snu, a przede wszystkim w pięknych i zdrowych ludzi: Ukraińców, Polaków i Żydów.

W nocy z dwunastego na trzynastego listopada wstępuję w esencjonalność miejsca świętego. Do pradziejów Drohobycza prowadzi mnie relikw archaicznej kamiennej rzeźby monumentalnej, osadzonej od wieków w murze zewnętrznym prezbiterium fary. Ośrodkiem miasta jest rynek z ratuszem. W drodze na Uniwersytet zatrzymuję się przed pomnikiem Jerzego Drohobycza, typowego uczonego późnego średniowiecza, profesora medycyny i astronomii w Akademii Krakowskiej, Preszburskiej i Bolońskiej. Gościł w najbardziej elitarnych salonach intelektualnych Europy, działalność naukową rozwijał na dworach oraz nawiązywał przyjazne relacje z kurialistami rzymskimi. Na wykłady wybitnego drohobyczanina uczęszczał Mikołaj Kopernik.

Dowiaduję się, że mylna jest identyfikacja Jerzego Drohobycza jako założyciela miasta i pierwszego ukraińskiego autora drukowanej książki. Nieopodal rynku wylania się drohobycka fara, która w czasie najazdów tureckich pełniła funkcję twierdzy obronnej; należy do jednego z najważniejszych zabytków architektonicznych miasta. Na szczególną uwagę zasługują dwie drewniane cerkwie: pod wezwaniem Podniesienia Krzyża Świętego i Cerkiew św. Jura należące do najpiękniejszych zabytków Kościoła Wschodniego powstałych na Ziemiach Ruskich.

W przedwojennym Drohobyczu istniało wiele bożnic żydowskich. Niedaleko dworca autobusowego stoi Synagoga Duża, wzniesiona w latach 1842–1865, która uchodziła podobno za największą i najbogatszą świątynię żydowską w Europie Środkowo-Wschodniej.

W czasie wojny Niemcy urządzili w synagodze stajnię, a Sowieci magazyn meblowy. Królewskie Wolne Miasto Drohobycz służyło na całą Galicję z miłości do Izraela. W przedwojennym Drohobyczu Żydzi jako nauczyciele dobrego tonu nadawali znaczenie kulturze, etyce i szkolnictwu. Dnia 19 XI 1942 roku na oczach świadków, w środku miasta, ginie Bruno Schulz zastrzelony w tył głowy przez scharführera SS Karla Güntera.

Od niepamiętnych czasów bogactwem ziemi drohobyckiej była sól warzona, jednak miasto czerpało ekonomiczną siłę z pól naftowych Borysławia. Dwunastego wieku sięgają wzmianki o istnieniu osady warzelnicy solnych Zwarycz. W świadomości historycznej Drohobycz służył jako ośrodek wydobywczy i przetwórczy solanki. Z salin drohobyckich korzystali książęta rusczy, z halickiej linii Rurykowiczów. Sól była wywożona do składów książęcych i na targi. Ostatnie wzmianki o piekole galicyjskim, w którym unosił się zapach nafty, pochodzą z lat 90. XX w. Źródło ropy wyschło, a sposób destylacji poszedł w zapomnienie. Okolice Borysławia służyły z kopalni wosku. We wspomnieniach Andrzeja Chciuka pojawiają się studnie sięgające na głębokość stu metrów. Do kopalni zjeżdżało się wiadrem zawieszonym na linie. Do Drohobycza, mitycznej Atlantydy, przybywam w centrum jesieni. U bram miasta witają mnie osławione galicyjskie koty. W jesiennej porze kosztują owoców z wszystkich wieków i kultur. Trwa Drugi Międzynarodowy Festiwal Schulzowski.

Lech SUCHOMŁYNOW

Kijów Jarosława Iwaszkiewicza: miasto rodzące literaturę

W mroku niebieskiego (zupełnie niebieskiego) zmierzchu palił się jeszcze złotem szczyt sofijskiej dzwonnicy i dzwony gwałtownie były hymn wiosenny.

Schodząc w dół Wasylkowską, za perspektywą, za profilem gotyckim Świętego Mikołaja, na horyzoncie ujrzał nad ciemną linią lasu pasma czerwonej zorzy, rozłożone jak skrzydła ogniste.

„Anioł zwiastował mi – je sais, je sais que j`ai des ailes”.

Kijów – Stołeczny Kijów-Grad, Matka Miast Ruskich, Konstantynopol nad Dnieprem jest miastem, które uskrzydla, inspiruje, przyciąga ludzi z różnych stron świata i rodzi literaturę.

Tu, na brzegach siwego Borysfenu krzyżowały się drogi prowadzące z Północy na Południe i ze Wschodu na Zachód, tu mieszały

się nurty kulturowo-obyczajowe Orientu i Okcydentu, tu stykały się interesy Bizancjum i Rzymu. Kijów od zawsze związany był z tą wielką, tajemniczą rzeką. Poprzecinane niezliczonymi jarami, górujące nad rozlewiskiem Dniepru wzgórza, okazały się idealnym miejscem na założenie osady. Nie brakowało tu zwierzyny, grzybów i jagód, gdyż średniowieczny Kijów leżał na skraju ogromnej poleskiej puszczy. Rzeką dostarczała ryb, odgradzała od nieprzyjaciół i służyła jako trakt komunikacyjny, łączący stolicę Rusi ze światem.

Dawna stolica Rusi Kijowskiej od wieków związana była z krakowskim dworem królewskim. W średniowieczu kwitły powiązania handlowe pomiędzy Krakowem a Kijowem, wielokrotnie to miasto znajdowało się w granicach Rzeczypospolitej, więc nic dziwnego, że i dziś w ukraińskiej stolicy można dostrzec ślady polskiej obecności.

Losy wielu wybitnych Polaków wiążą się z tym miastem. Na przełomie XIX–XX stulecia w guberni kijowskiej mieszkało 68791 Polaków, co stanowiło 1,93% (w tym ponad 40 tys. w Kijowie, a w latach 1915–1918 już ponad 100 tys.). Tadeusz Zienkiewicz zaznacza, że społeczność polska w Kijowie była prężna i dość dobrze zorganizowana, a także zamożna. W różnych okresach funkcjonowało mnóstwo organizacji i związków Polaków: Polski Klub „Ogniwo” (1905), Koło Kobiet Polek (1907), Polskie Towarzystwo Gimnastyczne (1912), Kijowskie Rzymsko-Katolickie Towarzystwo Dobroczynne (1903), Koło Literatów i Dziennikarzy Polskich (1909) etc. W tym czasie, po zniesieniu większości zakazów i ograniczeń, właśnie stolica Ukrainy staje się pewnym ośrodkiem wydawniczym, krzewiącym słowo polskie w całym Imperium Rosyjskim. W latach 1905–1918 w Kijowie ukazuje się 32 periodyków i 10 suplementów w języku polskim, pomimo to do czytelników docierało 9 wydań nielegalnych. Pobieżna analiza polskiej prasy pozwala zauważyć dwie różniące się tendencje polityczne, nurtujące polskie społeczeństwo na Ukrainie: demokratyczną („Głos Kijowski”, „Świt”) i konserwatywną („Dziennik Kijowski”, „Kresy”).

Powoli Kijów stawał się centrum życia teatralnego, przyjeżdżały bowiem tu trupy z Królestwa, Galicji i Cesarstwa. W roku 1905 Konstancja Łozińska-Staniszevska, wnuczka Kraszewskiego, przyczyniła się do założenia Towarzystwa Miłośników Sceny, a w roku 1906 opracowano statut Towarzystwa Miłośników Sztuki. W sezonie 1907–1908 reżyserem zespołu amatorskiego został Antoni Siemaszko, wzbogacając repertuar i popularyzując współczesne tendencje w sztuce teatralnej.

Życie kulturalne Kijowa, wyzwolone z zaścianków dworskich nie miało piętna emigracyjnego, było otwarte na wszystkie nowe nurty modernistyczne i dlatego przyciągało przybyszów-Polaków, ożywiając i wzbogacając je. W roku 1916 Kijów stał się głównym ośrodkiem polskiego życia teatralnego w imperium.

Warto wspomnieć, iż Polacy w tym mieście żyli w środowisku rosyjskim i ukraińskim własnym odrębnym życiem, innym niż rosyjskie i różniącym się od życia w kraju. Nie można jednak mówić o ich całkowitej izolacji. Młode pokolenie odczuwało wpływy co najmniej trzech dominujących w tym mieście kultur: rosyjskiej, ukraińskiej i polskiej.

Chyba najbardziej znanym polskim kijowianinem minionego stulecia jest Jarosław Iwaszkiewicz, piewca ziemi ukraińskiej, autor powieści „Księżyc wschodzi”, „Czerwonych tarcz”, „Sławy i chwały” i wielu innych utworów o tematyce ukraińskiej.

Postać tego autora do dziś budzi zainteresowanie wielu czytelników w kraju i za granicą. Urodzony w Kalniku (obecnie obwód winnicki), pod koniec wieku XIX, w rodzinie polskiego powstańca, Iwaszkiewicz będzie związany z Ukrainą przez dwadzieścia cztery lata, dopiero w roku 1918 młody artysta zdecyduje się na opuszczenie „kraju lat dziecinnych”, ale ta ziemia będzie stale uobecniającym się elementem jego twórczości. Już w prozie okresu kijowskiego przestrzeń ukraińska funkcjonuje, jako sceneria baśniowo-mityczna („Ucieczka do Bagdadu”, „Gody jesienne”, „Zenobia Palmura”). Dopiero później, po opuszczeniu Kijowa („Księżyc wschodzi”) twórczość zaczyna wyróżniać się szczególną aksjologią, autotematyzmem i autobiografizmem. W utworach, pisanych już w Polsce, mamy do czynienia z charakterystyczną idealizacją i mityzacją przestrzeni utraconej. Cechą charakterystyczną następnego etapu twórczości jest nadzwyczajna intensywność pracy wspomnieniowej i refleksyjność, nadanie nowego sensu rzeczywistości, postrzeganej przez pryzmat doświadczeń lat minionych („Koronki weneckie”, „Voci di Roma”), autor próbuje nie tylko wyrazić przeżycia ukraińskie, lecz ocenić procesy historyczne, wyznaczające fatalność losu jednostki, nadając obrazom Ukrainy nowe kształty („Sława i chwała”).

Debiutował Iwaszkiewicz w roku 1915 w kijowskim „Piórze”, również wtedy powstają inne utwory, np. poemat „Młodość pana Twardowskiego”. Jednak nadal pozostają nieznanne utwory rosyjskojęzyczne tego poety, między innymi gimnazjalne wypracowania eseje („Poezja rosyjskiej rzeczywistości w „Eugeniuszu Onieginie” i inne) oraz zaginione w trakcie wydarzeń rewolucyjnych. Pierwszym

krytykiem literackim był wtedy nauczyciel literatury rosyjskiej w IV gimnazjum w Kijowie Aleksander Aleksandrowicz, o którym wspomina Iwaszkiewicz w „Książce moich wspomnień”. Rzadko uwzględniane przez badaczy są odczyty, poświęcone twórczości i estetyce artystów zachodnioeuropejskich i amerykańskich, które wygłaszał przyszły pisarz, współpracując z teatrem S. Wysockiej „Studya”. Wiadomo, że w tym okresie powstały utwory dramatyczne, które, być może są przechowywane razem z innymi dokumentami w archiwach Ukrainy.

Ważnym w życiu Jarosława okazał się rok 1916, który stał się apoteozą dekadencji rosyjskiej, zapożyczoną z Zachodu i zmodyfikowanej na gruncie rodzimym, dostosowanej do własnych potrzeb młodego artysty i istniejących realiów. Wychowany w patriarchalnej atmosferze środowiska szlachecko-ziemiańskiego, a wówczas student prawa Uniwersytetu Kijowskiego, obracający się w kołach polskiej inteligencji wielkowiejskiej, ale utrzymujący stałe kontakty z dworami kresowymi, Iwaszkiewicz przyjaźnił się z rówieśnikami, niezależnie od statusu socjalnego, narodowości czy wyznania; kontaktuje z ludźmi czasem diametralnie przeciwstawiającymi się, reprezentującymi różne systemy światopoglądowe i głoszącymi odmienne koncepcje estetyczno-filozoficzne. Panujące zamieszanie i przecucie zagłady pogłębia strach metafizyczny i wymaga ciągłego poszukiwania ucieczki. Pretensjonalna atmosfera panująca w rodzinie Iwaszkiewiczów i stałe kontakty z Szymanowskimi, mieszkającymi w niedalekim Elizawetgradzie, doprowadziły do tego, że Jarosław zaczyna utożsamiać się z wyższymi sferami. Konserwatyzm ziemiaństwa podolsko-ukraińskiego, inaczej Kresów dalekich, przyczynił się do „zaściankowości” tej warstwy i odporności na nowe tendencje w społeczeństwie, w dużym stopniu do samoizolacji w sensie obyczajowym i politycznym. Iwaszkiewicz wspomina:

„Przez to, że byłem dzieckiem starych rodziców, że miałem znacznie starsze od siebie rodzeństwo, sięgałem jak gdyby początkami istnienia o wiele bardziej w głąb XIX stulecia, niż na to data mego urodzenia wskazuje. A ponieważ Ukrainę i jej zapadłe kąty w wieku XX łączyło niejedno jeszcze z wiekami poprzednimi, wydaje mi się czasami, że pierwsze lata mego życia przypadają niemal na czasy „Trylogii” – a w każdym razie na ostatnie lata Rzeczypospolitej”.

Dopiero po śmierci ojca i przeniesieniu się do Elizawetgradu, a później do Kijowa, w roku 1909, środowisko i życie Iwaszkiewicza zmienia się zasadniczo. Atmosfera, panująca w kręgach inteligencji z polsko-rosyjsko-ukraińskiego pogranicza, przyczyniła się do tego,

że zagadnienia artystyczne wyrosły na najważniejsze sprawy codzienności, przesłaniając konfliktami politycznymi i narodowościowymi rzeczywistość. Stolica Małorosji zawsze wyróżniała się swą wielokulturowością. Jak zaznaczaliśmy, na początku wieku XX miasto było zdominowane przez trzy narodowości: Rosjan, Ukraińców i Polaków. Wzajemna penetracja kulturowa wyznaczała świadomość artystyczną całego pokolenia pisarzy kijowskich i wyraźnie została podkreślona w ich utworach. Cechą charakterystyczną początku wieku XX jest to, że młodzież, niezależnie od przynależności kulturowej, zaznała wpływów różnych koncepcji i teorii estetyczno-filozoficznych okresu modernizmu. Wilde'owska propozycja wykwiintnej dekadencji natrafiła na grunt wspaniale przygotowany, można powiedzieć, staromodnie dekadentki. Zawarty w niej pierwiastek romantyczny, modernistycznie uproszczony, sprowadzony do wymiaru wątku autotematycznego, posiadał sporą dozę atrakcyjności, zwłaszcza dla młodzieży artystycznej. Problem pokolenia początków wieku XX polegał na tym, że mając do wyboru różnorodne propozycje estetyczno-światopoglądowe od Gautiera do Nietzschego, od Dostojewskiego do Rimbauda, trudno było dostosować je do konkretnych realiów i własnych potrzeb. Artyści musieli syntezyzować własne podstawy wobec rzeczywistości i sztuki, tworząc tym samym specyficzny charakter literatury narodowej, całkiem nowe poglądy, które łączyły czasem zupełnie odmienne tendencje. Wczesna twórczość Iwaszkiewicza jest przekonującym dowodem gwałtownych poszukiwań artystycznych. Dwujęzyczny charakter dorobku tego okresu świadczy o otwartości autora „Oktostychów” na wpływy i tendencje w literaturze światowej oraz w rosyjskiej i ukraińskiej. A. Zawada słusznie zaznacza, że ucząc się w rosyjskich szkołach w Elizawetgradzie, a później w Kijowie, mając rosyjskich lub zrusyfikowanych przyjaciół, Iwaszkiewicz nieświadomie przyjmował styl myślenia ówczesnej rosyjskiej inteligencji (...). Powstająca w drugiej połowie lat dziesiątych literatura polska nie stworzyła podobnych do tomów prozy poetyckiej, utworów, zachowujących swoistą odrębność.

Analizując twórczość Jarosława Iwaszkiewicza w kontekście dyskursu kresowo-pogranicznego do autora Zarudzia można zastosować tak zwany model „biografii symbolicznej”. Jednak równie istotne jest uwzględnienie regionalizmu i specyfiki społeczno-kulturowej, które w sposób decydujący wpływały i wyznaczały typ świadomości Iwaszkiewicza oraz mechanizmy jego pisarstwa. Analiza genezy psychologicznej dzieł pozwala zrozumieć specyfikę sedna kresowości i arty-

zmu tego autora. W twórczości J. Iwaszkiewicza, jak już zaznaczaliśmy, obrazy Ukrainy funkcjonują na innych zasadach, niż w dziełach pisarzy południowo-wschodnich Kresów, które często nie odpowiadają tradycyjnym kryteriom, stosowanym do pisarzy pogranicza. Iwaszkiewicz stworzył własny artystyczny model przedstawionego świata kresowego.

Istotny wpływ na świadomość Iwaszkiewicza wywarli kijowscy koledzy, nie polskiego pochodzenia. Estetyzm Oskara Wilde'a, głoszący, że „dla każdego prawdziwego twórcy świat realny jest tylko światem sztuki, a rzeczy ziemskie o tyle są tylko nie znikome, o ile są piękne”, jak i inne „modne idee”, przyczyniły się do swoistej „pozy” artystycznej i życiowej. „Religia piękna”, wyrażana w sposób szczególny w utworach okresu kijowskiego, uderza swym syntetyzmem; krajobrazy wyróżniają się swą sztucznością (Młodość pana Twardowskiego), nawet dekoracyjnością (Ucieczka do Bagdadu). Zauważmy, że źródłem Wilde'owskich inspiracji był kijowski kolega Iwaszkiewicza Niedźwiedzki.

Przez nadzwyczajne estetyzowanie, autor powieści poetyckich jest daleki od zaangażowania się w sprawy społeczne, artysta koncentruje uwagę na dialogu między Ego i Alter Ego, dostosowuje się do panujących koncepcji estetyczno – filozoficznych. Natomiast realia życia codziennego są przyczyną ucieczki młodej osobowości w świat irrealny. „Pogańska” bujność przyrody ukraińskiej staje się azylem dla estety spragnionego samorealizacji. Młody Iwaszkiewicz próbuje stworzyć własną wizję świata i pogodzić dysonanse rzeczywistości i sprzeczności wewnętrzne. Gruntem uniwersalnym w tym sensie jest kraj zamieszkania artysty. Idea równania kulturowego, stale obecna w twórczości Iwaszkiewicza, jeszcze za czasów Kijowskich zostaje wcielona w orientalnym Astrachaniu (Ucieczka do Bagdadu), później w wiosce ukraińskiej (Gody jesienne), gdzie siłą integrującą jest kult Dionizosa, bazujący na syntezie obrządków chrześcijańskich, wierzeń pogańskich i mitologicznej postaci antycznej.

Równie ważnym momentem młodej świadomości Iwaszkiewicza jest spotykana w literaturze i społeczeństwie rosyjskim postawa nihilistyczna, reprezentowana przez szkolnego kolegę Mikłucha-Makłaja (w powieści „Księżyc wschodzi” obraz Knabego), ale zauważmy, iż ów nihilizm – jak można sądzić ze wspomnień pisarza – nie miał już nic wspólnego z ruchem społecznym lat sześćdziesiątych, który wszelkie niszczenie podejmował w imię określonej pozytywnej doktryny.

Więc z tego wynika, że mamy do czynienia z kolejną „pozą”, wynikającą ze specyficznej atmosfery Kijowa początku XX stulecia.

Przyszły pisarz niwelował między dwoma systemami światopoglądowymi, co, z kolei, doprowadzało do bierności wobec rzeczywistości. Deklarowana przez Iwaszkiewicza apolityczność i obojętność wobec problemów porozbiorowej Polski i Polaków oraz stosunków klasowo-narodowych jest wynikiem stanu duchowego i natury artystycznej.

Ważnym czynnikiem kształtującym światopogląd autora prozy poetyckiej są kontakty z Karolem Szymanowskim. Słynny Iwaszkiewiczowski uniwersalizm, naszym zdaniem, zaczął się formować właśnie w tym domu „w miarę artystycznym, w miarę zaściankowym”. Obracając się w gronie Szymanowskich, przyszły artysta pobierał lekcje życia tej rodziny, swoistego mikrokosmosu z tak rozległym zakresem zainteresowań. „Cygaństwo artystyczne”, „ziemiańskie przyzwyczajenia”, „religijność”, „purytańska niechęć dla radości życia” i „czarująca elegancja”, „inteligencja” i „dowcip”, Rimski-Korsakow, Głazunow, Kasprowicz, Schopenhauer i Nietzsche – to wszystko tworzyło harmonijną całość, swoistą polifonię, wynikającą z dysonansów, pewną jedność, polegającą na różnorodności i odmienności. Synkretyczny charakter wielu utworów Iwaszkiewicza, wzajemna penetracja literatury, muzyki teatru w dużym stopniu są wynikiem tej atmosfery. Karol Szymanowski, jako osobowość artystyczna, był jednym z patronów przyszłego pisarza i kształtował światopogląd młodego Jarosława. Później Iwaszkiewicz napisze:

„Obraz Włoch i Sycylii, nowe możliwości muzyczne, sens misteriów bachicznych, znaczenie mitów greckich w tym oświeceniu, jakie im dawał Zieliński, wreszcie możliwości tworzenia dla wielkiego teatru, wiara we własne możliwości, wszystko to mieszało mi się w głowie i ułatwiało bezsenność na stopniu wagonu, z hałasem przemierzającego pogrążone w zapachach nocy pola. Z rozmów tych szczególnie utkwił mi w pamięci i uderzył wyobraźnię obraz Sycylii taki, jaki roztoczył przede mną Szymanowski i jaki później – w wiele lat później – sprawdziłem naocznie. A jednocześnie tak jadąc przez ziemię mojej młodości, odczuwałem coś wspólnego między nią a ojczyzną Empedoklesa. I tu, i tam warstwy kultur Wschodu i Zachodu nakładały się jedna na drugą, tworząc specyficzną aurę”.

Można powiedzieć, że podstawowe Iwaszkiewiczowskie mity, jako sposób wizji świata i rzeczywistości, formowały się właśnie na Ukrainie w procesie tworzenia „Króla Rogera”. Dany obraz nie miał znaczenia historycznego, był przede wszystkim symbolem, wyrazicielem swoistej filozofii egzystencjalnej i nawiązywał do różnorodnych legend antycznych, które z kolei były zestawiane z teraźniej-

szością i modyfikowały się w wyobraźni Szymanowskiego i Iwaszkiewicza. Mit równości kulturowej, związany przede wszystkim z postacią króla Rogera i sytuacją etniczną na Sycylii, oraz ujęcie Dionizosa, jako symbolu wieloznacznego, dały początek innym mitom Iwaszkiewiczowskim, które stały się kategorią estetyczno-filozoficzną.

Obraz Kijowa szczególnie uwidacznia się w prozie poetyckiej. Akcja „Zenobii Palmury” rozgrywa się bezpośrednio w mieście nad Dnieprem, gdzie autor dojrzewa i kształtuje własny system światopoglądowy. Utwór jest interesującą próbą realizacji dwóch perspektyw narracji. Przede wszystkim bohaterem jest Jarosław Iwaszkiewicz, „student filozofii”, początkujący artysta, ale również jest zauważalna obecność Iwaszkiewicza narratora, co jest wyrazem skomplikowanych procesów wewnętrznych autora. Pisarz pragnie zobiektywizować własne przeżycia, wcielając je w postaci Jarosława Iwaszkiewicza. Wszystkie elementy autobiograficzne zostały podporządkowane kompozycji opowiadania i intencjom pisarza. Nadanie kreacji literackiej własnego imienia miało na celu wyszydzenie jednej z zasad estetyki sztuka dla sztuki, a nawet doprowadzenie jej do absurdu. Z kolei fikcja artystyczna w tej koncepcji jest maską ekshibicjonizmu.

Kreując świat przedstawiony, Iwaszkiewicz kieruje się zasadą prawdopodobieństwa. Iwaszkiewicz z topograficzną dokładnością opisuje miejsce akcji, podając nawet nazwy ulic i numery domów: pałacyk księży Mawrickich przy ulicy Krugło-Uniwersyteckiej 7, kawiarenka „Palmira” na rogu ulicy Kościelnej i Triochswiatitielskiej, naprzeciw kościoła św. Aleksandra, mieszkanie bohatera Jarosława Iwaszkiewicza przy ulicy Diełowej nr 9 etc. Kijów staje się chronotopem autorskim, posiadającym unikalną relacyjność pomiędzy czasem a przestrzenią, nośnikiem pewnych wartości i sensów. Odzwierciedlona tu wielokulturowość miasta nie jest czymś egzotycznym, lecz tłem naturalnym, dlatego elementami scenerii są kopuły cerkwi prawosławnych, jak również i wieżyczki kościołów katolickich, udział w akcji biorą Polacy, Rosjanie i Rusczy (Ukraińcy), tworząc organiczny obraz wieloetnicznego Kijowa.

Mitycznym miastem, surrealistycznym symbolem szarej wieczności, opisanym prawie na dwie strony, jawi się Kijów w „Siedmiu bogatych miastach nieśmiertelnego Kościeja”: Miasto To przypominało mi zawsze Kijów. Był to przyrząd skombinowany z zardzewiałych arkad, topoli, podobnych cyprysom, i zwieszających się purpurowych porośli. Kaskady złota schodziły tarasami. Z każdego wzgórzka i zagięcia, z

czarnych miejsc, gdzie bruk ulicy przecina czarna linia horyzontu, opadał wzrok na lazurowe smugi i oddalenia. Pnączy pogmatwanych żółte roztrzepanie, gdzie się przeczuwało jagody głogu i berberysu, i ptaki jesienne bezdomne; białe ponure uśmiechy wyszczerzonych schodów, które zawsze prowadziły w dół.

Jak i w „Zenobii Palmurze” tu Kijów jest miejscem zbrodni i zabójstwa, symbolizujących moralne przekształcenia i rozrachunek z przeszłością. Nie przypadkowo opis siedmiu miast zaczyna się z Kijowa, dla młodego Iwaszkiewicza jest to miejsce dojrzewania, a więc alfą i omega, wyznaczającą całe jego życie.

Właśnie Kijów, stara dzielnica Podole, czy jak pisał Iwaszkiewicz Padół, widziany jako swoisty palimpsest kultur, stworzyły z niego prawdziwego artystę. Niewątpliwie specyfika twórczości autora „Sławy i chwały” wywodzi się z klimatu ziemi ukraińskiej i tego miasta. Założenia artystyczne okresu kijowskiego były z czasem modyfikowane i poddawane selekcji, ale podstawowe wartości: apolityczność, wrażliwość, uniwersalizm, zmysłowość, sensualizm mają jednak rodowód ukraiński i są stałymi wyznacznikami utworów Iwaszkiewicza.

Obecny Kijów to miasto niesamowitych kontrastów. Bogactwo sąsiaduje tu z biedą, dynamiczny rozwój – z niezmaconą upływem czasu prawosławną tradycją, a zgiełk trzymilionowej metropolii – z ciszą i spokojem naddnieprzańskich uroczysk i tajemniczych jarów.

Adam ŚWIĄTEK

Józef Piłsudski w Winnicy

Dnia 16 maja 1920 r., po odsieczy kijowskiej, Józef Piłsudski przyjechał do Winnicy, stolicy dawnej guberni podolskiej, położonej nad Bohem. Miasto to od początku maja, a więc od wyzwolenia z rąk bolszewików, pełniło funkcję tymczasowej stolicy Ukraińskiej Republiki Ludowej. Piłsudski przybywał do miasta na zaproszenie Semena Petlury. Celem wizyty było omówienie z atamanem oraz rządem URL szeregu spornych spraw.

Program przyjazdu Marszałka do Winnicy znany jest dzięki harmonogramowi przyjazdu oraz relacji z wizyty, zamieszczonymi w dwóch kolejnych numerach ukraińskiej gazety „Chwyla”, wydawanej w Winnicy (nr 12 z 16 V 1920 i nr 13 z 18 V 1920 r.) oraz wspomnieniom kilku osób: oficera łącznikowego Stanisława Lisa-Błońskiego, wiceministra spraw wewnętrznych URL Henryka Józefowskiego oraz Podolanina Wacława Grzybowskiego.

Na dworzec kolejowy Piłsudski planowo miał przybyć o 10 rano, jednakże dotarł na miejsce z godzinnym opóźnieniem. Wysłany przed marszałkiem do Winnicy Stanisław Lis-Błoński opisywał, iż tego poranka rześńskie padało, ale mimo to na peronie zgromadziła się „masa ludzi: panów w odświętnych strojach i pań w pięknych, letnich kapeluszach pod parasolami i bez parasoli. Stojąca na peronie kompania honorowa sprezentowała broń”.

Sam przyjazd Marszałka opisywał następująco: „Pociąg powoli się zbliża. Parowóz przestaje sapać i zatrzymuje się przed peronem. Kompania honorowa prezentuje broń. Orkiestra gra hymny narodowe: polski i ukraiński. Tysiące ludzi krzyczy: „Niech żyje! Niech żyje!” Okrzykom nie ma końca. Cóż za wzruszający, uroczysty moment! (...) Marszałek Piłsudski wita się z Atamanem Petlurą, z ministrami Rządu ukraińskiego, z wyższymi oficerami wojsk polskich i ukraińskich. Krótkie przemówienia na dworcu, wręczenie wiązanki kwiatów i odjazd do kwatery”.

Z tego przyjazdu pochodzą słynne fotografie i film przedstawiający Petlurę i Piłsudskiego na dworcu kolejowym salutujących przez okna w salonce. Prócz Petlury i jego sztabu przywódcę państwa polskiego oficjalnie witał prezydent miasta oraz przedstawiciele ludności ukraińskiej, polskiej i żydowskiej z Winnicy. Po oficjalnym przyjęciu na dworcu, marszałek ruszył samochodem do centrum.

Po wyjeździe z dworca najprawdopodobniej Piłsudski udał się w odwiedzinach do swojego znajomego mieszkającego w Winnicy w willi nad Bohem – na tzw. „wzgórzu Kumbarzy”. Jej właściciel, doktor Nowiński, prowadził w swej willi klinikę. Funkcję tę pełni do dzisiaj jako Miejski Szpital Dziecięcy.

Lis-Błoński zanotował: „Pałacyk był piękny. Cały otoczony mnóstwem drzew i krzewów. Ogród był pełen kwiatów. Tu Marszałek wypoczywał. Wewnątrz miał szczęście pełnić służbę podchorąży Konczyński. Ja pełniłem służbę zewnętrzną. Służba ta nie trwała długo”.

Piłsudski, udając się do centrum przejeżdżał przez główną ulicę miasta – Pocztową (obecnie Soborną). Na podstawie dostępnych źródeł nie jest możliwe ustalenie, czy ulicą Pocztową jechał przed odwiedzinami u dr. Nowińskiego, czy już po niej.

Cerkiew na głównej arterii miasta jest jednym z bardziej charakterystycznych zabytków miasta. Do 1832 r. w budynku tym, projektowanym w XVII w. przez Pawła Antoniego Fontanę, mieścił się kościół oo. Dominikanów. Zakonnikom skonfiskowano świątynię i

klasztor w 1832 r. w ramach kasacji zakonu w wyniku represji popowstaniowych. Po latach budynek przekazano Cerkwi prawosławnej. Piłsudski odwiedzając cerkiew spotkał się z prawosławnymi duchownymi i zatrzymał na krótką modlitwę.

Po przeciwnej stronie ulicy, parędziesiąt metrów w głąb miasta Piłsudski zatrzymał się przy kościele pod wezwaniem Matki Boskiej Anielskiej przy klasztorze oo. Kapucynów. Kompleks klasztorny wraz z kościołem pochodzi z XVIII w. Klasztor ten szczęśliwie nie został skasowany w wyniku represji popowstaniowych, pełnił swoją funkcję aż do zamknięcia przez władze sowieckie w 1936 r. W okresie dwudziestolecia pełnił funkcję integrującą katolicką, a więc przede wszystkim polską społeczność miasta. Piłsudski spotkał się tutaj z polską mniejszością miasta, kapucynami, a w samym kościele się modlił.

Po modlitwach Marszałek skierował się w stronę Prospektu Mikołajowskiego, gdzie witano go chlebem i solą, a następnie udał się do sali balowej w dawnym budynku Rady Miejskiej. Gościa podejmowali uroczyście przedstawiciele 31 organizacji kulturalnych, oświatowych i społecznych. Witali go delegaci polscy, ukraińscy i żydowscy. Warto tu wymienić spośród organizacji ukraińskich m.in.: Ukraińską Narodową Radę, Towarzystwo Szkolnej Oświaty, Literackie Towarzystwo Naukowe, Czerwony Krzyż, Bractwo Cyrylo-Methodiańskie, Towarzystwo Proswita, redakcję „Chwyli”. Spośród polskich organizacji udział wzięła m.in. Polska Macierz Szkolna oraz Polska Macierz Gimnazjalna i Młodzieżowa oraz harcerze. Przemowy wygłaszających zachowały się dzięki opublikowaniu ich przez redakcję ukraińskiej „Chwyli”.

Opis spotkania w Radzie Miejskiej zapisał w swych wspomnieniach jeden z przemawiających w imieniu polskich organizacji na Podolu, Wacław Grzybowski: „Biała Sala” winnicka, miejsce zebrań gubernialnego samorządu, była dla mnie pełna wspomnień, do dnia 17 [!] maja 1920 r. drobnych. Czuliśmy się w niej jak u siebie w domu jako współbudowniczy kraju, w imieniu którego miałem złożyć hołd Odnowicielowi Polski i opiekunowi Ukrainy. Pan Marszałek wszedł na tę salę swoim powolnym krokiem. Zdawał się dźwigać nim brzemień historii. Zasiadł na podium obok atamana Petlury i dłonie położył na szabli. Widziałem go po raz pierwszy w życiu i przemawiając, po raz pierwszy czułem na sobie jego wzrok. Po wysłuchaniu przemówień, głos zabrał także sam Piłsudski, który zwrócił się do Petlury i zebranych.

„Polska i Ukraina przeżyły ciężką niewolę. Oba te kraje należą do tych, w których panował stały terror. Już dziecko uczono tutaj, aby trzymało na uwierzyt swe myśli. Niewola i prześladowanie były stałym udziałem obydwu krajów. Wolna Polska nie może być istotnie swobodną, dopóki naokoło panuje wciąż hasło niewolniczego poddawania woli narodowej przemocy terroru. Polska, osiągnąwszy największy skarb na ziemi tj. wolność, zdecydowała się odrzucić wszystko to, co wolności zagraża, jak najdalej od swych granic i w błysku naszych bagnatów i naszych szabel nie powinniście widzieć nowego narzucania cudzej woli. Chcę, abyście w nim widzieli odbłysek swej wolności. Ataman wasz w pięknej swej odezwie obiecał zwołać jak najprędzej wolny sejm w wolnej Ukrainie.

Szczęśliwym będę, kiedy nie ja – mały sługa swego narodu – ale przedstawiciele sejmu polskiego i ukraińskiego ustanowią wspólną platformę porozumienia. W imieniu Polski wznoszę okrzyk: Niech żyje wolna Ukraina!”

Kluczowym punktem wizyty było popołudniowe spotkanie Piłsudskiego z Petlurą i jego rządem. Szczegółowego ich przebiegu niestety nie znamy. Ukraińska badaczka, Wiktoria Kołesnyk ustaliła jedynie, iż Piłsudski najpierw przybył do mieszkania Petlury na ulicy Monastyrskiej, gdzie zebrali się członkowie rządu z premierem URL Izaakiem Mazepą na czele. Omawiano szereg spraw spornych: problem granicy na Zbruczu, kwestię polskiej okupacji na terenie Ukrainy, udziału Ukraińskiej Halickiej Armii w działaniach armii URL; werbunku Ukraińców z Galicji Wschodniej w wojskach Petlury, a w końcu sprawę obecności w ukraińskim rządzie polskiego ministra – Stanisława Stempowskiego.

Po omówieniu wszystkich spraw, według relacji w „Chwyli”, Piłsudski miał udać się jeszcze do Domu Polskiego w Winnicy oraz innych organizacji polskich, a następnie miało odbyć się kolejne, indywidualne spotkanie Piłsudskiego z Petlurą. Niestety nie wiadomo, gdzie ono się odbyło i o czym obaj przywódcy dyskutowali.

Zamykającym punktem wizyty był uroczysty obiad wydany na cześć Marszałka w hotelu „Savoy” na ulicy Pocztowej (Sobornej). Opis tego zamkniętego dla publiczności spotkania zachował w pamięci obecny na nim wiceminister rządu URL, Henryk Józewski: „Pamiętam całą uroczystość. Rząd URL in corpore. Wyżsi dowódcy wojskowi. Uroczysty bankiet. Miejsce reprezentacyjne przy stole ustawionym w podkowie zajęli Petlura i Piłsudski. W pewnym momencie Petlura wstał i wygłosił na cześć Piłsudskiego dłuższe przemówienie.

Petlura – wódz Ukrainy – przemawiał z niezwykłym talentem, mówił wzruszająco, z właściwą Ukraińcom uczuciowością, z polotem. Mówił o Piłsudskim, wodzu Polski, o ukraińsko-polskim braterstwie, o pomocy polskiej w walce o wolność Ukrainy. Słów Petlury słuchano z otwartym sercem. Nie było to urzędowe, formalne, zdawkowe. Było w tym coś z tchnienia prawdy. Po pewnym czasie głos zabrał Piłsudski. Słuchano go w największym napięciu – słuchano jak objawienia, jak wyroku. Piłsudski mówił o polsko-ukraińskim sojuszu, o braterstwie broni, o walce Ukrainy o wolność i pomoc w walce tej Polski, wreszcie o czekającym Ukrainę wysiłku utrzymania swej wolności, o gromadzeniu własnych sił w obronie przed atakami wroga”.

Pod wieczór Piłsudski opuścił tymczasową stolicę Ukraińskiej Republiki Ludowej. Opis pożegnania Marszałka zamieścił w swych wspomnieniach Waław Grzybowski: Pan Marszałek i Ataman Petlura padli sobie w objęcia. Grano hymny i zachodziło słońce. Całość wrażeń tego dnia i jego sens były zaprzeczeniem pospolitości. Tak stało się, że Pan Marszałek zechciał przyjechać do nas do Winnicy. Błyskiem swojego geniuszu rozświetlił zawiłe sprawy polsko-ukraińskie (...).

W 2008 r. na budynku dawnej Rady Miejskiej przy ulicy Sobornej 67 wmurowano tablicę pamiątkową, ufundowaną przez miasto partnerskie Winnicy – Kielce. Miejsce to stanowi ważny punkt dla polskiej społeczności miasta. Również przedstawiciele polskich władz, które odwiedzają stolicę obwodu często składają w tym miejscu kwiaty. Tablica zawiera podobiznę Marszałka oraz napis po polsku i ukraińsku. Przypomina on o odwiedzinach, które Naczelnny Wódz złożył w tymczasowej stolicy.

Według Ołeksija KAZAKOWA

Śladami Polaków w Odessie

Odessa – niezwykle, nadmorskie, wielobarwne pod wieloma względami miasto – istny kalejdoskop kultur, stworzony przez narody i narodowości tu zamieszkałe. I choć dziś miasto to leży daleko od obecnej granicy Polski, spacerując po nim, w wielu miejscach spotkać można ślady polskości.

Początki obecności Polaków w tym regionie sięgają końca XVIII wieku, gdy to na mocy ukazu carskiego z 1795 roku w rejonie Chersonia i Odessy osiedliło się ponad 100 rodzin szlacheckich. W Odessie byli m.in. Julian Ursyn Niemcewicz, hrabia Seweryn Potocki. Orientacyjnie w 1873 roku w Odessie mieszkało 6 tys. Polaków,

w 1892 r. – niemal 14 tys. w 1897 r. – ponad 17 tys., natomiast przed I wojną światową liczba ludności polskiej sięgała nawet 27 tysięcy.

Ciekawe, że niezwykle zasłużony dla rozwoju miasta książe Armand-Emanuel Richelieu (który nota bene schronił się w Odessie przed rewolucją francuską i w latach 1803–1805 był burmistrzem Odessy) znał język polski i darzony był sympatią tutejszych Polaków.

Dla większości miłośników kultury polskiej Odessa kojarzy się przede wszystkim z pobytem w tym mieście Adama Mickiewicza. Spędził tu 9 miesięcy, podczas których prowadził wykłady w Liceum Richelieu. W Odessie też napisał większość swoich słynnych sonetów. Stąd wypłynął statkiem na zwiedzanie Akermanu i Krymu.

W ekspozycji muzeum literackiego miasta (do którego prowadzi ulica, pod nazwą „Pols'kyj uzwiz”) można obejrzyć utwory Mickiewicza, wydane jeszcze za jego życia. Zwiedzając wspomniane muzeum, można dostrzec, że – oprócz autora Sonetów Krymskich – w Odessie przebywał też pisarz, publicysta, historyk, działacz społeczny Józef Ignacy Kraszewski. Jego pobyt zaowocował „Wspomnieniami Odessy”.

Oto co pisał on o ówczesnej Odessie: „W inszych miastach ulice oddalone od ruchu i życia miejskiego, od ogniska, są ciasne i brudne. Tego nie znajdziesz w Odessie, która jest cała zbudowana wedle danego planu i podzielona na kwadraty (oprócz przedmieść). Wszędzie, więc równie szerokie są ulice z tą tylko różnicą, że nie brukowane jeszcze i puste, a otaczające domki, w miarę jak się oddalamy od ulicy Richelieu, będącej najożywieńszą, od portu ostawione są niskimi budowlami i wcale prawie puste” (pisownia oryginału).

W muzeum literackim można też obejrzyć utwory Zygmunta Fortunata Miłkowskiego, znanego bardziej jako Tomasz Teodor Jeż. Powieściopisarz w latach 1843–1846 studiował w tym samym Liceum Richelieu, w którym wcześniej uczył Adam Mickiewicz. Nie wykluczone, że właśnie podczas tej nauki wynikło zainteresowanie obyczajami i kulturą chłopską, o której pisał w swoich utworach, podkreślając jej walory estetyczne i etyczne.

Oprócz muzeum literackiego, ślady polskości można zobaczyć w innych ciekawych zakątkach grodu nad Morzem Czarnym. Jedna z ulic w centrum Odessy nosi imię Lecha Kaczyńskiego – prezydenta Polski, który zginął w katastrofie smoleńskiej. Niedaleko dworca kolejowego jest cmentarz katolicki z polskim napisem na wejściu, a na nim można dotrzeć do kilku grobów z polskimi tablicami nagrobnymi i kwatery księży katolickich (w 2003 roku spoczął tu żarliwy duszpasterz i polski patriota ks. prałat Tadeusz Hoppe).

W centrum miasta znajduje się też Katedra Wniebowzięcia NMP (zbudowana w latach 1844–1853 staraniem polskim i niemieckim, według projektu polskiego architekta Feliksa Gąsiorowskiego i szkicu włoskiego architekta Francesco Morandiego), w której msza święta odbywa się między innymi również w języku polskim.

Marta KOWALEWSKA

Śladami Juliusza Słowackiego na Ukrainie

*Bo tam, gdzie Ikwy srebrne fale płyną,
Byłem ja niegdyś, jak Zośka, dzieciną.
J. Słowacki, „W pamiętniku Zofii Bobrówny”*

4 września 2015 r. mija 206. kolejna rocznica urodzin polskiego wieszca narodowego, który wywodził się z Wołynia – Juliusza Słowackiego (1809–1849). Ten poeta epoki romantyzmu, największy obok Adama Mickiewicza, Zygmunta Krasińskiego i C. K. Norwida, urodził się w Krzemieńcu nad Ikwą. Tak jak niewielki Nowogródek na Białorusi ma dworek Mickiewicza, Krzemieniec ma do dziś skromny dworek Słowackiego, jednocześnie muzeum poety.

Drugie imię: Euzebiusz poeta otrzymał po ojcu – profesorze wymowy, poezji, literatury i języka polskiego w Gimnazjum Wołyńskim (późniejsze Liceum Krzemienieckie). Dziadek był zarządcą dóbr Rzewuskich w Podhorcach.

Matką zaś była Salomea z Januszewskich. Jest jedną z najbardziej znanych matek w literaturze polskiej, a to za sprawą ponad 100 listów syna pisanych do niej, Słowacki dla niej napisał też wiersz „Do matki”. Miała ambicje literackie, uwielbiała muzykę, w wileńskim domu prowadziła salon literacki, którego gośćmi byli najwybitniejsi przedstawiciele literatury i nauki ówczesnej epoki.

Jesienią 1811 r. rodzina przeprowadziła się do Wilna, gdyż ojciec został profesorem na tamtejszym uniwersytecie. Po jego śmierci (zmarł na gruźlicę) w listopadzie 1814 r. pani Salomea z 5-letnim Julkiem, który był wątłym i chorowitym dzieckiem, wróciła do Krzemieńca na 4 lata (1814–1818). Przyszły wieszcz początkowo uczył się w domu, ale nauczył się tylko czytać, pisać i trochę francuskiego. Przez rok (1817 / 1818 r.) uczył się w słynnym Liceum Krzemienieckim założonym w 1805 r. przez Tadeusza Czackiego i Hugona Kołłataja jako gimnazjum, w pojezuickich i pobazylińskich budynkach klasztornych, w dawnym kolegium jezuickim.

Krzemieniec i rzeka Ikwa pojawiają się niejednokrotnie w twórczości poety – w listach pisanych do matki, w poemacie „Godzina myśli” i „Beniowski”, w wierszu „W pamiętniku Zofii Bobrówny” i w innych utworach:

*Tam – pod okiem pamięci – pomiędzy gór szczytem
Piękne rodzinne miasto wieżami wytryska...*

(Godzina myśli)

W 1818 r. matka wyszła ponownie za mąż, za Augusta Bécu – lekarza, profesora doktora patologii i higieny na wileńskim uniwersytecie i wszyscy włącznie z siostrami Aleksandrą i Hersylią przenieśli się do Wilna.

Z tym miastem wiąże się kolejnych 10 lat biografii, zwłaszcza studiów Słowackiego. Jednak wakacje 1825 roku i kolejne spędzał on częściowo na Ukrainie: w Wierzchówce (koło Braclawia) u przyjaciół matki – u Michalskich, gdzie podkochiwał się w ich córce Julii. Opis Wierzchówki odnajdujemy w Beniowskim:

*Zamek jego stał nad rzeczką Ladawą
Na skale – a pod skałą staw był wielki...*

Bywał też u stryja pod Żytomierzem. A latem 1827 r. wybrał się do Odessy, zatrzymując się po drodze u Potockich w Tulczynie. Zachwycał się również ich malowniczym parkiem w Zofiówce koło Humania.

W Odessie gościł u swego przyjaciela i mecenasa sztuki Zenona Beliny-Brzozowskiego – jego neogotycki pałac do dziś stoi w pobliżu Bulwaru Nadmorskiego. To właśnie z Brzozowskim odbył później podróż na Bliski Wschód. W majątku Popieluchy (Popielichy) koło Braclawia syn Brzozowskiego – Jan Belina-Brzozowski przechowywał pamiątki po Słowackim.

Wracając z Odessy, Słowacki zahaczył o Bar i Gracjanówkę koło Chersonia, którą po ślubie z siostrą przyrodnią poety – Hersylią dzierżawił jego stryj Teofil Januszewski.

Latem 1828 r., zaraz po skończeniu studiów włączył się po Podolu, co przyczyniło się do powstania utworów: „Beniowski”, „Fantazy” i „Ks. Marek”. Był m.in. w Mińkowcach – posiadłości, a właściwie w minipaństwie (tzw. Państwo Mińkowieckie) Ignacego Ścibora Marchockiego, którego Słowacki uczynił bohaterem swej powieści poetyckiej „Król Ladawy”. Marchocki w swoich dobrach przeprowadził wiele reform, zniósł pańszczyznę, wprowadził sądownictwo równe dla wszystkich.

Jeszcze w 1827 r. Słowacki ukończył pisanie „Dumki ukraińskiej”. Z Ukrainą wiąże się także geneza jego dramatu: „Sen srebrny

Salomei” – literackim pierwowzorem jednej z postaci dramatu jest Józef Sawa-Caliński (zm. 1771 r.) – uczestnik konfederacji barskiej, syn Kozaka i szlachcianki, jego postać inspirowała wielu poetów i pisarzy. Jednak u Słowackiego, inaczej niż u innych twórców, Ukraina jawi się nie jako sielski kraj, ale jako kraina fascynująca, a zarazem przerażająca, mroczna, pełna nieszczęścia i gwałtu.

Od września 1828 r. do lutego 1829 r. Słowacki nudził się w Krzemieńcu, ucząc się angielskiego i czytając Byrona i Goethego. Aż wreszcie wyjechał do pracy do Warszawy. Kolejne lata – to emigracja, niezupełnie przymusowa. W dalsze jego losy wpisały się m.in. takie miasta, jak: Drezno, Londyn, Paryż, Genewa, Rzym, Neapol, Ateny, Aleksandria, Kair, miasta Bliskiego Wschodu i Ziemi Świętej.

Zmarł w Paryżu, w wieku 40 lat – podobnie jak ojca, zabiła go gruźlica. Ostatni raz spotkał się ze swą ukochaną matką we Wrocławiu w 1848 r. Ona przeżyła syna o 6 lat – została pochowana na Cmentarzu Tunickim w Krzemieńcu. Urna z ziemią z jej grobu spoczęła obok sarkofagu syna.

Dopiero w 1927 r. prochy Słowackiego zostały przewiezione do kraju i złożone w grobach królewskich katedry na Wawelu, obok jego największego wroga – Mickiewicza. W 1909 r. z inicjatywy polskiej młodzieży akademickiej w kościele parafialnym w rodzinnym mieście poety postawiono w pośpiechu skromny pomnik autorstwa Wacława Szymanowskiego. Wieszczy z Krzemieńca doczekał się wreszcie oficjalnego pomnika na Ukrainie – jesienią 2012 r. pomnik dłuta Stanisława Radwańskiego został odsłonięty w Kijowie, przy ul. Welyka Wasylkiwska.

Grzegorz SPODAREK

Warszawa ukraińska

Byli, są i będą. Tak najkrócej można powiedzieć o Ukraińcach w Warszawie, która – jak każda metropolia w świecie – wabi ludzi szukających nowych wyzwań lub ciekawszego życia. Ze względu na bliskość kulturową i stosunkowo niewielką odległość, znad Dniepru przyjeżdżają tu nie tylko, jak się potocznie uważa, pracownicy fizyczni, ale również studenci, artyści, naukowcy, biznesmeni, dziennikarze, literaci etc. Wschodnie oblicze stolicy to także cerkwie grekokatolicka i prawosławna oraz etniczni Ukraińcy, których w 1947 r. rozproszyła po całej Polsce deportacja znana jako „Wisła”.

Dziś w Warszawie znajduje się zarząd Związku Ukraińców w Polsce, wychodzi ukraiński tygodnik „Nasze Słowo” i działa wydawnictwo „Tyrsa”. Ukraińska Sekcja Polskiego Radia nadaje słuchane również nad Dnieprem ukraińskojęzyczne audycje informujące o Polsce, a w TVP3 istniał program „Telenowyny” – o życiu mniejszości ukraińskiej w Polsce, tłumaczony tekstowo docierał także do polskiego widza.

W mieście istnieje najstarsza i pierwsza w Europie (poza Ukrainą) Katedra Ukrainistyki, a w księgarniach można znaleźć tłumaczenia ukraińskich autorów, również współczesnych, takich jak Zabuzko, Matios, Andruchowycz czy Żadan. Dużo nie tylko ukraińskiej muzyki folkowej oraz informacji o kapelach i wydarzeniach można znaleźć w Muzycznej Galerii Folkowej Tadeusza Konadora – członka zespołu „Werchowyna”, który wraz z córką Agatą prowadzi również szkołę emisji głosu. Na stołecznej Pradze z inicjatywy Pawła Korzeniowskiego powstała galeria ArTtu specjalizująca się w promocji ukraińskiego i polskiego malarstwa, a z czasem grafiki i fotografii.

Wiele ukraińskich kulturalnych smaczków można odnaleźć w mieszczącym się w stolicy Państwowym Muzeum Etnograficznym. Od 2006 r. działa w Warszawie Towarzystwo Przyjaciół Ukrainy (którego prezesem jest jedna z bardziej znanych w Polsce Ukrainek – aktorka i producentka filmowa – Weronika Marczuk) oraz Centrum Kultury i Informacji przy Ambasadzie Ukrainy w Polsce.

Na fali akcji wspierania Wiktora Juszczenki powstała w 2004 r. w Warszawie organizacja Nasz Wybór – Ukraina zrzeszająca do dziś młodą ukraińską inteligencję, w większości studentów i pracowników naukowych. W ramach wspólnych lub niezależnych projektów wspomnianych instytucji w stolicy organizuje się różne przedsięwzięcia – od koncertów i wystaw, poprzez dni ukraińskiego teatru, przeglądy ukraińskich filmów, aż po uroczystości pamięci ofiar Wielkiego Głodu na Ukrainie czy oficjalne świętowanie Dnia Niepodległości Ukrainy (24 sierpnia). Z koncertami przyjeżdżały do stolicy takie ukraińskie muzyczne gwiazdy jak „Okean Elzy”, „Mandry”, „Haydamaky” czy Rusłana, oraz folkworockowe grupy „Hutir”, „Berkut” i „Horpyna” tworzone przez przedstawicieli ukraińskiej mniejszości narodowej w Polsce.

W kontekście Warszawy z ukraińskiego punktu widzenia nie można nie wspomnieć o miejscach takich jak pomnik Tarasa Szewczenki u zbiegu ulic Goworka i Spacerowej czy Cmentarz Prawosławny na Woli, gdzie spoczywają m.in. żołnierze atamana Semena

Petlury – ukraińskiego sojusznika marszałka Józefa Piłsudskiego w walce z Moskwą.

Warto zaznaczyć, że stolica to także siedziba dworów znamienitych rodów ukraińskich – Świętopelk-Czetwertyńskich, Ostrogskich (pałac przy ulicy Tamka) czy Uruskich – kiedyś właściciele pałacu przy Krakowskim Przedmieściu, na lewo od bramy Uniwersytetu Warszawskiego.

Obecność w Warszawie w okresie międzywojennym ukraińskich emigracyjnych władz politycznych, szczególnie zaś funkcjonowanie władz Ukraińskiego Komitetu Centralnego oraz wielu innych organizacji i towarzystw sprawiło, że stolica Polski była w tym czasie bezsprzecznie najpoważniejszym centrum życia politycznego, społeczno-kulturalnego oraz naukowego ukraińskiej emigracji.

Działało tu wiele instytucji kulturalnych, m.in. Ukraiński Chór Narodowy im. M. Łysenki, grupa artystyczna „Spokij” skupiająca architektów, grafików, malarzy, rzeźbiarzy, którym przyświecał cel postawienia ukraińskiej sztuki na równi z nowoczesną sztuką innych narodów. Ze stolicą Polski związany był także Teatr Ukraiński „Promień” i literacka grupa „Tank” tworzona przez wybitnych ukraińskich pisarzy, wśród których byli m.in. Jewhen Małaniuk, Jurij Łypa, Łewko Czykałenko, Ołena Teliha, Natalia Liwycka-Chołodna, Jurij Kosacz i inni.

W 1930 roku w Warszawie powstał Ukraiński Instytut Naukowy, którego kolegium naukowe stanowili profesorowie: Ołeksander Łotocki, Roman Smal-Stocki, Wałentyn Sadowski i Bohdan Łepkyj. W 1929 r. powstała w Warszawie pierwsza Ukraińska Szkoła Dziecięca, a 4 lata później otwarto koedukacyjną ludową Szkołę im. Łesi Ukrainki. W mieście działały ukraińskie wydawnictwa, ukazywały się periodyki oraz prasa codzienna.

Wśród wielu wybitnych ukraińskich postaci nie można pominąć żyjącego i pracującego w Warszawie w latach 1864–1867 ukraińskiego pisarza, historyka i etnografa Pantelejmona Kulisza oraz wspaniałej ukraińskiej wokalistki (sopran) i pedagog Salomei Kruzelnickiej. Parę lat wcześniej Warszawę podbił śpiewak Aleksander Myszuga. W zupełnie innej dziedzinie, ale również jako artysta, wślawił się Piotr Megik – znany ukraiński malarz, grafik, redaktor i działacz społeczny.

Warszawa była, jest i na pewno pozostanie istotnym miejscem w społeczno-kulturalnym życiu Ukraińców i Ukrainy. W politycznym zapewne też.

Spis treści

Lekcja 1	
WAKACYJNE PODRÓŻE	5
Lekcja 2	
NA ŁONIE PRZYRODY	28
Lekcja 3	
DOM RODZINNY	50
Lekcja 4	
SPORT ŁĄCZY PRZYJACIÓŁ	73
Lekcja 5	
PRZYJAŹŃ TO...	94
Lekcja 6	
TRADYCJE ŁĄCZĄ	117
Lekcja 7	
LUBIĘ SZKOŁĘ	142
Lekcja 8	
POZNAJEMY KRAJE	163
Lekcja 9	
WYNAŁAZKI I ODKRYCIA	185
Lekcja 10	
LATO CORAZ BLIŻEJ	206

Lektura uzupełniająca

Anna BANASIAK. Drohobycz Brunona Schulza. Notatki z księstwa Bałaku	219
Lech SUCHOMŁYNOW. Kijów Jarosława Iwaszkiewicza: miasto rodzące literaturę	220
Adam ŚWIĄTEK. Józef Piłsudski w Winnicy	228
Według Ołeksija KAZAKOWA. Śladami Polaków w Odessie	232
Marta KOWALEWSKA. Śladami Juliusza Słowackiego na Ukrainie	234
Grzegorz SPODAREK. Warszawa ukraińska	236

Навчальне видання

БІЛЕНЬКА-СВИСТОВИЧ Леся Володимирівна
ЯРМОЛЮК Микола Олександрович

ПОЛЬСЬКА МОВА
(3-й рік навчання)

Підручник для 7 класу
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
„Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей”

У підручнику використано матеріали з вільних інтернет-джерел

Редактор *Томаш Калуські*
Коректори *Регіна Недзелян, Інна Криворук*
Художниця *Вікторія Дунаєва*
Дизайн і верстка *Павла Давиденка*

Формат 70×100/16. Ум.-друк. арк. 19,44. Обл.-вид. арк. 15,00.
Наклад 7234 прим. Зам. № 1788.

Видавець МПП „Букрек”, Радіщева, 10, м. Чернівці, 58000.
Тел.: (0372) 55-29-43. Е-mail: info@bukrek.net www.bukrek.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єкта видавничої справи ЧЦ № 1 від 10.07.2000 р.